

การพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการแก้ปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการ
ส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร: พหุกรณีศึกษา

นางสาวนภเกตน์ นิลธวัช

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF THE STUDENTS' SUPPORT SYSTEM TO REDUCE AGGRESSION
PROBLEMS OF LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN A BILINGUAL SCHOOL
UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION IN BANGKOK:
A MULTIPLE CASE STUDY

Miss Napaket Niltawat

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการแก้ปัญหา
ความก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสอง
ภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการ
ศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร: พหุกรณีศึกษา

โดย

นางสาวนภเกตน์ นิลธวัช

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา

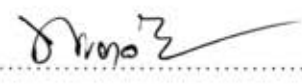
คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์เพ็ญวิภา ยินดีสุข)

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นภเกศน์ นิลธวัช : การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการแก้ปัญหาความก้าวร้าว ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร: พหุกรณีศึกษา.

(DEVELOPMENT OF THE STUDENT SUPPORT SYSTEM TO REDUCE AGGRESSION PROBLEMS OF LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN A BILINGUAL SCHOOL UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION IN BANGKOK: A MULTIPLE CASE STUDY).

อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.ศิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา, 182 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบ กระบวนการในการแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนตลอดจนปัญหาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา 2) ศึกษาลักษณะและสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว 3) พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว และ 4) ศึกษาผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ องค์ประกอบของระบบมี 5 ส่วน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรอง 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข 5) การส่งต่อ กระบวนการดำเนินงานให้ความสำคัญกับการวางแผนและการดำเนินงานตามแผน ปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินงานได้แก่ 1) ความร่วมมือและความเสียสละของครู-อาจารย์ 2) ความร่วมมือจากผู้ปกครอง 3) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) การเสริมกำลังใจ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือ 1) ปัญหาจากการบริหารจัดการระบบภายในองค์กร 2) ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของครู-อาจารย์ 3) การขาดความร่วมมือจากนักเรียน 4) การขาดความตระหนักของผู้ปกครองและ 5) การใช้กฎระเบียบของสถานศึกษา

1. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา มีแนวคิดที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพอย่างรอบด้านทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามความมุ่งหวังของสังคม จุดมุ่งหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมุ่งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคลากรของโรงเรียนและผู้ปกครองใน การดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ องค์ประกอบของระบบมี 5 ส่วน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรอง 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข 5) การส่งต่อ กระบวนการดำเนินงานให้ความสำคัญกับการวางแผนและการดำเนินงานตามแผน ปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินงานได้แก่ 1) ความร่วมมือและความเสียสละของครู-อาจารย์ 2) ความร่วมมือจากผู้ปกครอง 3) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) การเสริมกำลังใจ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือ 1) ปัญหาจากการบริหารจัดการระบบภายในองค์กร 2) ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของครู-อาจารย์ 3) การขาดความร่วมมือจากนักเรียน 4) การขาดความตระหนักของผู้ปกครองและ 5) การใช้กฎระเบียบของสถานศึกษา

2. พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนแสดงออกทั้งทางกายและวาจา สำหรับพฤติกรรมก้าวร้าวทางกายนั้นนักเรียนแสดงออกทางสีหน้าและการกระทำที่รุนแรงกับสิ่งของและเพื่อน ๆ ส่วนพฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา ได้แก่ การใช้คำพูดไม่สุภาพหยาบคาย ช่มชู้ผู้อื่นและส่งเสียงดังรบกวนในห้องเรียน สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวมาจาก การขาดความมั่นใจและต้องการการยอมรับจากเพื่อน ๆ จึงทำตามและเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อน

3. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้นให้ความสำคัญกับการส่งต่ออย่างลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน โดยการทำเนิการมี 3 ระยะคือ ระยะทำความคุ้นเคยและสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ ระยะพัฒนา และระยะการติดตามผล

4. ผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่านักเรียนให้ความไว้วางใจครู ยอมเปิดเผยข้อมูลและยอมรับว่าตนเองมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง นักเรียนมีพัฒนาการด้านความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ลดพฤติกรรมก้าวร้าวและได้รับการยอมรับจากเพื่อน

ภาควิชา.....วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา..... ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา.....วิจัยการศึกษา..... ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา.....2551

508 38255 27 : MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEYWORDS : STUDENTS'SUPPORT SYSTEM / AGGRESSIVE PROBLEMS / BILINGUAL SCHOOL

NAPAKET NILTAWAT: DEVELOPMENT OF THE STUDENTS' SUPPORT SYSTEM TO REDUCE AGGRESSION PROBLEMS OF LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN A BILINGUAL SCHOOL UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION IN BANGKOK; A MULTIPLE CASE STUDY. THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF.SIRIPAARN SUWANMONKHA, Ph.D., 182 pp.

The purposes of this research were 1) to study the concepts, objectives, structures and the processes in solving student's aggressive behavior as well as the problems of students' support system in the Bilingual School 2) to study characters and the causes of students' aggressive behaviors 3) to develop a students' support system in helping aggressive students and 4) to study the results of using the students' support system which developed for solving students' aggressive behaviors. The instruments employed were observation, interview and document analysis. Content analysis and inductive conclusion were used in analysis. The research results were as follows:

1) Conceptually, a students' support system ought to encourage students to aware and willing to improve oneself to have a good personality, conscious, capable, virtual and live well in society. Also, teachers and parents ought to collaborately participate in supporting students' development potential. The system included 5 factors. They were (1) getting to know the students (2) classification (3) supporting for development (4)protection and problems solving and (5) transferring. The operation processes consisted of planning and action according to the plan. The supportive factors were teachers' cooperation sacrifice parents' the cooperation supportive related institutes and (4) the obstacles were (1) Internal system management problems (2) teachers' additioned duties (3) lack of student's cooperation (4) parents awareness, and (5) implementation of institutional rules 2) The student's aggressive behaviors were both physically and verbally. The physical aggressive behaviors were shown through facial expansion, and harracement actions to things and friends. Verbal aggressive behaviors were shown through impolite, rude, and arrogant dialect. Causes of the problems came from lack of self confidence and need acceptance from friends. Then, they imitaged friends' aggressive behaviors. 3) The developed systems emphasized in transformation system. There were 3 stages in using the system. They were getting accequented stage, developing stage and follow up stage. 4) Results from using the system indicated that students gained trust in teachers. They shared their thought and fuling with their teachers. They accepted their aggressive problems and ready to improve themselves. As a result, they had developed abilities to manage their behaviors properly. Their aggressive behaviors reduced and they were more accepted by their friends.

Department : Educational Research

Student's Signature N. NILTAWAT

Field of Study : .. Educational Research

Advisor's Signature [Signature]

Academic Year : 2008

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้อย่างดีด้วยความเมตตากรุณาอย่างสูงของ
รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ท่านกรุณาใช้เวลา
ช่วยเหลือแนะนำให้ความรู้ คำปรึกษา ข้อคิดต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการวิจัย ด้วย
ความเอาใจใส่ ให้กำลังใจ ติดตามความก้าวหน้า และให้โอกาสผู้วิจัยได้มีประสบการณ์การเรียนรู้
ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความเมตตาแก่ศิษย์มาโดย
ตลอด

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ ประธานกรรมการสอบ
วิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์เพียว ยินดีสุข กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้ความกรุณา
ตรวจแก้ไข และให้คำแนะนำในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาวิจัยการศึกษา ที่ได้ประสิทธิ์ประสาท
วิชาความรู้และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ให้แก่ข้าพเจ้าตลอดระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา และ
ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะครุศาสตร์ทุกท่านที่ให้บริการด้วยความมีน้ำใจไมตรีที่เป็นกันเอง

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง และขอบคุณนักเรียนผู้เป็นกรณีศึกษา
ในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่านได้ให้ความเมตตาและให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการ
เก็บรวบรวมข้อมูลทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณคุณเสน่ห์ คำปัน และคุณพัลลภา บุญศิริ ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขให้การช่วยเหลือ
และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัย ตลอดจนขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกท่านที่เป็นกัลยาณมิตรต่อข้าพเจ้า โดย
ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ คุณยายเหลียน ชวดสูง คุณน้ำทิวาพร ชวดสูง คุณแม่นาง
ชวดสูง คุณน้ำบรรจง ชวดสูง คุณพ่ออุทัย นิลธวัช และคุณณรงค์ นิลธวัช รวมถึง พี่ ๆ น้อง ๆ
ทุกท่านที่ได้ให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา จนทำให้ผู้วิจัยสามารถประสบ
ความสำเร็จได้ในวันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
คำถามวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
ตอนที่ 1 ความหมายและลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าว.....	10
ตอนที่ 2 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	30
ตอนที่ 3 โรงเรียนสองภาษาสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน.....	48
ตอนที่ 4 การวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา.....	49
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	67
การเลือกสนามวิจัย.....	67
กรณีศึกษาและวิธีการคัดเลือก.....	67
ประเด็นที่ศึกษา แหล่งข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย.....	68
ขั้นตอนในการดำเนินการเก็บข้อมูล.....	69
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	76

4. บริบทของโรงเรียนหทัยราษฎร์.....	77
ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนหทัยราษฎร์.....	77
ตอนที่ 2 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหทัยราษฎร์.....	90
5. สภาพของนักเรียนที่เป็นกรณีศึกษา.....	115
6. การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	128
ตอนที่ 1 การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	128
ตอนที่ 2 สรุปผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น.....	145
7. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	152
สรุปผลการวิจัย.....	153
อภิปรายผลการวิจัย.....	157
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	162
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	163
รายการอ้างอิง.....	164
ภาคผนวก.....	168
ภาคผนวก ก หนังสือขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูล.....	169
ภาคผนวก ข ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	171
ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	180
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	182

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ลักษณะรูปแบบพฤติกรรมก้าวร้าว.....	11
2.2	เปรียบเทียบการเสริมแรงทางบวก , การเสริมแรงทางลบและการลงโทษ.....	26
2.3	การให้การเสริม.....	28
2.4	แผนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา.....	40
3.1	รายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	72
4.1	จำนวนอาคาร ลักษณะ และห้องเรียน.....	80
4.2	จำนวนห้องปฏิบัติการกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนและห้องอื่นๆ.....	81
4.3	พื้นที่ปฏิบัติการ.....	81
4.4	อัตราส่วนการจัดหลักสูตรสองภาษาจำแนกตามระดับชั้น.....	86
4.5	จำนวนผู้บริหารและครูในแต่ละระดับชั้น.....	87
4.6	จำนวนผู้บริหาร ครูไทยและครูต่างชาติ.....	88
4.7	จำนวนบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน.....	88
4.8	จำนวนนักเรียนในแต่ละระดับชั้น.....	89
5.1	สรุปข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา.....	127
6.1	การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น กรณีศึกษาที่ 1.....	132
6.2	การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น กรณีศึกษาที่ 2.....	134
6.3	การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น กรณีศึกษาที่ 3.....	136
6.4	การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น กรณีศึกษาที่ 4.....	138
6.5	การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น กรณีศึกษาที่ 5.....	140

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 การให้การเสริมแรง.....	27
2.2 การประสานงานการทำงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	35
2.3 การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา.....	39
2.4 กระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	41
2.5 สรุประบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน.....	47
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	66
4.1 แผนผังโรงเรียนหทัยราษฎร์แผนกมัธยม.....	82
4.2 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนหทัยราษฎร์.....	83
4.3 สรุประบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเอกชนสองภาษาในเครือ โรงเรียนหทัยราษฎร์.....	114
5.1 สรุปลักษณะพฤติกรรมของกรณีศึกษาที่ 1.....	117
5.2 สรุปลักษณะพฤติกรรมของกรณีศึกษาที่ 2.....	119
5.3 สรุปลักษณะพฤติกรรมของกรณีศึกษาที่ 3.....	121
5.4 สรุปลักษณะพฤติกรรมของกรณีศึกษาที่ 4.....	123
5.5 สรุปลักษณะพฤติกรรมของกรณีศึกษาที่ 5.....	126
6.1 สรุปผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหา พฤติกรรมก้าวร้าว.....	143
6.2 สรุประบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรม ก้าวร้าว.....	144

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการความตอนหนึ่งในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ว่า “เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวเองให้ตกต่ำหรือเป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้จริงต้องการจะเป็นคนดี มีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำ ควบคุมให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง ในฐานะหน้าที่ที่เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุด เพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุกๆ ด้าน ร่องลงมาจากบิดา มารดา” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) ซึ่งการที่จะแนะนำแนวทางหรือควบคุมให้เยาวชนดำเนินไปในแนวทางที่ถูกต้อง ด้งามนั้นต้องอาศัยกระบวนการอบรมขัดเกลาและการจัดการศึกษาให้แก่เขานั่นเอง

การศึกษาถือว่าเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพจึงเป็นกระบวนการพัฒนาคนอย่างต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2534) ตรงกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 – 2544 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน โดยเฉพาะเรื่องการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมแก่บุคคลทุกประเภท เพื่อให้คนทุกคนได้พัฒนา ตนเองตามศักยภาพ และสร้างจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบ มีสังคมที่พึงปรารถนา มีครอบครัว อบอุ่น มีชุมชนที่เข้มแข็ง อันนำไปสู่ความเจริญของงามของชีวิตและพัฒนาประเทศชาติให้มั่นคง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ให้มีทั้งความรู้ควบคู่ไปกับมีคุณธรรม สามารถอยู่ใน สังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ซึ่งนอกจากจะต้อง จัดการเรียนการสอนในส่วนของเนื้อหาวิชาการต่าง ๆ แล้ว สถานศึกษาต้องจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการผู้เรียน ความประพฤติการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม การเรียนและการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละ ระดับและรูปแบบการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม , 2545)

จากการศึกษา พบว่าการจัดการเรียนการสอนของครูในห้องเรียน มักจะประสบปัญหาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนเสมอมา มีตั้งแต่ปัญหาเล็กน้อยไปจนถึงปัญหาใหญ่ ๆ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาอย่างมากในโรงเรียนมาทุกยุคทุกสมัย ดังที่สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (2515 อ้างถึงใน ทิพย์วัลย์ สุทิน, 2539) รายงานการศึกษาของศูนย์ Innotech ในปี 2515 ซึ่งเป็นการศึกษานานาชาติ ได้ทำการวิจัยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนของกลุ่มประเทศ Semeo ซึ่งไทยเป็นประเทศสมาชิกด้วย ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน 3 อันดับสูงสุด ในระดับประถมศึกษา อันดับ 1 คือพฤติกรรมก้าวร้าวต่อเพื่อนนักเรียน รองลงมาคือ ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียนและรบกวนชั้นเรียนขณะครูสอน ตามลำดับ ส่วนในระดับมัธยมศึกษา คือ รบกวนชั้นเรียนขณะครูสอน ขัดคำสั่งฝ่าฝืนวินัย แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อเพื่อน และทำลายทรัพย์สินของโรงเรียนตามลำดับ

ปัญหาทางพฤติกรรมหรือการมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ (Undesirable Behaviors) ของนักเรียน คือ พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ และไม่เป็นที่ยอมรับของครู เช่น ส่งเสียงดังขณะที่ครูสอน ไม่ทำงานที่ครูมอบหมาย บางพฤติกรรมอาจก่ออันตรายแก่เพื่อนร่วมชั้น และต่อตัวนักเรียนเอง เช่น การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว การทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น การก่อกวนชั้นเรียน จนทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนต้องหยุดชะงัก เป็นต้น บางลักษณะอาจเป็นพฤติกรรมทางด้านการถดถอย หลีกหนีจากความจริง เงื่องหงอย เพื่อฝัน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมที่จะถือว่าเป็นปัญหาก็คือ พฤติกรรมทุกชนิดที่เบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์ปกติ อันจะสร้างปัญหาให้แก่ตัวเด็กเองและผู้อื่น (ทศพร ประเสริฐสุข, 2528)

พฤติกรรมก้าวร้าว นับเป็นปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ปัญหาหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนของครู เช่น รบกวนชั้นเรียนและอาจเป็นอันตรายต่อเพื่อนร่วมชั้น ดังที่วรรณุช มีทรัพย์ (2538) ได้เขียนไว้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าว เป็นพฤติกรรมที่เกะกะระราน ใช้กับกริยาและวาทะที่ไม่เรียบร้อย พฤติกรรมที่ตั้งใจทำให้เกิดเจ็บตัวหรือทำให้เกิดกังวลแก่ผู้อื่น ได้แก่ การตีเตะ ทำลายของ ทะเลาะแย่งชิง ใช้คำพูดโจมตีและต่อต้านไม่ร่วมมือ พฤติกรรมที่ประกอบด้วยกริยา อาการต่าง ๆ เหล่านี้ รวมถึงการโต้เถียง คุยไม้ ชอบรังแกผู้อื่น เรียกร้องความสนใจ ทำลายสิ่งของของตนเองและผู้อื่น ไม่เชื่อฟัง อิจฉาคนอื่น มีเรื่องต่อสู้อันตรายร่างกายคนอื่น ส่งเสียงกรีดร้อง ขอบอดเด่น ดุนเจียว อารมณ์เปลี่ยนแปลงกะทันหัน พุดมากเกินไป ล้อเลียน ทำฤทธิ์ลงมือลงเท้า ข่มขู่ผู้อื่น พุดเสียงดังเกินควร ซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้หากนักเรียนแสดงออกโดยปราศจากการควบคุมก็จะส่งผลให้ปัญหาต่าง ๆ ทวีความรุนแรงมากขึ้น และหากนักเรียนแสดงออกในขณะที่มีการจัดการเรียนการสอนก็ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนที่อาจทำให้การเรียนการสอนหยุดชะงักลงได้ เพราะนักเรียนก้าวร้าวมักจะมีปัญหาระเบียบวินัย ซึ่งก่อปัญหาให้กับทางโรงเรียน มีพฤติกรรมรบกวนชั้นเรียน รบกวนการสอน

ของครู ทำให้นักเรียนคนอื่น ๆ ไม่ได้รับประโยชน์จากการเรียนการสอนเท่าที่ควร และทำให้ครูต้องเสียเวลาไปในการพยายามแก้ปัญหาที่เกิดจากเด็กเหล่านั้น แทนที่จะเอาเวลาไปใช้ในการพัฒนาเด็กคนอื่น ๆ ได้อีกจำนวนมาก (ทิพย์วัลย์ สุทิน, 2539)

เด็กก้าวร้าวเกรงมักเป็นเด็กที่ชอบรังแกผู้อื่นให้ได้รับความเจ็บปวดและเดือดร้อนรำคาญ ชอบทำลายความสงบของห้องเรียน มักมีนิสัยหยาบคาย เป็นพฤติกรรมการปรับตัวทางสังคมที่เป็นปัญหา (สมพร สุทัศนีย์, 2541) ละเมียด ลิมอักษร (2518 อ้างถึงในสมพร สุทัศนีย์, 2541) ได้แยกประเภทเด็กก้าวร้าว หรือเด็กเกรงเป็น 3 ประเภทคือ (1) เด็กที่ชอบรังแก มักจะชอบรังแกเด็กที่เล็กกว่าและอ่อนแอกว่า เช่น ล้อเลียน เข้าเหยียด แย่งของ ช่มชู้ บังคับเพื่อความสนุก (2) เด็กที่ชอบเห็นผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด เช่น แกล้งดึงผม เหยียบเท้า ผลัก เขกหัว ตบหน้า หรือทรมานสัตว์ เป็นต้น (3) เด็กที่ชอบทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอาย เช่น พุดถึงจุดอ่อนหรือปมด้อยของผู้อื่น ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเหล่านี้จะมีผลต่อพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจของเด็กและทัศนคติของเด็กที่มีต่อสังคม ทำให้เกิดผลตามมา 2 ลักษณะ คือ การเก็บกดและการแสดงออกภายนอกที่ ชอบใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา กลายเป็นเด็กเกรงและมีบุคลิกต่อต้านสังคมได้ (กรมสุขภาพจิต, 2542) ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่เด็กที่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงเพราะต้องการระบายความรู้สึก ทั้งโกรธ น้อยใจ เกรียด ผิดหวัง เสียใจออกมา และมักเลือกใช้วิธีการทำร้ายตนเอง (กรวิดา ศรีสุภา, 2547) ซึ่งมีสาเหตุเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้นที่พฤติกรรมก้าวร้าวจะส่งผลกระทบต่อ หากแต่ในชีวิตประจำวันทั่วไปที่เด็กต้องประสบพบเจอกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้แก้ปัญหาและเผชิญซึ่งหากเด็กแก้ปัญหาด้วยความก้าวร้าวรุนแรงก็อาจทำให้ปัญหาทุกอย่างลุกลามจนยากจะควบคุมแก้ไขได้ ดังที่ปรากฏเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์หรือสื่อต่าง ๆ เช่น ข่าวนักศึกษาอาชีวะยกพวกตีกัน จนถึงกับได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต หรือข่าวเหตุโศกนาฏกรรมสะเทือนขวัญ กรณีนักศึกษาชาวเกาหลีใต้บุกเข้ายิงอาจารย์และเพื่อนนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยเวอร์จิเนีย เทคมลรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ก่อนระเบิดขมับตัวเองฆ่าตัวตาย เป็นตัวอย่างของการตัดสินใจปัญหาด้วยความรุนแรงอันเป็นผลมาจากความก้าวร้าว

ภาพของวัยรุ่นที่ตัดสินใจปัญหาชีวิตด้วยความรุนแรง ทั้งเป็นความรุนแรงที่กระทำต่อตนเอง และเป็นความรุนแรงที่กระทำต่อผู้อื่น เกิดขึ้นอย่างมากมายในสังคมไทย รวมไปถึงการสร้างภัยให้กับสังคม ทั้งการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นแก๊ง เพื่อชิงรถ หรือก่ออาชญากรรมทางเพศของวัยรุ่นหรือเยาวชนไทย ก่อนหน้านี้นักศึกษาอาชีวะยกพวกตีกัน ทำร้ายกันนั้น นับเป็นความน่าเป็นห่วงของระบบการศึกษาไทย ที่นับวันพฤติกรรมอันตรายเหล่านั้นยิ่งกระจายออกไปสู่สังคม การศึกษาอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น จนแทบจะเรียกได้ว่ามีในทุกๆระดับ ตั้งแต่ประถมจนถึงอุดมศึกษาไปเลยก็ว่าได้ สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กในสังคมไทยที่มีให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง

เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็ปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่าปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัวซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด การปรับตัวที่ไม่เหมาะสม ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตงอกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป (กรมสามัญศึกษา, 2544) ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา และเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขโดยมุ่งหวังให้สถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ป้องกันช่วยเหลือ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน มีกิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพในการช่วยเหลือดูแลนักเรียนในด้านต่าง ๆ และมีหลักฐานการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ อันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ ทั้งนี้สิ่งที่ขาดไม่ได้คือความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายทุกคนที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาอันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคนให้มีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาที่ต้องเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือ (1) เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐานสามารถตรวจสอบได้ (2) เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น/อาจารย์ที่ปรึกษา บุคลากร

ในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน (3) เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือ และส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็น คนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ซึ่งระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน เป็นการดำเนินงานที่มีแบบแผนขั้นตอนชัดเจน ในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และ แก้ปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม รับผิดชอบ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมแก้ปัญหาจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่ง ในสภาวะสังคมขณะนี้ เป็นที่ตระหนักดีว่า สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปมากส่งผลให้เยาวชนในปัจจุบัน เผชิญสภาวะปัญหา และทางเลือก ในการดำรงชีวิตที่แตกต่างไป แม้ครู อาจารย์จะมีความ พรารถนาดีเพียงใด ก็ไม่อาจป้องกันปัญหาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน หรือ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเต็มตามศักยภาพได้โดยลำพัง หากภายในโรงเรียนขาดระบบที่มี ประสิทธิภาพในการติดตามและตรวจสอบที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้กำหนดให้การดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นนโยบายสำคัญที่จะต้องขับเคลื่อนให้เกิดความเข้มแข็ง ต่อเนื่อง และยั่งยืน และมีปณิธานร่วมกันให้ “ปีการศึกษา 2551 เป็นปีแห่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียน” ซึ่ง เป็นการดำเนินงานที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา ครูอาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมแรงร่วมใจกันช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนาเด็กนักเรียนอย่างมีระบบและต่อเนื่องโดยยึดสายใยและความผูกพันระหว่างครู และศิษย์

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถดูแลช่วยเหลือและพัฒนาเด็กนักเรียนได้ทุกคนทุก กลุ่ม ไม่ใช่เฉพาะนักเรียนที่มีปัญหา จากการทดลองนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ใน โรงเรียน ปรากฏว่าระบบดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (สังคม แก้วสว่าง,2546) กล่าวคือ มี ความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน มีขั้นตอนกระชับ ง่ายต่อการปฏิบัติ รวมทั้งมีคู่มือที่อ่านเข้าใจง่าย สามารถใช้ในการปฏิบัติงานได้ดี ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาแล้วยังเหมาะสมกับ สภาพการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน แต่จากการศึกษาพบว่ายังมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ร่วมในการดำเนินงานบางประการ ประกอบด้วย อาจารย์ที่ปรึกษาามีภาระงานมาก การนำระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ทำให้มีภาระงานเพิ่มขึ้น นักเรียนขาดความร่วมมือและขาดความ ตระหนักถึงความสำคัญในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สุธิดา ภัคศิบุญ,2548 ; สังคม แก้วสว่าง ,2546) อีกทั้งขาดการสนับสนุนจากโรงเรียนในด้านการจัดให้บุคลากรได้ศึกษาดู งานที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่าง ๆ

(สัมฤทธิ์ เนตรประไพ,2549) นักเรียนให้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริง มีความผิดพลาดในการคัดกรองนักเรียน นักเรียนมีปัญหาแล้วไม่ปรึกษาครู (นันทพงศ์ พงุชชาติรัตน์,2546) อาจารย์ที่ปรึกษามีปัญหาในการเยี่ยมบ้านนักเรียน ขาดทักษะการจดบันทึกข้อมูลในการปฏิบัติงาน และการประเมินพฤติกรรมนักเรียน (สังคม แก้วสว่าง,2546) ดังนั้นจึงมีแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานร่วมกัน คือ การสร้างความตระหนักให้อาจารย์ที่ปรึกษาเห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือและมีทัศนคติเชิงบวกในการดำเนินงาน (สุธิดา ภัคดีบุญ,2548) โรงเรียนควรมีคณะกรรมการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการพัฒนากระบวนการสารสนเทศ อีกทั้งควรมีความพร้อมด้าน เอกสาร สื่อ และอุปกรณ์ เพื่อเอื้อในการทำงาน โรงเรียนควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และควรจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (ณรงค์ชัย สาไพวัลย์,2546)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบที่ดำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับ กรมสุขภาพจิต ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน ซึ่งมีการดำเนินงานกับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในขณะที่บางโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ยังมิได้นำระบบการดูแลช่วยเหลือนี้มาใช้ เพราะมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของตนเองที่วางรากฐานและดำเนินงานกันเองเป็นการภายใน ที่แม้ว่าจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานจะไม่แตกต่างกัน นั่นคือต่างมุ่งให้ความดูแลช่วยเหลือนักเรียนในความดูแลของตนเอง หากแต่ในรายละเอียดของขั้นตอนกระบวนการในการดำเนินงานต่าง ๆ นั้นย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพปัญหา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอันได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนช่วยกันสอดส่องดูแลและมีส่วนในการแก้ปัญหาความก้าวร้าวอันเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เพื่อให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์และเป็นเยาวชนที่ดีเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

คำถามวิจัย

1. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ที่ครูใช้แก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในปัจจุบัน มีแนวคิด จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบ และกระบวนการในการแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนอย่างไรและมีปัญหาอะไรบ้าง

2. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษาสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นอย่างไร และมีสาเหตุมาจากสิ่งใดบ้าง

3. การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีกระบวนการอย่างไรและมีประเด็นที่ต้องพัฒนาอะไรบ้าง

4. ผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่ได้พัฒนาขึ้นประสบผลสำเร็จอย่างไรบ้าง มีปัญหาอะไรบ้าง และมีแนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด จุดมุ่งหมาย องค์กรประกอบ และกระบวนการในการแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนตลอดจนปัญหาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ที่ผู้ใช้แก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าวและสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

3. เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

4. เพื่อศึกษาผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. บริบทในการวิจัยครั้งนี้คือโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

2. กรณีสึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนที่มีลักษณะพฤติกรรมก้าวร้าว 5 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551

3. ประเด็นที่ศึกษา

2.1 แนวคิด จุดมุ่งหมาย องค์กรประกอบ และกระบวนการในการแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนตลอดจนปัญหาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสอง

ภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ที่ครูใช้แก้ปัญหาการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในปัจจุบัน

2.2 ลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าวและสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

2.3 การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

2.4 ผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหา เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน โดยใช้กิจกรรม การจัดกระทำให้นักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อ แก้ไขปัญหาพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ ผู้บริหาร ครู และ ผู้ปกครอง

ความก้าวร้าว หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้กระทำมีเจตนาให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บอันตรายหรือ ได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ หรือทำลายทรัพย์สิน ซึ่งอาจแสดงออกทั้งทาง กาย และทางวาจา และอาจมีระดับความรุนแรงต่าง ๆ กันไป

พฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย หมายถึง การกระทำหรือแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมา ทางการกระทำ ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อตนเองและผู้อื่นได้ เช่น การแย่งของผู้อื่น การชก เตะ ต่อย หยิก ทูป ผลัก การขว้างปา การชกชก การล้อเลียนท่าทาง ทูปโต๊ะ เก้าอี้ เขียนคำหยาบลงบน โต๊ะ เป็นต้น

พฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา หมายถึง คำพูดที่ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ตนเองและ ผู้อื่นได้ เช่น ประชดประชัน พุดคำหยาบ ล้อเลียน ตวาด ตะคอก การข่มขู่ ได้เถียง พุดเสียงดัง นินทาผู้อื่น เป็นต้น

การแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง การทำให้พฤติกรรมก้าวร้าวลดลง ด้วยระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

โรงเรียนสองภาษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนที่มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการและจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอนในลักษณะสองภาษาไทย-อังกฤษ (BILINGUAL Thai-English)

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงสาเหตุ ปัจจัยและลักษณะของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและครูทุกท่าน ตลอดจนผู้บริหารและผู้ปกครองใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน

2. ได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนที่จะนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการวางแผนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้สามารถนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปปรับใช้ได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิผลตรงตามจุดหมายที่ตั้งไว้ให้เหมาะสมกับบริบทด้านพื้นที่และขนาด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีต่อการแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา (Multi-case study Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมสาระสำคัญ 5 ตอนได้แก่ 1) ความหมายและลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าว และแนวคิดและทฤษฎีของพฤติกรรมก้าวร้าว 2) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) โรงเรียนสองภาษา 4) การวิจัยเชิงคุณภาพ 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1. ความหมายและลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าว

1.1 ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าว (Aggressive Behavior)

พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นภวสันนิษฐาน ทิพวัลย์ สุทิน (2539) มีความยากและความซับซ้อนในการให้ความหมายที่ชัดเจน

Berkowitz (1965) แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ชนิด ซึ่งจะทำให้ได้พฤติกรรมก้าวร้าวที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งได้แก่

1. พฤติกรรมก้าวร้าวที่เป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมาย (Instrumental Aggression) เป็นพฤติกรรมที่ไม่มีเจตนาร้ายที่จะให้บุคคลหรือสิ่งของได้รับความเสียหาย เป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงเพื่อผลบางอย่าง เช่น เพื่อระบายความคับข้องใจ เพื่อรางวัลหรือเพื่อเรียกร้องความสนใจ เป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปตามสภาพการจัดสิ่งแวดล้อม ของรางวัลและการลงโทษ

2. พฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดจากความโกรธ (Angry-Aggression) หรือ Hostility Aggression) บุคคลจะแสดงพฤติกรรมชนิดนี้ เพื่อต้องการให้บุคคลหรือสิ่งของได้รับความเสียหาย

Buss (1961) ได้อธิบายว่า เป็นพฤติกรรมที่มีความซับซ้อนซึ่งบุคคลอาจแสดงออกถึงพฤติกรรมก้าวร้าวได้ในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น พฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย พฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ยังมีลักษณะที่แตกต่างกันไปได้อีก ดังที่เขาได้อธิบายว่าลักษณะของพฤติกรรมมีทั้งลักษณะ Active และ Passive สรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 2.1 ลักษณะรูปแบบพฤติกรรมก้าวร้าว

พฤติกรรม	Active		Passive	
	ตรง	อ้อม	ตรง	อ้อม
ทางกาย	ชกต่อย	เล่นตลกขี้ว่เข้า	ขวางทางเดิน	แสดงท่าที่เฉยเมยต่อคำสั่ง
ทางวาจา	พุดดูหมิ่น	นินทา	พุดต่อว่า	พุดปฏิเสธ

จากตารางจะเห็นว่า พฤติกรรมก้าวร้าวนั้นมีความรุนแรงในระดับที่ต่างกัน และการแสดงพฤติกรรมนั้นอาจเป็นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

นอกจากนี้ Buss (1961) ยังได้รวบรวมความหมายของความก้าวร้าวไว้หลายความหมาย เช่น

ความก้าวร้าว หมายถึง การตอบสนองต่อสิ่งเร้าอื่น ๆ ออกมาอย่างทันที ซึ่งจะทำให้เกิดอันตราย มีเจตนาที่จะทำร้ายผู้อื่นให้บาดเจ็บ นอกจากนี้ Buss ยังได้แบ่งความก้าวร้าวออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. ความก้าวร้าวทางกาย (Physical Aggression) เป็นการแสดงความก้าวร้าวโดยใช้การสื่อทางกาย เช่น การเดินหลบ ไม่ยอมเข้ากลุ่ม หรือแสดงท่าทางรังเกียจ

2. ความก้าวร้าวทางวาจา (Verbal Aggression) เป็นการตอบสนองการถูกกระตุ้นของสิ่งเร้า โดยใช้ถ้อยคำที่สามารถทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกไม่พอใจได้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 การปฏิเสธ โดยมักจะแสดงท่าทางประกอบการปฏิเสธด้วย

2.2 การบังคับ การพุดบังคับ ทำให้ผู้อื่นเกิดความเจ็บปวดและไม่พอใจได้

Bandura (1973,1976,1986) เชื่อว่าความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้ของมนุษย์ เช่นเดียวกับพฤติกรรมอื่น ๆ การพิจารณาว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวหรือไม่ นั้น มีสิ่งที่จะต้องพิจารณาอยู่ 2 ประการ คือ

1. เป็นพฤติกรรมที่ทำให้บุคคลได้รับบาดเจ็บ ได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกายหรือจิตใจ และ / หรือ เป็นพฤติกรรมทำลายทรัพย์สิน การทำให้บุคคลได้รับความเสียหายทางร่างกายอาจทำได้โดยทางตรงหรือทำร้ายทางอ้อม และการทำให้บุคคลได้รับความเสียหายทางจิตใจนั้นทำได้โดยการดูถูกดูหมิ่น ทำให้อับอายขายหน้า หรือการใช้อำนาจบังคับจิตใจ

2. เป็นพฤติกรรมที่ได้รับการตัดสินจากสังคมว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวเพราะมีพฤติกรรมบางพฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ หรือทำลายทรัพย์สิน โดยผู้กระทำ ทำตามบทบาทหน้าที่หรืออาจทำโดยไม่เจตนา หรือมีข้อยกเว้นอื่น ๆ ที่สังคมกำหนดไว้ให้ทำได้ และ

ในทางตรงกันข้ามมีพฤติกรรมบางพฤติกรรมที่ได้รับการตัดสินจากสังคมว่า เป็นพฤติกรรมก้าวร้าวได้ แม้จะไม่มีผู้ได้รับบาดเจ็บ หรือยังไม่มีทรัพย์สินเสียหาย เช่น คนที่มีเจตนา พยายามฆ่าผู้อื่นแต่ไม่สำเร็จ เป็นต้น

นอกจากนี้พฤติกรรมเดียวกัน อาจได้รับการตัดสินต่างกัน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายด้าน เช่น เพศ อายุ ระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจ และเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ของผู้กระทำด้วย

การตีตราทางสังคมหรือเกณฑ์ในการตัดสินจากสังคมว่า พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว นั้น มีหลายเกณฑ์ ดังที่ Bandura (1973) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะของพฤติกรรม (The Characteristics of the Behavior itself) พฤติกรรมที่ได้รับการตัดสินว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวมักเป็นพฤติกรรมที่ก่อความเสียหายหรือให้ผลกรรมไม่น่าพึงพอใจ (Aversive Consequences) เช่น การทำร้ายร่างกาย การลบหลู่ดูหมิ่น การทำลายทรัพย์สิน เป็นต้น

2. ความเข้มในการตอบสนอง (The Intensity of Response) พฤติกรรมที่มีความเข้มสูงมักจะถูกตีตราว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวเมื่อเปรียบเทียบกับพฤติกรรมอื่นที่ยอมรับกันได้ทั่วไป เช่น การพูดจาใส่คนอื่นด้วยเสียงอันดัง การหุนหันพลันแล่น ย่อมมีแนวโน้มที่จะถูกตีตราว่าเป็นความก้าวร้าวได้ง่ายกว่าพฤติกรรมธรรมดาที่มีความเข้มน้อย

3. การแสดงความเจ็บปวดของผู้รับเคราะห์ (Expression of Pain and Injury by Recipients) การมีผู้รับเคราะห์หรือไม่มีผู้รับเคราะห์ อาจเป็นสาเหตุให้พฤติกรรมเดียวกันถูกตัดสินต่างกันได้ เช่น เด็ก ๆ ที่เล่นชกต่อยกัน หากมีคนใดคนหนึ่งร้องไห้หรือได้รับบาดเจ็บ ก็จะได้รับ การตีตราว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว แต่ถ้าเด็ก ๆ ยังเล่นกันต่อไปโดยไม่มีการแสดงปฏิกิริยาว่าได้รับความเจ็บปวด ก็อาจจะถูกมองว่าเป็นความร่าเริงได้

4. เจตนาในการกระทำ (Intentions) พฤติกรรมเดียวกันอาจไม่ได้รับการตีตราว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวหากมีการตัดสินว่า ผู้กระทำไม่ได้มีเจตนา ในทางตรงกันข้าม หากผู้สังเกตสรุปได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตนาทำร้ายผู้อื่น พฤติกรรมนั้นก็จะได้รับการตีตราว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว (แม้ว่าอาจจะยังไม่มีการทำร้ายเกิดขึ้น) แม้ว่าการประเมินเจตนาเป็นสิ่งที่ประเมินยาก แต่โดยทั่วไป ในสังคมหนึ่ง ๆ นั้นต้องมีมาตรฐานที่อ้างอิงได้จากการอธิบายทางสังคมต่อพฤติกรรมนั้น ๆ บทบาทสถานภาพของผู้แสดงพฤติกรรม และการดูว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเงื่อนไขเฉพาะหน้าที่เป็นอุบัติเหตุหรือมีการเตรียมการ เป็นต้น

5. ลักษณะของผู้ตีตราความก้าวร้าว (Characteristics of Labeler) สิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตีความรูปแบบพฤติกรรมว่าเป็นความก้าวร้าวหรือไม่ นั่นคือ ลักษณะของผู้ตีตราความก้าวร้าว เพราะคนเรามีแนวโน้มที่จะระบุเหตุคนอื่นเช่นเดียวกับที่เขาเป็น เช่น คนที่ก้าวร้าวมักระบุเหตุว่าเป็นความก้าวร้าว และรับรู้พฤติกรรมนั้นว่าเป็นความก้าวร้าว นอกจากนี้ความแตกต่างกันใน

ระดับเศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ การศึกษา อาชีพของผู้ตีตราความก้าวร้าวก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลตีตราพฤติกรรมเดียวกันว่าเป็นความก้าวร้าวในคุณภาพที่ต่างกันด้วย ทำให้พฤติกรรมที่เหมาะสมในการปฏิสัมพันธ์กับบางกลุ่มอาจถูกมองว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวสำหรับคนอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้

6. ลักษณะของผู้ก้าวร้าว (Characteristics of the Aggressors) การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมจำเพาะที่เหมาะสมกับอายุ เพศ กลุ่มศาสนา เชื้อชาติ อาชีพ ระดับเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเกิดจากการที่คนในสังคมหนึ่ง ๆ ได้รับประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมที่ต่างกัน อาจทำให้พฤติกรรมเดียวกันถูกตีตราความก้าวร้าวต่างกันได้ เพราะการประเมินผู้ก้าวร้าว นั้นเกิดจากการเปรียบเทียบลักษณะของผู้ก้าวร้าวกับบรรทัดฐานของพฤติกรรมทางวัฒนธรรมนั้น ๆ เช่น มาตรฐานพฤติกรรมของผู้หญิงในสังคมทั่วไปจะมีการกล้าแสดงออกทางกายน้อยกว่าผู้ชาย ดังนั้นการกล้าแสดงออกทางกายมาก ๆ ของผู้หญิงอาจถูกมองว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวได้ง่ายกว่าพฤติกรรมเดียวกันที่กระทำโดยผู้ชาย เป็นต้น

Baenniger (1980) ได้ให้คำจำกัดความว่า ความก้าวร้าว หมายถึง การกระทำที่ผู้อื่นเกิดอันตรายหรือได้รับบาดเจ็บ

Baenniger (1988) ได้ให้คำจำกัดความว่า ความก้าวร้าว หมายถึง การกระทำหรือการขู่ที่ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ เสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ให้ได้รับบาดเจ็บหรือได้รับอันตราย

Averill (1982) กล่าวว่า ความก้าวร้าวคือ การตอบสนองที่ตั้งใจจะก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือไม่สบายใจแก่บุคคล

Baron (1977) ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าว หมายถึง พฤติกรรมใด ๆ ก็ตามที่น่าไปสู่เป้าหมายที่จะทำให้สิ่งมีชีวิตได้รับอันตรายบาดเจ็บ ซึ่งเขาเหล่านั้นต้องหลีกเลี่ยงการกระทำนั้น

White (1984) กล่าวว่า ความก้าวร้าว คือ การใช้กำลังข่มขู่หรือใช้อารมณ์

สิทธิโชค วรรณสันติกุล (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความก้าวร้าว หมายถึง การกระทำที่บุคคลตั้งใจทำเพื่อที่จะทำร้ายคนอื่น การทำร้ายนี้เป็นไปได้ทั้งต่อร่างกายและจิตใจ เช่น การทุบตีทำร้ายร่างกาย การฆ่า การทำให้เจ็บใจด้วยการพุดจา และการใช้สายตาดูหมิ่น นับเป็นความก้าวร้าว เช่นกัน

วรรณช มีทรัพย์ (2538) ได้ให้ความหมายของคำว่า ก้าวร้าว ว่าหมายถึง พฤติกรรมที่เกะกะ ระวังใช้กับกริยาและวาทะที่ไม่เรียบร้อย พฤติกรรมที่ตั้งใจทำให้เกิดเจ็บตัวหรือทำให้เกิดกังวลแก่ผู้อื่น ได้แก่ การตี ตะ ทำลายของทะเลาะแย่งชิงใช้คำพูดโจมตีและต่อต้านไม่ร่วมมือ พฤติกรรมที่ประกอบด้วยกริยา อาการต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่ เยิง คุ้ยไม้ ขอบรังแก่ผู้อื่น เรียกร้องความสนใจ ทำลายสิ่งของของตนเองและผู้อื่น ไม่เชื่อฟังที่บ้านและที่โรงเรียน อิจฉาคนอื่น มีเรื่องต่อสู้อื่น ทำร้าย

ร่างกายคนอื่น ส่งเสียงกรีดบ่นบ่อย ๆ ซอบอวดเด่น คุณเฉียว อารมณ์เปลี่ยนแปลงกะทันหัน พูดมากเกินไป ล้อเลียน ทำพฤติกรรมมือลงเท้า ช่มชู้ผู้อื่น พูดเสียงดังเกินควร

ทิพย์วัลย์ สุทิน (2539) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมที่ทำให้บุคคลได้รับความบาดเจ็บ ได้รับความเสียหาย ทางร่างกายและจิตใจ และ/หรือ เป็นพฤติกรรมทำลายสิ่งของ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความก้าวร้าวทางกาย หมายถึง พฤติกรรมที่ทำให้บุคคลได้รับความบาดเจ็บเสียหายทางร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งการทำให้ได้รับความเสียหายทางจิตใจนั้น อาจเป็นการกระทำให้อับอายหรือใช้อำนาจบังคับจิตใจ รวมทั้งพฤติกรรมทำลายสิ่งของ ซึ่งยกเว้นการกระทำตามหน้าที่หรืออุบัติเหตุ เช่น ขวางทางเดิน ชัดขาให้ล้ม ดึง กระชากเสื้อหรือกางเกง เลียนแบบ ท่าทางความผิดหรือข้อบกพร่องของเพื่อน ขว้างปาของให้โดนผู้อื่น ริดไถเงิน บังคับให้ทำตาม ถ้าไม่ทำตามก็ทำให้เขาได้รับความบาดเจ็บทางกาย หรือจิตใจ ต่อสู้ทำร้ายกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ชก ต่อย หยิก เตะ ถีบ ผลักตีตะ แก้อื้อให้ล้ม ทบกระຈกให้พัง เขียนคำหยาบลงบนกระดาน

2. ความก้าวร้าวทางวาจา หมายถึง การพูด การใช้วาจา ที่ทำให้บุคคลได้รับความเสียหายทางด้านร่างกาย จิตใจ เช่น การพูดดูหมิ่นให้ทะเลาะ พูดให้ได้รับความเสียหาย พูดจาเยาะเย้ยถากถาง ดูถูก ดูหมิ่น พูดเสียงดังขัดจังหวะ พูดนินทา ประชดประชัน ด่าชื่อพ่อแม่ผู้อื่นเมื่อโต้เถียงกัน พูดคำหยาบเมื่อโต้เถียงกับผู้อื่น ตวาด ตะคอกผู้อื่น พูดขู่ซึ่งแสดงความก้าวร้าว

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาสิต (2536) ได้ให้ความหมายของคำว่า พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะการข่มขู่หรือเรียกร้อง บังคับสิ่งต่าง ๆ หรือการแสดงออกที่รุนแรงโดยไม่สนใจว่าจะสร้างความเดือดร้อนหรือก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่นหรือไม่

ลักษณะพฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดงออกมี 2 ลักษณะ คือ ทางตรง คือ การแสดงออกท่าทางต่าง ๆ และการทำร้ายร่างกาย เช่น การข่มขู่ การกรรโชก พูดจาดูถูก ทางอ้อม คือ การแสดงออกโดยจะให้ความสนใจในสิ่งอื่นหรือแสดงออกต่อบุคคลอื่น หรือวัตถุสิ่งของมากกว่า เช่น การพูดจา นินทาให้ร้าย การพูดจาเสียดสี

สมพร สุทัศน์ีย์ (2530) ให้ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าวไว้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง พฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นไม่พึงพอใจ หรือเจ็บปวดทางกาย และ / หรือ จิตใจ หรือเป็นพฤติกรรมที่ทำให้สิ่งของเสียหาย และเป็นพฤติกรรมที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม พฤติกรรมก้าวร้าวดังกล่าว เป็นพฤติกรรมทางกาย วาจา ที่มีระดับความรุนแรงต่างกัน แต่มีความรุนแรงไม่ถึงขั้นผิดกฎหมาย

เด็กก้าวร้าวแถมมักเป็นเด็กที่ชอบรังแกผู้อื่นให้ได้รับความเจ็บปวดและเดือดร้อนรำคาญ ชอบทำลายความสงบของห้องเรียน มักมีนิสัยหยาบคาย เป็นพฤติกรรมการปรับตัวทางสังคมที่เป็นปัญหา (สมพร สุทัศน์ีย์, 2541)

ละเมียด ลิมอักษร (2518 : 2 – 6 อ้างถึงใน สมพร สุทัศนีย์, 2541) ได้แยกประเภทเด็กก้าวร้าว หรือเด็กเกรเป็น 3 ประเภทคือ

1. เด็กที่ชอบรังแก มักจะชอบรังแกเด็กที่เล็กกว่าและอ่อนแอกว่า เช่น ล้อเลียน แย่งเหย้าแย่งของ ช่มชู้ บังคับเพื่อความสนุก

2. เด็กที่ชอบเห็นผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด เช่น แกล้งดึงผม เหยียบเท้า ผลัก เขกหัว ตบหน้า หรือทรมานสัตว์ เป็นต้น

3. เด็กที่ชอบทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอาย เช่น พุดถึงจุดอ่อนหรือปมด้อยของผู้อื่น

กรวิดา ศรีสุภา (2547) ได้ให้ความหมายของคำว่า พฤติกรรมก้าวร้าว ว่าหมายถึง การกระทำหรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม ทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนเกิดความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจและทรัพย์สิน แบ่งเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจาและพฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย

พฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา หมายถึง การกระทำหรือแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาทางวาจาหรือคำพูด ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ตนเองและผู้อื่นได้ เช่น ประชดประชัน พุดคำหยาบ ล้อเลียน ตวาด ตะคอก การช่มชู้ ใต้ถึง พุดเสียงดัง นินทาผู้อื่น

พฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย หมายถึง การกระทำหรือแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาทางกรกระทำ ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อตนเองและผู้อื่นได้ เช่น การแย่งของผู้อื่น การชก ตะต่อย หยิก ทูป ผลัก การขว้างปา การชดช่า การล้อเลียนทำทาง ทูปโต๊ะ เก้าอี้

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้กระทำมีเจตนาให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บอันตรายหรือได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ หรือทำลายทรัพย์สิน ซึ่งอาจแสดงออกทั้งทางกาย หรือทางวาจา และอาจมีระดับความรุนแรงต่าง ๆ กันไป

1.2 สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว

กรมสุขภาพจิต (2547) กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวทำลายของและทะเลาะวิวาท คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดา ผู้ปกครอง เป็นคนเจ้าอารมณ์ ใช้อำนาจบังคับ ดุว่า หรือมีพฤติกรรมก้าวร้าวแสดงให้เห็นเป็นแบบอย่าง

2. การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดา ผู้ปกครอง ไม่สนใจหรือตามใจมากเกินไป ทำให้เด็กเขาแต่ใจตนเอง แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวบุคคลในครอบครัว และกับบุคคลอื่นได้จนติดเป็นลักษณะนิสัย

3. ครอบครัวขาดความรัก ความอบอุ่น ถูกทอดทิ้ง ได้รับความเกลียดชัง ถูกลงโทษรุนแรง ได้รับความกดดัน เก็บกดความโกรธ แสดงพฤติกรรมในทางก้าวร้าวเป็นการระบายชดเชย

4. ถูก เพื่อน ครู พ่อแม่ ใช้อำนาจข่มขู่ ไม่ได้รับความยุติธรรม แสดงออกเพื่อเป็นการตอบโต้ แก้แค้น

5. มีปมด้อยด้านร่างกาย การเรียน พยายามสร้างปมเด่น

6. มีการเลียนแบบอย่างจากสื่อภาพยนตร์โทรทัศน์ที่รุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับวรรณุช มีทรัพย์ (2538) ได้กล่าวถึงสาเหตุของความก้าวร้าวมาจาก 3 ด้านนี้ คือ

1. ด้านชีวภาพ ได้แก่เรื่องราวของอินทรีย์หรือสิ่งที่ติดตัวมาตามธรรมชาติ เป็นได้ทั้งความผิดปกติเฉพาะตัวบุคคลหรือเป็นส่วนที่ได้รับการถ่ายทอดมาทางพันธุกรรม

2. ด้านจิตใจ ได้แก่ส่วนที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวบุคคลที่ค่อยเป็นค่อยไปได้รับการส่งเสริมกระตุ้นให้เพิ่มมากขึ้นหรือน้อยลงบ้างจากวิธีการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวและสังคม เด็กแต่ละคนจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากบุคคลอื่น มีอารมณ์ติดกายที่ไม่เหมือนกัน เด็กบางคนเสียงดัง บางคนขลาด เป็นต้น

3. ด้านสังคม ได้แก่ การกระตุ้นเสริมจากสิ่งแวดล้อมภายนอก สิ่งแวดล้อมที่มีส่วนอย่างมากในการกระตุ้นเสริมให้เด็กก้าวร้าวมากขึ้น รุนแรงขึ้น ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กมีความยุ่งยากหรือคับข้องใจมากขึ้น การเสริมหรือการให้รางวัลกับการแสดงความก้าวร้าว การได้เห็นตัวอย่างหรือมีตัวแบบของความก้าวร้าวให้ทำตาม และความรู้สึกกังวล รู้สึกผิดจากความประพฤติบางอย่างที่ได้กระทำไป โดย สุชา จันท์ธอม (2541) กล่าวว่าสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวจะมาจากลักษณะการเลี้ยงดูของครอบครัวที่ เด็กอาจมาจากครอบครัวที่ยากจน บ้านแตกขาดการดูแล เด็กไม่ได้รับการพักผ่อนหย่อนใจในทางที่ถูกต้องมากกว่า การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองรักและตามใจลูกมากเกินไป ทำให้เด็กหวังและต้องการจะได้สิ่งต่าง ๆ จากเพื่อนที่ตามใจตนเอง เช่นเดียวกับที่ได้รับจากพ่อแม่ การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองบังคับเข้มงวดเกินไป ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจแล้วแสดงออกกับเพื่อน ๆ หรือผู้อื่น เด็กรู้สึกขาดความรัก ขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่ ทำให้ไม่มีความสุข ส่งผลให้เด็กไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นเช่น เพื่อนและครูได้ ทำให้คิดว่าบุคคลรอบข้างไม่เป็นมิตรที่ดีกับตน บางครั้งเด็กไม่ชอบครู แต่ไม่กล้าแสดงออกถึงความรู้สึกที่ขัดแย้งกัน และเก็บความรู้สึกนั้นมาแสดงกับเด็กคนอื่น ๆ สอดคล้องกับสยมพร เค-ไพบูลย์ (2547) กล่าวถึงสาเหตุของความก้าวร้าว มีหลายประการ เช่น (1) ขาดความอบอุ่นในครอบครัว (2) ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อน ๆ (3) พ่อแม่เลี้ยงดูเข้มงวดและเจ้าระเบียบเกินไป หรือ (4) พ่อแม่รักและปล่อยลูกตามสบายมากเกินไป ทำให้บางครั้ง ได้รับความยุติธรรมและไม่พอใจ เช่นกัน

กล่าวโดยสรุป การเกิดความก้าวร้าวมีสาเหตุหลายประการอาจเป็นสาเหตุที่มาจากตัวเด็กเอง สาเหตุจากครอบครัว หรือแรงกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยสาเหตุของการแสดงความก้าวร้าวที่มาจากตัวเด็กเอง ได้แก่ การที่เด็กมีปมด้อยด้านร่างกาย ด้านการเรียน จึงพยายาม

สร้างปมเด่นโดยการแสดงความก้าวร้าวเพื่อลบปมด้อยดังกล่าว เป็นต้น สาเหตุจากครอบครัว ได้แก่ การเลี้ยงดูของครอบครัว ที่เข้มงวดมากเกินไป บิดามารดา ผู้ปกครองเป็นคนเจ้าอารมณ์ ชอบใช้อำนาจข่มขู่ บังคับ ดุว่า หรือแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวให้เห็นเป็นแบบอย่าง หรือการเลี้ยงดูที่พ่อแม่ ผู้ปกครองรักและปล่อยตามใจมากเกินไป ทำให้เด็กเอาแต่ใจตนเอง การปล่อยยให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวกับผู้อื่นจนติดเป็นลักษณะนิสัย นอกจากนี้การแสดงความก้าวร้าวของเด็กอาจมีสาเหตุมาจากแรงกระตุ้นจากภายนอกจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่ขาดความรัก ความอบอุ่น ถูกทอดทิ้ง ได้รับความเกลียดชัง ถูกลงโทษรุนแรง ได้รับความกดดัน กระทบความโกรธ จึงแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นการระบายชดเชยหรือตอบโต้ แก่แค้นจากการถูกข่มขู่ หรือไม่ได้รับความยุติธรรม รวมถึงการที่เด็กเลียนแบบจากสื่อภาพยนตร์หรือสื่อโทรทัศน์ที่รุนแรง เป็นต้น ดังนั้นพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูจึงควรหมั่นสังเกตพฤติกรรมของเด็กอยู่ตลอดเวลา คอยตักเตือนให้สติเมื่อพบว่าเด็กแสดงความก้าวร้าว ให้ความรักความอบอุ่นพร้อมที่จะรับฟังทุกปัญหาด้วยท่าทีที่เป็นมิตรกับเด็ก ให้ความช่วยเหลือดูแลไม่让孩子ดำเนินชีวิตไปในทางที่ผิดรวมทั้งเป็นแบบอย่างชีวิตที่ดีแก่เด็กด้วย

1.3 วิธีการลดและป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าว

กรมสุขภาพจิต (2547) เสนอแนวทางช่วยเหลือแก้ไขเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวสำหรับบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ดังนี้

1. สำหรับผู้ปกครอง ควรจะปฏิบัติดังนี้ คือ ศึกษาข้อมูล การเลี้ยงดูสิ่งแวดล้อมในครอบครัว โดยพยายามเข้าใจปัญหา สาเหตุและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหารวมทั้งบิดามารดาควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองและปฏิสัมพันธ์ตนเองและปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ให้เกิดความรัก ความเข้าใจในครอบครัว เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการระบายอารมณ์โกรธ โดยไม่ก้าวร้าวทะเลาะวิวาทหรือทำลายข้าวของ

2. สำหรับครู ศึกษานักเรียนเป็นรายกรณีและควรปฏิบัติดังนี้ คือ ให้ความสนใจ รับฟังคำพูด ความคิด ความรู้สึกในการกระทำ โดยการให้ประเมินผลที่เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น และชี้ให้เห็นถึงผลเสียของการกระทำ แนะนำทางเลือกในการระบายความโกรธ ก้าวร้าว ความไม่พอใจ ในวิธีการที่เหมาะสม เช่น เล่นกีฬา ดนตรี งานศิลปะอื่น ๆ ตามความสามารถ รวมทั้งการหาศักยภาพของตนเอง ส่งเสริม เปิดโอกาสให้แสดงออก เช่น เป็นผู้นำหรือสมาชิกกลุ่มกิจกรรม ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชมรมโต้วาที ชมรมกีฬา โดยใช้หลักการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยใช้การเสริมแรงทางบวก

3. สำหรับเพื่อนนักเรียน ควรปฏิบัติดังนี้ คือ ไม่แสดงพฤติกรรมโต้ตอบ ช่วยกันร่วมป้องกันการเกิดเหตุการณ์ที่เป็นการกระตุ้นให้เกิดปัญหา โดยให้ร่วมกลุ่มกิจกรรมที่ได้แสดงความสามารถและได้รับการยอมรับ รวมทั้งการแสดงความชื่นชมยินดีเมื่อมีพฤติกรรมที่ดี ซึ่ง

สุชา จันทน์เอม (2541) ได้เสนอแนะวิธีการแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กดังต่อไปนี้

1. พ่อแม่ ผู้ปกครองหรือครู จะต้องแก้ไขอย่างช้า ๆ ด้วยความอดทนและใจเย็น
2. หาทางให้เด็กทำงานที่ใช้กำลังให้เป็นประโยชน์ เช่น เล่นกีฬา ปูกลต้นไม้
3. ให้เด็กมีโอกาสได้ระบายอารมณ์ก้าวร้าวออกมาทางด้านศิลปะ ดนตรี การปั้น หรือการแกะสลัก ซึ่งจะทำให้ไม่มีใครได้รับความเดือดร้อน

4. ผู้ใหญ่ต้องพยายามเข้าใจ สร้างความเป็นเพื่อนกับเด็ก และพยายามมองข้ามสิ่งเล็กๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับตัวเด็กลงเสียบ้าง

5. ให้เด็กมีความรับผิดชอบ โดยการยกย่องให้เป็นผู้นำหรือหัวหน้า

ส่วน เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ได้เสนอวิธีลดแรงกระตุ้นความก้าวร้าว ดังนี้

1. การเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก เริ่มจากการปฏิบัติต่อกันด้วยความสุภาพอ่อนน้อม การเคารพกฎระเบียบ การถ้อยทีถ้อยอาศัย การใช้เหตุผลมากกว่ากำลัง การเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นก่อน

2. ไม่ปล่อยปละละเลยเรื่องการรับสื่อ ควรแนะนำรายการโทรทัศน์ที่ส่งเสริมให้เด็กมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากกว่า และจำกัดเวลาในการดูอย่างเหมาะสม

3. การเลือกของเล่นและเกมต่าง ๆ ควรพิจารณาอย่างรอบคอบและให้เหตุผลในการอธิบายว่าสิ่งใดที่เขาเล่นได้ เพราะเหตุใด

4. การคบเพื่อนของลูก พ่อแม่ควรชี้แนะแนวทางการใช้เวลาไปกับเพื่อนอย่างถูกต้อง และมีวิจรรย์ญาณ

5. จัดการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องและกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดี

กล่าวโดยสรุป การป้องกันและลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งบิดามารดา ผู้ปกครอง และครูอาจารย์ในการที่จะคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรม และชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง และที่สำคัญที่สุดก็คือการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อนักเรียนต้องคอยให้กำลังใจเมื่อเพื่อนทำดี แนะนำ ชักชวนเพื่อนให้ทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ และไม่สร้างความสะดวกสบายทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวเด็กเองต้องให้ความร่วมมือด้วย ปัญหาความก้าวร้าวอาจไม่ใช่ปัญหาที่แก้ได้ภายในวันสองวัน แต่หากทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างจริงจัง ปัญหาก็อาจจะลดความรุนแรงลงและแก้ไขได้ในที่สุด

1.4 แนวคิดและทฤษฎีของความก้าวร้าว

แม้ว่านักจิตวิทยาและนักวิทยาศาสตร์มีความพยายามที่จะหาคำตอบที่แน่ชัดลงไปว่า พฤติกรรมก้าวร้าวของมนุษย์นั้นเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากสัญชาตญาณหรือเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมของมนุษย์กันแน่ แต่การที่จะศึกษาให้ได้คำตอบที่ชัดเจนลงไปนั้นเป็นสิ่งที่กระทำได้อย่างยาก

เพราะการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยากและมีขีดจำกัด เพราะมีตัวแปรที่เกี่ยวกับสัทิมนุษยชนและจรรยาบรรณนักวิจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของนักวิทยาศาสตร์และนักจิตวิทยาที่พยายามค้นหาคำตอบด้วยวิธีการที่ต่างกันอย่างออกไปตามแต่ละสาขา ทำให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของพฤติกรรมก้าวร้าวด้วยกันทั้งหมด 2 แนวคิดหลัก คือ

1.4.1 ความก้าวร้าวเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ (Instinct Theory)

แนวความคิดนี้ได้อิทธิพลมาจาก ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychodynamic Theory) ซิกมันด์ ฟรอยด์ โดยเชื่อว่า มนุษย์นั้นมีแนวโน้มที่จะก้าวร้าวมาตั้งแต่กำเนิด และความก้าวร้าวเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ โดยฟรอยด์ได้แบ่งสัญชาตญาณออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) สัญชาตญาณแห่งการดำรงชีวิต (Life Instinct) และ 2) สัญชาตญาณแห่งการตาย (Death Instinct) ได้แก่ ความต้องการก้าวร้าวและทำลายตนเองและผู้อื่น ซึ่งเขาได้อธิบายว่าสัญชาตญาณเป็นส่วนหนึ่งของ อิด (ID จากการแบ่งโครงสร้างจิตเป็น 3 ระบบคือ ID, Ego และ Superego) ซึ่งเป็นความต้องการของร่างกายมนุษย์โดยธรรมชาติ ความก้าวร้าวจัดเป็นประเภทเดียวกับความต้องการทางเพศ โดยฟรอยด์ได้เน้นให้เห็นว่าสัญชาตญาณแห่งการมีชีวิตและการตายเป็นแรงขับภายในที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาบุคลิกภาพที่มนุษย์แสดงออกเพื่อความพอใจความพอใจของตนเองหรือยึดหลักความพอใจ (pleasure principle) โดยบุคลิกภาพของบุคคลจะเป็นผลมาจาก ID Ego และ Superego ซึ่งถ้าทั้ง 3 สิ่งนี้ทำงานอย่างสัมพันธ์กันดีบุคคลก็จะสามารถแสดงออกอย่างเหมาะสม

1.4.2 ทฤษฎีความก้าวร้าวที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

1) ทฤษฎีความคับข้องใจ – ความก้าวร้าว (Frustration Aggression Theory) โดย Dollard & Miller(1939 อ้างถึงใน ทิพย์วัลย์ สุทิน ,2539) ซึ่งเชื่อว่า “การเกิดความก้าวร้าวมักเป็นผลมาจากความคับข้องใจเสมอ” และ “ความคับข้องใจจะก่อให้เกิดแรงผลักดัน (Drive)” ซึ่งนำไปสู่ความก้าวร้าวบางรูปแบบเสมอ

“ความคับข้องใจ” หมายถึง สภาวะที่บุคคลถูกขัดขวางไม่ให้ทำ ไม่ให้บรรลุผล หรือไม่ได้ในสิ่งที่ประสงค์

“แรงผลักดัน” หมายถึง พลังในร่างกายที่ผลักดันให้คนทำพฤติกรรมเฉพาะ เช่น ความหิว เกิดจากแรงผลักดันความหิว ความก้าวร้าวเกิดจากแรงผลักดันความก้าวร้าว

หลังจากแนวคิดนี้ได้แพร่หลายออกไป ก็ได้มีการทำวิจัยและได้ข้อสรุปว่า ความก้าวร้าวอาจไม่ใช่ผลที่เกิดจากความคับข้องใจเสมอไป มีบุคคลที่บางโอกาสแสดงความก้าวร้าวออกมาโดยที่เราไม่สามารถระบุได้ว่าเขามีความคับข้องใจ เช่น ทหารที่ได้รับคำสั่งให้โจมตีข้าศึก โดยที่

เขาไม่เคยรู้จักมาก่อน ดังนั้นจะต้องมีตัวประกอบอื่นซึ่งนอกเหนือไปจากความคับข้องใจเพียงอย่างเดียวที่นำไปสู่ความก้าวร้าว

ต่อมา Berkowitz (1965) ได้เสนอว่า ปฏิกริยาที่บุคคลมีต่อความคับข้องใจหรือการถูกโจมตี จะเป็นความโกรธซึ่งเป็นภาวะอารมณ์ในขณะนั้น ซึ่งมี “ความพร้อม” ที่จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมา และนิสัยก้าวร้าวเดิมก็อาจเป็นส่วนที่ก่อให้เกิดความพร้อมขึ้นได้ ซึ่งก็หมายความว่า การเกิดของความก้าวร้าวไม่ได้ขึ้นอยู่กับความคับข้องใจโดยตรงเพียงอย่างเดียว ความพร้อมจะต้องเป็นตัวประกอบระหว่างกลางอีกประการหนึ่ง ส่วนประการที่สองคือ สิ่งที่ชี้แนะการกระทำในสภาพแวดล้อมหรือสิ่งกระตุ้นจากภายนอกจะต้องได้รับการพิจารณาเช่นกัน แต่สิ่งกระตุ้นภายนอกนี้อาจมีความสำคัญน้อยลงไปหากสภาพอารมณ์ของคนมีความเข้มข้นเพียงพอที่จะชักนำให้คนแสดงความก้าวร้าวได้

2) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้สังคมเป็นทฤษฎีที่มีนักจิตวิทยาหลายคนพัฒนาขึ้นมา แต่ละทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นมา มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและส่วนที่แตกต่างกัน ซึ่งได้แก่ ทฤษฎีของมิลเลอร์และดอลลาร์ด ทฤษฎีของรอทเตอร์ ทฤษฎีของมิสเซลและมิสเซล และทฤษฎีของแบนดูรา ดังที่กล่าวไปข้างต้นว่าทฤษฎีเหล่านี้มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและส่วนที่แตกต่างกัน ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม บางครั้งจึงต้องกล่าวในฐานะที่เป็นกลุ่มทฤษฎีที่เน้นเฉพาะส่วนที่มีแนวความคิดพื้นฐานร่วมกันและเรียกว่าแนวการเรียนรู้ทางสังคม แต่ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรม ซึ่งเป็นที่นิยมและยอมรับกันอย่างแพร่หลายได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura เพราะเป็นทฤษฎีที่อธิบายกระบวนการเกิดพฤติกรรมได้อย่างสมบูรณ์

Bandura(1977) มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์นอกเหนือจากปฏิกริยาสะท้อนเบื้องต้นแล้ว เกิดจากการเรียนรู้ทั้งสิ้น และการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่เหล่านั้นสามารถเรียนรู้ได้โดยประสบการณ์ตรงหรือไม่ก็โดยการสังเกต องค์ประกอบทางชีววิทยามีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรม นั่นคือองค์ประกอบในตัวบุคคลมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้พฤติกรรม ในการอธิบายกระบวนการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่ง Bandura ได้อธิบายในรูปของการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องระหว่างพฤติกรรม องค์ประกอบส่วนบุคคล และองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม

Bandura (1976) ได้อธิบายความก้าวร้าวตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. ลักษณะการเกิดความก้าวร้าว (Origin of Aggression) ลักษณะการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวมาจาก

1.1 การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง คือการได้เรียนรู้จากการที่เราลงมือทำสิ่ง

ต่าง ๆ ด้วยตนเองและได้รับผลนั้น ๆ ตอบกลับมา เช่น เมื่อเราแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เราได้รับรางวัลเสริมแรง หรือการลงโทษ พฤติกรรมก้าวร้าวนั้นก็เกิดขึ้นในครั้งต่อไป

1.2 การเรียนรู้จากการสังเกต คือการเรียนรู้จากการสังเกตจากตัวแบบหรือตัวอย่างของพฤติกรรมผู้อื่น การสังเกตประกอบไปด้วยสิ่งต่าง ๆ คือ

1.3 การสังเกตลักษณะที่สำคัญของพฤติกรรม ที่บุคคลสามารถเรียนรู้จากตัวแบบได้ ซึ่งตัวแบบจะต้องมีความเด่นหรือการแสดงพฤติกรรมที่ชัดเจนในภาพรวม รวมทั้งความสามารถเฉพาะตัวของผู้สังเกตด้วย

1.4 การจำ คือการจดจำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเกตตัวแบบ อาจจะจำลักษณะของสัญลักษณ์ คำพูดหรือจินตภาพ เป็นต้น

2. ตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดความก้าวร้าว (Instigator of Aggression)

2.1 อิทธิพลจากตัวแบบ ตัวแบบจะมีอิทธิพลที่สามารถทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ ทั้งจากสถานการณ์จริงหรือจำลอง เช่น ในชีวิตประจำวันของเรา ตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อเรามากที่สุดคือ ครอบครัว เพื่อน สังคม และสื่อสารมวลชน

2.2 สิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย การต่อสู้อ หรือการดูถูกเหยียดหยาม หรือการถอดถอนแรงเสริม ซึ่งจะก่อให้เกิดความโกรธหรือความคับข้องใจได้

2.3 สิ่งจูงใจ การคาดหวังผลทางบวกจะสามารถทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ เพราะได้รับแรงเสริมที่บุคคลคาดหวังมากกว่าการกระทำให้ผู้อื่นเจ็บปวดเป็นสิ่งกระตุ้น เช่น การที่นักศึกษาอาชีวะไล่ตี แทะผู้อื่น จะสามารถทำให้เพื่อนให้การยอมรับ เป็นผู้นำและเก่ง สิ่งที่มากระตุ้น คือ การได้รับการยอมรับและความพอใจ

2.4 การควบคุมด้วยการสอน การอบรมเลี้ยงดูนั้น บุคคลจะถูกสอนหรือฝึกให้ต้องเชื่อฟังในสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นกฎกติกา ระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ เมื่อกระทำตามหรือเชื่อฟังผู้ที่ถูกสอนหรือฝึกจะได้รับรางวัล ส่วนผู้ที่ไม่เชื่อฟังจะได้รับการลงโทษแทน ซึ่งวิธีการลงโทษรุนแรงต่าง ๆ ย่อมจะสามารถทำให้บุคคลเกิดความก้าวร้าวได้ จากการเกิดความรู้สึกโกรธ ความคับข้องใจและการได้เห็นแบบอย่างของผู้สอนหรือฝึกที่ก้าวร้าวด้วย

2.5 การควบคุมด้วยสิ่งที่เป็นมายา (Delusional Control) มายาคือสิ่งเร้าภายนอกที่เกิดจากความเชื่อที่ผิด ๆ อาจจะทำให้บุคคลเกิดความก้าวร้าวได้

3. การเสริมแรงที่ทำให้ความก้าวร้าวคงอยู่ (Reinforcement of Aggression)

3.1 แรงเสริมภายนอก ถ้าบุคคลแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแล้วได้รับแรงเสริม พฤติกรรมก้าวร้าวนั้นก็ยังคงอยู่

3.2 แรงเสริมจากการสังเกต บุคคลจะสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าว จากตัวแบบที่ได้รับรางวัลมากกว่าตัวแบบที่ไม่ได้รับรางวัล โดยตัวแบบพฤติกรรมก้าวร้าวที่ได้รับรางวัลจะเป็นตัวแบบที่มีประสิทธิภาพ

3.3 แรงเสริมที่เกิดจากตนเอง เช่น การตำหนิ การนินทาผู้อื่น การดูต่ำผู้อื่นที่ทำให้ผู้อื่นลดคุณค่าลงไป การกระทำเหล่านี้จะทำให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่ามากขึ้น ช่วยลดความโกรธหรือความคับข้องใจลงได้

Sear (1969) เชื่อว่า พฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม พฤติกรรมที่ไปสู่เป้าหมายซึ่งจะเกิดมาจากประสบการณ์ แรงจูงใจ การเห็นตัวแบบ และการได้รับแรงเสริม พ่อแม่มีอิทธิพลในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กเป็นอย่างมาก เพราะพ่อแม่มีหน้าที่ในการฝึกวินัยและให้แรงเสริมแก่เด็ก โดยเฉพาะถ้าการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ไม่เหมาะสมก็จะไม่สามารถนำเด็กไปสู่จุดมุ่งหมายได้ เด็กจะเกิดความคับข้องใจและตอบโต้สิ่งต่างๆ อย่างรุนแรง

3) ทฤษฎีบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับความก้าวร้าว (Personality Theories of Aggression) โดย McGagee (1996 อ้างถึงใน กรวิดา ศรีสุภา, 2547) ศึกษาลักษณะบุคลิกภาพของอาชญากรและแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การที่บุคคลไม่สามารถควบคุมความก้าวร้าวของตนเองได้ หรือมีการยับยั้งการแสดงออกความก้าวร้าวได้น้อย มีความพร้อมที่จะตอบสนองความคับข้องใจด้วยความก้าวร้าว และ 2) การที่บุคคลควบคุมความก้าวร้าวอย่างเรื้อรัง โดย McGagee สรุปว่า อาชญากรร้ายแรงมักมาจากพวกที่ควบคุมความก้าวร้าวมากเกินไป

1.4.3 ทฤษฎีและเทคนิควิธีที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก

พฤติกรรม (behavior) หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำ แสดงออก ตอบสนองหรือโต้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง โดยที่พฤติกรรมนั้นสามารถรับรู้ได้โดยการเห็น ได้ยิน หรือ นับ และสามารถวัดพฤติกรรมนั้นได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าจะการตอบสนองนั้นจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกร่างกายก็ตาม (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2524) ในทางจิตวิทยาจะเชื่อในหลักการปรับพฤติกรรม (behavior modification) โดยนำหลักจากทฤษฎีการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรม ทฤษฎีการปรับพฤติกรรมที่เป็นที่รู้จักกันดีมีอยู่หลายทฤษฎีด้วยกัน ในระยะแรกของการปรับพฤติกรรม นักจิตวิทยามักจะเน้นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยม ได้แก่ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (classical conditioning Theory) ของ Pavlov และทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบผลกรรม (operant conditioning Theory) ของ Skinner แต่มีข้อโต้แย้งสองแนวคิดดังกล่าวนี้เป็นวิธีการปรับพฤติกรรมโดยเน้นที่เงื่อนไขภายนอกของบุคคลด้านเดียว (ชัยพร วิชาวุธ, 2523 ; สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2539 อ้างถึงใน สุจิตา บุญภักดี, 2548) โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยภายใน ได้แก่ กระบวนการคิดภายในใจของบุคคล ประมาณปลายคริสต์ศักราช 1970 เป็นต้นมา แนวความคิด

ของนักจิตวิทยาในกลุ่มปัญญา (cognitive psychologist) ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการพัฒนาเทคนิคการปรับพฤติกรรมมากขึ้น นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่าในความจริงของบุคคลมากกว่าปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายนอกน่าจะเป็นเพียงตัวที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรมของบุคคลมากกว่าปัจจัยภายนอก แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับมากขึ้นเมื่อ Bandura (1977) ได้เสนอแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ในปี ค.ศ.1977 และได้เปลี่ยนมาเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (social cognitive theory) ในปี ค.ศ.1986

แนวโน้มการปรับพฤติกรรมในปัจจุบัน ได้มีการแผ่ขยายของแนวคิดกลุ่มพฤติกรรมนิยม ปัญญานิยม และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมไปสู่กัน จนเกิดการประยุกต์รวมเอาแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้หนึ่งกับอีกทฤษฎีหนึ่ง ส่งผลให้เทคนิควิธีที่ใช้ในการปรับพฤติกรรมในระยะต่อมาเป็นเทคนิควิธีแบบผสมผสาน โดยนักจิตวิทยาในกลุ่มปัญญานิยมก็พยายามทำให้แนวคิดและเทคนิควิธีเป็นวัตุนิยมมากขึ้น ในขณะที่นักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมก็พยายามปรับเทคนิควิธีให้เป็นจิตวิสัยมากขึ้น การแผ่ขยายของแนวคิดทฤษฎีการปรับพฤติกรรม ไม่เพียงแต่อยู่ในกลุ่มของจิตวิทยาเท่านั้น ในทางการศึกษาก็ได้มีการประยุกต์ทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทั้งแนวพฤติกรรมนิยม ปัญญานิยม และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ผสมกับหลักการสอนและวิธีการสอนตามแนวคิดของจิตวิทยามนุษยนิยม เข้ามาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน และได้มีการพัฒนาเทคนิควิธีการพัฒนาพฤติกรรมมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมในทางการศึกษาเป็นรูปแบบที่ผสมผสานแนวคิดหลาย ๆ ทฤษฎีเข้าด้วยกัน โดยไม่ได้ยึดทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งเป็นแกนหลัก นอกจากสาขาการศึกษา แนวคิดของนักจิตวิทยาดังกล่าวยังเข้ามามีอิทธิพลในทางการแพทย์ ทำให้เกิดการพัฒนาศาสตร์ใหม่โดยนำเอาแนวคิดของพฤติกรรมบำบัดผนวกเข้ากับการบำบัดรักษาทางการแพทย์ ศาสตร์ใหม่ที่เกิดขึ้นเรียกว่า เวชศาสตร์พฤติกรรม (behavior medicine) (สมโภชน์ เขียมสุภาษิต,2539) ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้แยกกลุ่มการพัฒนาพฤติกรรมตามหลักการสอน / การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และกลุ่มการพัฒนาพฤติกรรมตามหลักการบำบัดออกมาเป็นอีกกลุ่มแนวคิดหนึ่ง

จะเห็นได้ว่า หลักการปรับพฤติกรรมต่างก็มีพื้นฐานมาจากการประยุกต์หลักการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล คือ พัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสมและลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยหลักการและเทคนิควิธีที่ใช้ส่วนใหญ่ เป็นหลักการที่พัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) และทฤษฎีในกลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยม 2) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning) และ 3) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบผลกรรม (Operant Conditioning) และซึ่งรายละเอียดของแต่ละทฤษฎีมีสาระโดยสรุป ดังนี้

1) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยม (Behavioral Learning Theories)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสิ่งเร้าในสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและผลกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากแสดงพฤติกรรมนั้นมีผลทำให้พฤติกรรมคงอยู่หรือเพิ่มขึ้น ผลกรรมนั้นจะเรียกว่า การเสริมแรง และถ้าผลกรรมนั้นทำให้พฤติกรรมหายไปหรือลดลง ผลกรรมนั้นเรียกว่า การลงโทษ พื้นฐานความคิดของทฤษฎีนี้จะเชื่อว่า พฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นโดยการเรียนรู้และสามารถสังเกตได้ และการเสริมแรงช่วยให้พฤติกรรมเกิดได้

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยมเน้นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) และการตอบสนอง (Response) โดยอินทรีย์จะต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและ การตอบสนองอันนำไปสู่ความสามารถในการแสดงพฤติกรรม คือการเรียนรู้นั่นเอง ผู้นำที่สำคัญของกลุ่มนี้ คือ พาฟลอฟ (Ivan Pavlov) ธอร์นไดค์ (Edward Thorndike) และสกินเนอร์ (B.F. Skinner) ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มพฤติกรรมนิยมที่เป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (classical conditioning) ของ Pavlov และทฤษฎีการวางเงื่อนไขผลกรรม (operant conditioning) ของ Skinner

2) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning)

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก เชื่อว่า การวางเงื่อนไขเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าที่ต้องวางเงื่อนไข (conditioned stimulus) กับการตอบสนองที่ต้องการให้เกิดขึ้น โดยเทคนิควิธีปฏิบัติจะให้สิ่งเร้าที่ต้องวางเงื่อนไขไปพร้อม ๆ กับสิ่งเร้าที่ไม่ต้องวางเงื่อนไขซ้ำ ๆ จนเกิดความต่อเนื่องของสิ่งเร้าที่จะทำให้เกิดการตอบสนองที่เป็นผลจากการเรียนรู้

พาฟลอฟ ซึ่งเป็นนักสรีระวิทยาชาวรัสเซีย ได้ทำการศึกษาทดลองกับสุนัขให้ยืนนิ่งอยู่ในที่ตรึงในห้องทดลอง ที่ข้างแก้มของสุนัขติดเครื่องมือวัดระดับการไหลของน้ำลาย การทดลองแบ่งออกเป็น 3 ขั้น คือ 1) ก่อนการวางเงื่อนไข (Before Conditioning) 2) ระหว่างการวางเงื่อนไข (During Conditioning) และ 3) หลังการวางเงื่อนไข (After Conditioning)

อาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก คือ การตอบสนองที่เป็นโดยอัตโนมัติเมื่อนำ สิ่งเร้าใหม่มาควบคุมกับสิ่งเร้าเดิม เรียกว่า พฤติกรรมเรสปอนเด็นท์ (Respondent Behavior) พฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทั้งกับมนุษย์และสัตว์ คำที่พาฟลอฟใช้อธิบายการทดลองของเขานั้นประกอบด้วยคำสำคัญ ดังนี้

1. สิ่งเร้าที่เป็นกลาง (Neutral Stimulus) คือ สิ่งเร้าที่ไม่ก่อให้เกิดการตอบสนอง
2. สิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไข (Unconditioned Stimulus หรือ US) คือ สิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการตอบสนองได้ตามธรรมชาติ

3. สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (Conditioned Stimulus หรือ CS) คือ สิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการตอบสนองได้หลังจากถูกวางเงื่อนไขแล้ว

4. การตอบสนองที่ไม่ได้ถูกวางเงื่อนไข (Unconditioned Response หรือ UCR) คือ การตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

5. การตอบสนองที่ถูกวางเงื่อนไข (Conditioned Response หรือ CR) คือ การตอบสนองอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ที่ถูกวางเงื่อนไขแล้ว

กระบวนการสำคัญอันเกิดจากการเรียนรู้ของพาฟลอฟ มีอยู่ 3 ประการอันเกิดจากการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข คือ

1. การแผ่ขยาย (Generalization) คือ ความสามารถของอินทรีย์ที่จะตอบสนองในลักษณะเดิมต่อสิ่งเร้าที่มีความหมายคล้ายคลึงกันได้

2. การจำแนก (Discrimination) คือ ความสามารถของอินทรีย์ในการที่จะจำแนกความแตกต่างของสิ่งเร้าได้

3. การลบพฤติกรรมชั่วคราว (Extinction) คือ การที่พฤติกรรมตอบสนองลดน้อยลงอันเป็นผลเนื่องมาจากการที่ไม่ได้รับสิ่งเร้าที่ไม่ได้ถูกวางเงื่อนไข การฟื้นตัวของ การตอบสนองที่วางเงื่อนไข (Spontaneous recovery) หลังจากเกิดการลบพฤติกรรมชั่วคราวแล้ว สักระยะหนึ่งพฤติกรรมที่ถูกลบเงื่อนไขแล้วอาจฟื้นตัวเกิดขึ้นมาอีกเมื่อได้รับการกระตุ้นโดยสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข

3) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขผลกรรม (Operant Conditioning)

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขผลกรรม ของ Skinner จะให้ความสำคัญกับการเสริมแรง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การเสริมแรงทางบวก (positive reinforcement) และ 2) การเสริมแรงทางลบ (negative reinforcement) การเสริมแรงทางบวก คือ การเสริมแรงที่มีผลทำให้พฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงมีความถี่เพิ่มขึ้น ส่วนการเสริมแรงทางลบ คือ การทำให้ความถี่ของพฤติกรรมเพิ่มขึ้นอันเป็นผลจากการแสดงพฤติกรรมนั้นแล้วสามารถถอดถอนสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจออกไป การเสริมแรงจะเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับ ตัวเสริมแรง (reinforceer) ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท และเกี่ยวข้องกับจังหวะเวลาที่จะให้การเสริมแรงการวางเงื่อนไขผลกรรมตามแนวคิดของ Skinner อีกวิธีหนึ่ง ได้แก่ การลงโทษ ซึ่งเป็นการให้ผลกรรมหลังจากที่มีการแสดงพฤติกรรม เพื่อให้พฤติกรรมนั้นหายไปหรือลดลง แต่วิธีการนี้ไม่ได้นำมาใช้ในการปรับพฤติกรรมบุคคลมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากการลงโทษเป็นเพียงกระบวนการที่ระงับพฤติกรรมในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น (สมโภชน์ เขียมสุภาษิต, 2539)

สกินเนอร์ ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้มีความคิดเห็นว่าทฤษฎีการวางเงื่อนไขผลกรรมนั้น จำกัดอยู่กับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนน้อยของมนุษย์พฤติกรรมส่วนใหญ่แล้ว

มนุษย์จะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเองไม่ใช่เกิดจากการจับคู่ระหว่างสิ่งเร้าใหม่กับสิ่งเร้าเก่าตามการอธิบายของพาฟลอฟ สกินเนอร์ได้อธิบาย คำว่า พฤติกรรม ว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ตัว คือ 1) สิ่งที่เกิดก่อน (Antecedent) 2) พฤติกรรม (Behavior) 3) ผลที่ได้รับ (Consequence) ซึ่งเขาเรียกย่อๆ ว่า A-B-C โดยทั้ง 3 จะดำเนินต่อเนื่องกันไป ผลที่ได้รับจะกลับกลายเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดขึ้นก่อนอันนำไปสู่ผลที่ได้รับตามลำดับ คำศัพท์ที่สำคัญในการศึกษาทดลองของสกินเนอร์ มีดังนี้คือ

1. การเสริมแรง (Reinforcement) คือ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งจะแยกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) คือ สิ่งที่เกิดการแสดงผลเพิ่มขึ้น และ 2) การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) คือ สิ่งที่เกิดการแสดงผลมากขึ้น

2. การลงโทษ (Punishment) การเสริมแรงทางลบและการลงโทษมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันและมักจะใช้แทนกันอยู่เสมอ แต่การอธิบายของสกินเนอร์การเสริมแรงทางลบและการลงโทษต่างกัน โดยเขาได้เน้นว่าการลงโทษนั้นเป็นการระงับหรือหยุดยั้งพฤติกรรม

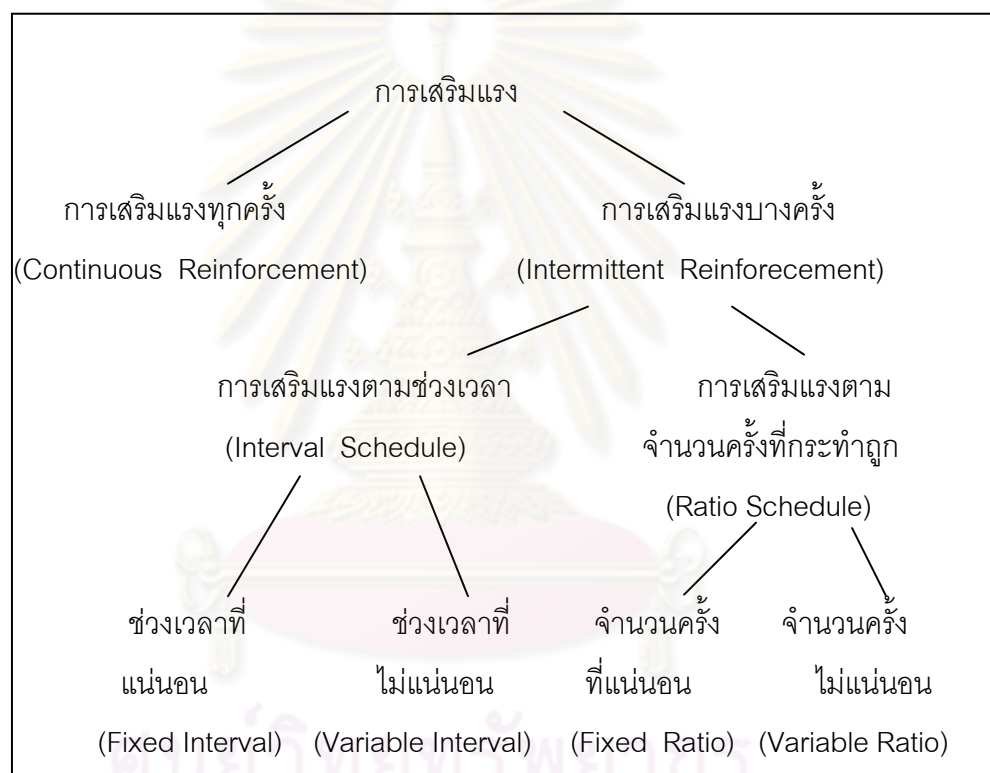
ตารางที่ 2.2 เปรียบเทียบการเสริมแรงทางบวก , การเสริมแรงทางลบและการลงโทษ

ชนิด	ผล	ตัวอย่าง
การเสริมแรงทางบวก	พฤติกรรมเพิ่มขึ้นเมื่อสิ่งเร้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสิ่งเร้าที่บุคคลนั้นต้องการ	ผู้เรียนที่ทำการบ้านส่งตรงเวลาแล้วได้รับคำชม จะทำการบ้านส่งตรงเวลาสม่ำเสมอ
การเสริมแรงทางลบ	พฤติกรรมเพิ่มขึ้นเมื่อสิ่งเร้าที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนาถูกทำให้ลดน้อยหรือหมดไป	ผู้เรียนที่ทำรายงานส่งตามกำหนดเวลา จะไม่เกิดความวิตกกังวลต่อไปดังนั้นในครั้งต่อไปเขาก็จะรีบทำรายงานให้เสร็จตามเวลา
การลงโทษ 1	พฤติกรรมลดลงเมื่อมีสิ่งเร้า โดยเฉพาะสิ่งที่เขาไม่พึงปรารถนาเกิดขึ้น	เมื่อถูกเพื่อน ๆ ว่า โง่ เพราะตั้งคำถาม ผู้สอน ผู้เรียนคนนั้นเลิกตั้งคำถามในชั้นเรียน
การลงโทษ 2	พฤติกรรมลดน้อยลง เมื่อนำสิ่งเร้าที่เขาพึงปรารถนาออกไป	ผู้เรียนที่ถูกหักคะแนนเพราะตอบข้อสอบในลักษณะที่แตกต่างจากครูสอน ในครั้งต่อไปเขาจะไม่ตอบคำถามในลักษณะนั้นอีก

ตัวชี้แนะ (Cueing) คือการสร้างสิ่งเร้าให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมเพื่อทำให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ ภายในระยะเวลาที่ต้องการ ซึ่งบุคคลมักจะลืมอยู่บ่อย ๆ เช่น ครูมักจะใช้วิธีการสั่งมากกว่าการชี้แนะ เป็นต้น

ตัวกระตุ้น (Prompting) คือการเพิ่มตัวชี้แนะเพื่อการกระตุ้นพฤติกรรม ซึ่งมักจะใช้ภายหลังจากการใช้ตัวชี้แนะแล้ว

ในการทดลองของสกินเนอร์ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำเอง ดังนั้นระยะเวลาในการให้การเสริมแรงจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้มาก ตารางการให้การเสริมแรงสามารถแยกออกได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 การให้การเสริมแรง

ตารางที่ 2.3 การให้การเสริมแรง

ตารางการเสริมแรง	ลักษณะ	ตัวอย่าง
การเสริมแรงทุกครั้ง (Continuous)	เป็นการเสริมแรงทุกครั้งที่แสดงพฤติกรรม	ทุกครั้งที่เปิดโทรทัศน์แล้วเห็นภาพ
การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่แน่นอน (Fixed-Interval)	ให้การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่กำหนด	ทุกๆ สัปดาห์ผู้สอนจะทำการทดสอบ
การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่ไม่แน่นอน (Variable Interval)	ให้การเสริมแรงตามระยะเวลาที่ไม่แน่นอน	ผู้สอนสุ่มทดสอบตามช่วงเวลาที่ต้องการ
การเสริมแรงตามจำนวนครั้งของการตอบสนองที่แน่นอน (Fixed-Ratio)	ให้การเสริมแรงโดยดูจากจำนวนครั้งของการตอบสนองที่ถูกต้องด้วยอัตราที่แน่นอน	การจ่ายค่าแรงตามจำนวนครั้งที่ขายของได้
การเสริมแรงตามจำนวนครั้งของการตอบสนองที่ไม่แน่นอน (Variable-Ratio)	ให้การเสริมแรงตามจำนวนครั้งของการตอบสนองแบบไม่แน่นอน	การได้รับรางวัลจากเครื่องเล่นสล็อต มาซีน (Slotmachines)

การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) คือ การนำแนวความคิดของสกินเนอร์ในเรื่องกฎแห่งผลมาใช้อย่างเป็นระบบเพื่อทำการปรับพฤติกรรมของบุคคล หลักการนี้อาจจะใช้ทั้งการเสริมแรงทางบวกและการเสริมแรงทางลบประกอบกัน ตัวอย่างที่นิยมใช้กันมากในชั้นเรียนคือ หลักการชมและการเมินเฉย (Praise-and-Ignore Approach) คือการชมผู้ที่ทำถูกต้องตามกฎระเบียบ และเมินเฉยต่อผู้ที่ขัดกฎระเบียบ อย่างไรก็ตามจากการศึกษา พบว่าในหลาย ๆ ครั้งที่ใช้หลักดังกล่าวไม่เกิดผลนั้นก็คือแม้จะใช้หลักการชม แต่ผู้เรียนก็ยังคงมีการกระทำผิดต่อไป ดังนั้นการใช้หลักดังกล่าวควรใช้ร่วมกับเทคนิคอื่น ๆ ด้วย

หลักการชมที่มีประสิทธิภาพ ควรจะมีลักษณะดังนี้

1. ควรชมพฤติกรรมที่สมควรได้รับการยกย่อง
2. ระบุพฤติกรรมที่สมควรยกย่องอย่างชัดเจน
3. ชมด้วยความจริงใจ

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จะพบว่าแต่ละทฤษฎีมีความสำคัญและกล่าวถึงปัญหาความก้าวร้าวและการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกันออกไป เช่น ทฤษฎีความคับข้องใจ – ความก้าวร้าว (Frustration Aggression) ซึ่งเชื่อว่า การเกิดความก้าวร้าวมักเป็นผลมาจากความคับข้องใจซึ่งเป็นแรงผลักดันให้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมา หรือทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา แนวคิดของแบนดูราที่กล่าวมา ช่วยให้เราได้ตระหนักว่า พฤติกรรมและปัญหาความก้าวร้าวของเด็กได้รับอิทธิพลจากตัวแบบที่แวดล้อมเขาอยู่ ตั้งแต่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู เพื่อน ผู้ใหญ่ในสังคม และตัวแบบที่มากับสื่อต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ทฤษฎีที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาค่าความก้าวร้าวที่ผู้วิจัยสนใจเนื่องจากมีความสอดคล้องและเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้มากที่สุดกล่าวถึงหลักการปรับพฤติกรรมที่ต่างก็มีพื้นฐานมาจากการประยุกต์หลักการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล คือ พัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสมและลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยมีหลักการและเทคนิควิธีที่ใช้ส่วนใหญ่ เป็นหลักการที่พัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ทฤษฎีการเรียนรู้เงื่อนไขสิ่งเร้า (Classical Conditioning) 2) ทฤษฎีการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรม (Operant Conditioning) และ 3) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขสิ่งเร้า (Classical Conditioning) ของ Pavlov ที่กล่าวว่า เป็นการตอบสนองที่เป็นโดยอัตโนมัติเมื่อนำ สิ่งเร้าใหม่มาควบคุมกับสิ่งเร้าเดิม เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มพฤติกรรมนิยมที่เป็นที่รู้จักกันดี ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรม (Operant Conditioning) ของ Skinner ที่ให้ความสำคัญกับการเสริมแรง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) และ 2) การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) การเสริมแรงทางบวก คือ การเสริมแรงที่มีผลทำให้พฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงมีความถี่เพิ่มขึ้น ส่วนการเสริมแรงทางลบ คือ การทำให้ความถี่ของพฤติกรรมเพิ่มอันขึ้นเป็นผลจากการแสดงพฤติกรรมนั้นแล้วสามารถถอดถอนสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจออกไป ทางด้านทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) ที่เป็นที่ยอมรับกันมากที่สุดได้แก่ ทฤษฎีของแบนดูรา ที่มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนเบื้องต้นแล้ว เกิดจากการเรียนรู้ทั้งสิ้น และการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่เหล่านั้นสามารถเรียนรู้ได้โดยประสบการณ์ตรงหรือไม่ก็โดยการสังเกตองค์ประกอบทางชีววิทยามีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรม นั่นคือองค์ประกอบในตัวบุคคลมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้พฤติกรรม (Bandura, 1977) ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ

และเห็นว่าทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวมาล้วนเป็นทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการลดปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้เป็นอย่างดีเหมาะสม

ตอนที่ 2 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1 ที่มาและแนวคิดของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ที่มาและแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา มีสาระสำคัญดังนี้

2.1.1 ความเป็นมาของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมาย และหลักการจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

ดังนั้น การพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้น เพื่อมุ่งหวังให้สถานศึกษา ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน มีกระบวนการทำงานเป็นระบบ มีความชัดเจน มีกิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ อันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จซึ่งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา เป็นระบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่ง ที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหาร และครูอาจารย์ให้ส่งเสริมดูแลพัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

2. วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่า นักเรียนทุกคนมีอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะคอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง

3. สนับสนุนให้ครูอาจารย์มีความใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้าน โรงเรียน และชุมชน เชื่อมประสาน และรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวัง ดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญการในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งต่อ และรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริม พัฒนานักเรียน และเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน

2.1.2 ความหมายและความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคคลหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคนมีส่วนร่วม

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายรวมถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหา โดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีวิถีชีวิตตามที่สังคมมุ่งหวัง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็ปรากฏเช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของยาเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัวซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด การปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่น ๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต งดงามเป็นบุคคลที่ดีของสังคมต่อไป

2.1.3 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้

2. เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรภายนอก มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

2.1.4 ขอบข่ายของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. นักเรียนทุกคนได้รับการดูแล ช่วยเหลือ

2. ดำเนินการทั้งส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไข

3. การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

2.1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้

1) ด้านนักเรียน

(1) ได้รับการดูแลช่วยเหลือ และพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสภาพแวดล้อมอย่างทั่วถึง

(2) ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหา ทั้งด้านการเรียนรู้ และความสามารถพิเศษ

(3) ได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัว มีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

(4) มีทักษะชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครู และผู้ปกครอง

2) ด้านครู

(1) มีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(2) มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน

(3) มีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา

(4) มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ

3) ด้านผู้บริหาร

(1) รู้และเข้าใจศักยภาพของครูในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้

(2) ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา นักเรียน หลักสูตร และคุณภาพการจัดการศึกษา

(3) มีรูปแบบกระบวนการพัฒนา และพัฒนาเชิงระบบภายใต้การมีส่วนร่วม

4) ด้านโรงเรียน

(1) มีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา
 (2) ได้รับการยอมรับ การสนับสนุน และความร่วมมือจากชุมชน บุคลากร องค์กรที่เกี่ยวข้อง

(3) มีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และเอื้ออาทร

5) ด้านผู้ปกครอง ชุมชน

(1) มีความตระหนักในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน
 (2) มีความเข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน
 (3) เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลานและบุคคลในชุมชน
 (4) มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลาน เป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง

6) เขตพื้นที่การศึกษา

(1) มีการพัฒนานวัตกรรมในการพัฒนานักเรียน
 (2) มีการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงาน การนิเทศ ติดตามผล ประเมินผล และการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 (3) มีระบบข้อมูลสารสนเทศทั้งข้อมูลระดับบุคคลและระดับโรงเรียนเพื่อพัฒนางานต่อไป

7) ด้านประเทศชาติ

(1) นักเรียนมีคุณภาพดี มีสติปัญญา และมีความสุข
 (2) มีการเชื่อมโยงข้อมูลของเยาวชนทุกระดับ
 (3) ลดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงาน
 (4) ประชาชนมีคุณภาพเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศ

2.1.6 กลยุทธ์ ความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กลยุทธ์ ความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ 1) การบริหารเชิงระบบ 2) การทำงานเป็นทีม 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) การนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) ซึ่งมีสาระสำคัญของแต่ละด้าน ดังนี้

1.การบริหารเชิงระบบ ประกอบด้วย 1.1) การวางแผน 1.2) การดำเนินงาน 1.3) การตรวจสอบ/ประเมินผล 1.4) การปรับปรุงพัฒนา ซึ่งมีสาระสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 การวางแผน (Plan) เป็นการวางระบบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุดจะต้องกำหนดขั้นตอนการทำงานเป็นกระบวนการ แต่ละขั้นตอนมีวิธีการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานและการบันทึกการทำงานเป็นปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลจากบันทึกนี้จะนำไปสู่การตรวจสอบประเมินตนเองและให้ผู้อื่นตรวจสอบได้และเป็นสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของระบบย่อย ส่งผลถึงคุณภาพรวมของโรงเรียนทั้งระบบ

1.2 การดำเนินงาน (Do) เป็นการปฏิบัติร่วมกันของทุกคนโดยใช้กระบวนการวิธีการ และบันทึก บุคคลภายในองค์กรที่รับผิดชอบในระบบย่อยต่าง ๆ จะปฏิบัติและบันทึกต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน

1.3 การตรวจสอบ / ประเมินผล (Check) เป็นการประเมินตนเอง ร่วมกันประเมิน หรือผลัดเปลี่ยนกันประเมินภายในระหว่างบุคคล ระหว่างทีมย่อยในโรงเรียน

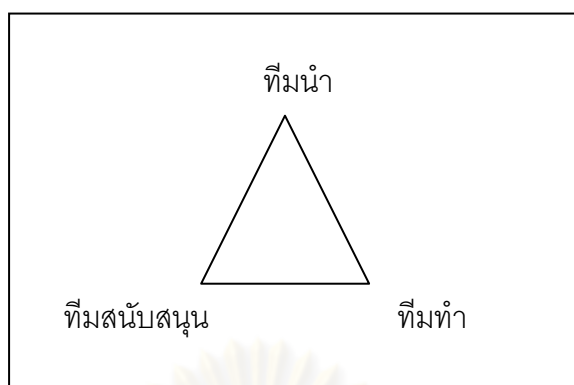
1.4 การปรับปรุงพัฒนา (Act) เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขพัฒนา งานซึ่งอาจแก้ไขพัฒนาในส่วนที่เป็นกระบวนการ วิธีการ ปัจจัย หรือการบันทึกให้ดีขึ้นจนระบบคุณภาพ หรือวงจรคุณภาพเป็นวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรอย่างยั่งยืน

2. การทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 2.1) ทีมนำ 2.2) ทีมสนับสนุน 2.3) ทีมทำ ซึ่งสาระสำคัญของแต่ละองค์ประกอบมีดังนี้

2.1 ทีมนำ ได้แก่ คณะผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งจะเป็นผู้วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง จัดทำแผนกลยุทธ์ ควบคุม กำกับ ติดตาม และสนับสนุนเสริมสร้างพลังร่วม (Empowerment) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ทีมสนับสนุน เป็นทีมหลักในการสนับสนุนด้านประสานงานด้านวิชาการและอื่นๆ ให้เกิดการสร้างระบบคุณภาพขึ้น ทีมสนับสนุนจะเป็นใครนั้นขึ้นกับการพัฒนาระบบว่ามีจุดเน้นที่ระบบใด

2.3 ทีมทำ เป็นทีมที่สมาชิกรับผิดชอบการทำงานโดยตรง เช่นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ทีมระดับชั้น ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ

แผนภาพที่ 2.2 การประสานงานการทำงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะทำให้ได้รับทราบจุดอ่อน จุดแข็งในการดำเนินงานของตน เพื่อให้เกิดแนวทางที่จะพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำได้ทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน โดยมีบรรยากาศการทำงานที่เป็นกันเอง ไม่ใช่การสั่งการหรือบังคับบัญชา ทำให้ผู้ปฏิบัติงานแต่ละส่วนเกิดความรู้สึที่ดี ไม่ต้องกังวลเรื่องการประเมิน ตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชา

4. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนางาน ช่วยส่งเสริม สนับสนุน และให้ข้อมูลย้อนกลับที่จะนำไปใช้ปรับปรุงงานต่อไป

2.2 บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบที่มีกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

2.2.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานกลางที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติ คือ สถานศึกษาสามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนิน คือ กำหนดนโยบายและหน่วยงานที่รับผิดชอบใน สพฐ. ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นเครือข่ายการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้

สพท. เกิดการพัฒนาองค์ความรู้สู่การปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สนับสนุนช่วยเหลือให้
 สพท. สถานศึกษาสามารถดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริม
 ให้ สพท. มีระบบติดตามประเมินผลและรายงานความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

2.2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยที่สนับสนุนและส่งเสริมระบบการดูแลช่วยเหลือ
 นักเรียนของโรงเรียนภายในสังกัด รวมทั้งการประสาน ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน จึงมี
 บทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน คือ นำนโยบายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่การปฏิบัติใน
 สถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาองค์ความรู้และความสามารถในการ
 ปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สนับสนุนช่วยเหลือให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานการ
 ดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 เพื่อร่วมมือกันดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ติดตามประเมินผลและรายงานระบบการดูแล
 ช่วยเหลือของสถานศึกษา

2.2.3 สถานศึกษา

สถานศึกษา เป็นสถาบันที่ประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ ที่จะทำให้การดำเนินงานตามระบบ
 การดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน
 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และบุคคลอื่น ๆ

1) ผู้บริหารสถานศึกษา

ในฐานะที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำสูงสุดในสถานศึกษา สามารถบริหาร
 จัดการและความสำคัญในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ จึง
 ควรมีบทบาทในด้าน บริหารจัดการให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจน
 และมีประสิทธิภาพ ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงาน และบุคคลนอก เช่น ผู้ปกครอง
 เครือข่าย ผู้ปกครอง องค์กรต่าง ๆ สาธารณสุข โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ดูแล กำกับ นิเทศ
 ติดตาม ประเมินผล สนับสนุน และให้ขวัญกำลังใจในการดำเนินการ

2) ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา

ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และเป็น
 บุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีบทบาทในการ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คัดกรอง
 จำแนกกลุ่มนักเรียน จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนา จัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ ส่ง
 ต่อ รายงานผล

3) ครูประจำชั้นหรือครูทั่วไป

ครูทุกคนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีบทบาทในการดูแลนักเรียนและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน

4) ครูแนะแนว

ครูแนะแนว เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการจัดระบบงานแนะแนว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงควรมีบทบาทในด้าน การสนับสนุนครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา จัดกิจกรรมป้องกันแก้ไข ช่วยเหลือ ส่งต่อ

5) ครูหัวหน้าระดับชั้น

มีบทบาทในด้านการติดตาม กำกับ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

6) นักเรียน

นักเรียน เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งเป็นผู้รับการช่วยเหลือและให้ความช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีบทบาททั้งหน้าที่ของนักเรียนและสนับสนุนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

7) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์คณะบุคคลที่ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงาน ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาการศึกษา มีบทบาทในการสนับสนุนด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.4. ผู้ปกครอง และชุมชน

ผู้ปกครองและชุมชน เป็นบุคคลและกลุ่มบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนในพื้นที่มากที่สุด ที่จะเอาใจใส่ดูแลนักเรียนได้ดี ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง / ชมรม / สมาคม ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน

1) ผู้ปกครอง / เครือข่ายผู้ปกครอง

ผู้ปกครอง/เครือข่ายผู้ปกครอง เป็นบุคคลและคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน มีบทบาทในการอบรมดูแลและเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตครอบครัว มีความรัก ความเข้าใจ และให้ความอบอุ่น สนับสนุนให้ความร่วมมือ วางแผนร่วมกับสถานศึกษาในการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนาป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน เป็นที่ปรึกษาหรือแนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีแก่นักเรียน

2) ชุมชน

ชุมชน เป็นสังคมที่มีอิทธิพลต่อค่านิยม และพฤติกรรมของเด็ก บุคคลทุกคนในชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือส่งเสริมให้นักเรียน ได้พัฒนาตนในแนวทางที่เหมาะสม มีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและบรรลุผล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนในสังคม และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีคุณภาพ การประสานงานและการสร้างความร่วมมือร่วมใจในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ควรประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต ศูนย์อนามัยเขตฯ สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น การปกครองพิเศษ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สื่อมวลชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์การเอกชน องค์การอิสระ ซึ่งมีความสามารถในการสนับสนุน และให้ความร่วมมือได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2547)

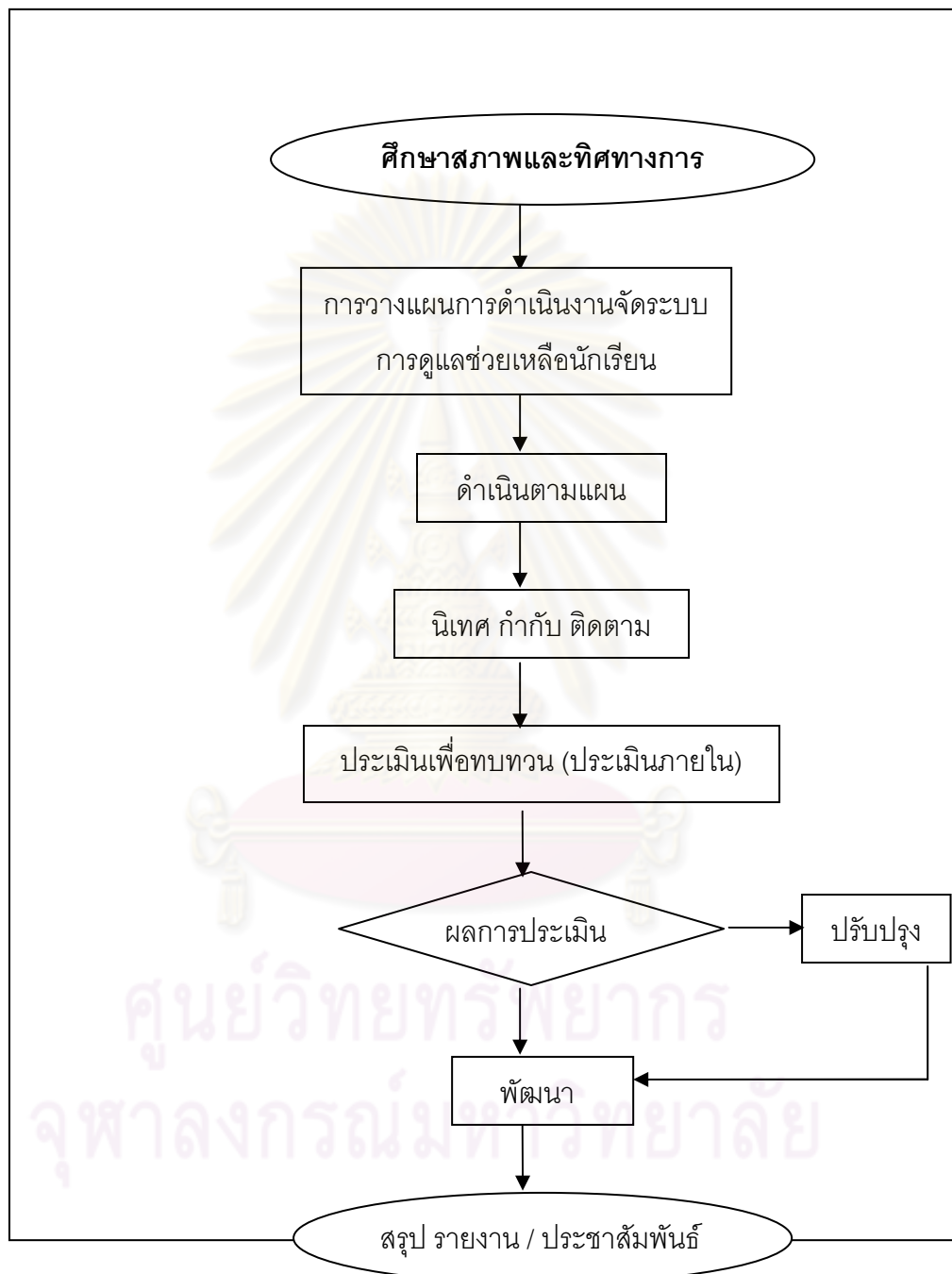
- 1) ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ
- 2) สอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนทั้งด้านความปลอดภัยและการแก้ปัญหาพฤติกรรม
- 3) ร่วมมือกับสถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
- 4) เป็นแหล่งการเรียนรู้และฝึกงาน และเพิ่มพูนประสบการณ์แก่นักเรียนตามความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความถนัด
- 5) ติดตามผล สะท้อนปัญหา และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 6) ให้ความร่วมมือ/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจ
- 7) ให้การสนับสนุนและเป็นเครือข่ายในการพัฒนา และขยายผลการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

2.3 การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2547)

2.3.1 การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สามารถบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรมัง (PDCA) ดังแผนภาพที่ 2.3

แผนภาพที่ 2.3 การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547

2.3.2 แนวทางการปฏิบัติของสถานศึกษาตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนการนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้าสู่สถานศึกษา มีแผนการดำเนินงานที่ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ และนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลา 1 รอบปี ซึ่งมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีรายละเอียดของการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.4 แผนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
(ในหนึ่งรอบปี ระหว่างมีนาคม – มีนาคม ถัดไป)

การดำเนินงาน	ระยะเวลาประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
1. เตรียมการ และวางแผนดำเนินงาน กิจกรรมที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการ กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์ความพร้อมพื้นฐาน ของสถานศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติงาน	มีนาคม – เมษายน	- ผู้บริหาร - ทีมสนับสนุน
2. ปฏิบัติตามแผน กิจกรรมที่ 3 สร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากร กิจกรรมที่ 4 ดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	พฤษภาคม – มีนาคม ปีถัดไป	- ทีมสนับสนุน - ครูทุกคนในโรงเรียน
3. กำกับติดตาม ประเมิน และรายงาน กิจกรรมที่ 5 ประเมินเพื่อทบทวน กิจกรรมที่ 6 ประเมินผลเพื่อพัฒนาและสรุปรายงาน	สิงหาคม และ มกราคม (กิจกรรมที่ 5)กุมภาพันธ์ (กิจกรรมที่ 6)	- คณะกรรมการ ประเมินเพื่อทบทวน - ทีมนำและทีม สนับสนุน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

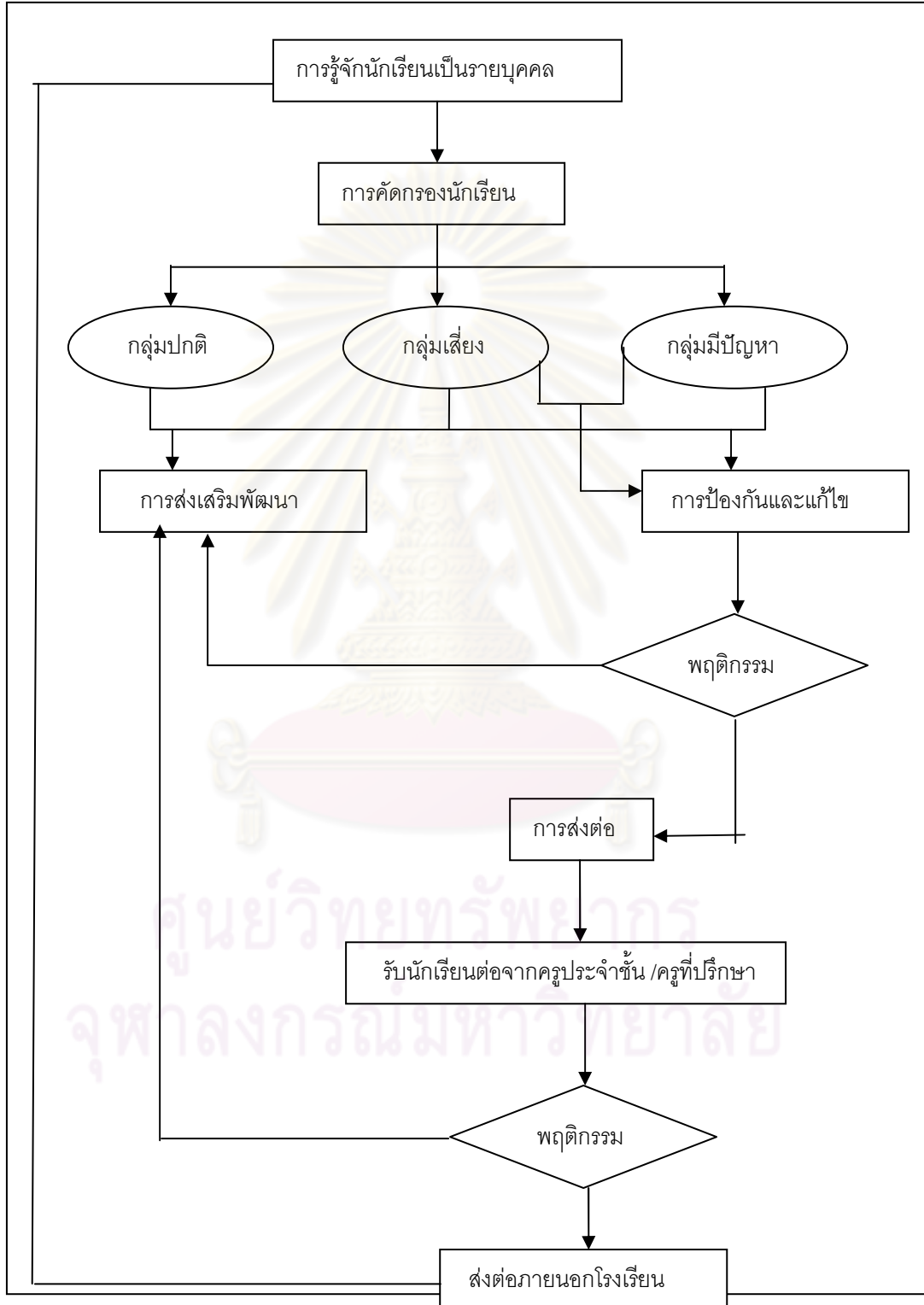
2.3.3 การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน มีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน 5 กิจกรรม คือ

- 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 2) การคัดกรอง
- 3) การส่งเสริมและพัฒนา

4) การป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไข

5) การส่งต่อ

กระบวนการดำเนินงานทั้ง 5 กิจกรรม ดังแสดงให้เห็นในแผนภาพที่ 2.4

แผนภาพที่ 2.4 กระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดดังนี้

1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) กล่าวถึงความสำคัญของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลว่าด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน ทำให้เกิดพฤติกรรมหลายรูปแบบ ทั้งทางด้านบวก และทางด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อการคัดกรองนักเรียนเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหา นักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ครูที่ปรึกษา / ครูประจำชั้นควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนดังนี้ (กรมสุขภาพจิต,2544)

(1) ข้อมูลนักเรียน ด้านความสามารถ ได้แก่ ด้านการเรียน มีรายละเอียดของข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาค ผลสอบวัดความรู้มาตรฐาน พฤติกรรมการเรียน และความสามารถด้านอื่น ๆ ได้แก่ บทบาทหน้าที่พิเศษในสถานศึกษา ความสามารถพิเศษ และการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ

(2) ข้อมูลนักเรียน ด้านสุขภาพ ได้แก่ ด้านร่างกาย น้ำหนัก ส่วนสูง ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน จิตใจ ได้แก่ พฤติกรรม อารมณ์ซึมเศร้า ความประพฤติต่าง ๆ

(3) ข้อมูลนักเรียน ด้านครอบครัว ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ รายได้ของผู้ปกครอง ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน ด้านการคุ้มครองดูแลนักเรียน จำนวนพี่น้องบุคคลในครอบครัว สถานภาพของบิดามารดา ลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

(4) ด้านสารเสพติด ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงออก พฤติกรรมการเรียนในชั้นเรียน การใช้ยา การคบเพื่อน สุขภาพและบุคลิกภาพ สถานภาพทางครอบครัวและสิ่งแวดล้อม และผลการตรวจปัสสาวะ

(5) ด้านความปลอดภัย ได้แก่ สถานภาพครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลการเดินทาง/การใช้ยานพาหนะ การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา การแต่งกายที่ล่อแหลม เป็นต้น

(6) ด้านพฤติกรรมทางเพศ ได้แก่ พฤติกรรมชู้สาว พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึกและครอบคลุมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ทั้งด้าน

ความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ที่สำคัญคือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน,2547)

1) ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล
เกี่ยวกับตัวนักเรียน ส่วนใหญ่มักครอบคลุมข้อมูลทั้งด้านการเรียน ด้านสุขภาพและด้าน
ครอบครัว โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูล ส่วนรูปแบบและรายละเอียดในระเบียบสะสมแต่ละ
โรงเรียนนั้น มีความแตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละโรงเรียน

2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก(SDQ) (โรงเรียนอาจนำเครื่องมืออื่นมาใช้แทนก็
ได้) แบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่ได้เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบ แต่เป็นเครื่องมือสำหรับคัด
กรองเด็ก ด้านพฤติกรรม การปรับตัว ที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับสภาพจิต ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามี
แนวทางในการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลนับเป็นกิจกรรมลำดับแรกที่มีความสำคัญอันจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามี
ข้อมูลสำหรับการดูแลนักเรียน มีหลายวิธี เช่น การศึกษาข้อมูลจากระเบียบสะสม การศึกษา
ข้อมูล EIS การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกสุขภาพ การใช้แบบประเมินพหุปัญญา แบบประเมิน
ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) แบบประเมินบุคลิกภาพ การสัมภาษณ์นักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง
(สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2548)
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไว้ดังนี้ (1) ด้วยวิธีการสังเกต (2) ด้วย
วิธีการสัมภาษณ์ (3) โดยใช้สังคัมมิติ (4) โดยใช้แบบสอบถาม (5) โดยการไปเยี่ยมเยียนที่บ้าน

2) การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็น
รายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้น สถานศึกษาควร
มีการประชุมครูกำหนดเกณฑ์การคัดกรองเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกันให้เป็นที่ยอมรับของครูใน
สถานศึกษาและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่า ความรุนแรง
หรือความถี่เท่าไร จึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา

หลังจากขั้นตอนการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วจึงเข้าสู่กระบวนการคัดกรอง
ซึ่งจะแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2548)ดังนี้

(1) กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ

(2) กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัว
แสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ผลการเรียน
เปลี่ยนแปลงไปในทางลบ

(3) กลุ่มมีปัญหา หมายถึง นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือต่อสังคมส่วนรวมในด้านลบ

ข้อมูลในการคัดกรองนักเรียนถือเป็นความลับ ขอให้ให้นักเรียนรู้ว่าตนเองถูกจัดอยู่ในกลุ่มใด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548) การคัดกรองเป็นกิจกรรมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ครูที่ปรึกษาต้องทำอย่างรอบคอบ และควรกำหนดช่วงเวลาของข้อมูลการคัดกรอง หากข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ควรทบทวนข้อมูลการคัดกรองใหม่และควรใช้ข้อมูลจากหลาย ๆ จุด เพื่อความเที่ยงในการคัดกรองนักเรียน

(สุจิตา ภัคดีบุญ, 2548)

3) การส่งเสริมและพัฒนา

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมามีพฤติกรรมดีขึ้นตามที่สถานศึกษาหรือชุมชนคาดหวัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548) ซึ่งการดำเนินการในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนนั้นมีกิจกรรมที่สามารถทำได้หลายวิธี แต่กิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการคือ

(1) การจัดกิจกรรมโฮมรูม เน้นการติดตามความต้องการของนักเรียนและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

(2) การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (classroom meeting) ซึ่งควรจัดขึ้นอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง และควรมีการสรุปและบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครองแต่ละครั้งเพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูลสำหรับดูแลช่วยเหลือนักเรียนรวมทั้งใช้เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

(3) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

(4) โครงการพิเศษอื่น ๆ

4) การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้นจำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม

การป้องกันและแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนมีหลายเทคนิค วิธีการ ได้แก่

(1) การให้การปรึกษาเบื้องต้น

(2) การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา เช่นการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมชมเสริม การติดต่อประสานกับผู้ปกครอง เป็นต้น

(3) การติดตาม ดูแลช่วยเหลือ

5) การส่งต่อ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนนั้น ในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน กรณีที่มีเด็กมีความสามารถพิเศษหรือเด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กด้อยโอกาส ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้รับการส่งเสริม พัฒนา และช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เกยตื้นเป็นบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา หรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากแก่การแก้ไข

การส่งต่อ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) การส่งต่อภายใน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องที่สามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน

(2) การส่งต่อภายนอก เป็นการส่งนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ช่วยเหลือพัฒนานักเรียน กรณีที่เกินความสามารถของสถานศึกษา โดยครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อและมีการติดต่อรับทราบผลการช่วยเหลือเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

2.3.4 การดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูแนะแนว/ผู้เกี่ยวข้อง

แนวการปฏิบัติของครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครอง/ครูฝ่ายวิชาการ/งานพยาบาลที่รับนักเรียนจากการส่งต่อของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เมื่อครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาได้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเบื้องต้นแล้ว พบกรณีที่ยากต่อการแก้ไขจึงดำเนินการส่งต่อให้ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูฝ่ายวิชาการ หรืองานพยาบาล ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อ

ครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องรับนักเรียนที่ส่งต่อมาจากครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา ดำเนินการให้คำปรึกษาช่วยเหลือและประสานกับครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา เพื่อแจ้งผลการช่วยเหลือ

ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น ก็จะไม่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา แต่ถ้ายังไม่ดีขึ้นก็นำเข้าที่ประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) เพื่อร่วมมือกันในการแก้ไข ปัญหาของนักเรียนจนมีพฤติกรรมดีขึ้นก็ส่งกลับไปอยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา

ในบางกรณี แม้จะเข้าที่ประชุมปรึกษารายกรณีแล้วก็ยังไม่ดีขึ้นยากต่อการช่วยเหลือ ผู้ที่เกี่ยวข้องอาจเป็นฝ่ายปกครองหรือแนะแนวก็ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกเพื่อหาสาเหตุและแก้ไขต่อไป

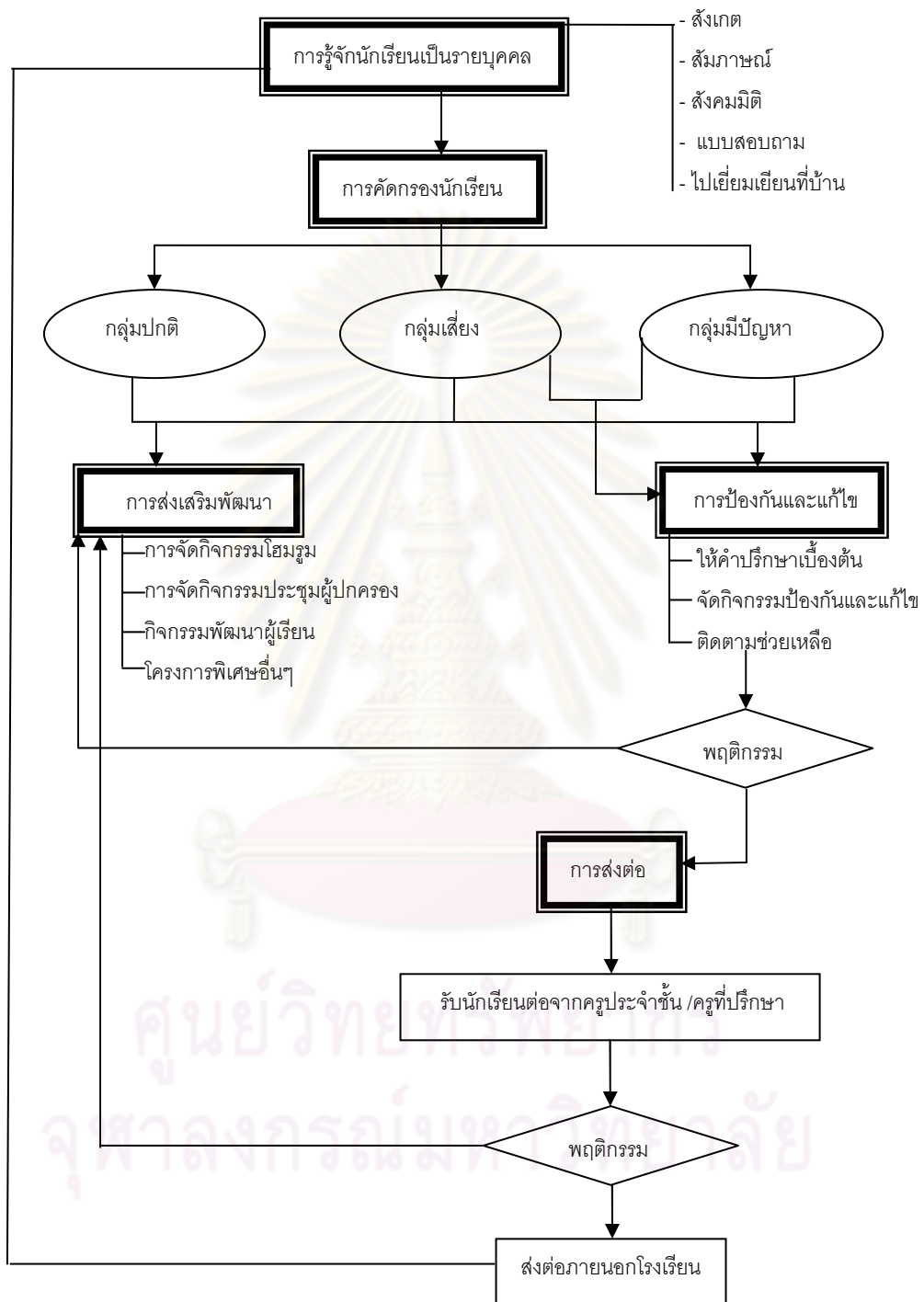
การส่งต่อเป็นวิธีการช่วยเหลือนักเรียนอย่างถูกวิธี ตามทักษะในวิชาชีพของผู้เชี่ยวชาญ ในแต่ละทางเพื่อให้เกิดผลดีที่สุดต่อนักเรียน

ในกรณีที่นักเรียนเปลี่ยนช่วงชั้นและสถานศึกษา ควรมีการส่งต่อข้อมูล เช่น ความสามารถพิเศษ ปัญหาพฤติกรรม โรคประจำตัวที่มี เพื่อให้มีการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง และให้ผู้ดูแลในสถานศึกษาใหม่มีข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนป้องกัน ส่งเสริม และช่วยเหลือได้ทันเหตุการณ์ และมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งต่อข้อมูลต้องเป็นความลับ และส่งต่อผู้เกี่ยวข้องโดยตรง

จากการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา สถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูทุกคน นักเรียน ผู้ปกครองและ ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมกันช่วยกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพราะในกระบวนการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนมีขั้นตอนหลายขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริม พัฒนา การช่วยเหลือและแก้ไข การส่งต่อ ถึงแม้ว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะมีบุคคล หลายฝ่ายและมีกระบวนการหลายขั้นตอนดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่ถ้าทุกคนร่วมมือกันดูแล ช่วยเหลือนักเรียนซึ่งเป็นกำลังที่จะพัฒนาสังคมในอนาคตก็必将ทำให้สังคมและประเทศ เจริญรุ่งเรืองต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระบวนการดำเนินงานทั้ง 5 กิจกรรมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกรมส่งเสริมสุขภาพจิต

แผนภาพที่ 2.5 สรุปรบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 โรงเรียนสองภาษา (BILINGUAL SCHOOL) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ กรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ย้อนกลับไปในปี พ.ศ. 2500 โรงเรียนนานาชาติแห่งแรกได้รับอนุญาตให้ก่อตั้งขึ้น เพื่อให้การศึกษาแก่บุตรธิดาของชาวต่างชาติที่พำนักอยู่ในประเทศไทยเป็นหลัก โดยที่รัฐบาลได้อนุญาตให้รับเด็กไทยที่ใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศไม่ต่ำกว่า 3 ปี เข้าศึกษาได้ จนถึงปี พ.ศ.2534 รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นของเด็กไทยทั้งที่เคยพำนักอยู่ต่างประเทศต่ำกว่า 3 ปี และอีกส่วนหนึ่งที่มีความต้องการที่จะได้รับการศึกษาในลักษณะนี้ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะไปศึกษาต่ออย่างต่างประเทศในอนาคต จึงได้อนุญาตให้โรงเรียนนานาชาติในประเทศไทยรับเด็กไทยเข้าเรียนได้โดยกำหนดสัดส่วนไว้ไม่เกินครึ่งหนึ่งของนักเรียนทั้งหมด ถึงอย่างนั้นก็ตาม จำนวนโรงเรียนที่มีอยู่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ปกครอง

ในปีการศึกษา 2538 กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าว เพื่อตอบสนองตามความต้องการของผู้ปกครอง และเพื่อเป็นการยกระดับการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กไทยได้เพิ่มพูนทักษะภาษาอังกฤษอีกทางหนึ่ง จึงอนุญาตให้โรงเรียนเอกชนดำเนินโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ โดยเปิดสอนวิชาบางวิชาเป็นภาษาอังกฤษ มีโรงเรียนเอกชน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย โรงเรียนสารสาสน์เอกตรา และโรงเรียนอุดมศึกษา ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการในขณะนั้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาได้เปิดโครงการ English Program ดำเนินการโดยใช้หลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเป็นแนวปฏิบัติ

ปี พ.ศ. 2544 กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งที่ วก 1065/2544 ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2544 ให้ใช้นโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษของสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นไปอย่างมีคุณภาพ มีความเท่าเทียมและเป็นธรรม สอดคล้องกับหลักการและจุดหมายของหลักสูตรแต่ละระดับ และเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

ในปี พ.ศ. 2546 กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายขยายการดำเนินโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ โดยจัดเป็น 2 รูปแบบ คือ English Program: EP (โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและสังกัดกรมสามัญ) และ Mini English Program: MEP (โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ) โดยปัจจุบันมีโรงเรียนจำนวน 81 โรงเรียนที่เปิดสอน English Program และอีก 58 โรงเรียนที่เปิดสอน Mini English Program

สำหรับ English Program ในระดับการศึกษาประถมศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษได้ไม่เกิน 50 % ของเวลาที่จัดกิจกรรมสอนในระดับประถมศึกษา วิชาที่สามารถจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษได้ คือ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ พลศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาสามารถจัดการสอนได้ทุกวิชา ยกเว้น วิชาภาษาไทย สังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นไทย กฎหมายไทย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ส่วน Mini English Program ในระดับประถมศึกษา จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ ศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์ การงานพื้นฐานอาชีพ และพลานามัย และต้องมีจำนวนชั่วโมงที่สอนไม่เกิน 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และในระดับมัธยมศึกษา จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษได้ทุกวิชา แต่ไม่เกิน 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

กล่าวโดยสรุป English Program และ Mini English Program มีความแตกต่างกันที่วิชาที่สอน จำนวนชั่วโมง และค่าธรรมเนียมการเรียน (สุชาดา เปลี่ยนสุภาพ, 2546)

3.1 ประโยชน์จากการเรียนหลักสูตรสองภาษา

คงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่านักเรียนที่พูดได้สองภาษาจะมีความสามารถในการสื่อสารและความยืดหยุ่นทางภาษามากกว่า และยังสามารถพัฒนาทักษะต่างๆ ทั้งความคิดสร้างสรรค์ และระบบในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี สามารถที่จะใช้ความสามารถในภาษาที่สอง ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากตำราต่างประเทศ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และมีโอกาสในอาชีพการงานในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ครูผู้สอนซึ่งมาจากหลากหลายวัฒนธรรม หลายเชื้อชาติ ควรจะต้องมีความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็กแต่ละคนอย่างใกล้ชิด ต้องมีความอดทนมากกว่า การสอนนักเรียนที่มีความเข้าใจภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี เข้าใจถึงความอ่อนไหวในเชิงวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนสองภาษามีลักษณะพิเศษต่างไปจากโรงเรียนสามัญทั่วไป คือ เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ เป็นภาษาอังกฤษ และได้เรียนกับเจ้าของภาษาโดยตรง ทำให้นักเรียนได้หลักการพูด การอ่านออกเสียงได้ถูกหลักไวยากรณ์ของภาษานั้นๆ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ดีที่นักเรียนจะนำความรู้และประสบการณ์จากการเรียนมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ตอนที่ 4 การวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา (Multiple case study research)

ในส่วนนี้เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษาซึ่งเป็นแบบการวิจัยหนึ่งของ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำเสนอสาระสำคัญดังนี้ 1) การวิจัยพหุกรณีศึกษา 2) เทคนิควิธีการของการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา

การวิจัยพหุกรณี เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระบบของข้อมูลจากกรณีตัวอย่างในการวิจัยตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป เพื่อที่จะทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างลึกซึ้งและสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้มากขึ้นโดยเน้นการศึกษาติดตามแบบเจาะลึก แต่ผลการวิจัยที่ได้มีจุดอ่อนในการสรุปอ้างอิงไปยังบริบทของการวิจัยอื่น ๆ การวิจัยพหุกรณีศึกษา จัดเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีหนึ่งซึ่งมีลักษณะที่สำคัญคือการแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมความจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น จะสนใจความรู้สึกนึกคิด ความหมาย ค่านิยม คุณดการณ์ของบุคคล มักใช้ในการศึกษาติดตามระยะยาว โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและมักไม่เป็นทางการ เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ซึ่งวิธีการวิจัยจะเริ่มต้นตั้งแต่การเลือกสนามวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งมีรายละเอียดสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

4.1.1 การเลือกสนามวิจัย

การเลือกสนามวิจัยนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการทั้งที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษาว่าเหมาะสมกับสถานที่วิจัย หรือการที่นักวิจัยจะเข้าไปเก็บข้อมูลได้หรือไม่ รวมทั้งนักวิจัยมีความคุ้นเคยกับเรื่องนั้น ๆ มาก่อน การเลือกสนามในระยะแรกส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของความเหมาะสมแต่หลังจากเข้าไปสำรวจสนามแล้ว บางครั้งอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นประเด็นสำคัญในการเลือกสนามจึงขึ้นอยู่กับว่านักวิจัยสามารถที่จะเข้าไปในสนามที่ตั้งใจได้หรือไม่ และบทบาทที่จะสวมเข้าไปในสถานที่นั้น ๆ จะช่วยให้เข้าถึงข้อมูลได้มากน้อยเพียงไร

4.1.2 การรวบรวมข้อมูลในสนาม

วิธีการสำคัญในการรวบรวมข้อมูลในสนาม คือการสังเกต การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาคสนาม การวิจัยเชิงคุณภาพ จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กันไป กล่าวคือ เมื่อได้ข้อมูลมาไม่ว่าจะได้จากเอกสาร จากการสังเกต หรือสัมภาษณ์ นักวิจัยจะวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ในสนามโดยการสังเกต สัมภาษณ์ซ้ำและจากแหล่งผู้ให้ข้อมูลหลาย ๆ คน ด้วยวิธีการหลาย ๆ วิธีการ จนกระทั่งเกิดความชัดเจนในข้อมูลและการตีความหมาย (นิศา ชูโต,2545)

4.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหลากหลาย ความหมาย และความสัมพันธ์ของข้อมูลในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมหนึ่ง เป็นการอธิบายความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้

เห็นความหลากหลายของปรากฏการณ์มากกว่าที่จะเสนอความสัมพันธ์ และความคล้ายคลึงที่วัดได้ด้วยค่าทางสถิติ แนวการวิเคราะห์ข้อมูลสนามในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ ซึ่งนักวิจัยจะนำรายละเอียดและประสบการณ์ในสนามมาแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยอย่างไร เมื่อได้แล้ว นักวิจัยจึงจะสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปทฤษฎีจากข้อมูลรูปธรรมในสนามเป็นข้อมูลนามธรรมได้ และจะต้องไม่ลืมว่า “การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการค้นหา ค้นคิดที่ต่อเนื่องตลอดเวลาในการวิจัย” (นิศา ชูโต, 2545)

ในตอนต้นผู้วิจัยได้กล่าวว่าการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษาเป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอเทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.2 เทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพของ นิศา ชูโต (2545) และสุภางค์ จันทวนิช (2545) สามารถสรุปเกี่ยวกับเทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดังนี้

4.2.1 การเตรียมตัวทำงานในสนาม

“สนาม”ในการวิจัยเชิงคุณภาพคือ พื้นที่ที่ผู้วิจัยจะเข้าไปศึกษา อาจเป็นชุมชน หมู่บ้าน หรือกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งจะตอบปัญหาที่เราต้องการได้ การเตรียมตัวของผู้วิจัยสำหรับการลงสนามควรยึดหลักการทำให้กลมกลืนเป็นเสมือนหนึ่งสมาชิกของกลุ่มในสนาม ตั้งแต่การเตรียมภาษาท้องถิ่นให้สามารถสื่อสารกับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เข้าใจอย่างน้อยคือสามารถฟังออก เพื่อที่ว่าเวลาเก็บข้อมูลจะได้มีความราบรื่นและละเอียดครอบคลุมมากขึ้น การแต่งกายที่มีความกลมกลืนกับคนในสังคมนั้น ๆ จะทำให้ผู้วิจัยอยู่ในที่นั้น ๆ ได้ดีและทำให้ผู้ถูกวิจัยไม่รู้สึกรู้ว่าผู้วิจัยเป็นคนแปลกหน้า การรู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกันจะทำให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและไม่บิดเบือน นอกจากนี้ยังรวมถึงการเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเก็บและบันทึกข้อมูล เช่น สมุดบันทึก ดินสอ กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง เป็นต้น เมื่อเข้าสนามอาจบอกหรือไม่บอกกับผู้วิจัยเป็นใครก็ได้ เพราะหากคนในสนามทราบว่าเราเป็นใครอาจเกิดพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมชาติซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลได้ แต่หากบอกวิธีการที่ดีที่สุดคือ การบอกความจริงว่าเราเป็นใคร มาทำอะไร อาจมีจุดหมายแนะนำหรือใช้คนเป็นสื่อกลางซึ่งควรเป็นคนในพื้นที่ก็ได้ การลงสนามควรสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกหรือคนในสังคมนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย เช่น การเข้าไปเกี่ยวข้องเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หลังจากนั้นเริ่มทำงานอาจเริ่มต้นด้วยการทำแผนที่ (mapping) ของชุมชนโดยการเดินสำรวจ การเลือกตัวอย่างที่จะศึกษา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เรียกว่าขั้นตอนของการเข้าสนามซึ่งนักวิจัยต้องศึกษาและเตรียมพร้อมก่อนเข้าสนามและในขณะที่อยู่ในสนาม

4.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีการเก็บข้อมูลหลายแบบให้เลือก ตามความเหมาะสมของลักษณะ ข้อมูลที่ต้องการ และตามลักษณะของประชากรเป้าหมายในการเก็บข้อมูล โดยนำตัวเองเข้าไปสัมผัสปรากฏการณ์และพยายามเข้าใจถึงวิธีอธิบายปรากฏการณ์แบบคนใน (insider) วิธีการที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่รู้จักกันดีและใช้ทั่วไป ได้แก่ การสังเกตและ การสัมภาษณ์ เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาที่ต้องเจาะลึก การใช้ข้อมูล หลายแบบจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น การออกแบบจึงมักผสมผสานเอาหลายวิธีการเข้าด้วยกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การสังเกต (observation) การสังเกตในวิจัยเชิงคุณภาพมี 2 แบบ คือ

(1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participation observation) คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ศึกษา ทำกิจกรรมด้วยกันจนกระทั่งเข้าใจความรู้สึกนึกคิด และความหมายที่คนเหล่านั้นให้ต่อปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยศึกษา เมื่อสังเกตแล้วต้องมีการซักถาม และจดบันทึกข้อมูล (notetaking) ด้วย

(2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของกลุ่มคนที่ศึกษา เป็นการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมอยู่นอกกลุ่มแต่ต้องไม่ทำให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกว่าถูกรบกวน เพราะอาจทำให้พฤติกรรมผิดไปจากปกติได้ ผู้วิจัยอาจใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในระยะแรก แล้วใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในระยะหลัง

Lofland (1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2545) ได้ให้กรอบการสังเกตเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ 6 ประการ คือ

1) การกระทำ (acts) เป็นเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมที่เกิดในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น การใช้ชีวิตประจำวัน การเล่น การปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน การรับประทานอาหาร เป็นต้น

2) กิจกรรม (activities) คือ การกระทำ หรือพฤติกรรมที่มีขั้นตอน มีกระบวนการที่เป็นแบบแผน ซึ่งให้เห็นสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของสมาชิก

3) ความหมาย (meanings) คือ การให้ความหมายของการกระทำหรือแบบแผนพฤติกรรมนั้น ๆ

4) ความสัมพันธ์ (relationship) คือ ความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวโยงระหว่างบุคคลหลาย ๆ คน อาจเป็นสมาชิกในชุมชนหรือสังคมนั้น

5) การมีส่วนร่วม (participation) คือ การที่บุคคลมีการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ มีการยินยอมให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ

6) สภาพสังคม (setting) คือ ภาพรวมทุกแง่มุมในสังคมนั้น ๆ ซึ่งสามารถประเมินได้ เช่น เหตุการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรมที่กำลังศึกษาอยู่

2) การสัมภาษณ์ (Interview) คือ เป็นการเจาะลึกในประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา โดยการใช้คำถามหรือการพูดคุยเพื่อเก็บข้อมูลที่ต้องการศึกษาซึ่งการสัมภาษณ์นั้นมีหลายประเภท ซึ่งอาจแบ่งได้ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal Interview) หรือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการเตรียมตัวก่อนและมีการกำหนดข้อคำถามไว้ล่วงหน้าแน่นอน ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่ค่อยใช้กันมากนักโดยเฉพาะในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะมักจะได้อ้อมมูลที่ไม่ครบถ้วน ครอบคลุมและลึกซึ้งเพียงพอ โดยเฉพาะในแง่ของความรู้สึกนึกคิด ความหมายและวัฒนธรรม

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal Interview) คือ การสัมภาษณ์ที่มักจะควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งต้องการข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้ง เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งในการสัมภาษณ์จะมีการเตรียมคำถามกว้าง ๆ มาล่วงหน้าซึ่งมักเป็นคำถามที่ไม่จำกัดคำตอบ ซึ่งอาจแบ่งออกได้อีก คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) การทะล่อมกล่อมเกล่า (Probe) เป็นการซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมา และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant interview) โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจงเพราะมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง รวมถึงการเงี่ยหูฟัง (earesdropping) จากคำสนทนาของผู้อื่นโดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องตั้งคำถามเองก็นับว่าเป็นเทคนิคของการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพอีกประการหนึ่ง รวมถึงวิธีการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เป็นการสนทนาของกลุ่มที่มีลักษณะบางประการคล้ายคลึงกัน การสัมภาษณ์มีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้ การแนะนำตนเอง การสร้างบรรยากาศหรือการสร้างความสัมพันธ์ การจดบันทึก การใช้ภาษา ตลอดจนการนัดเวลาและสถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งเทคนิคสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการนี้มีข้อดีคือ การที่ผู้สัมภาษณ์ได้สร้างความสัมพันธ์จนรู้สึกคุ้นเคยกับผู้ถูกสัมภาษณ์หรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลนั้นจะทำให้สามารถล้วงลึกข้อมูลได้ครอบคลุมและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะข้อมูลที่มีลักษณะเป็นความหมายของการกระทำ และความรู้สึกนึกคิด เป็นวิธีการที่ไม่มีแบบแผนที่แน่นอน ผู้วิจัยต้องใช้ความสามารถและเทคนิคเฉพาะตัวในการพูดคุยกับผู้ถูกสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกให้มากที่สุด

3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

โยธิน แสงวงศ์ (2530) ให้แนวคิดของการสนทนากลุ่มไว้ว่า การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นวิธีการหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้น ๆ และยัง

ทำให้ทราบถึงปฏิกริยาของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า คำถามในวงสนทนากลุ่มจะเป็นคำถามที่ถามถึงความรู้สึก การตัดสินใจ การให้เหตุผล แรงจูงใจ หรือสภาวะภายในต่าง ๆ ของบุคคล ความประทับใจ เป็นต้น การสนทนากลุ่มมีลักษณะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวางของผู้เข้าร่วมสนทนากันเองและกับนักวิจัย การถกประเด็นสนทนามีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการโต้แย้งปัญหาหรือหัวข้อของการสนทนาถูกกำหนดโดยนักวิจัย หรือผู้สนใจทำการศึกษาในเรื่องนั้น ๆ แล้วเลือกบุคคลที่คิดว่าสามารถให้คำตอบในเรื่องที่สนใจได้ตรงประเด็นที่สุดเข้าร่วมในการสนทนา

3.1 ความหมายของการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม คือ การรวบรวมข้อมูลจากการนั่งสนทนากับผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) เป็นกลุ่มซึ่งผู้ร่วมสนทนากลุ่มนี้จะได้มาจากการเลือกสรรตามหลักเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดไว้ว่าจะเป็นผู้ที่สามารถให้คำตอบตรงประเด็น สามารถตอบวัตถุประสงค์ที่สนใจศึกษามากที่สุด และขนาดของกลุ่มสนทนาควรประกอบด้วยผู้เข้าร่วมสนทนา 7-8 คน ซึ่งนับว่าเป็นขนาดที่กำลังเหมาะที่จะก่อให้เกิดการถกประเด็นปัญหาและการเสวนา

3.2 องค์ประกอบของการจัดสนทนากลุ่ม

โยธิน แสงวงดี (2530) ได้จำแนกองค์ประกอบของการจัดสนทนากลุ่ม ไว้ดังนี้

1) การกำหนดเรื่องที่จะทำการศึกษา การกำหนดหัวข้อเรื่อง อาจเกิดจากแนวคิด ทฤษฎีหรือเรื่องที่สนใจศึกษา

2) กำหนดตัวแปรหรือตัวบ่งชี้ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการศึกษา เพื่อนำมาสร้างเป็นแนวทางในการดำเนินการสนทนา ซึ่งการกำหนดตัวแปรนั้น ก็จำแนกแยกแยะมาจากวัตถุประสงค์ของการศึกษา วัตถุประสงค์ต้องการทราบอะไรก็กำหนดตัวแปรออกมาแล้วนำมาสร้างเป็นคำถามย่อย ๆ

3) แนวทางในการสนทนากลุ่ม ได้จากการนำตัวแปรที่กำหนดไว้มาเรียบเรียงเป็นข้อย่อย จัดลำดับผู้เป็นเรื่องราวการสนทนาให้เป็นขั้นตอน

4) แบบคัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา เป็นแนวทางในการคัดเลือกสมาชิก เพื่อเข้าร่วมในกลุ่มสนทนาที่ถือว่าเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในการศึกษาครั้งนี้ ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษามากที่สุด

5) บุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม ในการจัดสนทนากลุ่มแต่ละครั้งควรจะมีประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้ คือ (ประวิต เอราวรรณ์,2539)

5.1 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้ถามคำถาม และเป็นผู้นำการสนทนา ตลอดจนกำกับสนทนาของกลุ่มให้เป็นไปตามแนวทางของหัวข้อการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ละเอียดที่สุด ภายในเวลาที่กำหนด

5.2 ผู้จดบันทึกคำสนทนา (Note-taker) เป็นผู้ที่คอยจดบันทึกคำสนทนา จะทำหน้าที่จดทุกคำพูดที่จดทัน รวมทั้งกิริยาท่าทางของสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนาด้วย เพราะการไม่พูดและนั่งเฉย ๆ อาจไม่ใช้การไม่มีความเห็น แหวดตา ท่าทาง ก็อาจแสดงความคิดเห็นด้วย หรือการพยักหน้า การส่ายหน้า และสีหน้า ก็เป็นการแสดงออกถึงคำตอบได้ และยังมีหน้าที่สะกิดเตือนหรือบอกผู้ดำเนินการสนทนาในกรณีที่ผู้ดำเนินการสนทนาลืมคำถาม สิ่งสำคัญที่ผู้จดบันทึกต้องทำคือ เมื่อเริ่มการสนทนาจะต้องเขียนผังการนั่งสนทนากลุ่มให้ผู้ดำเนินการสนทนาด้วย เพราะจะช่วยให้ผู้ดำเนินการสนทนาทราบว่าในกลุ่มมีใครบ้าง ชื่ออะไร นั่งอยู่ตรงไหน ซึ่งช่วยให้บันทึกได้ง่ายขึ้น

5.3 เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป (Provider) เป็นบุคคลที่คอยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่อยู่ในกลุ่มสนทนา มีหน้าที่คอยบริการน้ำดื่ม ขนม บันทึกลงเทป ตลอดจนคอยกันผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในวงสนทนากลุ่มเข้าไปเสนอความคิดเห็นในกลุ่ม หรือเข้าไปรบกวนสมาธิของสมาชิกในกลุ่ม

6) อุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูลในการจัดสนทนากลุ่ม อุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญ คือ เทปบันทึกเสียง เพราะในการสนทนากลุ่มจะมีการถกประเด็นปัญหาเป็นการแสดงความคิดเห็นที่พร้อมกันหรือแย้งกันพูด ซึ่งจะมีเสียงหลายเสียงของบุคคลในเวลาเดียวกัน หรืออาจจะเป็นเสียงพูดเสริมของผู้ร่วมสนทนา ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ผู้ดำเนินการสนทนา อาจฟังไม่ทัน เทปบันทึกเสียงจะเป็นอุปกรณ์บันทึกข้อมูลที่ดีที่สุดที่สามารถเก็บรายละเอียดและข้อคำตอบต่าง ๆ ได้ทั้งหมด ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นที่สุด ในการจัดสนทนากลุ่มจะใช้เทปบันทึกเสียง 2 เครื่อง บันทึกข้อมูลเหลือมล้ำกันประมาณ 5-10 นาที เพราะระหว่างการเปลี่ยนเทปจะมีเสียงขาดหายไปและเป็นประโยชน์ในการป้องกันการบันทึกข้อมูลถ้าหากเครื่องใดเครื่องหนึ่งเกิดขัดข้อง

อุปกรณ์เสริมในการจัดการสนทนา ได้แก่ ป้ายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนา ซึ่งช่วยให้ผู้ดำเนินการสนทนาจำบุคคลดังกล่าวได้รวดเร็วขึ้นในการสร้างความคุ้นเคย บรรยากาศแบบเป็นกันเอง การนั่งจับเข้าด้วยกัน โดยการมีเครื่องดื่ม อาหารว่าง ของขบเคี้ยวเล็ก ๆ น้อย ๆ ทำให้การสนทนาไม่ตึงเครียดจนเกินไป แนะนำว่าไม่ควรใช้อาหารที่กรอบเพราะเสียงอาจเข้าไปในขณะที่อัดเทปได้ นอกจากนั้นอุปกรณ์ที่ช่วยเสริมคำอธิบายได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ได้แก่ รูปภาพ แผนผัง เป็นต้น

7) สถานที่ที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ควรมีการกำหนดให้แน่นอนเป็นสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนรู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดี อาจจัดในห้องถ้ำหรือหมู่บ้าน เพื่อให้สะดวกแก่ผู้มาร่วมสนทนากลุ่มมากที่สุด บรรยากาศเงียบสงบ อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่มีเสียงรบกวน และเป็นสถานที่ที่ทุกคนรู้สึกสบายใจที่จะพูดถึงความคิดเห็นและทัศนคติของตนเองได้อย่างปลอดภัย

8) เวลาที่ใช้ในการสนทนา Popham (1993 อ้างถึงใน สุธิดา ภัคดีบุญ,2548) กล่าวถึงเวลาที่เหมาะสมในการสนทนากลุ่มว่า การสนทนากลุ่มแต่ละครั้งควรใช้เวลาประมาณ 1.30-2.30 ชั่วโมง แต่ Vaughn และคณะ (1996) แนะนำว่า เวลาที่เหมาะสมในการสนทนากลุ่มคือประมาณ 1.30 ชั่วโมง

9) ของก้านัล ของที่ระลึก เป็นสิ่งที่ผู้จัดสนทนากลุ่มควรเตรียมมามอบให้กับผู้เข้าร่วมสนทนา เพื่อเป็นการขอบคุณที่ได้สละเวลามาแสดงความคิดเห็น ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ซึ่งมีใช่เป็นค่าจ้าง แต่เป็นสิ่งที่มอบให้เพื่อเป็นที่ระลึก

3.3 การวางแผนและการออกแบบการสนทนากลุ่ม

Vaughn และคณะ(1996) ได้กำหนดขั้นตอนในการจัดสนทนากลุ่มออกเป็น 9 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป 2) การกำหนดผู้ดำเนินการสนทนา 3) การค้นหาเป้าหมายของการวิจัย 4) การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนา 5) การกำหนดจำนวนคนในการสนทนากลุ่ม 6) การจัดเตรียมความสะดวกต่าง ๆ ในการสนทนากลุ่ม 7) การพัฒนาแนวทางการสัมภาษณ์ 8) การดำเนินการสนทนากลุ่ม 9) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

3.4 การดำเนินการสนทนากลุ่ม

เมื่อสมาชิกกลุ่มมาพร้อมกันแล้ว ก็เริ่มดำเนินการสนทนา โดยผู้ดำเนินการสนทนาในที่นี้คือพิธีกร แนะนำตนเองและทีมงาน แล้วอธิบายถึงจุดมุ่งหมายในการมาทำการสนทนา วัตถุประสงค์ของการสนทนา และบอกว่าจะมีการบันทึกเทปคำสนทนาตลอดการถกประเด็นปัญหา นอกจากนี้ก็จะมีผู้คอยจดบันทึกคำสนทนาด้วย ผู้ดำเนินรายการจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนาด้วยกันเอง คำถามที่ถามไม่ใช่ถามคนเดียว แต่เป็นการสร้างประเด็นปัญหาถามทั้งกลุ่ม (โยธิน แสงวงศ์,2530)

3.5 ประเภทของการจัดสนทนากลุ่มเพื่อใช้ศึกษาในวัตถุประสงค์ต่าง ๆ

3.5.1 ใช้เพื่อสร้างให้เกิดสมมติฐานใหม่ ๆ

3.5.2 ใช้เพื่อสำรวจความคิดเห็น ทักษะคติของประชากรต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่สนใจจะศึกษา

3.5.3 ใช้ในการทดสอบแนวความคิดในเรื่องที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาใหม่

3.5.4 ใช้ในการประเมินผลการวิจัยทางธุรกิจ

3.5.5 ใช้ในการทดสอบแบบสอบถามและเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน

3.5.6 ใช้เพื่อหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือไม่แน่ชัดในการวิจัยเชิงปริมาณ นำคำตอบจากการสนทนากลุ่มไปอธิบายเสริม

3.5.7 ใช้ประโยชน์ในการทำ Pilot Study ศึกษาบางเรื่องเพื่อเป็นแนวทางในการทำ Case Study ต่อไป

3.6 ข้อดีและข้อจำกัดของการสนทนากลุ่ม

3.6.1 ข้อดีของการจัดสนทนากลุ่ม

- 1) ก่อให้เกิดการเสวนากันในเรื่องที่สนใจไม่มีการปิดบัง
- 2) การสนทนากลุ่ม จะเป็นการสร้างบรรยากาศการเสวนาให้เป็นกันเองระหว่างผู้นำการสนทนากับสมาชิกกลุ่มสนทนาหลาย ๆ คนพร้อมกัน
- 3) การสนทนากลุ่มจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษายิ่งขึ้น
- 4) คำตอบจากการสนทนากลุ่ม มีลักษณะเป็นคำตอบเชิงเหตุผล
- 5) ประหยัดเวลา และงบประมาณของนักวิจัยในการศึกษาเรื่องเดียวกันจากประชากรบางกลุ่ม และในชุมชนบางแห่ง
- 6) ทำให้ได้รายละเอียดลึกซึ้ง สามารถตอบคำถามประเภททำไม และอย่างไร ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณไม่สามารถบอกได้
- 7) การสนทนากลุ่มจะช่วยบ่งชี้อิทธิพลของวัฒนธรรมและคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมนั้นได้

3.6.2 ข้อจำกัดของการสนทนากลุ่ม

- 1) วัตถุประสงค์ของการสนทนาจะชัดเจนไม่สะเปะสะปะ
- 2) ผู้ดำเนินการสนทนาต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะเด่นเฉพาะ
- 3) การสร้างแนวคำถาม จะต้องเรียบเรียงแนวคำถามให้ดี ไม่วกวนและจะต้องมีการทดสอบ (Pretest) แนวคำถามก่อนที่จะใช้จริงเสมอ
- 4) ภาษาที่ใช้ในการพูดคุย ผู้ดำเนินรายการควรใช้ภาษาที่สมาชิกในกลุ่มเข้าใจเป็นอย่างดีหรือเป็นภาษาในท้องถิ่นที่ทำการศึกษา เพราะจะง่ายต่อการสื่อความหมาย
- 5) การสนทนากลุ่มทำได้เพียงบางเรื่องเท่านั้น มิใช่ว่าจะทำการศึกษาได้ทุกเรื่อง
- 6) จะต้องตรวจอุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล และอุปกรณ์สนามทุกอย่างให้เรียบร้อย เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด

4.2.3 การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นผู้วิจัยอาจตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลก็ได้ การตรวจสอบการวิจัยเชิงคุณภาพที่นิยมใช้กันมากคือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า(triangulation) ซึ่งแบ่งเป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล การตรวจสอบ

สามเข้าด้านผู้วิจัย และการตรวจสอบสามเข้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยการตรวจสอบสามเข้าด้านข้อมูลคือการตรวจสอบโดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่และแหล่งบุคคลที่ต่างกัน คือ ข้อมูลที่ต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าต่างสถานที่กันข้อมูลจะเหมือนกันหรือไม่และถ้าบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนกันหรือไม่ ส่วนการตรวจสอบสามเข้าด้านผู้วิจัยคือหากเปลี่ยนตัวผู้สังเกตข้อมูลที่ได้จะเหมือนกันหรือไม่ และการตรวจสอบสามเข้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกต ควบคู่กับการซักถาม เป็นต้น

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพมักไม่นิยมใช้สถิติช่วยในการวิเคราะห์ แต่จะใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยวิธีการหลัก ๆ ที่ใช้กันมี 2 วิธีคือ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive) จากข้อมูลซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้จัดบันทึกไว้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น โดยผู้วิจัยได้เห็นหลาย ๆ เหตุการณ์และได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเข้าแล้วก็สามารถสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยได้ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีเพื่อตอบปัญหาของการวิจัย ส่วนข้อมูลที่ไม่ต้องการก็จะถูกกำจัดออกไป อีกวิธีหนึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Document Research) ซึ่งผู้วิจัยต้องคำนึงถึงบริบท (context) หรือสภาพแวดล้อมของเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วยว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองวิธีนี้จะเป็นข้อความแบบบรรยาย (descriptive) และไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว ขึ้นอยู่กับประเด็นหรือปัญหาที่จะวิเคราะห์ของผู้วิจัย ดังนั้นการมีกรอบแนวคิดทฤษฎีที่หลากหลายจะมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยวิเคราะห์ข้อมูลได้ลึกซึ้งและสร้างข้อสรุปที่หนักแน่น

4.2.4 การเขียนรายงานการวิจัย

เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัย เพื่อนำเสนอผลงานการวิจัยว่ามีข้อค้นพบหรือมีความรู้ใหม่ ๆ อะไรบ้าง การเขียนรายงานเริ่มจากการเตรียมเนื้อหาให้มีสาระครบถ้วนและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และต้องมีการวางเค้าโครงของรายงานก่อนลงมือเขียน ซึ่งต้องมีความถูกต้อง รัดกุม ชัดเจน มีความกลมกลืนต่อเนื่องและเชื่อมโยงด้วยหลักเหตุผล เน้นประเด็นสำคัญ ภาษาที่ใช้เป็นแบบทางการ แต่หากมีข้อความที่น่าสนใจและมีความหมายเป็นภาษาพูดก็สามารถใช้เครื่องหมายคำพูดได้

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา เพื่อที่จะทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างลึกซึ้งและสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้มากขึ้นโดยเน้นการศึกษาติดตามแบบเจาะลึก และการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีหนึ่งซึ่งมี

ลักษณะที่สำคัญคือการแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อม ความจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) งานวิจัยเกี่ยวกับการลดพฤติกรรม ก้าวร้าว 2) งานวิจัยที่เกี่ยวกับระบบการช่วยเหลือดูแลนักเรียน โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการลดพฤติกรรมก้าวร้าว

สุนีย์ ธีรวิรุฬห์ (2542 อ้างถึงใน ศรีพรรณ ไจธรรม 2547) ได้ศึกษานักเรียนที่มีพฤติกรรม ก้าวร้าวในกรุงเทพมหานครกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน อัตชีวประวัติ บันทึกลับประจำวัน สังคมมิติ แบบสำรวจ และแบบทดสอบ ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมก้าวร้าว ของนักเรียนมีสาเหตุมาจาก นักเรียนที่มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ การศึกษาของบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำ และการ อบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวไม่ถูกต้อง นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนได้ เห็นว่า มีการบังคับมากเกินไป ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ เรียกร้องความสนใจจากเพื่อน มักเกิด ปัญหาที่กลุ่มเพื่อนเสมอ ๆ และพบว่าการศึกษากรณีศึกษาทำให้นักเรียนสามารถปรับพฤติกรรม และบุคลิกภาพได้ดี และมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อครอบครัว สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ได้ดีขึ้น

ปภาวดี แฉ่งศิริ (2527) ได้ศึกษาผลของการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมก่อนนอนในชั้น เรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 2 ห้องเรียน จำนวน 54 คน จัดเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน กลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน ใช้การทดลองแบบ “ABF” โดย “A” คือ ระยะเวลารวบรวมข้อมูลพื้นฐาน “B” คือระยะเวลาทดลอง “F” คือระยะติดตามผล ในระยะแรกหาเส้น ฐานพฤติกรรมของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ระยะที่ 2 ทำการฝึกกระบวนการควบคุมตนเองให้แก่ นักเรียนกลุ่มทดลอง ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมเรียนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่าการควบคุมตนเอง สามารถลดพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้

สุนันทา พุ่มวาริ (2529) ได้ศึกษาผลของการใช้การเสริมแรงแบบดีอาร์แอลต่อการลด พฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 6 คน โดยจัดการทดลองใน คาบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ๆ ละ 30 นาที การรวบรวมข้อมูลกระทำโดยการ สังเกตและบันทึกพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนด้วยวิธีสังเกตและบันทึกแบบช่วงเวลา ซึ่งในแต่ละ คาบเรียนมีทั้งหมด 60 ช่วงเวลา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่ใช้การเสริมแรงแบบดีอาร์แอลมี

ค่าเฉลี่ยร้อยละของจำนวนครั้งของช่วงเวลาของพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2529) ได้ศึกษาการแผ่ขยายข้ามพฤติกรรม สภาพการณ์ และการคงอยู่ของพฤติกรรม หลังจากใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกลดพฤติกรรมก่อนนอนชั้นเรียนในห้องเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษาพฤติกรรม 3 พฤติกรรม คือ พฤติกรรมก่อนนอนชั้นเรียน พฤติกรรมตั้งใจเรียนและค่าร้อยละของความถูกต้องในการทำแบบฝึกหัดหรืองานที่ครูมอบหมายในห้องเรียน จำนวน 15 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มและกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ในการวิจัยใช้การทดลองแบบ ABB'A' control group design โดยที่ A เป็นระยะเส้นฐาน B เป็นระยะการใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกกับนักเรียนกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่ม B' เป็นระยะถอดถอนโปรแกรมการปรับพฤติกรรม ดำเนินการโดยถอดถอนโปรแกรมการปรับพฤติกรรมออกทั้งหมดทันทีกับกลุ่มทดลองที่ 2 และ A' เป็นระยะการติดตามผล ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการทดลองใด ๆ เก็บรวบรวมข้อมูลโดย การสังเกต และบันทึกพฤติกรรมก่อนนอนชั้นเรียน พฤติกรรมตั้งใจเรียน และค่าร้อยละของความถูกต้องในการทำแบบฝึกหัด ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการแผ่ขยายข้ามพฤติกรรม พบว่า ค่าร้อยละของช่วงเวลาของพฤติกรรมตั้งใจเรียนและค่าร้อยละของความถูกต้องในการทำแบบฝึกหัดหรืองานที่ครูมอบหมายในห้องเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และแนวโน้มและความชันของพฤติกรรมดังกล่าวของนักเรียนกลุ่มทดลองในระยะการใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกสูงกว่าระยะเส้นฐาน 2) ผลการแผ่ขยายข้ามพฤติกรรม – เวลา พบว่าค่าเฉลี่ยร้อยละของช่วงเวลาของพฤติกรรมตั้งใจเรียนและค่าร้อยละของความถูกต้องในการทำแบบฝึกหัดหรืองานที่ครูมอบหมายในห้องเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองที่ 1 สูงกว่ากลุ่มทดลองที่ 2 3) ผลการแผ่ขยายข้ามสภาพการณ์ พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละของช่วงเวลาของพฤติกรรมก่อนนอนชั้นเรียนในห้องเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองต่ำกว่ากลุ่มควบคุมและแนวโน้มและความชันของพฤติกรรมดังกล่าวของนักเรียนกลุ่มทดลองในระยะการใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกต่ำกว่าระยะเส้นฐาน ส่วนกลุ่มควบคุมไม่พบความแตกต่าง

นัยน์ชนก ศรีทองสุข (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กอนุบาลของครูประจำชั้นในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กอนุบาล ของครูประจำชั้นในกรุงเทพมหานคร ในด้านพฤติกรรมที่เป็นปัญหามาก และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาน้อย ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมที่เป็นปัญหามากที่ครูประจำชั้นส่วนใหญ่พบ คือ พฤติกรรมทำร้ายร่างกายผู้อื่น 2) พฤติกรรมที่เป็นปัญหาน้อยที่ครูประจำชั้นส่วนใหญ่พบ คือ พฤติกรรมไม่สนใจเรียน 3)วิธีการจัดการพฤติกรรม พบว่า ครูส่วนใหญ่จัดการ

พฤติกรรมทันทีหลังเกิดพฤติกรรม คือ อธิบายให้เด็กรู้ถึงผลเสียของสิ่งที่ได้ทำ และวางแผนการจัดการพฤติกรรมในระยะยาว คือ สังเกตพฤติกรรมของเด็กเพื่อหาสาเหตุและแนวทางในการแก้ไข และการปรึกษาผู้ปกครองเพื่อขอความร่วมมือในการจัดการพฤติกรรม

David (2003) ศึกษาเรื่องความเกี่ยวข้องระหว่างความรุนแรงของชุมชนกับการแสดงออกของนักเรียนที่โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนที่มาจากโรงเรียนประถมศึกษาจากชุมชนเมืองจำนวน 237 คน อายุเฉลี่ยคือ 9.5 ปี พบว่า ความรุนแรงของชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเป็นอันธพาลของนักเรียนที่โรงเรียน

Guerra (2003) ศึกษาเรื่องความรุนแรงทางสังคม การตระหนักรู้ทางสังคม (Social Cognition) และพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในชุมชนเมือง กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนจำนวน 4,458 คน ที่กำลังอาศัยอยู่ในเมือง อายุระหว่าง 5 – 12 ปี พบว่า ความรุนแรงทางสังคมที่ถูกสังเกตเห็นจะสามารถเพิ่มระดับพฤติกรรมก้าวร้าวจากการเลียนแบบของเด็กได้

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการช่วยเหลือดูแลนักเรียน

สุทธิดา ภักดีบุญ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวิจัยพหุเทศะกรณีศึกษาของระบบการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ 2) ศึกษากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ศึกษาปัจจัยสนับสนุนที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา 4) ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ใช้วิธีวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุเทศะกรณีศึกษา 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนปัญญาวุธ จังหวัดพัทลุง โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติฯ ภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต และโรงเรียนพรหมคีรีพิทยาคม จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า (1) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนมีลักษณะดังนี้ (1.1) การวางแผนการดำเนินงาน มีการรับทราบนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการ และกำหนดโครงสร้างการทำงานที่เป็นระบบ (1.2) การดำเนินการตามแผนมีการวิเคราะห์ปัญหาและความพร้อมของโรงเรียน การให้ความรู้แก่บุคลากรโดยการประชุม อบรม สัมมนา การคัดเลือกกิจกรรมในโครงการดำเนินการโดยการประชุมบุคลากร โรงเรียนปัญญาวุธมีโครงการระบบดีโรงเรียนมีคุณภาพ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติฯภูเก็ต มีโครงการต้นส้มแสนรัก ซึ่งทั้งสองโรงเรียนมีการจัดแบ่งนักเรียนหนึ่งห้องออกเป็นสองกลุ่มย่อยและมีอาจารย์ที่ปรึกษา 2 ท่าน แต่ละท่านดูแลนักเรียนไม่เกิน 25 คน ส่วนโรงเรียนพรหมคีรีพิทยาคมมีโครงการครอบครัวมีลูกสองไหล โรงเรียนพรหมคีรีพิทยาแบ่งการดูแลเป็นระบบครอบครัวประกอบด้วยนักเรียน ม. 1- ม. 6 คณะหญิงชายไม่เกิน 24 คนต่ออาจารย์หัวหน้าครอบครัว 1 ท่าน (1.3) การตรวจสอบและประเมินผล มีการติดตาม ประเมินผลจาก 2 ส่วน คือ บุคลากรจากฝ่ายบริหารและทีมประเมินในโรงเรียนและจากหน่วยงานภายนอก มี

การประเมินในโรงเรียนและจากหน่วยงานภายนอก มีการประเมินความสำเร็จจากการดำเนินงาน จากฝ่ายบริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครอง (1.4) การปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานมีการประชุม สรุปผลการดำเนินงานทุกภาคการศึกษาเพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานต่อไปอย่างสม่ำเสมอ (2) กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี 5 ขั้นตอน คือ (2.1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยใช้ระเบียบสะสม การเยี่ยมบ้าน (2.2) การคัดกรองนักเรียนแบ่งออกเป็น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา (2.3) การส่งเสริมและพัฒนาโดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนได้แก่ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดประชุมผู้ปกครอง และกิจกรรมที่แต่ละโรงเรียนจัด (2.4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข ทั้ง 3 โรงเรียนจัดกิจกรรมที่เหมือนกัน ได้แก่ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น กิจกรรมชมเชย กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน การติดตามดูแลช่วยเหลือ (2.5) การส่งต่อมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การส่งต่อภายในโรงเรียนและการส่งต่อไปยังหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือนักเรียนต่อไป (3) ปัจจัยสนับสนุนร่วมในการดำเนินงาน ประกอบด้วย การสนับสนุนจากบุคลากรฝ่ายบริหาร ความร่วมมือและความเสียสละของครูอาจารย์ ความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (4) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคร่วมในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของครูอาจารย์ นักเรียนขาดความร่วมมือ และขาดความตระหนักถึงความสำคัญในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (5) แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานร่วมกัน คือ การสร้างความตระหนักให้อาจารย์ที่ปรึกษาเห็นความสำคัญ ของระบบดูแลช่วยเหลือและมีทัศนคติเชิงบวกในการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้คือ ควรจะมีการศึกษาเฉพาะเจาะจงไปที่การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ชัดเจนขึ้น

ทองสุข ทับเจริญ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาและการแก้ปัญหา นักเรียนโรงเรียนศึกษานารีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 6 กลุ่ม ก. โดยใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาสถานภาพทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียนด้านสุขภาพจิตและพฤติกรรมนักเรียนร้อยละ 100 ปลอดภัยจากสารเสพติด นักเรียนส่วนใหญ่มีอายุ 12 ปีคิดเป็นร้อยละ 86.20 ด้านภูมิลำเนาส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานครคิดเป็นร้อยละ 82.75 ด้านที่พักอาศัยส่วนใหญ่ร้อยละ 51.72 พักบ้านพักส่วนตัว และจำนวนเงินที่ได้รับมาโรงเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 86.66 นำเงินมาวันละ 50-100 บาท ข้อมูลด้านครอบครัวพบว่าบิดา-มารดา ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-40 ปี และการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 24.13 มีการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพส่วนใหญ่รับจ้าง แต่ถ้าเป็นมารดาส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและแม่บ้านครอบครัวส่วนใหญ่ร้อยละ 56.66 ไม่มีหนี้สินวิชาที่นักเรียนถนัดและสนใจอันดับ 1 คือ ภาษาไทยและคณิตศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 16.66 ด้านสุขภาพสายตา นักเรียนส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 75.86 มีสายตาปกติสำหรับการศึกษาผลการแก้ปัญหาพบว่า การเยี่ยมบ้าน การสัมภาษณ์ การประสานสัมพันธ์ผู้ปกครองและการจัดกิจกรรม

แก้ปัญหาต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ครูที่ปรึกษาเห็นปัญหาที่แท้จริงของนักเรียนและสามารถใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก้ปัญหาได้สำเร็จร้อยละ 90 ไม่มีนักเรียนที่ส่งต่อ ยกเว้นนักเรียนที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจเพื่อส่งต่อขอรับทุนการศึกษาในปีต่อไป สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาชอยผมภายหลังสอบปลายภาคเรียนที่ 2 ได้รับการส่งต่อเช่นเดียวกัน

สัมฤทธิ์ เนตรประไพ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดทรงคนอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินงาน นักเรียน และผู้ปกครอง โรงเรียนวัดทรงคนอง มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน เรียงอันดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการ 2) ด้านผลผลิต 3) ด้านบริบท และ 4) ด้านปัจจัยเบื้องต้น และเมื่อจำแนกตามความคิดเห็นของผู้ประเมินรายด้าน เรียงอันดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปหาต่ำสุด พบว่า

1) ด้านกระบวนการ อันดับแรก คือครูจัดทำระเบียบสะสม ปพ.5 ปพ.6 ของนักเรียนรายบุคคลอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนอันดับท้ายสุด คือ คุรุรายงานผลการคัดกรองนักเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

2) ด้านผลผลิต อันดับแรก คือ นักเรียนไม่เคยถูกล่วงเกินและล่วงละเมิดทางเพศ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนอันดับท้ายสุด คือ โรงเรียนจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก

3) ด้านบริบท อันดับแรก คือ ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานในโครงการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนอันดับท้ายสุด คือ คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดการดำเนินงานในโครงการบริหารจัดการระบบการดูแล อยู่ในระดับปานกลาง

4) ด้านปัจจัยเบื้องต้น อันดับแรก คือ มีคำสั่งแต่งตั้งและมอบหมายให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ในโครงการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนชัดเจน อยู่ในระดับมาก ส่วนอันดับท้ายสุด คือ โรงเรียนจัดให้บุคลากรได้ศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับ อยู่ในระดับน้อย งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะไว้ว่าโรงเรียนควรมีคณะกรรมการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการพัฒนาระบบสารสนเทศ อีกทั้งควรมีความพร้อมด้านเอกสาร สื่อ และอุปกรณ์ เพื่อเอื้อในการทำงาน โรงเรียนควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และควรจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ณรงค์ชัย สาทิพรวัลย์ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การติดตามผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมหาชัยพิทยาคาร จังหวัดมหาสารคาม เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ 1) การคัดกรองนักเรียน 2) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) การป้องกันและการแก้ไขปัญหา 4) การส่งเสริมนักเรียนและ 5) การส่งต่อ ปัญหาการดำเนินงานโดยภาพรวม พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้ง 4 ขั้นตอน ยกเว้น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ โรงเรียนควรมีคณะกรรมการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการพัฒนากระบวนการสรรหาครู มีความพร้อมด้าน เอกสาร สื่อ และอุปกรณ์ เพื่อเอื้อในการทำงาน โรงเรียนควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และควรจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินงานโดยภาพรวม พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านครูประจำชั้นและครูที่เกี่ยวข้อง ด้านนักเรียน และด้านการดำเนินงานของโรงเรียน

นันทพงศ์ พุททษชาติรัตน์ (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมนักเรียนและด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับมาก ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อ และคัดกรองนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้แก่นักเรียนให้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริง มีความผิดพลาดในการคัดกรองนักเรียน นักเรียนมีปัญหาแล้วไม่ปรึกษาครู

เรืองยศ อุตระศาสตร์ (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจาก

ความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับ มาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ 1) ด้านส่งเสริมนักเรียน 2) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) ด้านการคัดกรองนักเรียน 4) ด้านการส่งต่อ 5) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับ น้อย เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ 1) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 2) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) ด้านส่งเสริมนักเรียน 4) ด้านการส่งต่อ 5) ด้านการคัดกรองนักเรียน และความต้องการในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

สังคม แก้วสว่าง (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเสสะเวชวิทยา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเสสะเวชวิทยา ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความพร้อมพอสมควร อาจารย์ที่ปรึกษามีความคิดเห็นว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถดูแลช่วยเหลือและพัฒนา นักเรียนได้ทุกคนทุกกลุ่ม ไม่ใช่เฉพาะนักเรียนที่มีปัญหา ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือฝ่ายบริหารให้การสนับสนุนการดำเนินงาน ส่วนปัญหา คือ อาจารย์ที่ปรึกษามีภาระงานมาก การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ทำให้มีภาระงานเพิ่มขึ้น อาจารย์ที่ปรึกษามีปัญหาในการเยี่ยมบ้านนักเรียน ขาดทักษะการจดบันทึกข้อมูลในการปฏิบัติงาน และการประเมินพฤติกรรมนักเรียนจากการทดลองนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ในโรงเรียน ปรากฏว่าระบบดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง กล่าวคือ มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน มีขั้นตอนกระชับ ง่ายต่อการปฏิบัติ รวมทั้งมีสื่อที่อ่านเข้าใจง่าย สามารถใช้ในการปฏิบัติงานได้ดี ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาแล้วยังเหมาะสมกับสภาพการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน

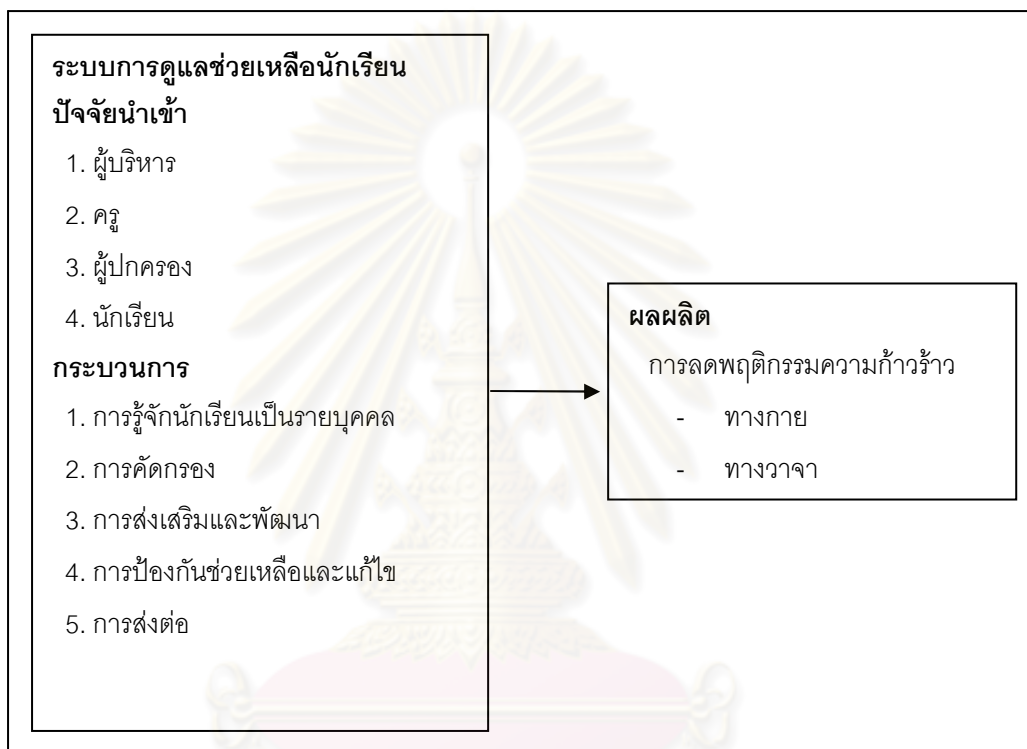
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า

1. จากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนก็จะมี การศึกษาตั้งแต่ในระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา ซึ่งวิธีการวิจัยเป็นทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ซึ่งก็จะพบว่าการมีพฤติกรรมก้าวร้าวมีสาเหตุมาจาก ตนเอง เช่น บุคลิกภาพไม่เหมาะสม สาเหตุมาจากครอบครัว เช่น สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี เป็นต้น และยังมีการวิจัยที่เป็น การทดลองใช้การควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียน ซึ่งพบว่า นักเรียนสามารถลด พฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนได้ หรือเป็นการใช้การเสริมแรงเพื่อปรับพฤติกรรม เป็นต้น

2. ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานในเรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน สถานศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อต้องการทราบระดับการปฏิบัติงานโดยภาพรวมว่าอยู่ในระดับใด

และปัญหาในการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับใด ซึ่งเป็นการศึกษาในภาพรวม ยังไม่สามารถอธิบายประสิทธิภาพของการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน และไม่สามารถวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุที่แท้จริงได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน จึงทำให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

แผนภาพที่ 2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการแก้ปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษาสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้มีรายละเอียดดังนี้

1. การเลือกสนามวิจัย

การเลือกสนามในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกสนามในการวิจัย คือ โรงเรียนหทัยราษฎร์(นามสมมติ) เป็นโรงเรียนที่ได้รับอนุญาตให้เปิดดำเนินโครงการจัดการเรียนการสอนโดยหลักสูตรสองภาษา ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการเลือกสนาม 3 ข้อดังนี้

1. เป็นโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนที่เปิดทำการสอนด้วยหลักสูตรสองภาษาไทย-อังกฤษ มาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี
2. เป็นโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เป็นโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนที่ยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการที่จะเข้าไปศึกษา

2. กรณีศึกษาและวิธีการคัดเลือก

กรณีศึกษา คือ นักเรียนที่มีลักษณะความก้าวร้าวทางกาย และทางวาจา ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสองภาษาสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 ซึ่งมีเกณฑ์ในการเลือกกรณีศึกษามี 3 ข้อ คือ

1. เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2551
2. เป็นนักเรียนที่มีการรายงานลงในสมุดบันทึกพฤติกรรมโดยครูประจำชั้น ครูฝ่ายปกครอง และได้รับแสดงความคิดเห็นจากครูหัวหน้าระดับและครูผู้สอนในระดับชั้นต่าง ๆ ในช่วงชั้นที่ 3 ว่าเป็นเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวและรบกวนชั้นเรียน
3. เป็นนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีสภาพครอบครัวสมบูรณ์ และสภาพครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์

3. ประเด็นที่ศึกษา แหล่งข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย

3.1 ประเด็นที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวคิด จุดมุ่งหมาย องค์กรประกอบ และกระบวนการในการแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนตลอดจนปัญหาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ที่ครูใช้แก้ปัญหาการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในปัจจุบัน
2. ลักษณะและสาเหตุ ของพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
3. การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
4. ผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

3.2 แหล่งข้อมูลในการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1. บุคคล ประกอบด้วย ครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษา 4 คน ครูแนะแนว 1 คน ครูฝ่ายปกครอง 1 คน ครูผู้สอน 4 คน ผู้บริหารฝ่ายปกครอง 1 คน ครูพยาบาล 1 คน ผู้ปกครอง 5 คน และนักเรียนที่เป็นกรณีศึกษา 5 คน
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องในการวิจัย ได้แก่ 1) สมุดรายงานผลการเรียนของกรณีศึกษา 2) สมุดบันทึกพฤติกรรมห้องเรียนของกรณีศึกษา 3) สมุดอภิบาลนักเรียนของกรณีศึกษา (สมุดอภิบาลนักเรียน คือ สมุดที่ครูประจำชั้นใช้เก็บข้อมูลนักเรียนในทุกด้าน เช่น ข้อมูลด้านสุขภาพ พฤติกรรมของนักเรียนและข้อมูลของผู้ปกครองของนักเรียนในความดูแลรวมทั้งบันทึกการแก้ไขพฤติกรรมและการติดตามผล)
3. เหตุการณ์ ประกอบด้วย การสังเกตพฤติกรรมของพหุกรณีศึกษาในระหว่างที่อยู่โรงเรียน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเรื่องที่ศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้งภายใต้ปรากฏการณ์ที่เป็นธรรมชาติ ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะกำหนดพฤติกรรมของกรณีศึกษาหรือการศึกษาในครั้งนี้ได้ ซึ่งเครื่องมือที่สำคัญที่ใช้ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยถือว่าตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การ

สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างกว้าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ซึ่งทำให้ได้เครื่องมือประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต คือ แนวทางการสังเกตสภาพสนาม แนวทางการสังเกตกรณีศึกษา เป็นต้น
2. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ แนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์กรณีศึกษา แนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ครูประจำชั้น และครูทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ผู้ปกครอง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เอกสาร คือ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและหลักฐานที่มีการบันทึกไว้ตามสภาพปกติ

4. ขั้นตอนในการดำเนินการเก็บข้อมูล

การดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 การเข้าสู่สนามวิจัย

4.1.1 การเตรียมตัวในการเข้าสู่สนามวิจัย

1) ศึกษาเอกสาร (Document Research) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ประกอบด้วย ประวัติ ที่มาของระบบ นโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา และรายละเอียดในขั้นตอนการดำเนินงาน ส่วนของพฤติกรรมก้าวร้าว ความหมายและลักษณะ สาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว แนวทางแก้ไข เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเบื้องต้นก่อนลงไปศึกษาในสนาม และสามารถกำหนดกรอบการสังเกตและแนวทางคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับโรงเรียนและกรณีศึกษาล่วงหน้า เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้อย่างคร่าว ๆ ให้แก่โรงเรียน ก่อนจะนำส่งหนังสือขอเก็บข้อมูลอย่างเป็นทางการจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปอีกครั้งหนึ่ง

3) ผู้วิจัยทำความเข้าใจในวิธีการ ขั้นตอน และประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต สัมภาษณ์

4) จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ สมุดบันทึก แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกต เทปบันทึกเสียง เครื่องเล่นเทป

5) การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลทั้งบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและกรณีศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการเปิดเผยสถานภาพที่แท้จริงกับ ผู้บริหารฝ่ายปกครอง ครูที่เกี่ยวข้องและผู้ปกครอง แต่ผู้วิจัยไม่ได้เปิดเผยสถานภาพกับนักเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ในการเข้าไปเก็บ

ข้อมูล โดยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลซึ่งมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบุคคลและสภาพแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้

ผู้บริหารฝ่ายปกครอง

การสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริหารฝ่ายปกครองนั้น ผู้วิจัยได้เข้าไปพบเพื่อขออนุญาตศึกษาข้อมูลและสัมภาษณ์ในการทำวิจัยด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์และเหตุผลในการทำวิจัย พร้อมทั้งขออนุญาตเก็บข้อมูล ซึ่งผู้บริหารฝ่ายปกครอง ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล

ครูที่เกี่ยวข้อง

ในการเก็บข้อมูลกับครูที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำชั้น ครูผู้สอน ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูพยาบาล เนื่องจากผู้วิจัยรู้จักกับครูทุกท่านในโรงเรียนอยู่แล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้อธิบายถึงเรื่องที่ทำวิจัย วัตถุประสงค์ การเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ และความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้รับความกรุณาและความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างยิ่ง

ผู้ปกครอง

การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียน ผู้วิจัยใช้วิธีการโทรศัพท์ขออนุญาตและขอความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ในตอนแรกผู้วิจัยได้แนะนำตัวเอง และอธิบายถึงเรื่องที่ทำวิจัย วัตถุประสงค์ การเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้ปกครองทุกท่านยินดีให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างดี

นักเรียน

การสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้มีความคุ้นเคยกับกรณีศึกษาอยู่แล้วในระดับหนึ่ง ด้วยเหตุที่ผู้วิจัยได้สอนกรณีศึกษาอยู่แล้ว ดังนั้นในการจะเข้าถึงข้อมูลให้ลึกซึ้ง ผู้วิจัยจึงได้ใช้เวลาว่าง เข้าไปพูดคุยทำความเข้าใจโดยการพูดคุยทักทายกับกรณีศึกษาบ่อยครั้งมากขึ้น เพื่อสร้างความสนิทสนมและสร้างความไว้วางใจรวมทั้งให้คำปรึกษากับกรณีศึกษาให้มากขึ้น จนกระทั่งกรณีศึกษามีความไว้วางใจและคุ้นเคยกับผู้วิจัยมากขึ้น และมีความยินดีในการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี

4.1.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนครอบคลุม เพื่อการตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของพหุกรณีศึกษา ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาจากกรณีวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การสังเกต (Observation)

การวิจัยนี้ผู้วิจัยสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ทั้งในเรื่องของสถานที่ บุคคล และเหตุการณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผู้วิจัยสังเกตสภาพโรงเรียน สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน และการให้ข้อมูลป้อนกลับของพหุกรณีศึกษา

ผู้วิจัยสังเกตครูผู้สอน ครูประจำชั้น และครูผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ถึงคุณลักษณะและพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อพหุกรณีศึกษาทั้งในและนอกห้องเรียน และสังเกตพฤติกรรมของพหุกรณีศึกษาที่ต่อคุณครูผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และพฤติกรรมที่แสดงออกของพหุกรณีศึกษาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น

ผู้วิจัยสังเกตบรรยากาศการสอนของครูในห้องของพหุกรณีศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างพหุกรณีศึกษากับคุณครูผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งเพื่อนร่วมห้อง

2) การสัมภาษณ์ (Interview)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ จะทำการสัมภาษณ์พหุกรณีศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ ครูประจำชั้น ครูผู้สอน ครูฝ่ายแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูพยาบาล ผู้บริหารฝ่ายปกครอง โดยใช้ในการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบพูดคุยกันเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องชัดเจนมากขึ้น

3) การศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสาร

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ สมุดปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ใบประวัติข้อมูลส่วนตัว สมุดรายงานผลการเรียน สมุดอภิบาล สมุดบันทึกพฤติกรรม

4.1.4 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เวลา ประมาณ 4 เดือน คือ เริ่มตั้งแต่ เดือน พฤศจิกายน 2551 ถึง กุมภาพันธ์ 2552 โดยมีรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล แสดงในตารางที่ 3.1 ดังนี้

ตารางที่ 3.1 รายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม
3-4 พฤศจิกายน 51	ติดต่อเพื่อแจ้งขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยการเข้าไปเรียนขออนุญาตกับรองผู้อำนวยการ (จัดส่งเอกสารขออนุญาตไปภายหลัง)
5-7 พฤศจิกายน 51	สังเกตอาคารสถานที่และสภาพโดยรอบของโรงเรียน การจัดกิจกรรมวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน
10 พฤศจิกายน 51	สัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครั้งที่ 1
11 พฤศจิกายน 51	สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา 1 ด.ญ.พิม ใจดี (นามสมมติ) และกรณีศึกษา 2 ด.ญ.พลอย รักเรียน (นามสมมติ) ครั้งที่ 1
12 พฤศจิกายน 51	สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา 3 ด.ช.ชาติ รักชาติ (นามสมมติ) ครั้งที่ 1
13 พฤศจิกายน 51	สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา 4 ด.ช.ปก สดใส (นามสมมติ) และกรณีศึกษา 5 ด.ช.ป๋อง ว่าเริง (นามสมมติ) ครั้งที่ 1
14 พฤศจิกายน 51	สัมภาษณ์ครูฝ่ายปกครอง ครั้งที่ 1
17 พฤศจิกายน 51	สัมภาษณ์ครูแนะแนว ครั้งที่ 1
18 พฤศจิกายน 51	สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาของกรณีศึกษา 1 (ด.ญ.พิม ใจดี) พร้อมทั้งศึกษาเอกสารข้อมูล สมุดอภิบาล สมุดบันทึกพฤติกรรม ใบประวัติส่วนตัวของนักเรียน ครั้งที่ 1
19 พฤศจิกายน 51	สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาของ กรณีศึกษา 4 และ 5 (ด.ช.ปก สดใส ,ด.ช.ป๋อง ว่าเริง) พร้อมทั้งศึกษาเอกสารข้อมูล สมุดอภิบาล สมุดบันทึกพฤติกรรม ใบประวัติส่วนตัวของนักเรียน ครั้งที่ 1
20 พฤศจิกายน 51	สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาของ กรณีศึกษา 3 (ด.ช.ชาติ รักชาติ) พร้อมทั้งศึกษาเอกสารข้อมูล สมุดอภิบาล สมุดบันทึกพฤติกรรม ใบประวัติส่วนตัวของนักเรียน ครั้งที่ 1
21 พฤศจิกายน 51	สัมภาษณ์ผู้ปกครองของกรณีศึกษา 1 (ด.ญ.พิม ใจดี) ครั้งที่ 1
24 พฤศจิกายน 51	สัมภาษณ์ผู้ปกครองของกรณีศึกษา 3 (ด.ช.ชาติ รักชาติ) และผู้ปกครองของกรณีศึกษา 2 (ด.ญ.พลอย รักเรียน) ครั้งที่ 1

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม
26 พฤศจิกายน 51	สัมภาษณ์ผู้ปกครองของกรณีศึกษา 4 (ด.ช.ปก สดใส) และกรณีศึกษา 5 (ด.ช.ป๋อง ร่าเริง) ทางโทรศัพท์ ครั้งที่ 1
28 พฤศจิกายน 51	สัมภาษณ์เพื่อนร่วมชั้นของกรณีศึกษา
29 พฤศจิกายน 51	สัมภาษณ์ครูฝ่ายปกครอง ครั้งที่ 2
30 พฤศจิกายน 51	สัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม อย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครั้งที่ 2
1 ธันวาคม 51	สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา 1 (ด.ญ.พิม ใจดี) และกรณีศึกษา 2 (ด.ญ.พลอย รักเรียน) ครั้งที่ 2
2 ธันวาคม 51	สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา 3 (ด.ช.ชาติ รักษ์ไท) ครั้งที่ 2
3 ธันวาคม 51	สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา 4 (ด.ช. ปก สดใส) ครั้งที่ 2
4 ธันวาคม 51	สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา 5 (ด.ช. ป๋อง ร่าเริง) ครั้งที่ 2
8 ธันวาคม 51	สัมภาษณ์ครูแนะแนว ครั้งที่ 2
9 ธันวาคม 51	สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ครั้งที่ 1
11 ธันวาคม 51	สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ ครั้งที่ 1
12 ธันวาคม 51	สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา และครูคอมพิวเตอร์ครั้งที่ 1
15 ธันวาคม 51	สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ครั้งที่ 1
16 ธันวาคม 51	สัมภาษณ์ครูพยาบาล
17 ธันวาคม 51	สัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม อย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ 3
18 ธันวาคม 51	สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา 1 (ด.ญ.พิม ใจดี) และกรณีศึกษา 2 (ด.ญ.พลอย รักเรียน) ครั้งที่ 3
19 ธันวาคม 51	สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา 3 (ด.ช.ชาติ รักษ์ไท) ครั้งที่ 3
22 - 23 ธันวาคม 51	สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา 4 (ด.ช.ปก สดใส) และกรณีศึกษา 5 (ด.ช.ป๋อง ร่าเริง) ครั้งที่ 3

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม
5 มกราคม 52	สัมภาษณ์ผู้ปกครองของกรณีศึกษา 1(ด.ญ. พิม ใจดี) และกรณีศึกษา 2 (ด.ญ. พลอย รักเรียน)ทางโทรศัพท์ เพื่อติดตามผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครั้งที่ 2
6 มกราคม 52	สัมภาษณ์ครูฝ่ายปกครอง ครั้งที่ 3 และสัมภาษณ์เพื่อนร่วมชั้นของกรณีศึกษาที่ 3 (ด.ช.ชาติ รัชชไทย์) ครั้งที่ 2
7 มกราคม 52	สัมภาษณ์ผู้ปกครองของกรณีศึกษา 3 (ด.ช.ชาติ รัชชไทย์) เพื่อติดตามผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทางโทรศัพท์ ครั้งที่ 2
8 มกราคม 52	สัมภาษณ์เพื่อติดตามผลกับผู้ปกครองของกรณีศึกษา 4 (ด.ช.ปก สดใส) และกรณีศึกษา 5 (ด.ช.ป๋อง ร่าเริง) ทางโทรศัพท์ ครั้งที่ 2
9 มกราคม 52	สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาของกรณีศึกษา 4 และ 5 (ด.ช. ปก สดใส , ด.ช. ป๋อง ร่าเริง) เพื่อติดตามผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครั้งที่ 2
12 มกราคม 52	สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาของกรณีศึกษา 1 (ด.ญ. พิม ใจดี) เพื่อติดตามผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครั้งที่ 2
13 มกราคม 52	สัมภาษณ์เพื่อนร่วมชั้นของกรณีศึกษา 1 (ด.ญ. พิม ใจดี) และกรณีศึกษา 2 (ด.ญ. พลอย รักเรียน) อย่างไม่เป็นทางการ
14 มกราคม 52	สัมภาษณ์เพื่อนร่วมชั้นของกรณีศึกษา 4 (ด.ช. ปก สดใส) และกรณีศึกษา 5 (ด.ช. ป๋อง ร่าเริง) ครั้งที่ 1
15 มกราคม 52	สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาของกรณีศึกษา3 (ด.ช.ชาติ รัชชไทย์) เพื่อติดตามผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครั้งที่ 2
18 มกราคม 52	พาผู้ปกครองของกรณีศึกษาทั้ง 5 คน ไปเข้าร่วมอบรม “ทักษะชีวิตวิธีการเป็นพ่อแม่” โดยพญ.จิตรา วงศ์บุญสิน กุมารแพทย์ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กมากกว่า 30 ปี และสังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา 1 (ด.ญ. พิม ใจดี) และกรณีศึกษา 2 (ด.ญ. พลอย รักเรียน) ครั้งที่ 4
19 มกราคม 52	สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา 3 (ด.ช. ชาติ รัชชไทย์) ครั้งที่ 4

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม
20 มกราคม 52	สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา 4 (ด.ช. ปก สดใส) และกรณีศึกษา 5 (ด.ช. ป้อง ร่ำเรือง) ครั้งที่ 4
21 มกราคม 52	สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์เพื่อติดตามพฤติกรรมของพหุกรณีศึกษา ครั้งที่ 2
26 มกราคม 52	สัมภาษณ์ครูฝ่ายปกครอง ครั้งที่ 4 และสัมภาษณ์ครูแนะแนว ครั้งที่ 3
2 กุมภาพันธ์ 52	สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อติดตามพฤติกรรมของพหุกรณีศึกษา ครั้งที่ 2
3 กุมภาพันธ์ 52	สัมภาษณ์ครูประจำชั้นของกรณีศึกษาที่ 3 (ด.ช.ชาติ รักษ์ไท)
4 กุมภาพันธ์ 52	สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาและครูคอมพิวเตอร์เพื่อติดตามพฤติกรรมของพหุกรณีศึกษาทั้ง 5 คน ครั้งที่ 2
5 กุมภาพันธ์ 52	สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อติดตามพฤติกรรมของพหุกรณีศึกษาทั้ง 5 คน ครั้งที่ 2
6 กุมภาพันธ์ 52	สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาของกรณีศึกษาทั้ง 5 คน อย่างไม่เป็นทางการเพื่อติดตามผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
10 กุมภาพันธ์ 52	สัมภาษณ์เพื่อติดตามผลกับผู้ปกครองของกรณีศึกษา 1 (ด.ญ. พิม ใจดี) และ กรณีศึกษา 2(ด.ญ. พลอย รักเรียน) ทางโทรศัพท์ ครั้งที่ 3
11 กุมภาพันธ์ 52	สัมภาษณ์เพื่อติดตามผลกับผู้ปกครองของกรณีศึกษา 3 (ด.ช. ชาติ รักษ์ไท) ทางโทรศัพท์ ครั้งที่ 3
12 กุมภาพันธ์ 52	สัมภาษณ์เพื่อติดตามผลกับผู้ปกครองของกรณีศึกษา 4 (ด.ช. ปก สดใส) แล กรณีศึกษา 5 (ด.ช. ป้อง ร่ำเรือง)ทางโทรศัพท์ ครั้งที่ 3
13 กุมภาพันธ์ 52	สัมภาษณ์เพื่อนร่วมชั้นของกรณีศึกษา อย่างไม่เป็นทางการ
16 กุมภาพันธ์ 52	สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาของกรณีศึกษา 1 (ด.ญ. พิม ใจดี) เพื่อติดตามผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครั้งที่ 3
18 กุมภาพันธ์ 52	สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาของกรณีศึกษา 4 และ 5 (ด.ช. ปก สดใส, ด.ช. ป้อง ร่ำเรือง) เพื่อติดตามผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครั้งที่ 3

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม
19 กุมภาพันธ์ 52	สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาของกรณีศึกษา 3 (ด.ช.ชาติ รัชชโร) เพื่อติดตามผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครั้งที่ 3
23-27 กุมภาพันธ์ 52	สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์กับพหุกรณีศึกษาทั้ง 5 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนที่ใช้ในการวิเคราะห์ดังนี้

5.1 ผู้วิจัยอ่านเนื้อหาของข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกการสังเกต แบบบันทึกการสัมภาษณ์ รวมถึงเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาทำการตีความและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Analysis) คือ การตีความสร้างข้อสรุปรูปธรรม หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหาความก้าวร้าว การสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง และเด็กที่มีพฤติกรรมความก้าวร้าว

5.2 นำข้อมูลทีวิเคราะห์ได้มาเขียนสรุปเป็นรายงานการวิจัย โดยเขียนรายงานถึงผลของการสังเกต การสัมภาษณ์ ผลของการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาความก้าวร้าวกับกรณีศึกษาเป็นความเรียง และได้มีการรายงานเป็นกรณี ๆ ไป พร้อมกับมีการยกตัวอย่างคำพูดของเด็กที่มีปัญหาความก้าวร้าวและ ผู้ปกครอง ครูที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประกอบการสรุปผลในแต่ละประเด็น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและความชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การอยู่ในสนามเป็นเวลานาน การตรวจสอบข้อมูลกับคนใน การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ทั้งในด้านของวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีความหลากหลายวิธี เช่น จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน และยังมีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าในด้านข้อมูล โดยพิจารณาจากแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน รวมถึงการที่ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัยด้วยความระมัดระวัง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและมีความถูกต้องมากที่สุด

บริบทของโรงเรียนที่เป็นพื้นที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการแก้ปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษาสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา การนำเสนอ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียนหทัยราษฎร์ ตอนที่ 2 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหทัยราษฎร์ มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียนหทัยราษฎร์

1.1 ประวัติโรงเรียนหทัยราษฎร์

โรงเรียนหทัยราษฎร์จัดเป็นโรงเรียนประเภทสามัญศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับอนุญาตจากสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการให้ดำเนินการสอนเมื่อปี พ.ศ. 2538 เปิดทำการสอนในระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการและจัดการเรียนการสอนและใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอนในลักษณะสองภาษาไทย-อังกฤษ (BILINGUAL Thai-English) โดยมีครูชาวต่างประเทศเป็นผู้สอนภาษาอังกฤษให้นักเรียนโดยตรงมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างถูกต้องและถูกวิธี จากครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงได้รับการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการอย่างครบถ้วน การดำเนินการสอนแนวใหม่นี้ได้รับความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาบุคลากรและเทคนิคการสอนต่าง ๆ จาก Cambridge Public School, Boston ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีสัญญาให้ความช่วยเหลือกับโรงเรียนปี พ.ศ. 2537 Catholic Education Center, Brisbane ประเทศออสเตรเลียได้ส่งบุคลากรมาให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและประสานงานในการจัดหาครูผู้สอนให้กับโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนในแนวใหม่นี้ได้รับความสนใจจากผู้ปกครองเป็นจำนวนมาก เนื่องจากความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนดีขึ้นเห็นได้อย่างชัดเจน ในขณะที่นักเรียนยังคงมีสัมฤทธิ์ผล ในการเรียน หลักสูตรภาษาไทยในเกณฑ์ที่ดี จากการที่มีผู้ปกครองที่สนใจนำนักเรียนมาเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้โรงเรียนหทัยราษฎร์ยังได้ให้การสนับสนุนด้านดนตรี โดยบุคลากรที่มีคุณภาพ และสอนให้นักเรียนเป็นผู้ผลิต ไม่สอนให้เป็นผู้บริโภคแต่เพียงอย่างเดียว นักเรียนสามารถเขียน

นำต้นตริจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะนักเรียนในระดับ ม.ปลาย ที่เลือกเรียนในแผนการเรียน อังกฤษ-ดนตรี ซึ่งนักเรียนจะได้เรียนดนตรีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติสัปดาห์ละ 8 คาบ

1.2 วิสัยทัศน์

โรงเรียนหทัยราษฎร์ มุ่งจัดการเรียนการสอนโดยให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาอังกฤษเพื่อการติดต่อสื่อสารและพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้มีระเบียบวินัย ยึดมั่นประชาธิปไตย รักและภูมิใจในความเป็นไทย มีความคิดสร้างสรรค์ เฉลียวฉลาดปราดเปรื่องในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของสังคมโลก

1.3 พันธกิจ

โรงเรียนหทัยราษฎร์ได้กำหนดพันธกิจ เพื่อให้เป็นกรอบในการดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษา ในปีการศึกษา 2551 ดังนี้

ในด้านผู้เรียน โรงเรียนมีการส่งเสริมกิจกรรมที่ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม รักและภูมิใจในความเป็นไทย พัฒนาระเบียบวินัย ความรับผิดชอบในการทำงานของนักเรียน ตลอดจนเคารพในสิทธิ และหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น อันเป็นหนทางไปสู่ภาวะการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดีพัฒนาผู้เรียนให้ฝึกประเมินปรับปรุงตนเอง และยอมรับผู้อื่นตามแนวทางของประชาธิปไตย ตลอดจนใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนได้มุ่งเน้นการสร้างสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อท้าทายผู้เรียนให้สามารถสร้างสรรค์สร้าง ความรู้ได้ด้วยตนเอง จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ วิจาร์ณ และแก้ปัญหาได้ ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนมีส่วนร่วมทำกิจกรรม ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ ฝึกปฏิบัติ จนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ตลอดจนส่งเสริมกิจกรรม ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อการติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งจัดหาและส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดทำฐานข้อมูล และท้าทายให้ผู้เรียน เข้าถึงสารสนเทศ โดยการใช้ ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการรับรู้ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานและพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านบุคลากร โรงเรียนได้แสดงให้เห็นถึงการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและเห็นความสำคัญ ของทรัพยากรบุคคลอันมีค่า โดยการจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนและบุคลากรทุกคนภายในโรงเรียนมีโอกาสให้บริการ และพัฒนา ชุมชน เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ ตรงทางด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย

1.4 นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน

โรงเรียนหทัยราษฎร์มุ่งดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนเติบโตขึ้นเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม เป็นผู้มีความรู้ จริยธรรม และเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างมีความสุข ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติจริง การฝึกทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ในเนื้อหาสาระที่จำเป็นสำหรับโลกอนาคต โดยเฉพาะความรู้ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการติดต่อ สื่อสาร และได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับความรู้อย่างกว้างขวางจากนานาชาติ โดยครูชาวต่างประเทศ ขณะเดียวกันยังคงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมอันดีงามของไทย ตลอดจนพัฒนาความสามารถตามความถนัด และความสนใจได้อย่างเต็มศักยภาพของตนเอง

1.5 เป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน

โรงเรียนหทัยราษฎร์ ได้กำหนดเป้าหมายหลักในการจัดการศึกษาของโรงเรียนไว้ ดังนี้

1.5.1 นักเรียนทุกคนเป็นผู้ที่มีคุณธรรม คือ มีความประพฤติดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความกตัญญูต่เวที มีความเมตตา กรุณา มีความเสียสละ

1.5.2 ผู้บริหารและครูทุกคนมีคุณธรรม จริยธรรม และรักษาจรรยาบรรณในวิชาชีพอย่างเคร่งครัด มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในการทำงาน พัฒนางานและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง

1.5.3 นักเรียนระดับประถมศึกษาทุกคน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ มีความรู้ ในเชิงวิชาการและสิ่งรอบตัวที่เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารขั้นพื้นฐาน

1.5.4 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาทุกคน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ มีความรู้ใน เชิงวิชาการ เทคโนโลยี และสิ่งรอบตัวที่เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารและเข้าถึง สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5.5 การบริหารและการจัดการของโรงเรียนเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานและได้รับการยอมรับจากชุมชน

1.6 สภาพทั่วไปของโรงเรียนหทัยราษฎร์

การนำเสนอสภาพทั่วไปของโรงเรียนหทัยราษฎร์ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1.6.1 บริเวณโรงเรียนและอาคารเรียน

1.6.2 การจัดการเรียนการสอน

1.6.3 จำนวนนักเรียนและบุคลากร

1.6.1 บริเวณโรงเรียนและอาคารเรียน

ในปีการศึกษา 2551 โรงเรียนหทัยราษฎร์ มีอาคารเรียนทั้งหมด 10 อาคาร มีจำนวนห้องเรียนทั้งหมด 86 ห้องเรียน มีห้องที่ใช้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนและอื่น ๆ อีก 78 ห้อง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนอาคาร ลักษณะ และห้องเรียน

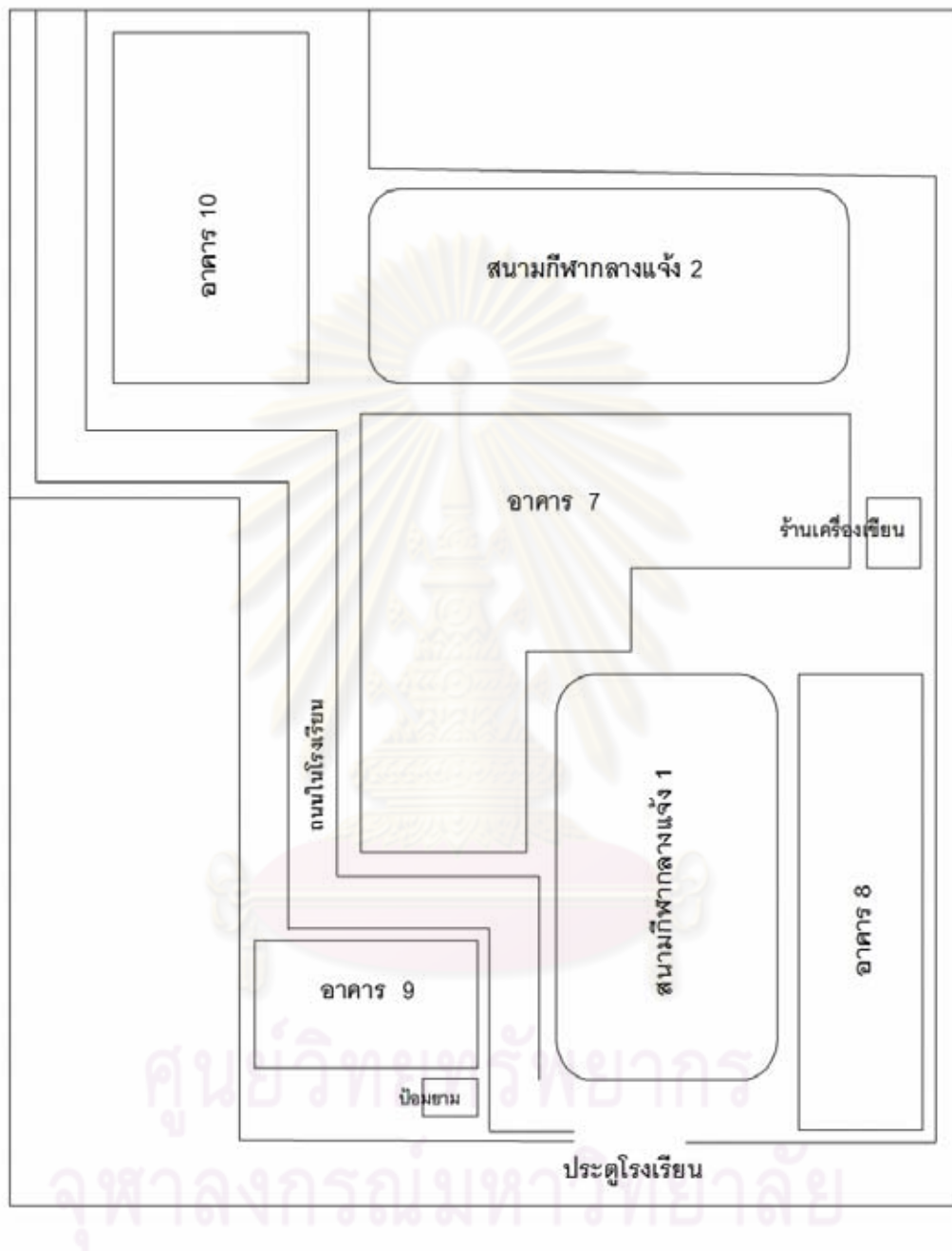
อาคาร	ลักษณะของอาคาร	จำนวนห้องเรียน	จำนวนห้องประกอบ
อาคาร 1	คอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้น	15	3
อาคาร 2	คอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น	6	16
อาคาร 3	คอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้น	7	6
อาคาร 4	คอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้น	5	4
อาคาร 5	คอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น	-	2
อาคาร 6	คอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้น	14	6
อาคาร 7	คอนกรีตเสริมเหล็ก 7 ชั้น	30	14
อาคาร 8	คอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้น	-	11
อาคาร 9	คอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้น	-	7
อาคาร 10	คอนกรีตเสริมเหล็ก 5 ชั้น	9	9

ตารางที่ 4.2 จำนวนห้องปฏิบัติการรวมประกอบการเรียนการสอนและห้องอื่น ๆ

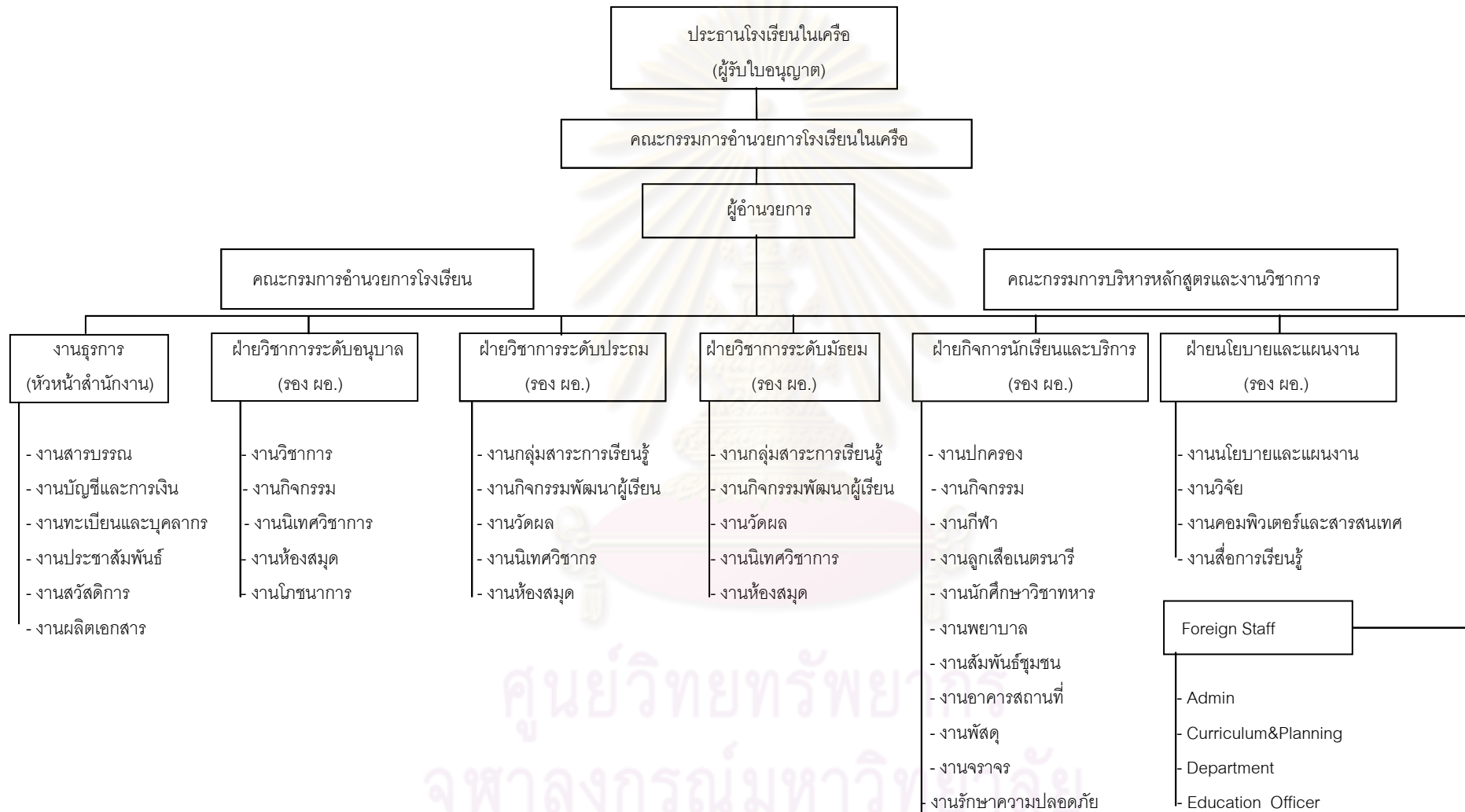
ลักษณะห้อง	จำนวนห้อง	ลักษณะห้อง	จำนวนห้อง
ห้องสมุด	3	ห้องเรียนภาษาญี่ปุ่น	2
ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์	4	ห้องปฏิบัติการรวมภาษาอังกฤษ	4
ห้องเรียนคอมพิวเตอร์	4	ห้องพยาบาล	3
ห้องเรียนศิลปะ	3	ห้องธุรการ	2
ห้องเรียนนาฏศิลป์	1	ห้องประชุม	2
ห้องเรียนดนตรีไทย	3	ห้องเอนกประสงค์ขนาดใหญ่	3
ห้องเรียนดนตรีสากล	20	ห้องโถงใช้เป็นห้องอาหารขนาดใหญ่	3
ห้องเรียนภาษาจีน	2	ห้องอัดเสียง	2

ตารางที่ 4.3 พื้นที่ปฏิบัติการรวม

ลักษณะ	จำนวน
สนามกีฬากลางแจ้ง	4
สนามกีฬาในร่ม	1
สระว่ายน้ำ	1

แผนภาพที่ 4.1 แผนผังโรงเรียนหทัยราษฎร์ แผนกมัธยม

แผนภาพที่ 4.2 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนหัตถราชบุรี

1.6.2 การเรียนการสอน

การจัดการเรียน การสอนแบบผสมผสาน 2 ภาษา คือ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษเพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาทั้งสองได้เป็นอย่างดี นักเรียนจะมีครูชาวต่างชาติเจ้าของภาษาและครูไทยประจำชั้น คอยเอาใจใส่สอนวิชาตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการ นักเรียนจึงได้เรียนวิชาต่าง ๆ ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย โดยวิชาที่นักเรียนจะเรียนเป็นภาษาอังกฤษมีดังนี้ วิทยาศาสตร์ (เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์) สังคมศึกษา, คณิตศาสตร์, ภาษาอังกฤษ, ศิลปะ และพลศึกษา มีภาษาเลือก คือ จีน และญี่ปุ่น จัดสอนให้ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนั้นนักเรียนยังได้เรียนคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย เรียนว่ายน้ำ มีการจัดทัศนศึกษานอกสถานที่ นักเรียนจะศึกษาและเข้าใจเรื่องราว ความรู้ ยุคใหม่ แบบอย่างของโลกตะวันตก บนพื้นฐานความงดงามของวัฒนธรรมและประเพณีของไทย

1) โครงสร้างหลักสูตรสองภาษา (Bilingual) ในแต่ละระดับชั้น (ภาคภาษาอังกฤษ : ภาคภาษาไทย)

ชั้นอนุบาล 1 : อัตราส่วนการสอนเท่ากับ 40 : 60

เนื้อหาที่เรียน ครูผู้สอนจะจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น จัดมุมต่างๆ มุมบล็อก มุมเครื่องเล่น สัมผัส มุมเกมการศึกษา มุมศิลปะ มุมหนังสือ เพื่อให้ ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมตามความสนใจและครูจะเป็นผู้สังเกตและให้การสนับสนุน จัดกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อ การพัฒนาความสามารถของผู้เรียน ให้เต็มตามศักยภาพและสอดคล้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ในแต่ละระดับโดยปรับผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และปรับบทบาทของครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ ชี้แนะ สนับสนุนและ เอาใจใส่เด็กได้เรียนรู้อย่างเป็น กระบวนการ ด้วยวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัย ส่งเสริมผู้เรียนให้สร้างองค์ความรู้โดย เรียนจากประสบการณ์จริง และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เด็กได้สัมผัส ปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และเข้าใจ

ชั้นอนุบาล 2-3 : อัตราส่วนการสอนเท่ากับ 85 : 15

จากโครงสร้างหลักสูตรตามปกติในระบบสองภาษานั้น การจัดการเรียนการสอนจะเท่ากับ 50 : 50 ในรายวิชาหลัก ซึ่งใน ที่นี้หมายถึงวิชาคณิตศาสตร์, ภาษาอังกฤษ, พลศึกษา, ศิลปะ วิทยาศาสตร์และสังคม แต่เพื่อให้ให้นักเรียนในระดับอนุบาล - ป.1 ได้มีทักษะทางการฟังและการพูดมากขึ้น ทางโรงเรียนจึงเพิ่มอัตราส่วนให้มากขึ้นกว่าเดิมคือ 85: 15 เพื่อให้ นักเรียนได้มีพื้นฐานทางภาษาอังกฤษ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเรียนระดับสูงต่อไปถือเป็นบริการที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียนโดยไม่ได้เพิ่มค่าใช้จ่ายอย่างใด

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 : อัตราส่วนการสอนเท่ากับ 70 : 30

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 : อัตราส่วนการสอนเท่ากับ 60 : 40

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 : อัตราส่วนการสอนเท่ากับ 50 : 50

ในระดับประถมนี้จะมีการแยกรายวิชาเรียนชัดเจนขึ้นการเรียนทั้ง 2 ภาษาในวิชาหลัก (ที่กล่าวข้างต้น) จะคิดเป็น 50: 50 โดยประมาณ ทั้งนี้เพราะ นักเรียนจะต้องได้รับการปูพื้นฐาน ในวิชาภาษาไทยให้มาก ขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการสอบต่อไป ในขณะที่ชั้นประถมปีที่ 2 ยังคง มีอัตราส่วนที่อยู่ในเกณฑ์สูงกว่าปกติ เพื่อให้ นักเรียนมีเวลาในการปรับตัวกับการเรียนภาษาไทย ได้ดีขึ้น

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 : อัตราส่วนการสอนเท่ากับ 75 : 25

ชั้นมัธยม 1 และ 4 ถือเป็นพื้นฐานของระดับมัธยมต้น และมัธยมปลาย ทางโรงเรียนจึงมุ่งหวังให้นักเรียน เตรียมพร้อม สำหรับการเรียนภาษาอังกฤษในระดับสูง เพื่อสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันและสำหรับการเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5 : อัตราส่วนการสอนเท่ากับ 60 : 40

ชั้นมัธยม 2 และ 5 นักเรียน บางคนอาจจะต้องเตรียมตัวสำหรับ การสอบเรียนต่อในระดับ มัธยมปลายของโรงเรียนรัฐบาลนักเรียนจึงต้องเตรียมพร้อมสำหรับวิชาในภาคภาษาไทยให้มาก ขึ้น เพื่อการสอบแข่งขันในอนาคต

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 : อัตราส่วนการสอนเท่ากับ 50 : 50

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยม 3 และ 6 ทุกคนต้องเตรียมตัวสำหรับการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ทาง โรงเรียนจึงสนับสนุนให้ นักเรียนได้รับความรู้ในภาคภาษาไทยอย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกัน นักเรียนทุกคนยังคงได้เรียนภาษาอังกฤษจากคุณครูชาวต่างชาติอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้เพราะเมื่อนักเรียนเรียนจบชั้นสูงสุดของทางโรงเรียน คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นักเรียน จะมีทางเลือกทางการศึกษา ต่อได้มากกว่า 1 ทาง ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัย ระบบนานาชาติหรือการศึกษาต่อในต่างประเทศ ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดโครงการพิเศษไว้ให้กับ นักเรียนเช่นกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.4 อัตราส่วนการจัดหลักสูตรสองภาษา จำแนกตามระดับชั้น

ระดับ	อัตราส่วนการจัดหลักสูตรสองภาษา	
	ภาคภาษาอังกฤษ	ภาคภาษาไทย
ชั้นอนุบาล 1	40	60
ชั้นอนุบาล 2-3	85	15
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	70	30
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	60	40
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6	50	50
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4	75	25
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5	60	40
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6	50	50

2) หลักสูตรการศึกษา

เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับใช้ได้กับการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการส่งเสริม พัฒนาการ และเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษา นำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้าง ๆ มาตรฐานการ เรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบ 12 ปี และเมื่อจบการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสถานศึกษา ต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนดสถานศึกษา ต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษา

ภาคบังคับ คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จัดเป็นหน่วยกิต ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และปีที่ 4-6

การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิด คำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสารและพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชน มีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะ ในวิทยาการและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

ลักษณะหลักสูตรในช่วงชั้นนี้จัดเป็นหน่วยกิตเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้อันตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ

1.6.3 คณะผู้บริหาร คณะครู บุคลากรและนักเรียน

ตารางที่ 4.5 จำนวนผู้บริหารและครูในแต่ละระดับชั้น

ระดับชั้น	จำนวนครูไทย			จำนวนครูต่างชาติ		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
ก่อนประถมศึกษา	-	40	40	6	13	19
ประถมศึกษา	27	85	112	28	22	50
มัธยมศึกษา	50	43	93	28	9	37
รวม	77	164	245	62	44	106

ตารางที่ 4.6 จำนวนผู้บริหาร ครูไทย และครูต่างชาติ

วุฒิการศึกษา	จำนวนครู					
	ครูชาวไทย			ครูชาวต่างชาติ		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
ปริญญาเอก	1	-	1	-	-	-
ปริญญาโท	10	13	23	1	-	1
ปริญญาตรี	60	136	196	61	44	105
ต่ำกว่าปริญญาตรี	2	23	25	-	-	-
รวม	73	172	245	62	44	106

สัดส่วน จำนวนครู : นักเรียน ในแต่ละระดับ

ระดับอนุบาล จำนวนครู : นักเรียน = 1 : 8

ระดับประถมศึกษา จำนวนครู : นักเรียน = 1 : 8

ระดับมัธยมศึกษา จำนวนครู : นักเรียน = 1 : 8

ที่มา : เอกสารรายงานตนเอง โรงเรียนหทัยราษฎร์ ปีการศึกษา 2551

ตารางที่ 4.7 จำนวนบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน

ภาระ/หน้าที่/ตำแหน่ง	จำนวนบุคลากรสนับสนุน		
	ชาย	หญิง	รวม
ธุรการ-การเงิน	-	12	12
แนะแนว	-	2	2
บรรณารักษ์	-	5	5
พยาบาล	-	3	3
เอกสาร	-	5	5
เครื่องเขียน	-	2	2
แม่บ้าน	-	2	2
พนักงานทำความสะอาด	-	15	15
คนสวน	2	-	2
คนขับรถ	5	-	5
ช่างซ่อมบำรุง	8	-	8
โภชนาการ	2	6	8
รักษาความปลอดภัย	5	1	6

ตารางที่ 4.8 จำนวนนักเรียนในแต่ละระดับชั้น

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน			จำนวนห้องเรียน
	ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาล 1	57	65	122	4
อนุบาล 2	82	77	159	5
อนุบาล 3	100	80	180	5
ประถมศึกษาปีที่ 1	127	130	257	7
ประถมศึกษาปีที่ 2	111	96	207	6
ประถมศึกษาปีที่ 3	84	95	179	5
ประถมศึกษาปีที่ 4	128	110	238	7
ประถมศึกษาปีที่ 5	147	110	257	8
ประถมศึกษาปีที่ 6	128	107	235	7
มัธยมศึกษาปีที่ 1	120	108	228	7
มัธยมศึกษาปีที่ 2	107	107	214	6
มัธยมศึกษาปีที่ 3	94	70	164	5
มัธยมศึกษาปีที่ 4	95	70	165	5
มัธยมศึกษาปีที่ 5	79	67	146	5
มัธยมศึกษาปีที่ 6	69	35	104	4
รวม	1,528	1,327	2,885	86

ที่มา : เอกสารรายงานตนเอง โรงเรียนห้วยราชบุรี ปีการศึกษา 2551

1.7 บริบทของชุมชนและความสัมพันธ์กับชุมชน

ลักษณะของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เป็นเขตชุมชนเมืองย่านถนนสาธุประดิษฐ์ เขตยานนาวา บริเวณโดยรอบเป็นที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ โรงงานขนาดเล็ก และร้านค้า เป็นย่านที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนแห่งนี้จะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขาย ประกอบธุรกิจ และด้านหลังโรงเรียนเป็นชุมชนที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและเป็นที่ตั้งของมัสยิด 2 แห่ง

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมาโดยตลอด โดยมีกิจกรรมสาธารณะกุศลที่ทำร่วมกัน เช่น การทำบุญ 3 ศาสนา ประกอบด้วย ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม การเชิญชวนร่วมบริจาคโลหิต การร่วมทำบุญปีใหม่กับชุมชน การบริจาคสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม แก่ผู้ประสบอัคคีภัย การสอนภาษาอังกฤษให้กับบุตรหลาน

ของข้าราชการตำรวจในพื้นที่ ตลอดจนบริจาคอุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงานเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจ และความช่วยเหลือในด้านต่างๆที่โรงเรียนและชุมชนได้เกี่ยวเนื่องกันตลอดมา สภาพปัญหาในการพัฒนาผู้เรียน

จากการศึกษาข้อมูลของโรงเรียนหทัยราษฎร์ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนสองภาษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนใจกลางเมือง แวดล้อมด้วยสถานประกอบการ แหล่งธุรกิจและอุตสาหกรรมขนาดเล็ก นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย พ่อแม่ต้องการให้ลูกได้เรียนในโรงเรียนที่ดีและมีค่าใช้จ่ายสูงด้วยหวังให้โรงเรียนคอยเอาใจใส่บุตรหลานแทนตนเอง เนื่องจากบิดามารดาต้องดูแลธุรกิจที่มีอัตราการแข่งขันทางการตลาดสูงทำให้มีเวลาในการดูแลเอาใจใส่บุตรหลานน้อย นักเรียนบางคนมาจากครอบครัวที่แตกแยก พ่อแม่หย่าร้างกัน ลูกต้องอาศัยอยู่กับบุคคลอื่น ทำให้ขาดการดูแลเอาใจใส่และชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ อีกทั้งเมื่อเรียนในโปรแกรมสองภาษากับครูชาวต่างชาติทำให้นักเรียนถือโอกาสใช้ภาษาที่ไม่สุภาพ พูดจาหยาบค้ายในชั่วโมงเรียนของครูชาวต่างชาติ เพราะคิดว่าครูไม่ทราบความหมายของคำที่พูดออกมา ซึ่งบางครั้งอาจทำไปเพราะความคึกคะนอง หรือเพื่อเรียกร้องความสนใจจากเพื่อนทำให้นักเรียนติดการใช้คำที่ไม่สุภาพจนเป็นนิสัย จากการสำรวจปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนหทัยราษฎร์โดยผู้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรมซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน เช่น ขาดเรียนบ่อย มาโรงเรียนสาย ไม่ตั้งใจเรียน ก่อวุ่นชั้นเรียน ทะเลาะวิวาท ชู้สาว และติดสารเสพติด เป็นต้น

ตอนที่ 2 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหทัยราษฎร์

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนหทัยราษฎร์ ผู้วิจัยนำเสนอ 2 ส่วน คือ

2.1 การดำเนินงาน 2.2 ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และแนวทางแก้ไข

2.1 การดำเนินงาน

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนหทัยราษฎร์ นำเสนอใน 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน 2) การดำเนินงานตามแผน 3) การตรวจสอบ ประเมินผล 4) การปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 การวางแผน

การวางแผนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อม และการวางแผนการดำเนินงาน และกำหนดโครงสร้างการทำงาน ดังนี้

1) การเตรียมความพร้อม

การเตรียมความพร้อมในการดำเนินการเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน หทัยราษฎร์ เริ่มต้นด้วยการรับนโยบายของหน่วยงานส่วนกลางหรือกองอำนวยการที่กำกับดูแล โรงเรียนในเครือซึ่งมีทั้งหมดยี่สิบกว่าโรงมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับสภาพปัญหาและบริบทของ โรงเรียน วิธีการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนบางส่วนมีการประยุกต์มาจากระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) แต่มีบางกิจกรรมที่ไม่สามารถนำมาใช้ได้หมดเนื่องจากความแตกต่างของสภาพปัญหา บริบททางสังคมของนักเรียน และนโยบายของทางโรงเรียน เช่น การเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารซึ่ง สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของรองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม

“โรงเรียนเราก็มีการรับนโยบายมาจากกองอำนวยการ แต่บางกิจกรรมเราก็นำมาปรับให้ เข้ากับนักเรียนของเรา ไม่ได้เอามาทั้งหมดหรอก เพราะบางอย่างเราก็ไม่สามารถทำได้เหมือน โรงเรียนรัฐบาล เช่นการไปเยี่ยมบ้านนักเรียน เพราะบางที่มันไม่เหมาะสม เช่น ผู้ปกครองเขาก็ ต้องทำงานนอกบ้าน และด้วยสภาพการจราจร อีกทั้งระยะทางบางบ้านก็อยู่ไกล ไปมาไม่สะดวกก็ ทำให้เราไม่สามารถทำตรงนี้ได้”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม,สัมภาษณ์,10 พฤศจิกายน 2551)

“เมื่อรับนโยบายมาแล้ว ฝ่ายต่าง ๆ ที่ต้องทำงานก็ต้องมาดูกันอีกทีว่า อันไหนเหมาะสม ไม่เหมาะสม ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมาช่วยกันดูว่านโยบายข้อไหนที่เหมาะสมกับสภาพเด็กของ เรา ก็เอามาใช้ได้เลย ส่วนอันไหนที่ต้องปรับก็ต้องปรับ ไม่ใช่ว่ารับมาหมดทุกข้อ มันก็เป็นไปไม่ได้ เพราะสภาพเด็กแต่ละที่มันต่างกัน

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม,สัมภาษณ์,30 พฤศจิกายน 2551)

2) การวางแผนงานและกำหนดโครงสร้างการทำงาน

หลังจากที่โรงเรียนรับนโยบายเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้ว มีขั้นตอนในการ วางแผนงานและการกำหนดโครงสร้างดังนี้ คือ การศึกษาทำความเข้าใจในระบบเพื่อให้เกิดความ ชัดเจนในการปฏิบัติ รวมทั้งศึกษาความเป็นไปได้ในแต่ละขั้นตอนว่ามีความเหมาะสมกับบริบท ของโรงเรียนมากน้อยเพียงใด โดยมีการประชุมหารือกลุ่มย่อยในระดับทีมนำและทีมประสานเพื่อ กำหนดแนวทางในการปฏิบัติ จากนั้นจึงมีการชี้แจงให้ทีมทำคือครูที่ปรึกษาทราบอีกต่อหนึ่ง

โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบ 3 ทีม ได้แก่ ทีมนำ (ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการ) ทีมประสาน (หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว ครู

ฝ่ายปกครองและครูสนับสนุนได้แก่ (ครูพยาบาล) และทีมทำ(ครูที่ปรึกษา) ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยได้ศึกษา คำสั่งของโรงเรียนในการแต่งตั้งคณะกรรมการการดำเนินงานของโรงเรียน

บุคลากรฝ่ายที่รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหทัยราษฎร์ได้แก่ ฝ่ายปกครองและกิจกรรมซึ่งมีรองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรมเป็นหัวหน้าฝ่าย โดยมีครูหมวดพละนันทิยาและพลศึกษาเป็นฝ่ายปกครองโดยตำแหน่ง ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบก็จะมีขั้นตอนคือ ทางทีมผู้บริหารก็จะประชุมกันเป็นการภายใน มีการเสนอชื่อเพื่อคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมกับงานในตำแหน่งครูฝ่ายปกครอง จากนั้นจึงมีหนังสือแต่งตั้ง และประกาศอย่างเป็นทางการเพื่อรับทราบนโยบายพร้อมกันอีกที”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2551)

“โดยตำแหน่งแล้วเรารู้ว่า ครูหมวดพละนันทิยาเป็นครูฝ่ายปกครอง เพราะส่วนใหญ่เป็นผู้ชายที่สามารถช่วยงานตรงนี้ได้ มีความเข้มแข็งและเข้มงวดกวดขันมากกว่า”

(ครูฝ่ายปกครอง, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2551)

2.1.2 ดำเนินงานตามแผน

การดำเนินงานตามแผน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินงาน และการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา

1) กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินงาน แบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ปัญหาและสภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียน การให้ความรู้ และการสร้างความตระหนักแก่บุคลากร การคัดเลือกกิจกรรมในการดำเนินงาน และการมอบหมายงาน

(1) การวิเคราะห์ปัญหาและสภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียน

หลังจากโรงเรียนหทัยราษฎร์รับนโยบายเรื่องการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากกองอำนวยการโรงเรียนในเครือ และมีการกำหนดโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจนแล้ว ทางทีมทำและทีมประสานได้ประชุมหารือร่วมกันเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาของโรงเรียนเพื่อกำหนดทิศทางร่วมกัน จากนั้นจึงได้จัดประชุมชี้แจงแก่คณะครูเพื่อสอบถามความคิดเห็นในด้านความพร้อม สภาพปัญหาและสำรวจพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนว่ามีด้านใดที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง โดยการชี้ การสังเกต และการศึกษาจากแบบบันทึกข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนจากฝ่ายปกครอง หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้าระดับ ครูที่ปรึกษา ครูพยาบาล ครูแนะแนวและครูประจำวิชา เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลของโรงเรียน สอดคล้องกับการศึกษาจาก

เอกสารการสำรวจพฤติกรรมนักเรียนและสมุดบันทึกพฤติกรรมประจำห้อง และสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“เรื่องการสำรวจพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กนักเรียน ส่วนใหญ่ก็จะขอความร่วมมือจากคุณครู โดยเฉพาะครูประจำชั้น ให้ช่วยกันสังเกต สอดส่องดูแลว่าเด็ก ๆ เขามีปัญหาอะไรมั้ย คอยถาม เมื่อมีปัญหาอะไรจะได้ช่วยทัน ถ้าพังรอนๆ เองก็คงดูแลได้ไม่ทั่วถึง แต่ก็ต้องจดบันทึกไว้ด้วย ใส่ไว้ในสมุดอภิบาลนักเรียน เพื่อเป็นหลักฐานและเป็นประโยชน์ในการติดตามผล”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจการ,สัมภาษณ์,10 พฤศจิกายน 2551)

“เด็กที่มีปัญหาส่วนใหญ่ เรายังจะสังเกตว่ามีพฤติกรรมหรือประพฤตินิดระเบียบของโรงเรียนซ้ำ ๆ เช่น เรื่องทรงผมเด็กผู้ชาย คนที่ถูกบันทึกพฤติกรรมเรื่องทรงผมบ่อย แต่ไม่เคยแก้ไขให้ทันท่วงที ตรวจที่ไรเจอทุกที แบบนี้เราก็ต้องคอยสังเกตว่ามีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านอื่นอีกหรือเปล่า”

(ครูฝ่ายปกครอง,สัมภาษณ์,14 พฤศจิกายน 2551)

“ส่วนใหญ่รอนๆ เขาก็จะบอกให้ช่วยกันสังเกตพฤติกรรมเด็กในห้อง ให้ช่วยกันอภิบาลพูดคุยซักถาม ทำความรู้จักกับเด็กเป็นรายบุคคล โดยเฉพาะตอนเริ่มปีการศึกษาใหม่ ก็จะมีสมุดอภิบาลเด็กให้ครูประจำชั้น ก็จะเรียกเด็กมาพูดคุย ซักถามทีละคน เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเขา สภาพครอบครัว ก็จะถามว่าเขามีปัญหาอะไรบ้าง ชอบเรียนอะไร ไม่ชอบเรียนอะไร มีเพื่อนสนิทมั้ย ก็ซักถามไปเรื่อย ๆ จนครบทั้งห้อง จากนั้นก็ติดตามดูแลแต่ละคน แล้วก็นักกลงสมุดอภิบาล”

(ครูที่ปรึกษา,สัมภาษณ์,18 พฤศจิกายน 2551)

(2) การให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่บุคลากร

เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความรู้ ความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน อันจะนำไปสู่การสร้างตระหนัก และการปฏิบัติที่ถูกต้องของบุคลากรทุกฝ่าย โรงเรียนหทัยราษฎร์จึงได้มีการจัดให้มีการประชุมชี้แจงแก่คณะครู โดยบุคลากรที่มำนำ และทีมประสานเป็นผู้ให้ความรู้ อีกทั้งยังจัดให้มีการนำบุคลากรที่มำนำและทีมประสานไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากภายนอกสถานศึกษา สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์

“ก็มีการประชุมวางแผนกันในส่วนของหัวหน้างาน แล้วก็ประชุมชี้แจงกับครูโดยเฉพาะครูประจำชั้นที่ต้องสร้างความตระหนักให้มากกว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นเป็นงานที่สำคัญ และแม้จะเป็นงานที่หนัก แต่ผลตอบแทนก็คุ้มค่า ซึ่งตรงนี้ทุกคนต้องช่วยกัน บางที่เราก็ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของครูในส่วนที่เขาเสนอแนะวิธีการ เพื่อให้เขามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาจริง ๆ ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจการ, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2551)

“ตอนต้นปีการศึกษา รองฯ เขาก็เรียกประชุมครูฝ่ายปกครอง ก็มีการหารือกันว่า จะรับมือกับเด็กกลุ่มเสี่ยงยังไง โดยเฉพาะเด็กที่เพิ่งเข้าใหม่ที่เรายังไม่รู้จักหรือไม่มีข้อมูล แต่ก็สังเกตเห็นพฤติกรรมบางอย่างมันส่อแววตั้งแต่ตอนเดินเข้ามาสมัครแล้ว ก็จะมีการวางแผนกำหนดแนวทางกันเพื่อตัดไฟแต่ต้นลม”

(ครูฝ่ายปกครอง, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2551)

“รองฯ เขาก็จะคอยพูดว่าให้ครูพยายามช่วยกันอภิบาลเด็ก ยิ่งเรารู้จักเด็กมากเท่าไร การแก้ปัญหา มันก็จะง่ายขึ้นเท่านั้น ส่วนใหญ่เขาก็เรียกประชุมเป็นระดับ ว่าการอภิบาลเด็กต้องให้ทั่วถึงทุกคน ไม่ว่าจะในกลุ่มเสี่ยงหรือไม่เสี่ยงก็ต้องอภิบาล โดยเฉพาะเด็กในช่วงชั้นที่ 3 ที่เขาเริ่มจะโตเป็นวัยรุ่นเต็มที ส่วนใหญ่จะมีปัญหามาก รองฯ เขาก็จะคอยย้ำว่าครูก็ต้องเข้าใจเด็ก ต้องรู้วิธีว่าจะเข้าถึงเด็กยังไง”

(ครูที่ปรึกษา, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2551)

ในการสร้างความเข้าใจและความตระหนักแก่บุคลากรนั้น โรงเรียนนพวิทยาราชบุรีไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะบุคลากรในโรงเรียนเท่านั้น ผู้ปกครองก็เป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งทางโรงเรียนนพวิทยาราชบุรีมีการจัดประชุมผู้ปกครองเพื่อสร้างความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือของโรงเรียนและสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนให้มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์

“โรงเรียนของเราก็มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนใหม่ก่อนเปิดภาคเรียนในต้นปีการศึกษา เพื่อชี้แจงกฎระเบียบของโรงเรียน และทำความเข้าใจกับผู้ปกครองเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของเราด้วย แต่ก็ไม่สามารถจัดได้บ่อยครั้งนัก เพราะส่วนใหญ่ผู้ปกครองก็ไม่ค่อยมีเวลา อีกร้อยอย่างเรามีข้อจำกัดเรื่องสถานที่ ก็รู้กันอยู่ว่าคับแคบ เวลาจัดพบผู้ปกครองที่เดือดร้อนกันไปทั้งซอย”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจการ, สัมภาษณ์, 30 พฤศจิกายน 2551)

“ก็มีนะ ตอนต้นปีเพื่อมารับทราบเกี่ยวกับกฎระเบียบอะไรต่างๆ นโยบาย อีกทั้งก็ตอนที่ให้มารับผลการเรียนลูก ก็ได้พบครูที่ปรึกษา ครูเขาก็พูดให้ฟังว่าอยู่ที่โรงเรียนลูกเป็นยังไง มีวิธีจัดการกันยังไง”

(ผู้ปกครอง, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2551)

“โรงเรียนก็มีการจัดประชุมปฐมนิเทศผู้ปกครองนักเรียนใหม่ตอนต้นปี เพื่อชี้แจงผู้ปกครองเรื่องการเรียน ระเบียบวินัยและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน”

(ครูที่ปรึกษา, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2551)

(3) การคัดเลือกกิจกรรมในการดำเนินงาน

ในการคัดเลือกกิจกรรมสำหรับการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหทัยราษฎร์นั้น เป็นการรับนโยบายมาจากกองอำนวยการซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนกลางที่คอยดูแลโรงเรียนในเครือ ซึ่งนอกจากจะมีกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมหลักและต้องถือปฏิบัติเหมือนกัน คือ กิจกรรมโฮมรูม แล้ว ส่วนใหญ่พบว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรมักมาจากการคัดเลือกของทีมนำและทีมประสาน เป็นผู้คัดเลือกกิจกรรมแล้วเรียกประชุมทีมทำคือครูที่ปรึกษาเพื่อนำไปปฏิบัติ

(4) การมอบหมายงานและการจัดกลุ่มนักเรียน

ในการมอบหมายหน้าที่และการจัดกลุ่มเด็กนั้นจะเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารคือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการของโรงเรียน ซึ่งในการแบ่งห้องนักเรียนจะมีเด็กในแต่ละห้องประมาณ 35 คนต่อครูประจำชั้นหลัก 1 คน และมีครูประจำชั้นที่จะคอยช่วยเหลืออีก 2 คน เป็นครูไทย 1 คนและครูชาวต่างประเทศ 1 คน ซึ่งจากการสังเกตพบว่าไม่ได้มีการแบ่งกลุ่มเด็กในห้องเป็นกลุ่มย่อยอีกแต่อย่างใด โดยครูประจำชั้นจะเป็นผู้ดูแลนักเรียนเป็นหลัก และจะมีครูผู้สอนรายวิชาหลักใน 5 กลุ่มสาระหลัก ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาฯ และวัฒนธรรม ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ส่วนครูประจำชั้นที่คอยสนับสนุนจะเป็นครูดนตรีหรือครูกิจกรรมและครูหมวดพลานามัย

2) การดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา

บุคลากรที่เป็นหลักในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือ ครูที่ปรึกษา เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด สามารถเข้าถึงปัญหาและติดตามผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ง่าย จึงมีบทบาทหน้าที่แนวทางที่ชัดเจนในการปฏิบัติตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ขั้นตอน ดังนี้

(1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

โรงเรียนนันทราชบุรีมีการดำเนินงานโดยให้ครูที่ปรึกษาจัดทำระเบียบนิสสะสมและบันทึกการอภิบาลของนักเรียนทุกคน และศึกษาข้อมูลนักเรียนรายบุคคลจากระเบียบนิสสะสมและสมุดบันทึกการอภิบาลนักเรียน ซึ่งจะมีข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลครอบครัว ข้อมูลสุขภาพ อีกทั้งเป็นบันทึกการพบปะนักเรียนเป็นรายบุคคลที่ครูที่ปรึกษาหรือครูผู้สอนใช้บันทึกสภาพปัญหา บันทึกการปรับปรุงแก้ไข และบันทึกผลการติดตามไว้อย่างละเอียด แต่ทางโรงเรียนนันทราชบุรีไม่สามารถจัดกิจกรรมที่ให้ครูที่ปรึกษาไปเยี่ยมบ้านของนักเรียนได้ ดังนั้นข้อมูลบางด้าน เช่น แผนที่บ้าน สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้นเหล่านี้ ทางโรงเรียนและครูที่ปรึกษาต้องหาข้อมูลมาเพิ่มเติม ซึ่งอาจจะได้จากการสอบถามนักเรียน การโทรศัพท์สอบถามจากผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาระเบียบนิสสะสม สมุดบันทึกอภิบาลนักเรียนรายบุคคล และสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

“การที่ครูรู้จักนักเรียนแต่ละคนก็จะมี การพูดคุยซักถามนักเรียนทีละคน ซึ่งอาจจะทำไปวันละ 3-5 คน หรือเลือกเด็กที่สังเกตเห็นว่ามีพฤติกรรมเสี่ยง ก็จะไปพูดคุยกับเขาก่อน แล้วมีการลงบันทึกไว้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องรู้จักนักเรียนให้ครบทุกคนในห้อง ”

(ครูที่ปรึกษา,สัมภาษณ์,20 พฤศจิกายน 2551)

“การที่เราไม่ได้เป็นประจำชั้นห้องที่เราสอนก็เชื่อว่าเราจะไม่รู้จักเด็ก ครูเองก็จะศึกษาว่าเด็กคนนี้เป็นอย่างไร ทำไมมีพฤติกรรมเป็นนี้ มีลักษณะนิสัยใจคอเป็นไง ครอบครัวเป็นไงบ้าง ก็สามารถศึกษาได้จากระเบียบนิสสะสมที่ครูประจำชั้นทำไว้ และสมุดบันทึกอภิบาลนักเรียนที่ครูทุกคนต้องทำ”

(ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา,สัมภาษณ์,12 ธันวาคม 2551)

“รองฯ เองในฐานะตำแหน่งและที่สำคัญความเป็นครู ต้องรู้จักนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนให้ได้มากที่สุด หรือพูดว่าต้องรู้จักทุกคน ซึ่ง สิ่งหนึ่งที่ทำให้รองฯ รู้จักเด็กก็คือตอนเช้าก็จะมาต้อนรับนักเรียนหน้าประตูโรงเรียนและได้ทักทาย พูดคุยกับนักเรียนและ เมื่อเดินตรวจความเรียบร้อยก็จะเข้าไปอ่านดูในระเบียบนิสสะสมและสมุดบันทึกอภิบาลของห้องเรียนแต่ละห้อง จึงทำให้ได้ข้อมูลและรู้จักนักเรียนมากขึ้น ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม,สัมภาษณ์,10 พฤศจิกายน 2551)

(2) การคัดกรอง

การคัดกรองนักเรียน คือ การจำแนกนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากระเบียนสะสม และการประชุมครูที่ปรึกษาเพื่อสรุปพฤติกรรมของนักเรียนใน ความปกครองของครูแต่ละท่าน และช่วยกันพิจารณาว่านักเรียนคนไหนอยู่ในกลุ่มไหน การคัด กรองนักเรียนเป็นขั้นตอนการดำเนินงานที่เกิดขึ้นหลังจากที่ครูที่ปรึกษามีข้อมูลของนักเรียนเป็น รายบุคคลในแต่ละด้านได้ครอบคลุมแล้ว ซึ่งทางโรงเรียนหทัยราษฎร์ได้มีการแบ่งกลุ่มนักเรียน เหมือนกับของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ นักเรียนกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ นักเรียน กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่มีปัญหา แต่ก็ยังไม่ได้มีการจัดบันทึกรายชื่อไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน ซึ่งในการพิจารณาคัดกรองนักเรียนได้พิจารณาข้อมูลหลายด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ด้านการ เรียน ด้านสุขภาพ และด้านเศรษฐกิจของนักเรียน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ ดังนี้

“เมื่อรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้ว ทางฝ่ายปกครองก็จะประชุมปรึกษารื้อ และเชิญครูประจำชั้นและครูที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าประชุม เพื่อคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ตามที่ได้แบ่งไว้ เพื่อสะดวกและเข้าถึงนักเรียนในการที่จะส่งเสริม ช่วยเหลือและแก้ไขนักเรียน”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจการ, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2551)

“การที่เรารู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้ว การคัดกรองเป็นเรื่องที่ง่ายที่ครูประจำ ชั้นก็สามารถทำได้ และถ้าไม่แน่ใจเด็กคนใดก็สามารถจะสอบถามข้อมูลจากครูแนะแนวได้ ซึ่งครู เขาก็จะมีข้อมูลเกี่ยวกับเด็กด้วย การคัดกรองนักเรียนแล้วแบ่งเป็นกลุ่มเป็นการดีนะ ซึ่งคิดว่าเราผู้ ซึ่งเป็นครูประจำชั้นจะได้เข้าถึงนักเรียน และช่วยแก้ไขได้ทันทั่วทั้ง”

(ครูที่ปรึกษา, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2551)

“การที่มีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ เป็นการที่ดี นะ เพราะบางที่เราไม่ได้ ประจำชั้นห้องนี้เราอยากรู้ว่าเด็กคนนั้นคนนี้เป็นไง ก็สามารถสอบถามได้จากครูประจำชั้น ถ้าครู ประจำชั้นบอกว่า อ้อเด็กคนนี้อยู่ในกลุ่มที่มีปัญหา จะได้คอยช่วยสังเกตพฤติกรรม และช่วยแก้ไข ปรับปรุงเขาได้”

(ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2551)

(3) การส่งเสริมและพัฒนา

โรงเรียนหทัยราษฎร์มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่อยู่ใน ความดูแล โดยมีการจัดในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ โดยกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนทุกกลุ่ม ทั้ง

กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และ กลุ่มมีปัญหา จะไม่เฉพาะเจาะจงในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา กลับมามีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ซึ่งในด้านของกิจกรรมก็จะมีส่งเสริมและพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านวิชาการ ก็จะมุ่งเน้นในทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ การจัดติวความเป็นเลิศในสาขาวิชาต่าง ๆ ตามความถนัด ความสามารถพิเศษและความสนใจของนักเรียน

จากการสังเกตการจัดกิจกรรมของโรงเรียนหทัยราษฎร์พบว่ามีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาที่มีการปฏิบัติสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 3.1) กิจกรรมที่เป็นนโยบายของระบบ ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูม, กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3.2) กิจกรรม/โครงการพิเศษต่าง ๆ ของโรงเรียนที่กำหนดขึ้น

3.1) กิจกรรมที่เป็นนโยบายของระบบที่ทุกโรงเรียนจะมีการปฏิบัติ ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมโฮมรูม

จากการสังเกตการดำเนินงานของโรงเรียนหทัยราษฎร์พบว่า มีรูปแบบการจัดกิจกรรมโฮมรูมหลังจากการทำกิจกรรมหน้าเสาธง ซึ่งเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ เพื่อให้ครูที่ปรึกษาได้สำรวจนักเรียนในห้องในเรื่องของการมาโรงเรียน ระเบียบวินัยการแต่งกาย หรือการให้ครูที่ปรึกษาหาบทความที่เป็นคติเตือนใจมาอ่านหรือเล่าให้นักเรียนในห้องได้ฟัง ให้นักเรียนในห้องนั่งสมาธิทำจิตใจให้สงบก่อนเริ่มเรียนในแต่ละวัน

“ทางโรงเรียนของเรามีการจัดให้ครูที่ปรึกษาได้พูดคุย และดูความเรียบร้อยของนักเรียนในปกครองในช่วงหลังเข้าแถวเคารพธงชาติทุกเช้า ซึ่งทางรองฯก็ได้แนะนำให้ครูหาบทความที่มีคติเตือนใจมาอ่านหรือเล่าให้เด็กฟัง เขาจะได้ซึมซับเข้าไปวันละนิดวันละหน่อย ให้แม่เมตตาทุกเช้าด้วย และให้ครูได้ถามสารทุกข์สุกดิบของนักเรียนว่ามีปัญหาหรือมีเรื่องอะไรที่ไม่สามารถแก้ไขได้ อยากจะปรึกษาก็จะใช้เวลาช่วงโฮมรูมเข้าเนี่ยแหละ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม, สัมภาษณ์, 30 พฤศจิกายน 2551)

“ก็มีการให้ครูประจำชั้นได้พูดคุยกับนักเรียน ตรวจความเรียบร้อยของนักเรียนไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การแต่งกาย ทรงผมซึ่งมักจะเป็นปัญหาตลอด หรือไม่ก็จะมีนักเรียนในห้องมาปรึกษาปัญหา ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ดีนะเพราะบางครั้งครูประจำชั้นเองก็ไม่มีเวลาจะได้พูดคุยกับนักเรียน หาเวลาไม่ได้ เนื่องจากมีภาระหน้าที่งานอย่างอื่นเข้ามา ”

(ครูที่ปรึกษา, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2551)

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนหทัยราษฎร์ ประกอบด้วย กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี 2 คาบ/สัปดาห์ กิจกรรมแนะแนว 1 คาบ/สัปดาห์ กิจกรรมชมรม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 และ กิจกรรม MI (Multiple Intelligences) สำหรับนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 กิจกรรมละ 2 คาบ/สัปดาห์ กิจกรรม MI เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นตามหลักทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ของ ศาสตราจารย์โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) นักจิตวิทยา มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดซึ่งเป็น กิจกรรมที่ผู้อำนวยการโรงเรียนหทัยราษฎร์ริเริ่มให้มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียนตามธรรมชาติให้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญในการคัดเลือกกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่มีการกำหนดไว้ในนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนหทัยราษฎร์ นอกจากนี้ยังมีโครงการกองร้อยพิเศษที่มอบหมายให้นักเรียน ระดับช่วงชั้นที่ 4 เป็นพี่เลี้ยงในการทำกิจกรรมเข้าค่ายลูกเสือของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 หรือ กิจกรรมเข้าค่ายพัฒนาศักยภาพผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ก็ล้วนแต่เป็น กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งดึงข้อมูลจากเอกสาร สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ผมเป็นคนที่ไม่ชอบวิชาการ ไม่ถนัด แต่พอถึงคาบ MI นะผมได้เล่นกีฬา ซึ่งเป็นสิ่งที่ผม ชอบ แต่ละครุผู้สอนเขาก็จะแนะนำวิธีการเล่นเสริมขึ้นในแต่ละสัปดาห์ ผมชอบคาบนี้มากครับ ผม เพราะเป็นคาบที่ผมได้พัฒนาทักษะการเล่นกีฬาของผมมากขึ้น”

(นักเรียน, สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2551)

“ถ้าให้พูดถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนเราก็ว่าดีนะ เพราะว่ามันนักเรียนได้เข้าไป พัฒนาทักษะที่เขาถนัดให้มีศักยภาพมากขึ้น เช่น MI นักเรียนที่ชอบ อังกฤษ วิทยุ ไทย หรือพละ เขาก็ได้ทำ ได้ฝึกในสิ่งที่เขาชอบ”

(ครูพลศึกษา, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2551)

“โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลายดี ให้เด็กได้เข้าไปพัฒนาตนเองได้ ตามความถนัดก็ดีนะคะเด็กจะได้สนุกกับการเรียน ถ้าบังคับก็คงไม่ได้ผลอะไร”

(ผู้ปกครอง, สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2551)

(4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข

โรงเรียนหทัยราษฎร์มีนโยบายให้ครูที่ปรึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาและป้องกันแก้ไขนักเรียนทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่มีปัญหา

ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การให้คำปรึกษาเบื้องต้น จัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และการติดตามดูแลช่วยเหลือ

การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

การให้คำปรึกษาเบื้องต้น เป็นวิธีการลำดับแรกที่ครูที่ปรึกษาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหให้กับนักเรียน เพราะว่าครูที่ปรึกษาเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและมีข้อมูลของนักเรียนมากที่สุด ซึ่งนอกจากจะทำระเบียบนสะสมแล้ว ทางโรงเรียนหทัยราษฎร์ยังได้มอบหมายให้ครูทำการอภิบาลนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งการอภิบาลนักเรียนรายบุคคล นอกจากจะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้ว ยังเป็นการจดบันทึกสภาพปัญหาของนักเรียน บันทึกการปรับปรุงแก้ไข และบันทึกการติดตามผลการดำเนินงานอย่างละเอียดอีกด้วย ซึ่งบางครั้งกิจกรรมการอภิบาลนักเรียนก็เป็นเหมือนกับการพูดคุยธรรมดาที่ครูจะพูดคุยซักถามนักเรียน แล้วจดบันทึกลงในสมุดบันทึกการอภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ส่วนใหญ่เวลาอภิบาลเด็ก เราก็จะเลือกเด็กที่ค่อนข้างมีปัญหา ก่อน ก็จะมาเรียกเขามาคุย มาซักถามว่าเขามีปัญหาอะไร ก็เป็นเหมือนกับการพูดคุยธรรมดา แต่เราก็ต้องพยายามเก็บข้อมูลจากเขาให้ได้มากที่สุด คือเหมือนกับสร้างความคุ้นเคย ทำให้เขาไว้วางใจ จะได้กล้าคุยกับเราได้มากขึ้น ถ้าปัญหาไหนที่เราพอให้คำปรึกษาหรือช่วยเขาได้ ก็ช่วยก่อนในเบื้องต้น แต่ถ้าอันไหนมันเหลือบ่ากว่าแรงจริง ๆ เราก็ต้องปรึกษากับคุณครูท่านอื่นหรือปรึกษากับรองฯ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม, สัมภาษณ์, 30 พฤศจิกายน 2551)

“มีหลายแบบนะ ถ้าเขามีปัญหาส่วนตัว เราก็เรียกเขามาพูดคุยซักถามเป็นส่วนตัว แต่ถ้าเกิดปัญหาเป็นกลุ่ม เช่นทะเลาะกันหรือมีปัญหากัน ก็เรียกเขามาพูดคุยทั้งกลุ่ม”

(ครูที่ปรึกษา, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2551)

“เวลามีปัญหาผมก็อยากมาปรึกษากับคุณครูที่ปรึกษาหรือครูที่ผมไว้วางใจได้ เพราะผมได้กล้าพูดคุยได้มากหน่อย ไม่ใช่ว่า อะไรก็ส่งเข้าห้องปกครอง ผมจะไม่ค่อยกล้าพูด เพราะก็ไม่รู้เหมือนกันว่า พูดไปแล้วจะโดนอะไรหรือเปล่า ก็เลยไม่ค่อยกล้า ไม่เหมือนกับครูประจำชั้นที่มีอะไรก็พูดได้”

(นักเรียนกรณีศึกษา, สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2551)

“บางทีเด็กที่มาปรึกษา แต่เหมือนกับว่ามาเร็วไปเร็ว บางทีเด็กเขาก็อยากรู้แค่นี้ ถามแค่นี้ ไปละ แต่ถ้าเป็นเด็กเรียนก็เขาจะถามแค่นี้ เหมือนเขามีคำตอบอยู่แล้ว แต่มาถามเพื่อความแน่ใจ คือเขาไม่ได้มีปัญหา แค่มารเพิ่มความมั่นใจที่พ่อแม่บอกมาอีกทีหนึ่ง”

(ครูแนะแนว, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2551)

การติดตามดูแลช่วยเหลือ

การดำเนินกิจกรรมช่วยเหลือป้องกันและแก้ไขนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จะไม่ประสบความสำเร็จหากขาดการติดตามดูแลจากครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนกลุ่มปกติเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง หรือมีปัญหา และเพื่อช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น วิธีการติดตามดูแลช่วยเหลือของครูที่ปรึกษาและครูที่เกี่ยวข้องมีได้หลายวิธีการ แต่วิธีที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนที่สุดคือการบันทึกลงในสมุดบันทึกการอภิบาลนักเรียนรายบุคคล

“มีการติดตามโดยการเฝ้าสังเกตแล้วก็มี การสอบถามจากครูประจำชั้นหรือครูที่เกี่ยวข้องว่าเขาเป็นยังไง ดีขึ้นมั๊ย หลังจากที่เรารู้ได้ให้คำแนะนำ ได้ช่วยเหลือในเบื้องต้นไปแล้ว ถ้าพบว่าเขาดีขึ้น เราก็จะให้คำชมเชยให้เขามีกำลังใจในการทำความคิดหรือปรับปรุงตัวเองต่อไป แต่ถ้าพบว่ายังไม่ดีขึ้น ก็จะเรียกมาพูดคุย ให้คำแนะนำเพิ่มเติมแล้วคอยสังเกตต่อไปว่าเขาจะดีขึ้นมั๊ย ก็ไม่ได้ละทิ้ง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2551)

“ส่วนใหญ่จะเป็นงานดูแลความเรียบร้อย และความปลอดภัยของเด็ก เช่นในการสอบวันสุดท้ายที่เด็กเขากลับบ้านเร็ว แต่บางคนก็ออกจากโรงเรียนแล้วก็แวะโน่นแวะนี่ ร้านเกมส์บ้าง ไปเดินห้าง ไปกินข้าว ชื่อของ ดูหนัง เราก็ต้องซีโมเตอร์ไซค์ไปตระเวนดูความเรียบร้อย มืออยู่ครั้งหนึ่ง ได้ข่าวมาว่าจะมีการยกพวกตีกัน รองฯ เขาก็เกณฑ์ครูผู้ชายทั้งหมดออกไปดูแล ดูความเรียบร้อยปลอดภัย”

(ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2551)

“ก็มีนะครับ มีครูประจำชั้นและครูที่สอนเขาก็จะถามผม เพราะว่าเมื่อ 2 สัปดาห์ก่อน ผมไปโดนทำร้ายที่สยามมา ครูเขาก็ถามถึงอาการและก็บอกให้ระวังตัวเอง และยังถามถึงการสอบซ่อมคะแนนกลางภาคของผมว่าจัดการเรียบร้อยหรือยัง แล้วก็แนะนำให้ผมเพิ่มความตั้งใจในการเรียนให้มากขึ้น เพราะใกล้จบม.3 แล้วครับ”

(นักเรียนกรณีศึกษา, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2551)

(5) การส่งต่อ

การป้องกันและแก้ไขนักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนไม่สามารถดำเนินการและประสบผลสำเร็จ ในกรณีนี้นักเรียนมีปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่ดีขึ้นหรือปัญหายังไม่คลี่คลาย ก็ดำเนินการส่งต่อ ซึ่งพบว่าโรงเรียนหทัยราษฎร์มีการดำเนินการส่งต่อภายในระหว่างครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ฝ่ายปกครองและรองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรมและไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน แต่บางครั้งพบว่าผู้ที่พบปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมเด็กเป็นคนแรกคือฝ่ายปกครองหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรมซึ่งจะดำเนินการกับนักเรียนที่พบว่ามีปัญหาทันทีโดยไม่ผ่านหรือแจ้งครูประจำชั้นให้ทราบ เมื่อดำเนินการเรียบร้อยแล้วจึงมีการแจ้งมายังครูประจำชั้น หรือบางครั้งเมื่อครูประจำชั้นพบว่าเด็กมีปัญหาแม้จะมีความรุนแรงเพียงเล็กน้อยก็จะดำเนินการส่งต่อมายังรองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองทันทีโดยไม่ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนการส่งต่อ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาเด็กได้ลึกซึ้งถึงสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงได้

“บางครั้งเราไปเจอก่อนว่าเด็กมันมีปัญหา ด้วยความที่เรารู้จักเด็กทุกคน เราก็จัดการก่อนแล้วค่อยแจ้งครูเขา แต่ครูประจำชั้นบางคนก็ไม่พยายามที่จะแก้ไขให้เด็ก มีอะไรนิดหน่อยก็ส่งเข้ามา ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2551)

“มันไม่ค่อยจะเป็นระบบเท่าไร เหมือนกับว่าทุกอย่างมันไปหนักที่รองฯ ไปต้นที่เขา พอเขาเหนื่อย ๆ มาก ๆ เข้า ครูประจำชั้นบางคน เรื่องเล็กน้อยที่พอจะจัดการกันเองก็ได้ แต่กลับส่งให้รองฯ รองฯ เองก็ต้องให้อำนาจสิทธิ์ขาดครูด้วยในการที่จะจัดการกับเด็ก แต่ต้องมีลิมิตให้ครูว่าจะจัดการกับเด็กได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเด็กที่นี่ พอมีปัญหาถูกครูทำโทษเรื่องถึงผู้ปกครองครูก็เดือดร้อน ทำให้ครูไม่กล้าทำอะไร เขาก็เลยรับเองทุกอย่าง อีกอย่างขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของครูประจำชั้นด้วย บางทีจบใหม่ ยังไม่เคยเจอเคสแบบนี้ก็ไม่ว่าจะต้องจัดการยังไง ตัดสินใจไม่ได้ มีอะไรก็ส่งห้องปกครอง”

(ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2551)

“มันก็ไม่จำเป็นต้องถึงรองฯ ซะทีเดียวนะ อาจส่งฝ่ายปกครองก่อนก็ได้ ถ้ามีก่อนหน้านั้น จัดการไว้ก่อนก็ดี แต่ยังไงครูประจำชั้นก็ควรจะลงมาช่วยแก้ไข เพื่อให้เห็นสภาพปัญหา”

(ครูแนะแนว, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2551)

“แต่จริง ๆ แล้วโรงเรียนเรามันมีการแบ่งเป็นหัวหน้าระดับ หัวหน้าช่วงชั้น จริง ๆ มันน่าจะ มีขั้นตอนตามลำดับมากกว่า น่าจะต้องมีการคุย มีการประสานกัน แต่โรงเรียนเรานะ อะไร ก็วิ่ง ตรงไปหารองฯ”

(ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา,สัมภาษณ์,12 ธันวาคม 2551)

“การส่งต่อภายนอกคงไม่ถึงขนาดต้องส่งต่อมั้ง มันต้องเป็นคนที่หนัก แต่ของเรามันก็ยังไม่ถึงกับหนัก ไม่ต้องถึงกับส่งตำรวจ หรือสถานพินิจ มันยังเป็นระดับที่คุยกันได้ ตกลงกันได้กับ คู่กรณี”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจการ,สัมภาษณ์,10 พฤศจิกายน 2551)

2.1.3 การตรวจสอบ/ประเมินผล

การตรวจสอบ ประเมินและติดตามผลการดำเนินงานมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และนำข้อมูลไปใช้ในการทบทวนและปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิผลมากขึ้นในปีการศึกษาต่อ ๆ ไป

1) การตรวจสอบ กำกับ ติดตาม การดำเนินงาน

จากการศึกษาพบว่า การตรวจสอบ ประเมินและติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนหทัยราษฎร์มีการใช้หลากหลายวิธีการ เช่น การประชุมสรุปผลการดำเนินงานแต่ละ สัปดาห์โดยรองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจการจะเป็นสรุปและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดูแลช่วยเหลือ ให้ครูทั้งโรงเรียนได้รู้จักเด็กที่มีปัญหาเพื่อจะได้ช่วยกันสอดส่องแก้ไขพฤติกรรม หรือแจ้งเบาะแสเมื่อพบว่าเด็กคนนั้นมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ นอกจากนี้ก็มีการตรวจสอบโดยการให้ครูส่งแบบบันทึกพฤติกรรมและสมุดอภิบาลนักเรียนเป็นรายสัปดาห์ และสรุปการอภิบาลนักเรียนส่งทุกภาคเรียน อีกทั้งเจ้าหน้าที่จากกองอำนวยการโรงเรียนในเครือที่มาตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งจะมีการตรวจสอบเอกสาร การสัมภาษณ์ครู สัมภาษณ์นักเรียน สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

“เวลาประชุมกันในวันศุกร์ เราก็จะมีการเล่าสู่กันฟัง แบบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากกว่า ว่าเด็กคนนั้น คนนี้เป็นยังไง แต่นี่ก็คือการติดตามผลอย่างหนึ่ง บางทีก็มีการแลกเปลี่ยนวิธีการกันว่า ฉันใช้วิธีนั้นวิธีนี้ได้ผล มีการให้ความรู้แก่ครูในการแทรกแซงพฤติกรรมนักเรียน ว่าควรทำอย่างไร บางทีพี่ก็ให้ครูฝ่ายปกครองเขาดำเนินการตรงนี่เอง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจการ,สัมภาษณ์,30 พฤศจิกายน 2551)

“ก็ดีนะ เวลาประชุมทุกวันศุกร์ รongๆ เขาก็จะมาให้ครูแลกเปลี่ยนกัน ว่าใครที่มีเด็กที่มีปัญหา แล้วใช้วิธีการแก้ไขยังไง ได้ผลยังไง ให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และให้ครูได้รู้จักเด็กด้วย ครูคนอื่น ๆ จะได้นำวิธีการเหล่านั้นไปใช้กับเด็กของตัวเองได้”

(ครูที่ปรึกษา,สัมภาษณ์,20 พฤศจิกายน 2551)

“กองอำนวยการเขาก็มีการมาตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและครู ซึ่งเขาไม่ได้ดูจากเอกสารอย่างเดียว ยังมีการสัมภาษณ์ครู สัมภาษณ์เด็กด้วย พี่ว่าก็ดี ครูจะได้ตื่นตัวในการทำงาน อยู่ตลอดเวลา เขาก็มาบ่อยนะ เทอมหนึ่งตั้ง 2-3 ครั้ง”

(ครูพยาบาล,สัมภาษณ์,16 ธันวาคม 2551)

2) การประเมินระดับความสำเร็จที่ได้จากการดำเนินงาน

วิธีการประเมินระดับความสำเร็จที่ได้จากการดำเนินงาน เป็นการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อสะท้อนผลการดำเนินการในภาพรวม ว่าในระยะเวลาตั้งแต่การวางแผน การกำหนดนโยบาย การกำหนดกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม สามารถประเมินจากส่วนใดบ้าง จากบุคคลฝ่ายใด โดยแต่ละสถานศึกษาอาจมีความเหมือนหรือแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์และแนวทางการประเมินของทีมบริหารแต่ละสถานศึกษา ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“ในการที่จะประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานไม่ว่าจะโครงการใด จะต้องมีการประเมินจากข้อมูลที่ได้จากทุกฝ่าย ทั้งตัวครูผู้ปฏิบัติ นักเรียน ผู้บริหาร ว่าจุดไหนมีความสำเร็จยังไง ตรงไหนมีปัญหา มีข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไข”

(ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ,สัมภาษณ์,11 ธันวาคม 2551)

“สำหรับพี่ คิดว่าภาพความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลของโรงเรียนเราประสบความสำเร็จนะ ดูได้จากเปอร์เซ็นต์ของเด็กกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาจะน้อยลง เปรียบเหมือนผ้าสีด้าที่ตอนนี้มันค่อย ๆ จางลง เป็นสีเทา ๆ และพี่เชื่อมั่นว่า ถ้าเรายังมีการปรับปรุงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มันดียิ่ง ๆ ขึ้นไป สักวันผ้าสีเทาเหล่านี้ก็จะกลายเป็นสีขาวแน่นอน”

(ครูฝ่ายปกครอง,สัมภาษณ์,29 พฤศจิกายน 2551)

“ให้ 90% เลย ถ้ามีการจัดการให้เป็นระบบมากกว่านี้ละ แต่ตอนนี้ 50”

(ครูแนะแนว,สัมภาษณ์,8 ธันวาคม 2551)

2.1.4 การปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน

โรงเรียนหทัยราษฎร์ มีการปรับปรุงพัฒนาวิธี และขั้นตอนการดำเนินงานจากผลการประเมินที่ได้โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การประชุมเพื่อหาแนวทางการพัฒนา การปรับปรุงจุดบกพร่อง พัฒนาจุดเด่น และการจัดให้บุคลากรในทีมนำและทีมประสานมีโอกาสไปศึกษาดูงาน เพื่อเปิดโลกทัศน์ รวมทั้งเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องจากการศึกษาเอกสารโครงการเพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและจากการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

“เดี๋ยววันเสาร์หน้าเนี่ย รองฯจะพากลุ่มครูฝ่ายปกครองไปดูงานเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่โรงเรียน ก เขาได้ส่งหนังสือเชิญเรามา เพื่อว่าจะมีวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนวิธีใหม่ๆ จะได้นำมาปรับใช้กับโรงเรียนของเราในจุดที่ยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จหรือจุดที่ติดอยู่แล้วให้พัฒนาต่อไปอีก”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจการ, สัมภาษณ์, 30 พฤศจิกายน 2551)

“พี่คิดว่าโรงเรียนของเราก็มีการปรับปรุงการดำเนินงานอยู่ตลอดนะ พอได้ผลมาว่าจุดไหนยังมีปัญหาก็จะปรับเปลี่ยนเลย แต่มันก็ต้องปรับกันไปตลอด เพราะว่าเด็กของเราก็มีเพิ่มเข้ามาใหม่ทุก ๆ ปี หรือเด็กเก่าที่อยู่ก็มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอยู่ตลอด ซึ่งการทำงานกับสิ่งมีชีวิตจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสิ่งนั้น ๆ ตลอด”

(ครูฝ่ายปกครอง, สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2551)

“การทำงานของครูประจำชั้นที่เกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เมื่อทำงานไปก็มีการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานบางขั้นตอนให้เหมาะสมนะ ไม่สามารถจะใช้วิธีการเดิม ๆ ทุกปีทุกปีได้ เพราะเราเจอเด็กนักเรียนใหม่ทุกปี”

(ครูที่ปรึกษา, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2551)

2.2 ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และแนวทางแก้ไข

การดำเนินงานของโรงเรียนหทัยราษฎร์ มีปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานดังนี้

2.2.1 ปัจจัยสนับสนุน

1) ความร่วมมือ และความเสียสละของครู-อาจารย์

ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือความเสียสละของครู เพราะงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นงานที่เพิ่มเข้ามาจากภาระหน้าที่หลักคือการ

สอน หากครูไม่มีความเสียสละให้ความร่วมมือในการดำเนินงานแล้ว งานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ก็ย่อมไม่เกิดประสิทธิผล ซึ่งจากการสังเกต พบว่าครูและบุคลากรโรงเรียนนทยราษฎร์ส่วนใหญ่มีการร่วมมือกันทำงาน โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาและครูฝ่ายปกครองซึ่งส่วนใหญ่เป็นครูหมวดพลานามัยที่คอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมและดูแลความเรียบร้อยของเหตุการณ์ทั้งในและนอกโรงเรียนทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของนักเรียนทุกคน สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์

“ณ ปัจจุบัน ตัวรองๆเองก็ดีใจอยู่มากนะที่ ยังมีครูรุ่นเก่าและรุ่นพวกเราเนี่ยที่ทำงานด้วยใจ ไม่นิ่งดูตาย ช่วยกันดูแลเด็ก คอยบอก คอยอะไร แจ้งให้ทราบและเสนอแนวทางแก้ไข โดยเฉพาะปัญหาทางด้านพฤติกรรมของนักเรียนที่เรากำลังเจออยู่ ณ ตอนนี้ ซึ่ง ม.ต้นเนี่ยกำลังยุ่งเลย”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจการ,สัมภาษณ์,30 พฤศจิกายน 2551)

“พีคิดว่าการทำงานที่ตรงจุดนี้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก พอได้ยินคำว่าปัญหา เชื่อมมันได้ว่าไม่มีใครอยากเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่พีได้บอกกับครูพละทุกคน ว่าเราเป็นครูพละเราต้องทำ นี่คือน้ำที่ที่สำคัญของครูพละ ไม่ได้อะไรอย่างน้อยเราก็ได้ความสบายใจ ผลบุญมันจะตกกับลูกหลานไม่วันนี้ก็วันหน้า ความดีทำไปเถอะ”

(ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา,สัมภาษณ์,12 ธันวาคม 2551)

“พีเองหน้าที่ของพีคือพยาบาลรักษาคน แต่เมื่อทางฝ่ายผู้บริหารเห็นว่าพีมีศักยภาพพอใน การที่จะเข้ามาช่วยดูแลงานตรงจุดนี้ พีก็เต็มใจและก็จะพยายามนำประสบการณ์ของความเป็นแม่ที่เลี้ยงลูกของพีมาใช้กับเด็กนักเรียนเหล่านี้ ดูสิว่าจะได้ผลเหมือนใช้กับลูกพีหรือเปล่า”

(ครูพยาบาล,สัมภาษณ์,16 ธันวาคม 2551)

2) ความร่วมมือจากผู้ปกครอง

นอกเหนือจากการได้รับความร่วมมือและความเสียสละของครูและบุคลากรในโรงเรียนแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดประสิทธิผลคือความช่วยเหลือและความร่วมมือของผู้ปกครองที่ต้องคอยเป็นหูเป็นตา สอดส่องดูแลพฤติกรรมของบุตรหลานเมื่ออยู่นอกเขตรั้วโรงเรียน จากการสังเกตและข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าโรงเรียนนทยราษฎร์ แม้ไม่มีเครือข่ายผู้ปกครอง แต่ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนหนึ่งก็ยินดีให้ความร่วมมือและคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนตลอดเวลา หากเกิด

เหตุการณ์หรือพบเห็นนักเรียนโรงเรียนหทัยราษฎร์มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ผู้ปกครองก็มักจะโทรศัพท์มาแจ้งทางโรงเรียนอยู่เสมอ เพื่อให้ทางโรงเรียนสามารถจัดการหรือดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนได้ทันเวลาที่ สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“บางวันก็มีผู้ปกครองโทรเข้าห้องธุรการมาเพื่อแจ้งว่ามีนักเรียนชายบางคนไม่ยอมเข้าโรงเรียน ซึ่งจับกลุ่มกันอยู่ที่บ่อน้ำมัน ให้ครูช่วยออกไปดูหน่อย หรือเห็นนักเรียนไปช้อมเชียร์กันที่คอนโดที่ผู้ปกครองบางคนอาศัยอยู่เขาเห็นว่าไม่ปกติก็จะเข้าไปถามดูและก็แจ้งให้ครูฝ่ายปกครองทราบ เนี่ย ก็นับว่ายังมีผู้ปกครองบางส่วนที่ให้ความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ลูกหลานตัวเอง ”

(ครูฝ่ายปกครอง,สัมภาษณ์,29 พฤศจิกายน 2551)

“ผู้ปกครองบางคนเขาก็น่ารักนะ พี่ดูแลเด็กที่ค่อนข้างมีปัญหาทางพฤติกรรม เวลาที่มีข้อสงสัย หรือชี้แจงอะไรให้ทราบเพื่อจะได้ช่วยกันดูแลแก้ไข หรือสอดส่องดูแล ผู้ปกครองบางคนก็รับฟังดี และมีการโทรรายงานความคืบหน้าในเรื่องที่เราแจ้งด้วย”

(ครูประจำชั้น,สัมภาษณ์,20 พฤศจิกายน 2551)

“ผู้ปกครองของเด็กบางคนที่ถูกเขาช้อมบาสกับพี่ เขาก็จะเล่าหรือเมื่อเขารู้เรื่องราวอะไรเกี่ยวกับเด็ก ๆ เขาก็จะคอยรายงานให้ครูทราบเป็นระยะ ๆ จะได้คอยช่วยกันดูแลแก้ไขปัญหาได้ทันเวลาที่”

(ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา,สัมภาษณ์,12 พฤศจิกายน 2551)

3) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหทัยราษฎร์ได้รับความร่วมมือ และสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ กองอำนวยการโรงเรียนในเครือ ที่คอยสนับสนุนส่งเสริมด้านการดำเนินงาน ด้านการประเมิน นอกจากนี้ทางโรงเรียนหทัยราษฎร์ยังได้รับการสนับสนุนจากสถานีตำรวจนครบาลในพื้นที่อีกสองแห่งซึ่งอนุเคราะห์ให้ในด้านกำลังเจ้าหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยด้านการจราจรและเหตุการณ์ประจำวัน นั่นคือ สถานีตำรวจนครบาลวัดพระยาไกรและสถานีตำรวจนครบาลบางโพพวง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“การดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเรา ซึ่งก็รู้ดีว่าโรงเรียนเราอยู่ในเขตชุมชน ถือว่าโรงเรียนเราโชคดีที่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาช่วยดูแลความปลอดภัยให้กับโรงเรียนและนักเรียนของโรงเรียนเราด้วย”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจการ, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2551)

4) เสริมกำลังใจ

การดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นเป็นงานที่หนักและเหนื่อย ซึ่งถือว่าเป็นภาระงานที่เพิ่มเข้ามาจากหน้าที่หลักคืองานสอน ครูหรือบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจ และกำลังสติปัญญาในการเผชิญกับสารพัดปัญหาของนักเรียน ย่อมต้องมีความเหนื่อยล้าจากการทำงาน อีกทั้งการเผชิญความเครียดสะสมจากงานในหน้าที่ประจำ ทำให้ครูเกิดความเบื่อหน่ายและท้อแท้ สิ่งหนึ่งที่จะทำให้ครูมีกำลังใจในการปฏิบัติงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยก็คือ การให้กำลังใจซึ่งกันและกันและการยกย่องชมเชยจากผู้บริหารเมื่อครูปฏิบัติหน้าที่ได้เหมาะสม สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“การทำความคิด เช่นพี่ได้เด็กที่มีพฤติกรรมค่อนข้างมีปัญหาดังนั้น ตลอดทั้งปีก็จะรู้สึกเหนื่อยกับการดูแลนักเรียนถ้าช่วงไหนที่เด็กก่อเรื่องเยอะทั้งงานสอนและงานประจำชั้น ดูแลแล้วท้อแท้ แต่คนเรานะถ้าได้ยินคำชื่นชมหรือกำลังใจมันก็มีแรงต่อสู้นะพี่ว่า”

(ครูที่ปรึกษา, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2551)

“ตัวรองๆเองนะเมื่อก่อนก็เป็นครูมาแล้วได้รับหน้าที่ในตำแหน่งนี้ก็ทำมา 30 กว่าปีแล้วผ่านอะไรมามากมายทั้งเด็กดื้อ เด็กมีปัญหา และงานที่หนักมาแล้ว บางช่วงเวลาท้อแท้ เหนื่อยอยากจะหนีไปไกล ๆ เช่นตอนนี่รองๆก็รู้สึกว่ารำคาญมาก แต่พอได้ยินคำถามหรือคำพูดที่ให้กำลังใจจากพวกเราทั้งครูและนักเรียนรองๆก็มีกำลังใจ กำลังใจในการทำงานขึ้นมาเยอะเลย”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจการ, สัมภาษณ์, 30 พฤศจิกายน 2551)

“คนเราเป็นสิ่งมีชีวิตมีความรู้สึกเหนื่อย ท้อแท้ โดยเฉพาะบางช่วงที่มีแต่ปัญหา พี่เชื่อมั่นว่าทุกอย่างจะผ่านไปได้ด้วยดีด้วยความร่วมมือและกำลังใจ แค่อ้อยคำที่ดี คอยถามไถ่ ให้กำลังใจกันและกันแค่นี้ก็รู้สึกดีแล้ว”

(ครูฝ่ายปกครอง, สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2551)

2.2.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

1) ปัญหาจากการบริหารจัดการระบบภายในองค์กร

จากการสังเกตพบว่าระบบการบริหารของโรงเรียนหทัยราษฎร์ยังไม่มีมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางเท่าที่ควร อำนาจในการตัดสินใจหรือนโยบายต่าง ๆ มาจากฝ่ายบริหาร ครูยังไม่มีบทบาทในการคิดหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเท่าที่ควร จากการสังเกตและสัมภาษณ์พบว่าหากนักเรียนมีปัญหาทั้งเรื่องการเรียนรู้และพฤติกรรม ผู้ที่มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการตัดสินใจคือฝ่ายบริหาร และแม้จะมีการกำหนดหน้าที่ในการทำงานเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้าระดับ แต่พบว่าบุคลากรเหล่านี้ยังไม่มีบทบาทที่ชัดเจนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเท่าที่ควร สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“รองๆ เองก็ต้องให้อำนาจสิทธิ์ขาดครูเขาด้วยในการที่จะจัดการกับเด็ก แต่ต้องมีลิมิตให้ครูว่าจะจัดการกับเด็กได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเด็กที่นี่ พอมีปัญหาถูกครูทำโทษเรื่องถึงผู้ปกครอง ครูก็เดือดร้อน ทำให้ครูไม่กล้าทำอะไร เขาก็เลยรับเองทุกอย่าง”

(ครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2551)

“ระบบดี แต่ผู้บริหาร ยังวางตัวบุคคลและสิทธิหน้าที่ในการทำงานไม่ชัดเจน ”

(ครูฝ่ายปกครอง, สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2551)

“เราเป็นครูใหม่แล้วบางทีเราก็อยากสอนแนะแนว เด็กก็ยังไม่รู้ว่าจะเรียนอะไร ประกอบอาชีพอะไร เราก็อยากจะทดสอบพวกอาชีพ ความถนัด จำเป็นต้องใช้แบบทดสอบ แต่เขาก็ไม่ยอมให้ถ่ายเอกสารมาก กลัวสิ้นเปลือง อันนี้ไม่ต้องก็ได้ ใช้อย่างอื่นแทนได้มัย คิดว่ามันเป็นอุปสรรคในการเรียนการสอน แทนที่ฉันจะได้สอนอะไรที่ควรสอนแต่ฉันกลับต้องไปสอนอะไรที่มันไม่สิ้นเปลืองหรือ ก็จะลองดูว่าปีหน้าจะทำอะไรได้มากกว่านี้มัย แต่ถ้าจะให้คอมเมนต์ในเทอมนี้ ก็บอกเลยว่ายังไม่โอเคมากนัก”

(ครูแนะแนว, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2551)

“แต่จริง ๆ แล้วโรงเรียนเรามันมีการแบ่งเป็นหัวหน้าระดับ หัวหน้าช่วงชั้น จริง ๆ มันน่าจะมีส่วนตามลำดับมากกว่า น่าจะต้องมีการคุย มีการประสานกัน แต่โรงเรียนเราอะ อะไรก็วิ่งตรงไปหารองๆ”

(ครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2551)

2) ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของครู-อาจารย์

การดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนถือเป็นภาระงานที่เพิ่มเข้ามานอกเหนือจากงานในหน้าที่คือการสอน เพราะการที่ครูจะต้องดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิดนั้น จะต้องเสียสละเวลาให้กับงานประจำชั้นให้มากขึ้น ทั้งการจัดการกับเอกสารที่ต้องส่งให้ทันเวลา อีกทั้งศักยภาพในการทำงานของครูแต่ละท่านมีความแตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งสิ้น สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“งานตรงนี้ก็ไม่ว่าจะมีใครอยากมาทำ เพราะมันเป็นงานที่หนัก และเพิ่มภาระจากงานประจำของครู แล้วยังเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ต้องรู้จักเด็ก ต้องอยู่กับเด็กตลอดเวลา คนที่จะทำตรงนี้ได้จริง ๆ ต้องยอมเสียสละ ซึ่งหาได้น้อย ตรงนี้บอกเลยว่า เราขาดแคลนบุคลากร”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม, สัมภาษณ์, 30 พฤศจิกายน 2551)

“ครูประจำชั้น ไม่ใส่ใจเด็กเท่าที่ควร โดยเฉพาะครูรุ่นใหม่ ๆ หรืออาจเป็นเพราะเด็กเรามีปัญหาจริง ๆ”

(ครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2551)

“บางทีก็มีปัญหานะ ครูบางคนยังไม่รู้จักเด็กในห้องของตัวเองด้วยซ้ำ หรืออาจเป็นเพราะครูมีภาระงานเยอะเกินไป งานเอกสารบางทีมีความซ้ำซ้อนมาก น่าจะลดภาระงานที่ซ้ำซ้อน และไม่มีเวลาจำเป็นลง เพื่อว่าครูจะได้มีเวลาเหลือไปเอาใจใส่เด็กให้มากขึ้น เอกสารบางอย่างถ้าไม่มีความจำเป็นก็น่าจะลด ๆ ลงบ้าง”

(ครูที่ปรึกษา, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2551)

“ถ้าปัญหาอยู่ที่ครูประจำชั้นไม่กล้าว่าเด็ก เพราะกลัวเด็กต่อต้าน หรือกลัวเด็กเกลียดละก็ควรจะทำอบรมหรือให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับวิธีการจัดการปัญหาเกี่ยวกับเด็ก แต่ละกรณี”

(ครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2551)

3) ขาดความร่วมมือจากนักเรียน

การขาดความร่วมมือจากนักเรียนถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญของการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพราะหากนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการเปิดเผยข้อมูลที่แท้จริงหรือปิดบังปัญหากับผู้ปกครองเพราะกลัวความผิดที่ทางโรงเรียนแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ก็ทำให้ครูที่ปรึกษาหรือทางโรงเรียนไม่ทราบข้อมูลที่แท้จริงและดำเนินการแก้ไขปัญหามาตรงไปตรงมาได้

อีกทั้งเป็นสาเหตุที่ทำให้ทางโรงเรียนและทางบ้านไม่สามารถสื่อสารกันได้ สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“ก็เด็กเขาแอนตี้ไง ถ้าแอนตี้ซะอย่างเดี๋ยวทุกอย่างก็จบแล้ว”

(ครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์,สัมภาษณ์,12 ธันวาคม 2551)

“เด็กบางคนเวลาต่อหน้าครู ตักเตือนอะไรก็รับ ครั้นเอาไว้อีก่อน แต่ไม่เคยปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น”

(ครูที่ปรึกษา,สัมภาษณ์,20 พฤศจิกายน 2551)

4) ผู้ปกครองขาดความตระหนักถึงความสำคัญ

การดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้หากขาดความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งครูที่ปรึกษา ตัวเด็กเองหรือผู้ปกครอง ซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของบุตรหลานเมื่ออยู่นอกเขตรั้วโรงเรียน หากผู้ปกครองไม่ตระหนักถึงความสำคัญและไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานก็จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือ ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

“ปัญหาอีกอย่างหนึ่งก็คือ พ่อเด็กมีปัญหาแล้วเชิญผู้ปกครองมา ส่วนใหญ่มักจะเข้าข้างลูก ไม่ยอมรับว่าลูกมีปัญหา อย่างนี้ถือเป็นอุปสรรคในการดูแลช่วยเหลือ”

(ครูประจำชั้น,สัมภาษณ์,19 พฤศจิกายน 2551)

“พี่เองก็พยายามดึงเด็กที่มีปัญหามาเล่นกีฬาบ้าง แต่ผู้ปกครองบางคนก็ไม่ให้ความสำคัญ คิดว่าเป็นเรื่องไร้สาระ เสียเวลา เราพยายามทำความเข้าใจกับผู้ปกครองบางคน แต่ก็ไม่ได้ขึ้น”

(ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา,สัมภาษณ์,12 ธันวาคม 2551)

“ถามว่าผู้ปกครองตระหนักมั๊ย เขาก็ตระหนักนะ แต่เขาเชื่อลูกมากเกินไป พอเราพูดอะไรที่ทำให้ลูกเขาดูแย่ เขาก็ไม่เชื่อเรา จริงอยู่ที่พ่อแม่ต้องรักลูก แต่เขาจะรักแบบพ่อแม่รักแกฉันเสียมากกว่า ไม่ใช่แบบรักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี”

(ครูพยาบาล,สัมภาษณ์,16 ธันวาคม 2551)

5) การใช้กฎระเบียบบนสถานศึกษา

ดังได้กล่าวแล้วว่า ระบบการบริหารงานของโรงเรียนนัทยราษฎร์ ไม่มีลักษณะของการกระจายอำนาจ ดังนั้นอำนาจในการตัดสินใจ นโยบายหรือหลักปฏิบัติทุกอย่างมีที่มาจากฝ่ายบริหาร ครูหรือบุคลากรที่มีหน้าที่ในการนำนโยบายของโรงเรียนไปปฏิบัติ ไม่มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการตัดสินใจแก้ปัญหาเท่าที่ควร อีกทั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ มีลักษณะยืดหยุ่นมากเกินไป จนบางครั้งทำให้ผู้ที่นำไปปฏิบัติเกิดความสับสน

“เราก็พยายามใกล้เคียง ถ้ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นก็ไม่อยากให้มีเรื่องมีราวใหญ่โต อะไรที่มันจบในห้องนี้ได้ก็อยากให้มันจบ ๆ”

(ครูประจำชั้น, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2551)

“ความไม่มีมาตรฐาน เลยไม่รู้จะพูดยังไง เท่าที่เห็นคือ พอออกกฎอะไรขึ้นมา ครูก็จะทำ ๆ แล้วเด็กมีปัญหาครูก็จะจัดการแล้วพอส่งไปถึงเขาคือ เจ็บ เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น เด็กลอยนวล นี่คือปัญหา ผู้บริหาร”

(ครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2551)

“กฎระเบียบของโรงเรียนเราบางอย่างดูแล้วก็ไม่เข้าใจเหมือนกัน เช่น เรื่องทรงผม บางคนทีครูประจำชั้นตรวจแล้วว่ายาว ทางฝ่ายปกครองบอกไม่ยาว ผู้หญิงซอยผมมาไม่เรียบร้อยแต่ฝ่ายปกครองเดินผ่านโดยไม่ว่าอะไรสักคำ แล้วเด็กจะเชื่อครูประจำชั้นไหมเนี่ย”

(ครูประจำชั้น, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2551)

“กฎบางกฎเรายืดหยุ่นได้ แต่บางกฎเราต้องเข้มงวด แต่ในความยืดหยุ่นก็ควรให้เสมอภาคและไม่ใช่อย่อนจนเกินไป หรือบางกฎเข้มงวดก็ตึงจนจะขาด ซึ่งบางอย่างต้องให้มันพอดี”

(ครูพยาบาล, สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2551)

“แล้วอีกอย่างคือ พวกลูกหลานผู้บริหาร ควรจัดการให้เด็ดขาด คือให้เป็นตัวอย่างที่ดีของเด็กคนอื่นด้วย ไม่ใช่พอลูกผู้บริหารทำผิดแล้วไม่จัดการอะไร เด็กอื่นเห็นก็ทำบ้าง ควรทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เคยมีเด็กคนหนึ่ง พอเราเตือนเรื่องทรงผม ถูกเด็กสวนกลับมาว่า รองฯ ไม่เห็นว่าเลย”

(ครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2551)

2.2.3 แนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

จากการสังเกตและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า สาเหตุหลักที่ทำให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหทัยราษฎร์ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร คือ ระบบการบริหารที่ไม่มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง นโยบายและกฎระเบียบ หลักปฏิบัติต่าง ๆ มาจากการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร ครูมีหน้าที่เพียงรับนโยบายไปปฏิบัติ โดยไม่มีส่วนร่วมในการคิดหรือมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการตัดสินใจเท่าที่ควร เมื่อเด็กมีปัญหาทั้งเรื่องการเรียนและความประพฤติมักไม่ค่อยมีการแก้ปัญหาแบบส่งต่อที่เป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน แต่เป็นแบบการใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จในการยุติปัญหาของผู้บริหารเป็นหลัก กฎระเบียบต่าง ๆ มีความยืดหยุ่นจนผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามเกิดความสับสน อีกทั้งการที่โรงเรียนหทัยราษฎร์เป็นโรงเรียนเอกชนซึ่งมีครูใหม่เข้ามาทุกปี สิ่งนี้อาจเป็นปัญหาอย่างหนึ่งซึ่งจากการสังเกตพบว่า ศักยภาพในการดำเนินงานของครูแต่ละท่านแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขปัญหาก็ควรมุ่งเน้นไปที่ การปรับปรุงระบบการบริหารงานให้มีการกระจายอำนาจมากขึ้น ผู้บริหารควรให้ครูมีส่วนร่วมในการคิดและมีอำนาจในการตัดสินใจ อีกทั้งวางตัวบุคคลากรให้มีอำนาจหน้าที่และขอบเขตของการใช้อำนาจที่ชัดเจนเพื่อป้องกันความสับสนที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ควรจัดประชุมชี้แจงบุคลากรให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นในหน้าที่ของครูที่ปรึกษา เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะหรือความรู้สึกร่วมจากการปฏิบัติงาน การให้กำลังใจและให้ความ

“ควรมีการวางตำแหน่งหน้าที่ให้เหมาะสมแล้วก็ให้อำนาจแก่ครูในการจัดการเด็กตามความเหมาะสม ให้มีแนวทางการปฏิบัติและการลงโทษที่เป็นไปในทางเดียวกัน”

(ครูฝ่ายปกครอง,สัมภาษณ์,29 พฤศจิกายน 2551)

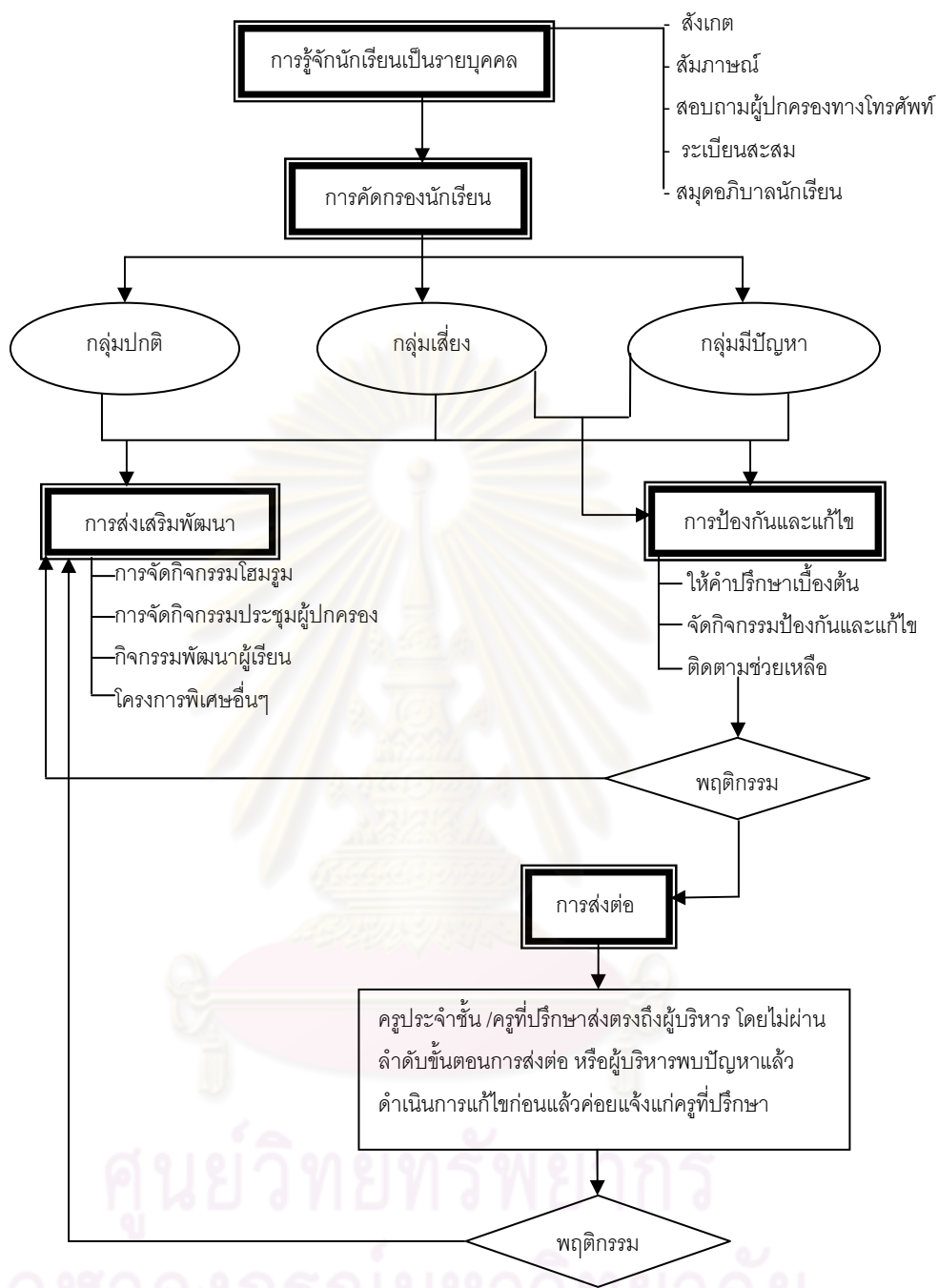
“ควรมีการส่งต่อที่ชัดเจนและเป็นลำดับขั้นตอนมากกว่านี้ หากมีการลงโทษควรมีการสืบหาสาเหตุของพฤติกรรมหรือสาเหตุที่เด็กทำผิดที่แท้จริง ไม่ใช่ลงโทษอย่างเดียว”

(ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา,สัมภาษณ์,12 ธันวาคม 2551)

“อยากให้มีการสืบสวนก่อนว่าสาเหตุที่เขาทำผิดมันคืออะไร อยากคุยกับเด็กก่อน ทำความตกลงกันก่อน วางกติการ่วมกัน ถ้าเด็กละเมิดกติกาก็ต้องมีการพูดคุยกันว่าทำไมถึงทำผิดแล้วค่อยลงโทษ”

(ครูพยาบาล,สัมภาษณ์,16 ธันวาคม 2551)

จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สามารถสรุประบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในส่วนของการระบวนการดำเนินงานทั้ง 5 กิจกรรม ของโรงเรียนสองภาษาในกลุ่มโรงเรียนหทัยราษฎร์ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 4.3 สรุปรบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเอกชนสองภาษา
ในเครือโรงเรียนหทัยราษฎร์

จากการศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนก่อนที่จะมีการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว จะต้องศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนก่อนว่ามี ลักษณะ สาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นอย่างไร เพื่อจะได้ทำการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับลักษณะพฤติกรรมก้าวร้าวที่กรณีศึกษาแสดงออกมา

สภาพของนักเรียนที่เป็นกรณีศึกษา

สภาพของนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว

การศึกษาสภาพของนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็น ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียนที่เป็นกรณีศึกษาและสภาพปัญหาของนักเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอเป็นรายกรณี รวม 5 กรณี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 ด.ญ. พิม ใจดี (นามสมมติ)

ด.ญ. พิม ใจดี อายุ 15 ปี เป็นบุตรคนเดียวของครอบครัว

บิดา จบการศึกษาระดับปริญญา อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

มารดา จบการศึกษาระดับปริญญา อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

รายได้เฉลี่ยของครอบครัวประมาณ 100,000 บาท ต่อเดือน

พฤติกรรมที่แสดงออกมาของพิม คือ เป็นเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง พิมเป็นลูกครึ่ง พ่อเป็นเยอรมัน แม่เป็นคนไทย เป็นเด็กช่างพูดช่างคุย มักทำหรือพูดในสิ่งที่ตัวเองอยากทำอยากพูด ชอบส่งเสียงดัง โวยวายในขณะเรียน และจะคุยอยู่ตลอดเวลาทั้งในเวลาที่ครูอธิบายและให้ทำแบบฝึกหัด ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายเสร็จล่าช้ากว่าที่กำหนด อีกทั้งใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ เวลาครูตักเตือนจะมีการโต้แย้งอยู่เสมอ ไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นหรือคำแนะนำของผู้อื่น ชอบยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางและวางตนเป็นหัวหน้ากลุ่ม เป็นตัวตั้งตัวตีในการทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่มักยึดความคิดของตัวเองเป็นหลัก หากเพื่อนไม่เห็นด้วยก็จะโวยวายและหากกิจกรรมนั้นไม่เป็นดังที่ตัวเองคิดก็จะไม่สนใจเลย เวลาไม่พอใจจะชอบชักสีหน้าและใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ แต่เนื่องจากพิมเป็นลูกครึ่ง การใช้ถ้อยคำที่ไม่สุภาพในบางครั้งก็ไม่ทราบความหมาย ใช้ตามเพื่อน เพราะกลัวว่า จะดูแปลกแยกจากกลุ่มจึงใช้คำพูดที่ไม่สุภาพจนติดเป็นนิสัยและไม่รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ผิดปรกติ เห็นเป็นเรื่องธรรมดา พิมเป็นคนที่รักเพื่อนและมักเป็นที่ปรึกษาเมื่อเพื่อนมีปัญหาอยู่บ่อยครั้ง พิมเป็นเด็กเรียนเก่งแต่เนื่องจากการชอบคุยและให้ความสนใจสิ่งรอบข้างมากเกินไปทำให้มีผลการเรียนที่ไม่ดี ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“เมื่อก่อนไม่เคยมีคำพูดที่ไม่สุภาพเลย เพราะเขาไม่ค่อยรู้ความหมายของคำที่ไม่สุภาพ เนื่องจากเขาเป็นลูกครึ่ง พิมก็จะมาถามว่า คำนี้หมายความว่าไง ? แต่พอโตขึ้นอยู่ระดับ ม. 2 เริ่มมีการใช้คำที่ไม่สุภาพ และพอมาม. 3 มีใช้มากขึ้นและใช้กับผู้ปกครอง นำ อาด้วย ”

(ผู้ปกครองของด.ญ. พิม ใจดี, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2551)

“ตอนแรกคำพูดที่ไม่สุภาพส่วนใหญ่มักจะพูดกับเพื่อนสนิท ด้วยนิสัยของพมรักเพื่อน ถ้าไม่พูดเหมือนเพื่อนก็จะทำให้ดูแปลกในกลุ่ม พูจนติดเป็นนิสัยตอนนี้ก็เลยเปลอพูดบ่อยกับคนอื่นที่ไม่ใช่เพื่อนสนิท”

(ด.ญ. พม ใจดี, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2551)

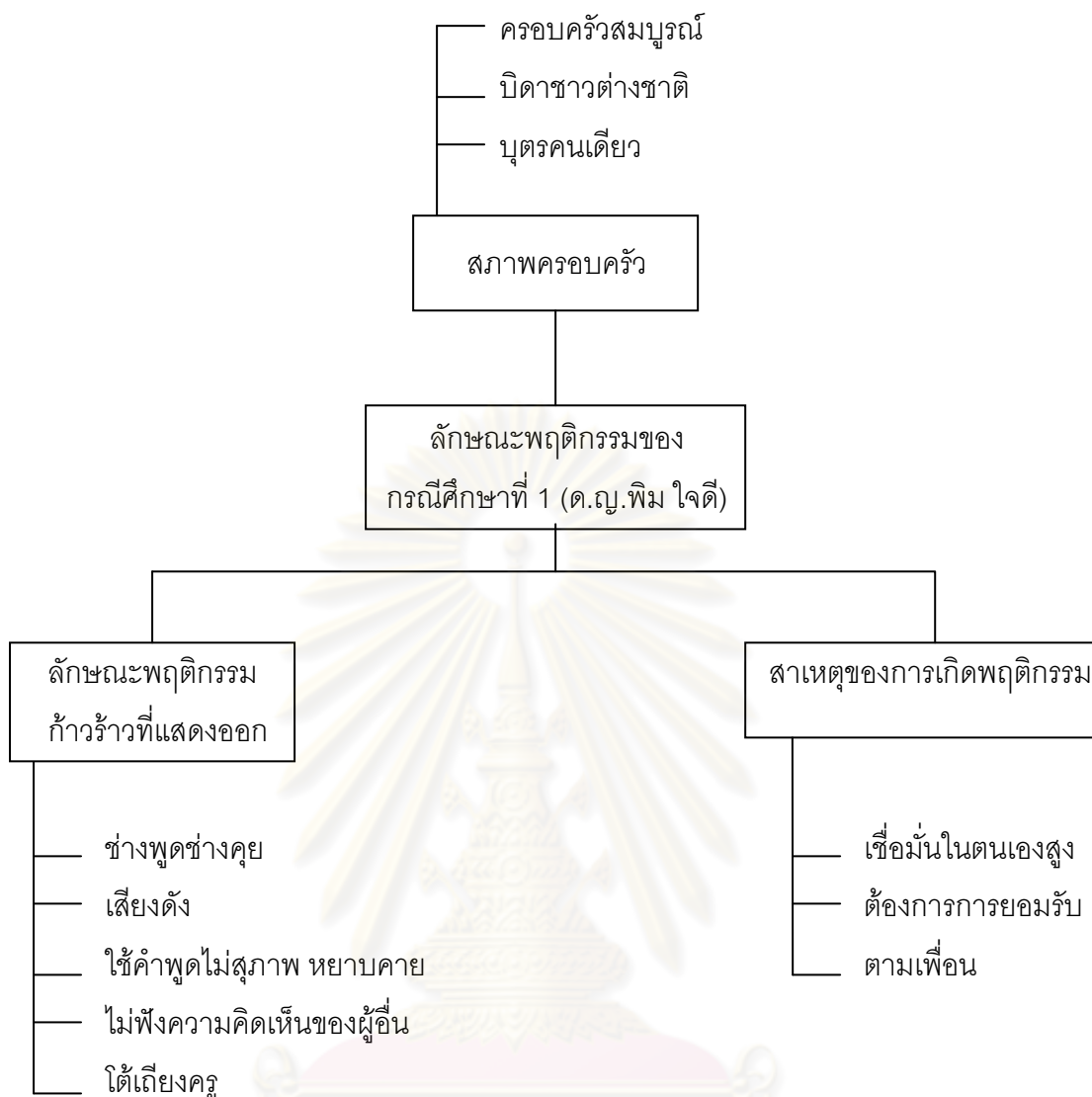
“ไม่ค่อยฟังใครเลย เวลาที่มีกิจกรรมมักจะเป็นแม่งานแต่ไม่ฟังความคิดเห็นใคร เวลาใครไม่ทำตามสิ่งที่ตัวเองคิดก็จะปล่อยให้งานนั้นล่มไปเฉย ๆ และเวลาครูเตือนก็จะเถียงจนบางครั้งไม่อยากจะบอก จะพูดอะไรกับเขาแต่ก็ทำไม่ได้ ถ้าปล่อยไปจะเป็นมากกว่านี้”

(ครูประจำชั้นของด.ญ. พม ใจดี, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2551)

“คุยและใช้คำพูดไม่สุภาพในขณะที่เข้าแถวตอนเช้าและในคาบเรียนของครูต่างชาติ ”

(เอกสารบันทึกพฤติกรรม, ศึกษา, 15 ธันวาคม 2551)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 5.1 ลักษณะพฤติกรรมของกรณีศึกษาที่ 1

กรณีศึกษาที่ 2 ด.ญ. พลอย รักเรียน (นามสมมติ)

ด.ญ. พลอย รักเรียน อายุ 15 ปี เป็นบุตรคนเดียวของครอบครัว

บิดา จบการศึกษาระดับปริญญา อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

มารดา จบการศึกษาระดับปริญญา อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

รายได้เฉลี่ยของครอบครัวประมาณ 60,000 บาท ต่อเดือน

เป็นเด็กที่มีรูปร่างลักษณะร่างกายโตกว่าเพื่อน ๆ ในระดับเดียวกัน

พฤติกรรมที่แสดงออกมาของพลอย คือ เป็นเด็กที่มีลักษณะความเป็นผู้นำ แต่ด้วยรูปร่างที่สูงใหญ่กว่าเพื่อนในวัยเดียวกันทำให้พลอยไม่ค่อยกล้าแสดงออกเท่าที่ควร แต่พลอยก็ใช้สิ่งที่คิดว่าเป็นปมด้อยคือตัวโตกว่าเพื่อน มาเป็นปมเด่น โดยการตั้งตนเป็นหัวหน้ากลุ่ม ชอบใช้

อำนาจพูดจาข่มขู่และใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ พลอยมักจะสบถคำหยาบคายเหมือนเด็กผู้ชาย เหมือนพยายามใช้คำพูดที่ไม่สุภาพเพื่อสร้างความเป็นกันเองในกลุ่มและข่มผู้อื่นที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่ม พลอยชอบวางตัวเสมอครูโดยการใช้อำนาจที่ไม่เหมาะสมสร้างความคุ้นเคย เป็นกันเองกับครู ชอบแสร้งครู และใช้คำพูดไม่เหมาะสมกับผู้อาวุโสกว่า และชอบชักสีหน้าเวลาครูกล่าวตักเตือน หรือให้คำแนะนำก็จะมี การตอบโต้เสมอด้วยคำพูดที่ไม่สุภาพ และชอบส่งเสียงดังไว้วาย พลอยมักพูดจาไม่สุภาพจนเป็นความเคียดแค้นและติดเป็นนิสัยจนเห็นเป็นเรื่องปรกติ เวลาเรียนก็จะชอบคุยกันกับเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ด้วยเสียงอันดัง เวลาครูเตือนมักไม่ค่อยสนใจและไม่ปฏิบัติตาม แต่จากการสังเกตพบว่าพลอยไม่มีพฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย อีกทั้งเป็นเด็กที่มีความรับผิดชอบ มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“ตอนเรียนมอต้น ม.1 ยังไม่เคยได้ยินคำพูดที่ไม่สุภาพเลย พอขึ้นมา ม.2 ก็เริ่มได้ยินเวลาถูกพูดโทรศัพท์กับเพื่อน และพอเราได้ยินก็เริ่มรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่น่ารักแล้วและตอนขึ้นม.3 เขาเริ่มมีการใช้คำไม่สุภาพมากขึ้นแต่เขาก็ไม่เคยแสดงออกพฤติกรรมทางกายที่ไม่ดีออกมาให้เห็น คุณพ่อเขาจะคอยเตือนเมื่อเวลาได้ยินลูกพูดคำที่ไม่สุภาพ หยาบคายขึ้นมา”

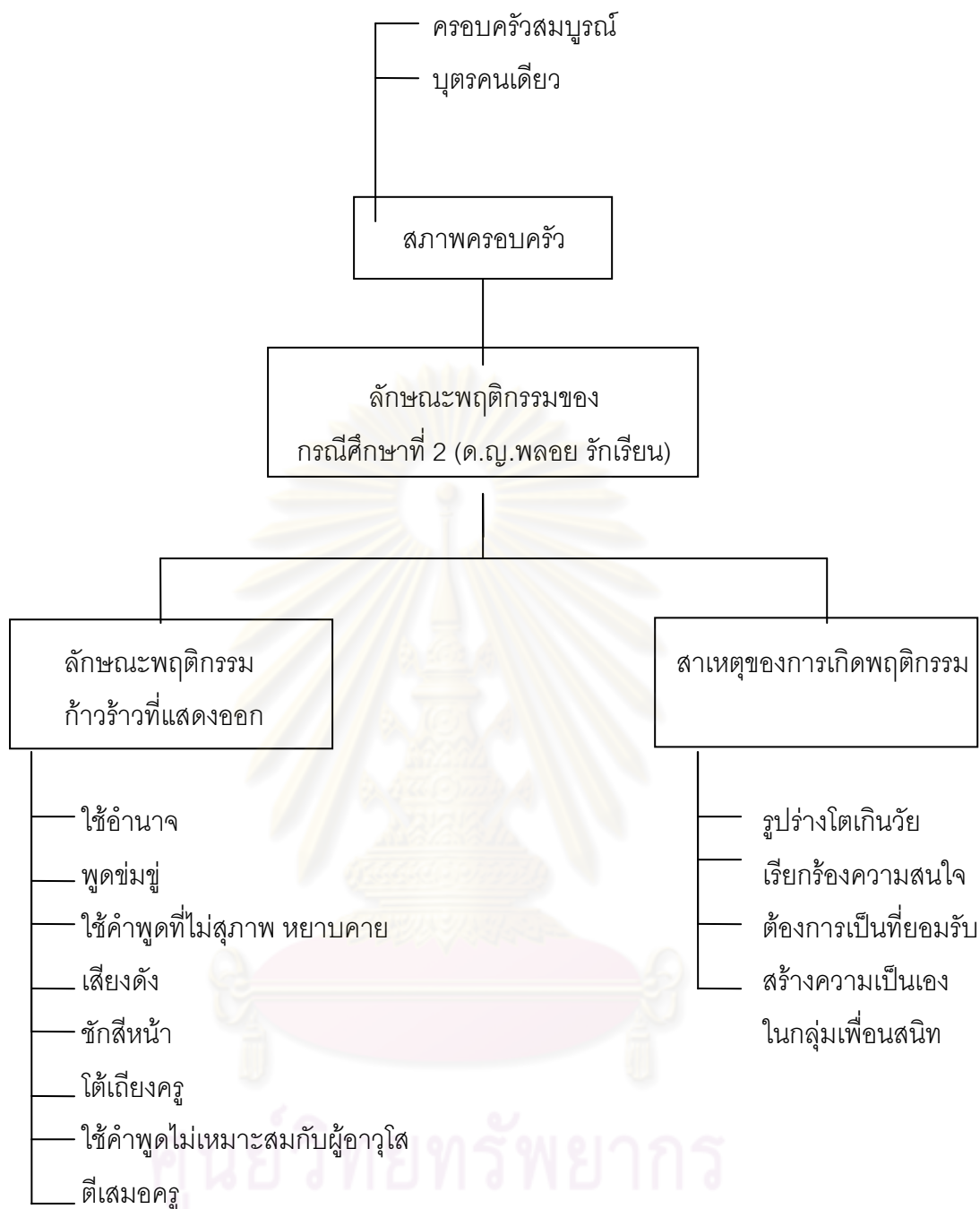
(ผู้ปกครองของด.ญ.พลอย รักเรียน,สัมภาษณ์,1 ธันวาคม 2551)

“เวลาที่พลอยคุยกับเพื่อน ๆ จะได้ยินเสียงคำที่ไม่สุภาพออกมาเป็นระยะ และค่อนข้างบ่อยมากในช่วงหลัง ครูก็พยายามเรียกเขามาเตือน ว่าให้ใช้คำพูดให้สุภาพนะโดยเฉพาะเราเป็นผู้หญิง เขาก็จะรับคำเตือนแต่ไม่นำไปแก้ไข บางครั้งก็ตะโกนคำพูดที่ไม่สุภาพออกมาในขณะที่เรียนก็มี ก็เลยได้มีการจดบันทึกในสมุดพฤติกรรม และเซ็นชื่อรับทราบไว้ ”

(ครูประจำชั้นของด.ญ.พลอย รักเรียน,สัมภาษณ์, 21พฤศจิกายน 2551)

“ด.ญ. พลอยเธอ ตอนแรก ๆ ที่เข้ามาเป็นเด็กที่ค่อนข้างน่ารัก แต่เด็กเขาจะตัวโตกว่าเพื่อน พอมีเพื่อนมาก ๆ เข้าเขาก็ได้เป็นหัวหน้าแก๊ง เริ่มมีเพาเวอร์ ออกคำสั่งเพื่อน ๆ ซึ่งช่วงแรกๆ ใช้คำที่ไม่สุภาพไม่มากเท่าไร แต่ช่วงหลัง ๆ นี้ได้ยินตลอดเลย รองๆ เองก็เรียกเขามาคุย มาเตือนนะ แต่ก็ไม่ได้ผลเท่าไร เวลาอยู่กับเพื่อน ๆ ต่างคนต่างก็พูดเต็มที่ คำที่ไม่สุภาพ ไม่ควรพูดก็ลอยออกมาเป็นฝูงเลย เด็กสมัยนี้”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม,สัมภาษณ์,12 ธันวาคม 2551)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 5.2 ลักษณะพฤติกรรมของกรณีศึกษาที่ 2

กรณีศึกษาที่ 3 ด.ช. ชชาติ รักษ์ไท (นามสมมติ)

ด.ช. ชชาติ รักษ์ไท อายุ 14 ปี เป็นบุตรคนสุดท้องของครอบครัว

บิดา จบการศึกษาระดับปริญญา อาชีพ ค้าขาย

มารดา จบการศึกษาระดับปริญญา อาชีพ ช่างเสริมสวย

รายได้เฉลี่ยของครอบครัวประมาณ 80,000 บาท ต่อเดือน

เป็นเด็กที่ครอบครัวไม่สมบุรณ์ พ่อแม่หย่าร้างกัน ด.ช.ชชาติอาศัยอยู่กับย่า

พฤติกรรมที่แสดงออกมาของชชาติ คือ เป็นเด็กที่เรียนไม่เก่ง ไม่ตั้งใจเรียนและไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย เป็นเด็กที่ย้ายโรงเรียนบ่อย เวลาเรียนจะคุยกับเพื่อนตลอด หรือไม่ก็นั่งเฉย ๆ ไม่ทำงานที่ครูมอบหมาย ชชาติเป็นเด็กติดเพื่อน ชอบเลียนแบบกลุ่มเพื่อนที่ทำตัวผิดกฎระเบียบของโรงเรียนเพื่อให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนได้ แต่บางครั้งเอาตัวไม่รอด พฤติกรรมที่แสดงออกส่วนใหญ่มักเป็นการใช้วาจาที่ไม่สุภาพและส่งเสียงดังในขณะที่ครูกำลังสอน หากทำผิดเขาก็จะรับผิดชอบในสิ่งที่เขาทำ แต่ก็ยังไม่สามารถปรับปรุงตัวเองได้และเวลาเรียนกับครูที่เขาไม่ชอบเขาจะแสดงพฤติกรรมต่อต้าน โดยการไม่เรียน คุยกับเพื่อน ๆ ก่อวณห้องเรียน หากทำผิดแล้วโดนเรียกเข้าห้องปกครองและมีการเชิญพบผู้ปกครอง ชชาติจะพยายามทำทุกอย่างเพื่อไม่ให้ผู้ปกครองทราบ เขาจะยอมรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“ผมไม่ชอบเรียน โดยเฉพาะคาบที่ครูสอนเป็นครูที่ชอบว่าผม เป็นครูที่ผมไม่ชอบ ผมก็จะไม่ทำงานที่เขาสั่ง และคุยเล่นกับเพื่อนเดินไปเดินมาในห้อง แต่เวลาผมทำผิดผมไม่ยอมให้ครูโทรบอกผู้ปกครองมีอะไรมาพูดมาถามผมก่อนที่จะโทรหาผู้ปกครองได้ไหม?”

(กรณีศึกษา,สัมภาษณ์,13 พฤศจิกายน 2551)

“เด็กคนนี้นี้อร เป็นเด็กที่ชอบย้ายโรงเรียนประจำตอนเด็กเขาก็อยู่ที่โรงเรียนของเรานะ เขากับพี่สาวเขาคือคนอื่นเหมือนกันย้ายไปย้ายมาตลอด ยิ่งพ่อแม่แยกทางกันเห็นว่าอยู่กับย่า ก็คงจะได้รับการดูแลเอาใจใส่ไม่เท่ากับพ่อแม่หรอก ซึ่งจะเห็นว่าบางพฤติกรรมเขาแสดงออกมาจากสาเหตุที่เห็นได้ชัดว่าเรียกร้องความสนใจ เช่น ก่อวณห้องเรียนเพื่อให้ครูและเพื่อนหันไปสนใจเขา”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจการ,สัมภาษณ์,10 พฤศจิกายน 2551)

“พี่ก็พูดกับเด็กคนนีถึงเรื่องพฤติกรรมบ่อยครั้งนะ แต่นับวันยิ่งจะหนักขึ้น บางครั้งดูก็ไม่มื่ออะไร แต่ส่วนใหญ่ทำตามเพื่อน แต่บางครั้งตามแล้วเอาตัวไม่รอด ก็พยายามดูและเตือนแต่บางครั้งพฤติกรรมที่แสดงออกมาก็ทำให้เราโมโห แต่พี่ก็เห็นว่าสภาพครอบครัวเขาก็แย่อยู่แล้วยิ่งมาทำตัวแบบนี้ก็ จะเตือนและช่วยเหลือเท่าที่ช่วยได้นะ”

(ครูประจำชั้น,สัมภาษณ์,26 พฤศจิกายน 2551)

แผนภาพที่ 5.3 ลักษณะพฤติกรรมของกรณีศึกษาที่ 3

กรณีศึกษาที่ 4 ด.ช. ปก สดใส (นามสมมติ)

ด.ช.ปก สดใส อายุ 15 ปี เป็นบุตรคนสุดท้องของครอบครัว

บิดา จบการศึกษาระดับปริญญา อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

มารดา จบการศึกษาระดับปริญญา อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

รายได้เฉลี่ยของครอบครัวประมาณ 250,000 บาท ต่อเดือน

พฤติกรรมที่แสดงออกมาของปก คือ ปกเป็นเด็กที่เรียนไม่เก่งและไม่ตั้งใจเรียน แต่ชอบเล่นกีฬาบาสเกตบอล ติดเพื่อนและชอบทำตัวตามอย่างเพื่อนหรือมีพฤติกรรมที่คิดว่าสามารถทำให้ตัวเองเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้ เป็นเด็กอารมณ์ร้อน ควบคุมตัวเองไม่ค่อยได้ เวลาถูกครูดุหรือว่ากล่าวตักเตือนเรื่องการเรียนและความประพฤติก็มักแสดงพฤติกรรมต่อต้าน เช่น ทำท่าไม่สนใจ ขูบตีหรือโยนข้าวของ เป็นเด็กที่ไม่สามารถอยู่นิ่งได้ เช่น ขณะเรียนก็ชอบคุยชอบแหย่เพื่อน ไม่สนใจเรียน หรือบางครั้งก็จะลุกจากที่นั่งเดินไปทั่วห้องโดยไม่ขออนุญาต หรือลุกเดินออกไปเข้าห้องน้ำบ่อยครั้ง และมักจะออกไปเป็นเวลานาน ชอบแกล้งเพื่อน ชอบเล่นแรง ๆ เช่น ตบหัวเพื่อน หรือตอยที่แขน ลำตัว เป็นต้น ปกชอบสบถถ้อยคำหยาบคายและใช้คำพูดที่ไม่สุภาพทั้งกับเพื่อนและครู ในช่วงหลัง ปกเริ่มพูดโกหก กลับกลอก ติดเพื่อนมากเกินไป ไม่สนใจเรื่องการเรียน ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ส่งงานที่ได้รับมอบหมาย เริ่มมาโรงเรียนสายและไม่สนใจกิจกรรม อีกทั้งไม่ค่อยสนใจกีฬาเหมือนเดิม ปกใช้คำพูดที่ไม่สุภาพกับเพื่อนและคนรอบข้างด้วยความเคยชินและติดเป็นนิสัยเหมือนเป็นเรื่องธรรมดา และไม่เห็นว่าเป็นความผิดปกติ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“เด็กกลุ่มนี้ โดยเฉพาะปกเริ่มแสดงกริยามารยาทที่ไม่ค่อยดี ช่วงแรก ๆ ที่เล่นบาสได้ครูที่ฝึกซ้อมคุมเข้มก็รู้สึกว่าจะดีแล้วนะ แต่ตอนนี้ติดเพื่อนมาก ไม่สนใจแล้วกีฬา ไม่ตั้งใจเรียน เวลาพูดกับเพื่อน ๆ ก็มีคำพูดที่ไม่สุภาพออกมาเป็นฝูง ๆ เลย และมีเรื่องให้ต้องสะสางทุกวัน คือชอบไปแกล้งคนอื่น เช่น ตี ต่อยคนอื่น ชอบเล่นแบบเจ็บ ๆ โดนเรียกเข้าห้องปกครองว่าเป็นว่าเล่นเลย เวลาตอนฝ่ายปกครองว่าก็ได้แป๊บเดียว เดียวก็เริ่มกลับสู่สภาพเดิม ”

(ครูประจำชั้นของด.ช.ปก สดใส, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2551)

“ไม่เรียนเลย โดยเฉพาะวิชาเลข คุยกับเพื่อนตลอด เวลาให้ส่งงานก็จะลอกเพื่อนมา เวลาครูอธิบายก็จะลุกเดินไปเดินมาหรือบางครั้งก็ขออนุญาตไปห้องน้ำ ไปที่นั่นก็นานเป็น 5 – 10 นาที และชอบกวนเพื่อน เช่น ตีเพื่อนพอเพื่อนที่โดนตีมองหน้า เขาก็มักจะพูดว่า ทำไมวะ และตามด้วยคำพูดที่ไม่สุภาพต่าง ๆ นานา ทั้ง ๆ ที่ตัวเองเป็นฝ่ายผิด”

(ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ของด.ช.ปก สดใส, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2551)

“ช่วงม.2 เริ่มมีนิสัยเปลี่ยนแปลงไป เริ่มเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น และติดเพื่อนชอบขอออกไปหาเพื่อนที่สยามบ่อยมากขึ้น และเริ่มใช้คำพูดที่ไม่สุภาพมากขึ้น ตอนแรกก็คิดว่าเป็นเด็กผู้ชายก็ไม่ค่อยซีเรียสเท่าไร แต่ต่อมาเริ่มมากขึ้น และใช้กับพี่ชาย และบางครั้งก็หลุดมาถึงพ่อแม่ ก็ได้ตักเตือนแต่ก็ได้แป็บเดียว เดียวก็ได้ยินคำที่ไม่สุภาพขึ้นมาอีก ยิ่งในช่วงนี้เหมือนเขาใช้คำพูดไม่สุภาพเป็นคำพูดปกติที่เขาใช้ในชีวิตประจำวันเลย”

(ผู้ปกครองของด.ช.ปก สดใส,สัมภาษณ์,30 พฤศจิกายน 2551)

แผนภาพที่ 5.4 ลักษณะพฤติกรรมของกรณีศึกษาที่ 4

กรณีศึกษาที่ 5 ด.ช. ป๋อง ร่ำเริง (นามสมมติ)

ด.ช.ป๋อง ร่ำเริง อายุ 15 ปี เป็นบุตรคนโตของครอบครัว

บิดา จบการศึกษาระดับปริญญา อาชีพ พนักงานบริษัท AIA

มารดา จบการศึกษาระดับปริญญา อาชีพ พนักงานบริษัท AIA

รายได้เฉลี่ยของครอบครัวประมาณ 300,000 บาท ต่อเดือน

พฤติกรรมที่แสดงออกมาของป๋อง คือ เป็นเด็กที่มีลักษณะปัญญาดี แต่ไม่ตั้งใจเรียน ไม่มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน ติดเพื่อน มีนิสัยชอบโกหก ชอบประพฤติผิดกฎระเบียบของโรงเรียน เช่น เจาะหู แต่งกายผิดระเบียบ ชอบชวนเพื่อนคุยในเวลาเรียน ลุกจากที่เดินไปมาในห้องโดยไม่ขออนุญาต และชอบลุกออกไปห้องน้ำบ่อยครั้ง แต่ละครึ่งใช้เวลาไม่นาน นอกจากนี้ป๋องยังติดสารเสพติด คบเพื่อนต่างโรงเรียน และมักมีเรื่องชกต่อยกับเพื่อนต่างโรงเรียน ถูกเรียกเข้าห้องปกครองบ่อยครั้ง เมื่อครูหรือพ่อแม่เตือนก็จะทำไม่สนใจ หรือบ่อยครั้งรับปากว่าจะปรับปรุงตัวเองแต่ไม่เคยปฏิบัติตามที่พูด พ่อแม่มาส่งที่โรงเรียนแต่เช้าก็ไม่ยอมเข้าโรงเรียนกลับไปนั่งคุยกับเพื่อนนอกโรงเรียนจนกระทั่งสายแล้วจึงเข้ามาในโรงเรียน

ป๋องเป็นเด็กที่มีความสามารถทางด้านกีฬาบาสเกตบอลและเป็นนักกีฬาของโรงเรียน เป็นเด็กที่มีน้ำใจช่วยเหลือครูหากครูขอความช่วยเหลือ รักเพื่อน แต่ในบางครั้งรักเพื่อนในทางที่ไม่ถูกต้อง

เมื่อได้รับการตักเตือนจะชอบโต้เถียง บางครั้งใจร้อน ควบคุมตนเองไม่ได้ และมักใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ ชอบสบลถ้อยคำหยาบคายตลอดเวลาที่พูดกับเพื่อน ๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“เขาเป็นเด็กที่หัวดีนะ แต่ไม่ตั้งใจเรียนเอาเสียเลย ชอบชวนและชอบตามจริง ๆ เพื่อนเนี่ยเวลาเรียนไม่ตั้งใจและครูแต่ละรายวิชาที่ทวงงานที่ได้ให้ทำ ไม่เคยส่งเลย เวลาเรียนก็ชอบเดินไปเดินมาจนครูผู้สอนบางท่านทนไม่ไหว ก็จะจดพฤติกรรมลงในสมุดบันทึกแล้วส่งรองฯฝ่ายปกครองก็โดนเรียกเข้าไปสอบสวนอีก เวลาเราตักเตือนก็เหมือนจะรับฟังและแก้ไขปรับปรุงตัวนะ แต่ไม่ข้ามวันก็เป็นแบบเดิมอีก”

(ครูประจำชั้นของด.ช.ป๋อง ร่ำเริง,สัมภาษณ์,24 พฤศจิกายน 2551)

“ตัวผมเองก็ไม่อยากจะเรียกมาบ่อย ๆ นะ เพราะบางครั้งก็เบื่อจะเตือนหรือบางครั้งถ้าเป็นเรื่องที่ค่อนข้างหนัก ก็จะทำโทษแต่เขาก็ไม่ปรับปรุงตัวเลย เหมือนเพิ่มมากขึ้นด้วยซ้ำ เนี่ยเห็นไปเจาะหูมาอีก ชอบจริง ๆ ที่ผิดกฎระเบียบเนี่ย วันนั้นเชิญผู้ปกครองมารับทราบพฤติกรรม เขาก็

ไม่ได้ยอมรับผิดเลย กลับโต้เถียงแม่ด้วยวาจาที่ไม่ดีอีก คนเป็นแม่ก็พูดอะไรไม่ออก อย่างไรก็ตามก็ต้องช่วยกันดูแลเขาไม่ให้แยะไปมากกว่านี้ ต้องช่วยกันทุกฝ่าย”

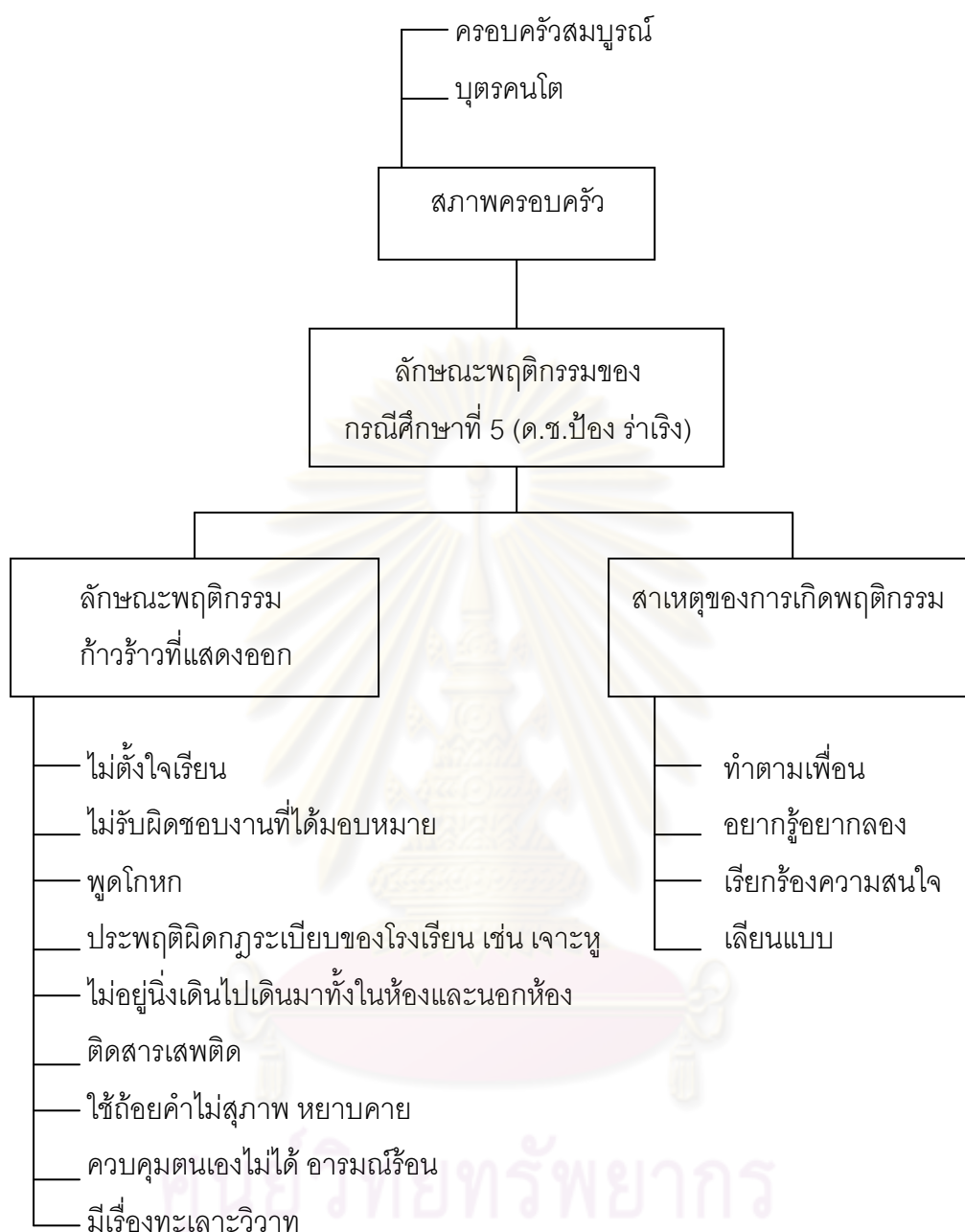
(ครูฝ่ายปกครองของด.ช.ป๋อง ร่ำเรือง,สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2551)

“ตอนเล็ก ๆ ที่อยู่ประถมเขาเป็นเด็กที่น่ารักมาก เรียนเก่ง ตั้งใจเรียนมาตลอด และสามารถเลี้ยงน้องแทนแม่ได้ แต่พอเริ่มเรียนมัธยมแม่เห็นว่าพฤติกรรมเขาเปลี่ยนไปมาก พูดอะไรก็ไม่ฟัง เถียงแม่ตลอด ใช้คำพูดให้แม่เจ็บช้ำน้ำใจเหลือเกิน บางครั้งปล่อยน้องทิ้งไว้ในบ้าน แล้วหนีออกไปเที่ยวกับเพื่อน และเริ่มมีกลิ่นบุหรี่ติดตัวมาอีก แม่จะกลัวใจจริง ๆ”

(ผู้ปกครองของด.ช.ป๋อง ร่ำเรือง,สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2551)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 5.5 ลักษณะพฤติกรรมของกรณีศึกษาที่ 5

ตารางที่ 5.1 สรุปข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา

กรณีศึกษา	อายุ (ปี)	จำนวน พี่น้อง (คน)	ระดับการศึกษา ของผู้ปกครอง	สภาพครอบครัว		อาชีพผู้ปกครอง	ลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหา	
				สมบูรณ์	ไม่ สมบูรณ์		ทางกาย	ทาง วาจา
1.ด.ญ. พิม	15	1	ระดับปริญญา	✓		ธุรกิจส่วนตัว		✓
2.ด.ญ. พลอย	15	1	ระดับปริญญา	✓		ธุรกิจส่วนตัว		✓
3.ด.ช. ชชาติ	14	3	ระดับปริญญา		✓	ค้าขาย ช่างเสริมสวย	✓	✓
4.ด.ช. ปก	15	3	ระดับปริญญา	✓		ธุรกิจส่วนตัว	✓	✓
5.ด.ช. บ๊อง	15	2	ระดับปริญญา	✓		พนักงานบริษัท AIA	✓	✓

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการแก้ปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษาสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา การนำเสนอ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น ตอนที่ 2 สรุปผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือที่ช่วยแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ได้มาจาก 3 แหล่ง หลัก ๆ ได้แก่ 1) การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นกรณีศึกษาว่ามีการแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะอย่างไร เมื่อได้รับกิจกรรมพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความก้าวร้าว ซึ่งส่วนใหญ่จะสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนได้ภายในโรงเรียน ทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น และสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนกรณีศึกษา ในขณะที่เรียนวิชาต่าง ๆ และการสัมภาษณ์พูดคุยกับกรณีศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งมากขึ้น 2) การสัมภาษณ์พูดคุยกับครูประจำชั้น ครูผู้สอน และครูที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน และ 3) การสัมภาษณ์ผู้ปกครองและการให้ผู้ปกครองคอยสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของกรณีศึกษาขณะอยู่ที่บ้าน ว่ามีลักษณะการแสดงออกเหมือนกับการแสดงออกในขณะที่อยู่โรงเรียนหรือไม่ อย่างไร ซึ่งผลที่เกิดขึ้นเป็นดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น

จากการดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 การเตรียมการพัฒนา ระยะที่ 2 การดำเนินการพัฒนา และระยะที่ 3 การติดตามผลการพัฒนา ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการพัฒนา

สิ่งสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความราบรื่นและประสบผลสำเร็จคือการได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูประจำชั้น และผู้ปกครองที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ดังนั้นการสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีความสำคัญในการที่จะทำให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ตรงกันอันจะนำไปสู่การให้

ความร่วมมือที่ถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า การสร้างความตระหนักและความเข้าใจที่ตรงกันของผู้เกี่ยวข้องคือสิ่งสำคัญอันดับแรกที่ต้องจัดให้มีขึ้น ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้ครูประจำชั้นและครูที่เกี่ยวข้องรับทราบ และขอความร่วมมือในการสังเกตเพื่อติดตามผลจากกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นซึ่งอยู่ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนบางชั้นตอนของระบบที่ยังไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งทางกายและทางวาจาของนักเรียนที่เกิดขึ้น

2. ผู้วิจัยใช้การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับพหุกรณีศึกษาเพื่อให้พหุกรณีศึกษาประเมินพฤติกรรมของตนเอง ว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด รวมทั้งกระตุ้นให้พหุกรณีศึกษาตระหนักในผลกระทบที่เกิดจากการมีพฤติกรรมดังกล่าวที่มีต่อตัวเอง ต่อเพื่อน บุคคลแวดล้อม และต่อครอบครัว นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ร่วมกับพหุกรณีศึกษาวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวดังกล่าว

3. ผู้วิจัยใช้วิธีการสอบถามและพูดคุยกับผู้ปกครองถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความก้าวร้าวและพฤติกรรมโดยทั่วไปขณะที่อยู่บ้าน

4. ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขเรื่องความเข้าใจ ความตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและความร่วมมือของผู้ปกครอง โดยการพาผู้ปกครองที่เป็นพ่อแม่ของกรณีศึกษาไปฟังการอบรม “ทักษะชีวิต วิธีการเป็นพ่อแม่” โดย พญ. จิตรา วงศ์บุญสิน กุมารแพทย์ผู้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กมากกว่า 30 ปี เพื่อให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ของเด็กวัยรุ่น และวิธีการรับมือกับพฤติกรรมของบุตรหลานในบ้านที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2552 เวลา 09.00-12.00 น. ณ โรงพยาบาลบางกอก 9 อินเตอร์เนชั่นแนล มีผู้ปกครองของกรณีศึกษาให้ความสนใจเข้าร่วมฟังการบรรยายทั้งสิ้น 6 คน คือผู้ปกครอง(มารดา) ของเด็กหญิงพิมพ์ ใจดี, ผู้ปกครอง(มารดา)ของเด็กหญิงพลอย รักเรียน, ผู้ปกครอง(อาากับพี่ชาย) ของเด็กชายชาติ รักษ์ไธ, ผู้ปกครอง(มารดา)ของเด็กชายปก สดใส และผู้ปกครอง(บิดา) ของเด็กชายป๋อง ร่าเริง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์และขั้นตอนวิธีการในการดำเนินการวิจัยให้ผู้ปกครองได้รับทราบ รวมทั้งได้ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการสังเกตและรายงานพฤติกรรมของกรณีศึกษาให้ผู้วิจัยได้รับทราบเป็นระยะ ๆ ซึ่งจากการร่วมฟังบรรยายเรื่อง “ทักษะชีวิต วิธีการเป็นพ่อแม่” ทำให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นและเทคนิควิธีการดูแลบุตรหลานที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นมากขึ้น อีกทั้งทำให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจและยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของกรณีศึกษาด้วยความเต็มใจ สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ไม่เสียดายเลยที่ยอมไม่เข้าประชุม เพราะจริง ๆ วันนี้ผมมีการประชุมทั้งคุณพ่อ คุณแม่เลย ก็เลยให้คุณแม่เข้าประชุมคนเดียว รู้สึกดีใจมากที่ได้มาฟังการบรรยายครั้งนี้ เมื่อก่อนนี้ทั้งพ่อทั้งแม่เลยคุยกับลูกไม่รู้เรื่อง เพราะลูกไม่ฟังเลยเหมือนพูดกันคนละภาษา การมาฟังวันนี้ทำให้ผมเข้าใจวัยรุ่นมากขึ้น ได้เทคนิคและวิธีการพูดกับวัยรุ่น เดียวกลับไปจะลองเอาไปใช้ดู”

(ผู้ปกครองของเด็กชายป๋อง รุ่งเรือง, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552)

“เคยได้ยินชื่อเสียงของคุณหมอมานานแล้ว แต่ไม่เคยมาฟังเลย วันนี้เป็นโอกาสดีที่ได้มาฟัง คิดว่ามีประโยชน์มากสำหรับผู้ปกครองที่มีลูกหลานอยู่ในช่วงวัยรุ่น จะได้เอาไปใช้กับเขาได้ทั้งเทคนิควิธีการพูดต่าง ๆ การสื่อสารกับวัยรุ่น”

(ผู้ปกครองของเด็กชายชาติ รัชชเท, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552)

“คุณแม่ก็ไม่เคยไปฟังอะไรที่ไหนมาก่อนเลย ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ได้เข้ามาฟังบรรยายอย่างเป็นทางการ ขอขอบคุณคุณครูมากนะคะที่ให้โอกาสมาฟังบรรยายดี ๆ แบบนี้ คุณหมอมพูดสนุกมาก ได้ข้อคิด วิธีการพูดกับลูกที่เราสามารถนำไปใช้กับเด็กสมัยนี้ได้จริง ๆ ไม่ใช่วิชาการที่ยากเกินเข้าใจ คุณแม่ก็จะเอาเทคนิควิธีการพูด การเลี้ยงลูกที่วันนี้พยายามเก็บให้ได้มากที่สุดไปใช้กับลูก เพราะลูกเราก็เป็นผู้หญิง ซึ่งใช้คำพูดที่ไม่สุภาพก็ดูไม่น่ารัก ก็จะพยายามนำเทคนิคที่ได้วันนี้ไปแก้ไขเขาให้ดีขึ้น”

(ผู้ปกครองของเด็กหญิงพิมพ์ ใจดี, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552)

ผู้วิจัยใช้การดำเนินการข้างต้นในการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงทำให้พหุกรณีศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงก้าวร้าว รวมถึงสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้วิจัย ครูที่ปรึกษา ครูที่เกี่ยวข้องและผู้ปกครองเพื่อสร้างความตระหนักในความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของพหุกรณีศึกษาและขอความร่วมมือบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ราบรื่นและมีประสิทธิภาพ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาประกอบการพิจารณาเพื่อคัดเลือกกิจกรรมเพื่อใช้ในขั้นตอนการพัฒนา

ระยะที่ 2 การดำเนินการพัฒนา

จากการศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเห็นได้ว่าความแตกต่างของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเอกชนสองภาษาในกลุ่มโรงเรียนนันทราษฎร์อยู่ในขั้นตอนการดำเนินงานบาง

ขั้นตอน เช่น การเยี่ยมบ้านนักเรียน ที่โรงเรียนมีข้อจำกัด จึงได้ใช้วิธีการโทรศัพท์สอบถามข้อมูลจากผู้ปกครองแทน อีกทั้งมีเอกสารสมุดอภิบาลนักเรียนที่เป็นเหมือนบันทึกการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่บรรจุข้อมูลตั้งแต่การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การส่งเสริมพัฒนาและการป้องกันแก้ไข

แต่ขั้นตอนที่มีความแตกต่างกันมากที่สุดคือขั้นตอนการส่งต่อที่ระบบดูแลช่วยเหลือของ สพฐ. จะมีการดำเนินงานที่เป็นลำดับขั้นตอนชัดเจนมากกว่า

ดังนั้นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจึงเน้นไปที่การปรับปรุงในกระบวนการส่งต่อให้มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนมากขึ้นโดยผู้วิจัยเป็นผู้รับการส่งต่อเป็นลำดับแรกจากครูที่ปรึกษาแล้วจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยจะรายงานวิธีการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการดำเนินการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผลการใช้ระบบที่พัฒนาขึ้นกับกรณีศึกษาเป็นรายกรณี ดังนี้

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6.1 การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น กรณีศึกษาที่ 1

กรณีศึกษา/พฤติกรรมที่แสดงออก	ระยะเวลา /กิจกรรมที่พัฒนา	ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น
<p>กรณีศึกษาที่ 1 ด.ญ.พิม ใจดี ช่างพูดช่างคุย ส่งเสียงดังโวยวายด้วยคำพูดที่ไม่สุภาพ หยาบคาย ไม่ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และได้เถียงครู</p>	<p>ใช้เวลา 8 สัปดาห์ โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2551 - 23 มกราคม 2552 มีรายละเอียดดังนี้</p> <p>สัปดาห์ที่ 1-2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้กรณีศึกษาพิจารณาประเมินพฤติกรรมพร้อมทั้งให้คะแนนตัวเอง 2. ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบและให้กรณีศึกษา แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง และเสนอแนวทางแก้ไข พร้อมทั้งให้ข้อคิดเกี่ยวกับการเลือกใช้คำพูด 3. วางกติการ่วมกัน แนะนำให้กรณีศึกษาพยายามลดการใช้คำไม่สุภาพ ควบคุมตนเองให้มากขึ้นและคิดก่อนพูด 4. ขอความร่วมมือเพื่อนในกลุ่มให้ใช้คำที่สุภาพในการพูด <p>สัปดาห์ที่ 3-4</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. มอบหมายหน้าที่ให้กรณีศึกษาหาบทความที่ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการพูดมาอ่านให้เพื่อนในห้องฟัง และร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้ในช่วงโฮมรูมเช้า <p>สัปดาห์ที่ 5-6</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. มอบหมายให้กรณีศึกษาเป็นผู้ดูแลและควบคุมการซอมนละครของห้อง เพื่อสังเกตวิธีการจัดการและการทำงานร่วมกับผู้อื่นของกรณีศึกษา <p>สัปดาห์ที่ 7-8</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. ผู้วิจัยและกรณีศึกษา ร่วมกันประเมินผลของพฤติกรรมการใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม จากนั้นให้ข้อคิดแก่กรณีศึกษาเกี่ยวกับความเป็นผู้นำและการใช้คำพูดที่เหมาะสมเมื่อต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น 	<p>สัปดาห์ที่ 1-2 จากการเฝ้าติดตามสังเกต พัฒนาและประเมินพฤติกรรมของกรณีศึกษา ด.ญ.พิม ใจดี ตั้งแต่สัปดาห์แรก ผู้วิจัยพบว่ากรณีศึกษามีพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นลำดับในเรื่องการปรับปรุงตนเองในการลดพฤติกรรมความก้าวร้าวทางวาจา แม้ในช่วงสัปดาห์แรกกรณีศึกษาจะยังมีการหลุดคำพูดที่ไม่สุภาพออกมาบ่อยมากและในขณะที่คุยกับกลุ่มเพื่อนก็ยังคงส่งเสียงดังโวยวาย และใช้คำพูดที่ไม่สุภาพตามเดิม แต่ในชั้นเรียนกลับพบว่ากรณีศึกษามีความพยายามในการควบคุมตัวเองโดยการพยายามลดความดังของเสียงลงและเริ่มพยายามใช้คำพูดที่สุภาพมากขึ้น</p> <p><i>“หนูก็ไม่รู้เหมือนกันว่าจะแก้ไขยังไง ถามว่าอยากแก้ไขไหม ก็อยากแก้ไข แต่ไม่รู้จะทำยังไง คือบางทีถ้าโมโหมันก็จะหลุดออกมาเองหนูจะพยายามแก้ไขค่ะ ถ้าหนูรู้ตัวหนูก็จะหยุด แต่ก็ไม่รู้จะจะทำได้ดีแค่ไหน แต่จะพยายามควบคุมตัวเอง มีสติ คิดก่อนที่จะพูด”</i></p> <p>(ด.ญ.พิม ใจดี, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2551)</p> <p>สัปดาห์ที่ 3-6 เมื่อได้รับผลกระทบจากการใช้คำพูดที่ไม่สุภาพโดยการไม่ได้รับความร่วมมือในการทำกิจกรรมและได้รับคำแนะนำตักเตือนจากผู้วิจัย กรณีศึกษารับฟังและนำไปปฏิบัติด้วยความตั้งใจและเต็มใจจนประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากเพื่อน ก็ทำให้กรณีศึกษามีกำลังใจที่จะปรับปรุงตนเองต่อไป</p> <p><i>“ครั้งนี้หนูรู้สึกภูมิใจแล้วก็ดีใจมากค่ะที่ละครประสบความสำเร็จ แล้วหนูก็ทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับครูได้ที่เคยบอกว่าจะใช้คำพูดที่สุภาพกับเพื่อน หนูควบคุมตัวเองได้ ทำให้เพื่อน ๆ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี หนูเองก็ไม่คิดว่าทำได้แต่หนูก็คิดถึงสิ่งที่ครูสอนมาให้คิดก่อนพูด ตอนนี้นี้หนูรู้สึกดีมากๆ ที่ตัวเองทำได้”</i></p> <p>(ด.ญ.พิม ใจดี, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552)</p>

ตารางที่ 6.1 (ต่อ)

กรณีศึกษา/พฤติกรรมที่แสดงออก	ระยะเวลา /กิจกรรมที่พัฒนา	ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น
		<p>“เขาก็ดีขึ้นนะครับ จากที่ผมสังเกต เขาพยายามควบคุมตัวเองได้ดีขึ้น พูดคุย กับเพื่อนๆ เพื่อน ๆ ก็เลยให้ความร่วมมือกันดี”</p> <p>(เพื่อนร่วมชั้น,สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2552)</p> <p>สัปดาห์ที่ 7-8 หลังจากความสำเร็จในการปรับปรุงพฤติกรรมของกรณีศึกษาในสัปดาห์ที่ 8 เสร็จสิ้นลงแต่ภารกิจของผู้วิจัยก็ยังคงดำเนินต่อไปในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้คำพูดแก่กรณีศึกษาที่ตอนนี้อยอมรับฟังคำแนะนำและนำไปปฏิบัติด้วยความตั้งใจมากขึ้น อีกทั้งมักจะเป็นฝ่ายเข้ามาปรึกษาและขอคำแนะนำด้วยตนเอง ด้วยทำที่ที่สุภาพอ่อนน้อมมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยถือว่าการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ใช้กับกรณีศึกษาที่ 1 ค.ญ.พิม ใจดี ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง</p>

ตารางที่ 6.2 การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น กรณีศึกษาที่ 2

กรณีศึกษา/พฤติกรรมที่แสดงออก	ระยะเวลา /กิจกรรมที่พัฒนา	ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น
<p>กรณีศึกษาที่ 2 ด.ญ. พलय รักเรียน ชอบใช้อ่านางพุดจาข่มขูและใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ หยาบคาย ส่งเสียงดังโวยวาย ซักสีหน้าและได้เถียงครู</p>	<p>ใช้เวลา 9 สัปดาห์ โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2551 – 30 มกราคม 2552 มีรายละเอียดดังนี้</p> <p>สัปดาห์ที่ 1-2</p> <p>1. ให้กรณีศึกษาพิจารณาประเมินพฤติกรรมพร้อมทั้งให้คะแนนตัวเองรวมทั้งชี้ให้เห็นถึงผลกระทบและให้กรณีศึกษาแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง และเสนอแนวทางการแก้ไข พร้อมทั้งให้ข้อคิดเกี่ยวกับการเลือกใช้คำพูด</p> <p>2. วางกติการ่วมกัน แนะนำให้กรณีศึกษาพยายามลดการใช้คำไม่สุภาพ ควบคุมตนเองให้มากขึ้นและคิดก่อนพูด</p> <p>3. ขอความร่วมมือจากครูผู้สอนทุกท่านให้ช่วยสังเกตพฤติกรรมของกรณีศึกษา</p> <p>4. มอบหมายให้กรณีศึกษาทำหน้าที่หัวหน้าห้อง เพื่อให้เขาใช้อ่านางพุดที่ถูกต้องในการจัดการความเรียบร้อยในห้องเรียนและเพื่อฝึกให้กรณีศึกษาฝึกควบคุมตัวเองก่อนที่จะดูและควบคุมผู้อื่น</p> <p>สัปดาห์ที่ 3-7</p> <p>5. ผู้วิจัยหาบทความที่เกี่ยวกับการพูดมาอ่านให้นักเรียนฟัง สัปดาห์ละ 3 วัน เพื่อให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต ในช่วงโฮมรูมเข้าร่วมทั้งให้กรณีศึกษาเขียนไดอารี่ รายงานความประพฤติของตนเองและหาสำนวนไทยที่เกี่ยวกับการใช้คำพูด พร้อมกับความหมาย มานำเสนอหน้าชั้นเรียน</p> <p>สัปดาห์ที่ 8-9</p> <p>6. มอบหมายให้กรณีศึกษาเป็นหัวหน้ากองร้อยลูกเสือเนตรนารีในกิจกรรมเข้าค่ายพักแรมเพื่อทดสอบสมรรถภาพและตั้งศักยภาพความเป็นผู้นำออกมา</p>	<p>สัปดาห์ที่ 1-2 ในช่วงแรกผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากกรณีศึกษาในการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการรับฟังและร่วมเสนอแนะแนวทางการแก้ไขตลอดจนปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้วิจัย</p> <p>“สิ่งที่แสดงออกมาหนูก็รู้ว่าไม่ดี แต่มันก็ไม่ว่าไรก็พยายามแล้วแต่มันก็ไปไม่รอด กลับมาเหมือนเดิมทุกที ครูก็ว่าหนูก้าวร้าวแต่มันก็จริง คะแนนจิตพิสัยหนูแทบไม่เหลือเลยมั้ง เวลาโมโหขึ้นมามันก็ควบคุมตัวเองไม่ได้นะครู พุดอะไรออกมาไม่ได้คิดก่อน คิดอีกก็คือตอนที่โดนครูว่าแล้ว ”</p> <p>(ด.ญ.พलय รักเรียน,สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2551)</p> <p>สัปดาห์ที่ 3-7 ในตอนแรกมักจะมีอาการหลุดควบคุมตัวเองไม่ค่อยได้ ผล่อใช้คำที่ไม่สุภาพตามเดิมและมีกรใช้อ่านางพุดจนเกือบจะมีเรื่องกับเพื่อนผู้ชายหลายครั้ง ภายหลังจากเมื่อได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้วิจัยและนำไปพยายามปรับปรุงตนเอง สังเกตได้จากกรพยายามควบคุมตัวเองและคิดก่อนพูด รับฟังผู้อื่นมากขึ้นและหากระงับอารมณ์ไม่ได้ก็จะพยายามเรียกสติตัวเองโดยการเงียบและกลับมาพูดคุยกันเมื่ออารมณ์ดีแล้ว</p> <p>“หนูว่าเขาก็ปรับคำพูดดีขึ้นนะปกติแล้วบอกเพื่อนไม่รู้เรื่องในรอบเดียวเขาจะเริ่มมีอาการโกรธแล้ว แต่สังเกตดูเขาเริ่มอธิบายข้าๆ ดูใจเย็น ใช้คำพูดที่ดีขึ้นไม่ข่มขู่เหมือนตอนแรก ดูแล้วก็ดี แต่ต้องดูต่อไปว่าเขาจะทำได้แค่ไหน ”</p> <p>(เพื่อนร่วมห้องเรียน,สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2552)</p> <p>“ตอนแรกที่พี่ได้ยินเขาพูดกับเพื่อนผู้ชายแล้ว นามีเรื่องกันแน่ถ้าเป็นผู้ชายทั้งคู่ เพราะไม่เหมือนคำพูดผู้หญิงเลย แต่พอช่วงหลังๆ ได้ยิน คำพูดที่เปลี่ยนแปลงไปดูแล้วนุ่มนวลขึ้น แต่ก็มีหลุดบ้างเวลาโมโห เวลาที่พี่ได้ยินคำพูดที่สุภาพพี่ก็จะชมเขาเพื่อให้เขามีกำลังใจในการจะเปลี่ยนแปลงตัวเอง เด็กที่มีปัญหาแบบนี้ต้องคอยดู คอยเตือนให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดและที่สำคัญต้องชมเขาเมื่อเขาทำดี”</p> <p>(ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ,สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2552)</p>

ตารางที่ 6.2 (ต่อ)

กรณีศึกษา/พฤติกรรมที่แสดงออก	ระยะเวลา /กิจกรรมที่พัฒนา	ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น
	<p>ใช้ในทางที่ถูกต้อง และเป็นสนามฝึกที่จะทำให้กรณีศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง พร้อมทั้งให้ข้อคิดในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและเสริมกำลังใจ</p>	<p>สัปดาห์ที่ 8-9 จากการสังเกตด้วยตัวผู้วิจัยเอง การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและสอบถามเพื่อประเมินระดับความสำเร็จในการปฏิบัติงานของหัวหน้ากองร้อยที่ 3 จากคณะกรรมการอันประกอบด้วยครูฝ่ายกิจกรรม ครูที่ปรึกษาและครูฝ่ายปกครองตลอดจนเพื่อนลูกเสือเนตรนารีร่วมกองร้อย พบว่าความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ของกรณีศึกษาอยู่ในระดับที่น่าพอใจ กรณีศึกษาสามารถเป็นผู้นำกองร้อยที่มีความรับผิดชอบสูง มีความอดทน เสียสละและมีระเบียบวินัย อีกทั้งมีความกล้าหาญและมีความเป็นผู้นำ และไม่ปรากฏว่ากรณีศึกษาประพฤติผิดกฎระเบียบและบกพร่องต่อหน้าที่แต่อย่างใด กลับมีเสียงสะท้อนที่แสดงความชื่นชมในความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในทางที่ดีขึ้นจากบรรดาผู้กำกับลูกเสือเนตรนารี และเพื่อนร่วมกองร้อย เป็นกำลังใจที่จะทำให้กรณีศึกษามีกำลังใจที่จะพัฒนาตัวเองต่อไป</p> <p>“ก็น่าเชื่อนะที่เขาจะสามารถปรับตัวเอง ใน การที่จะคอยดูแลเพื่อนๆ ทั้งระดับชั้นได้ ถึงแม้ว่า บางครั้งเขาก็อาจจะพูดหรือตะโกนเหมือนที่เคย แต่เขาก็กลับไม่ทำ ได้แต่นั่งแล้วก็ยอมรับสิ่งที่ได้รับ ก็ดี น่าจะเป็นสิ่งที่ทำให้เขาภูมิใจในตัวเอง เจอเขาก็ชื่นชมเขาอะ”</p> <p>(ครูฝ่ายปกครอง,สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2552)</p> <p>“พลอยอะ เขาเป็นคนที่รักเพื่อนนะ แล้วก็ยึดมาก เพียงแต่บางครั้งเขาพูดไม่เพราะโดยเฉพาะกับคนที่พูดไม่ค่อยรู้เรื่องเขาก็จะขมขู่ แต่จริงแล้วเขาดินะ ยิ่งงานนี้เกิดเลย เขาได้ใจเพื่อนๆเลยแหละ เขาสามารถปรับตัวเองและใช้คำพูดกับเพื่อนได้ดี อยากให้เขาเปลี่ยนไปในทางที่ดีตลอดไปนะ”</p> <p>(เพื่อนร่วมชั้น,สัมภาษณ์, 21มกราคม .2552)</p> <p>“กลับมาจากค่ายเขาก็เล่าให้แม่กับพ่อฟัง ว่า สนุกมาก เขาก็เล่าหน้าที่ที่เขาได้รับมอบหมายให้ ฟัง ก็บอกว่าเหนื่อยแต่ก็โอเค พ่อเขาก็ชื่นชม และขอให้เขาปรับเรื่องการใช้คำพูดให้สุภาพทั้งที่อยู่ที่บ้าน ที่โรงเรียนและที่สำคัญให้เป็นแบบนี้ไปให้ตลอด”</p> <p>(ผู้ปกครอง,สัมภาษณ์,2 กุมภาพันธ์ 2552)</p>

ตารางที่ 6.3 การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น กรณีศึกษาที่ 3

กรณีศึกษา/พฤติกรรมที่แสดงออก	ระยะเวลา /กิจกรรมที่พัฒนา	ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น
<p>กรณีศึกษาที่ 3 ด.ช.ชาติรักษ์ไท ก่อทวนห้องเรียน โดยการไม่ตั้งใจฟังครู คุยเล่นกับเพื่อน หรือบางครั้งก็นั่งเฉยๆ ไม่ยอมทำงานที่ครูมอบหมาย และพยายามสร้างจุดสนใจให้คนอื่นมาสนใจ ด้วยการส่งเสียงดังขณะครูสอน และใช้คำไม่สุภาพ หรือทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียนต่อต้านครูที่เขาไม่ชอบและเลียนแบบเพื่อนในทางที่ไม่ดี</p>	<p>ใช้เวลา 10 สัปดาห์ โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2551 - 6 กุมภาพันธ์ 2552 มีรายละเอียดดังนี้</p> <p>สัปดาห์ที่ 1</p> <p>1. อธิบายขั้นตอนการพัฒนา ขอความร่วมมือให้ครูประจำชั้นสังเกตพฤติกรรมของกรณีศึกษาและเปลี่ยนทัศนคติที่เคยมีต่อกรณีศึกษา</p> <p>2. แนะนำให้ผู้ปกครองหากิจกรรมให้กรณีศึกษาได้ทำ เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเห็นคุณค่าในตนเอง</p> <p>สัปดาห์ที่ 2 – 6</p> <p>3. ขอความร่วมมือครูประจำชั้นและครูที่เกี่ยวข้องดูแลอย่างใกล้ชิดและเพิ่มความสนใจในการพูดคุยกับกรณีศึกษามากขึ้น</p> <p>4. มอบหมายหน้าที่ในการดูแลความเรียบร้อยของห้อง เพื่อให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับครูประจำชั้นและเพื่อนๆ</p> <p>5. พุดคุยทำความเข้าใจให้กรณีศึกษาพยายามควบคุมตนเองในการใช้คำพูดที่สุภาพและให้กำลังใจ</p> <p>6. ครูหาบทความในเรื่องต่างๆมาอ่านให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนฝึกสมาธิทุกวัน</p>	<p>สัปดาห์ที่ 1 หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจกับครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนในระดับ ม. 2 ที่เคยอดทนรอเอาใจและปฏิเสธที่จะให้ความสนใจกับพฤติกรรมของเขากลับไป ถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันเพื่อดำเนินการดูแลช่วยเหลือกรณีศึกษาแล้วก็ได้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยคุณครูแต่ละท่านจะคอยสังเกตและรายงานพฤติกรรมรวมถึงความเปลี่ยนแปลงของกรณีศึกษาเป็นระยะ</p> <p>“ยินดีและเต็มใจอย่างยิ่งที่จะได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพฤติกรรมของด.ช.ชาติ ซึ่งเมื่อก่อนบอกตรงๆ ว่าเบื่อ เห็นแล้วคิดว่าทำไมต้องสร้างปัญหาให้กับตนเองและคนอื่นๆ พอได้รู้ว่าเขาไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ คือแยกทางกัน เขาความอบอุ่น ไม่ค่อยมีใครสนใจเอาใจใส่สักเท่าไร ก็อาจจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นอยู่ ณ ตอนนี้อยู่เพื่อเรียกร้องความสนใจ บางครั้งตามเพื่อน เลียนแบบได้เลยที่จะให้ความร่วมมือเต็มที่ มีอะไรก็บอกได้”</p> <p>(ครูประจำชั้น, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2551)</p> <p>สัปดาห์ที่ 2-6 จากการได้พูดคุยสอบถามกรณีศึกษาและติดตามพฤติกรรมจากการสัมภาษณ์ครูประจำชั้นและครูผู้สอนในระดับ ม. 2 พบว่ากรณีศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีความพยายามในการปรับปรุงพฤติกรรมและควบคุมตนเองได้ดีขึ้น ให้ความสนใจและตั้งใจในการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนมากขึ้น ซึ่งทำให้พฤติกรรมก่อนกวนชั้นเรียนของกรณีศึกษาลดลงด้วย</p> <p>“ตอนแรกผมก็รู้สึกอายเพื่อนๆ ครับ แต่พอทำไปทำมาก็สนุกดี ได้ช่วยครูเขาด้วย ทำให้ผมต้องทำงานบ้านส่งทุกวันด้วยเพราะถ้าไม่ส่งเพื่อนๆ จะว่าไม่ได้ ตอนนี้ผมรู้สึกว่าคุณครูเขาสนใจและเอาใจใส่ผมมากขึ้น เวลาที่มีเรื่องอะไรผมก็กล้าที่จะปรึกษาครูเขาไม่ได้เก็บไว้หรือระบายออกทางอื่น ”</p> <p>(ด.ช.ชาติรักษ์ไท, สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2551)</p> <p>“เขาก็รับผิดชอบดีนะ เท่าที่สังเกตตอนที่เขาทวงสมุดเพื่อนที่ยังไม่ส่ง ตอนแรกก็ใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ เพื่อนก็เกิดความไม่พอใจจะมีเรื่องกัน พอช่วง</p>

ตารางที่ 6.3 (ต่อ)

กรณีศึกษา/พฤติกรรมที่แสดงออก	ระยะเวลา /กิจกรรมที่พัฒนา	ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น
		<p>พักที่ก็เรียกเขามาคุยและบอกจุดที่เขาต้องปรับปรุง และที่ก็สังเกตมาเรื่อยๆ ก็ดีขึ้นมาก แต่ก็ยังมีจุดบ้าง ที่ว่าถ้าเราให้ความสนใจเขาและเฝ้าสังเกตคอยเตือนเขาไปอีกระยะน่าจะดีขึ้นมาก”</p> <p>(ครูประจำชั้น, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2552)</p> <p>ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า การดูแลช่วยเหลือกรณีศึกษาที่ 3 นี้ต้องใช้รูปแบบของการให้ความสนใจเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งอาจเป็นเพราะว่ากรณีศึกษามีครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์จึงขาดความอบอุ่นและพยายามก่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเพื่อเรียกร้องความสนใจ ยิ่งไม่มีใครสนใจ ยิ่งแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นออกมา</p> <p>สัปดาห์ที่ 7-10 จากการที่ผู้วิจัย ครูประจำชั้น และกรณีศึกษาได้วางกติกาไว้ร่วมกันในการหาแนวทางแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของกรณีศึกษาโดยการพัฒนารูปแบบวิธีการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความใกล้ชิดและเป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนมากขึ้น มีการกำหนดหน้าที่ให้กรณีศึกษาเพื่อให้เขาเห็นคุณค่าในตนเองและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่ผู้วิจัยพบว่าได้ผลดี</p> <p>“เขาเป็นคนที่เรียนไม่เก่ง บวกกับความไม่สนใจ ไม่มีผู้ปกครองคอยดูก็ไปกันใหญ่เลย แต่พอเราใช้กติกาที่เขาและเพื่อนแบบนี้ก็เห็นว่าสามารถกระตุ้นเขาได้พอสมควรนะ”</p> <p>(ครูวิทยาศาสตร์, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2552)</p> <p>“ที่เห็นเขาตอบถูกบ้างไม่ถูกบ้างก็ยังรู้สึกดีที่เขายังให้ความร่วมมือ การก่อกวนห้องเรียนก็น้อยลง ไม่ค่อยคุยเหมือนเมื่อก่อนแล้วแหละ แต่ต้องดูกันต่อไป และต้องกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง”</p> <p>(ครูประจำชั้น, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2552)</p> <p>“วันก่อนที่เดินไปดูนักเรียนม.2 ก็เห็น ด.ช.ชาติ มีการโต้ตอบกับครูผู้สอน ก็เลยชวนเขาไป ซึ่งเดินกลับมาอีกครั้งก็เหมือนเขาให้ความสนใจในการตอบกับครูผู้สอนเหมือนเดิม ก็นี่ก็แปลกใจแต่ก็ดีแล้วที่เขาสามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่เราก็ต้องพยายามทำให้เขาเปลี่ยนแปลงได้ตลอด”</p> <p>(ครูฝ่ายปกครอง, สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2552)</p>

ตารางที่ 6.4 การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น กรณีศึกษาที่ 4

กรณีศึกษา/พฤติกรรมที่แสดงออก	ระยะเวลา /กิจกรรมที่พัฒนา	ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น
<p>กรณีศึกษาที่ 4 ด.ช. ปก สดใส แสดงพฤติกรรมต่อต้าน เช่น ทบโตะ ทำท่าไม่สนใจ โยนข้าวของ ขอบแก้มเพื่อน เช่น ตบหัวเพื่อน ไม่สนใจเรียน ไม่อยู่นิ่ง เดินไปเดินมาทั้งในห้องและนอกห้อง ใช้ถ้อยคำไม่สุภาพ หยาบคาย พูดโหวก ควบคุมตนเองไม่ได้ อารมณ์ร้อน มาโรงเรียนสาย</p> <p>กรณีศึกษาคณนี้จะไม่ค่อยกล้าเข้าพบครู เพราะคิดว่าตนเองเป็นเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม หากเข้าพบครูเมื่อไรก็จะถูกครูดุหรือบ่นว่าเรื่องพฤติกรรม หรืออาจถูกมองว่ามีปัญหาถึงต้องเข้าพบครู</p>	<p>ใช้เวลา 12 สัปดาห์ โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2551 - 20 กุมภาพันธ์ 2552 มีรายละเอียดดังนี้</p> <p>สัปดาห์ที่ 1-2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างความคุ้นเคยและความเชื่อมั่นไว้วางใจ เป็นกันเองกับกรณีศึกษา 2. ร่วมกับกรณีศึกษาหาสาเหตุการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว และหาแนวทางแก้ไขพร้อมทั้งวางกติกาข้อปฏิบัติร่วมกัน <p>สัปดาห์ที่ 3-4</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. จัดเวลาเพื่อให้คำปรึกษากับกรณีศึกษา 4. ขอความร่วมมือจากครูที่ปรึกษาให้ช่วยสังเกตพฤติกรรมและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาการใช้คำไม่สุภาพของกรณีศึกษา พร้อมทั้งกำชับกรณีศึกษาว่าให้มีสติควบคุมตัวเองให้มากเพื่อควบคุมการใช้คำที่ไม่สุภาพให้น้อยลง <p>สัปดาห์ที่ 5-6</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขพฤติกรรมมารโรงเรียนสาย 6. มอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในการจดบันทึกสถิติการมาเรียนและสถิติการขาด ลา มาสาย เพื่อให้กรณีศึกษาได้ทำตนให้เป็นประโยชน์ <p>สัปดาห์ที่ 7-10</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. ขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองพากรณีศึกษามาส่งให้ทันตวิในรอบเช้ารวมทั้งโทรศัพท์ไปย้ำกับกรณีศึกษา 8. ให้การเสริมแรงทางบวกในการเรียน เช่น ให้คำชมเชยและมีคะแนนโบนัสเป็นต้น <p>สัปดาห์ที่ 11-12</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. แนะนำให้กรณีศึกษากลับไปเข้าร่วมทีมฝึกซ้อมกีฬาบาสเกตบอลของโรงเรียนอีกครั้งเพื่อให้กรณีศึกษาเห็นคุณค่าในตนเอง 	<p>สัปดาห์ที่ 1-2 เมื่อกรณีศึกษาเริ่มให้ความไว้วางใจจึงเริ่มกล้าพูดคุย เปิดเผยข้อมูลกับผู้วิจัยมากขึ้น</p> <p>“เขาก็เล่าให้ฟังว่า เดียวนี้ไม่กลัวครูแล้ว มีอะไรก็จะกล้าเข้าไปพูดคุยกับครูมากขึ้น ก็จะได้รับคำแนะนำ”</p> <p>(ผู้ปกครอง, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2551)</p> <p>“เดี๋ยวนี้ผมไม่กลัวครูแล้ว เพราะครูไม่ได้จับผมส่งผู้ช่วยทันทีเหมือนคนอื่น อย่างน้อยก็ถามผมก่อนว่าไปทำอะไร ถามเหตุผลผมบ้าง ไม่ใช่ทำอะไรส่งห้องปกครอง”</p> <p>(ด.ช. ปก สดใส, สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2551)</p> <p>สัปดาห์ที่ 3-4</p> <p>“ที่สังเกตเห็นว่าเขาเปลี่ยนไปนะ ไม่ค่อยเสียงดังไม่ตะโกนคำหยาบคายเหมือนที่เคยมาก่อน แต่ไม่ตั้งใจเรียนก็ยังมีเหมือนเดิมแต่ก็ยังไม่พูดคุยก่อนทวนห้องเรียน”</p> <p>(ครูประจำชั้น, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2552)</p> <p>สัปดาห์ที่ 5-6 กรณีศึกษาปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยจดบันทึกสถิติการมาเรียน ด้วยความตั้งใจ และมีได้บกพร่องต่อหน้าที่ อีกทั้งเมื่อพบว่าสถิติการขาด ลา มาสายมีชื่อของตัวเองปรากฏบ่อยครั้ง ทำให้กรณีศึกษาเริ่มตระหนักถึงการปรับปรุงตนเองโดยการมาขอคำปรึกษาจากผู้วิจัย</p> <p>“ผมไม่เคยรู้เลยนะว่าครูเขาละเอียดกันขนาดนี้ จดรายชื่อนักเรียนขาด ลา มาสายกันทุกวัน วันๆหนึ่งก็เยอะนะครับ มาเยี่ยมดูตัวผมสงสัยไม่เหลือแล้วคะแน่นอนอะไรต่างๆ เห็นแล้วก็จะพยายามทำตัวให้ดีขึ้นแต่ไม่รู้จะดีได้แค่ไหน”</p> <p>(กรณีศึกษา, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2552)</p> <p>“ที่เอนิกแปลกใจว่าทำไมช่วงนี้เขามาโรงเรียนแต่เช้าจัง เห็นเขาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีก็ดีใจนะ ไม่รู้จะได้แค่ไหน แต่เราก็ต้องพยายามช่วยกันให้เขาเปลี่ยนได้จริงๆ จะได้เป็นผลดีกับเขา”</p> <p>(ครูประจำชั้น, สัมภาษณ์, 6 กุมภาพันธ์ 2552)</p> <p>สัปดาห์ที่ 7-10 ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ปกครองในการรายงานพฤติกรรม และการมาส่งลูกให้ทันเวลา และจากการสังเกตพบว่าเมื่อ</p>

ตารางที่ 6.4 (ต่อ)

กรณีศึกษา/พฤติกรรมที่แสดงออก	ระยะเวลา /กิจกรรมที่พัฒนา	ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น
	<p>10. ขอความร่วมมือจากครูผู้ควบคุมทีมบาสเกตบอลของโรงเรียนให้ช่วยสังเกตพฤติกรรมและร่วมมือกันเพื่อแก้ไขพฤติกรรมของกรณีศึกษา</p>	<p>ติดตามบทเรียนได้ทันเพื่อนและได้รับการเสริมแรงทางบวก กรณีศึกษามีทำที่ตั้งใจเรียนและสนใจร่วมกิจกรรมในห้องเรียนมากขึ้น อีกทั้งเมื่อกรณีศึกษามาปรึกษาเรื่องการเรียนต่อแผนการเรียนวิทย์-คณิตทั้งที่คะแนนเกรดเฉลี่ยสะสมไม่ถึงเกณฑ์ซ้ำยังถูกเฟิงเล็งจากฝ่ายปกครองอันเนื่องมาจากปัญหาความประพฤติ ผู้วิจัยจึงใช้โอกาสนี้ในการเสริมแรงให้เร่งปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งกรณีศึกษาก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จนสังเกตได้ว่าในระยะหลังๆ ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของกรณีศึกษาลดน้อยลง มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น</p> <p>“เห็นความกระตือรือร้นของเขานะ สงสัยว่าเป็นเพราะอยากเข้าสายวิทย์ในม.4 เขาก็เลยเริ่มปรับตัวให้ดีขึ้นด้วยหรือเปล่า แต่ไม่ว่าจะด้วยอะไรถ้าเขาเปลี่ยนไปในทางที่ดีก็ดีใจ”</p> <p>(ครูประจำชั้น, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2552)</p> <p>“ในคาบเลขเขาก็ตั้งใจมากขึ้น สังเกตเห็นว่าเขาพยายามตอบ และถาม ทั้งที่เมื่อก่อนไม่เคยสนใจเลย ดูกันทุกคาบ อาจเป็นเพราะว่าได้รับการติวตอนเช้าก็เริ่มเข้าใจมากขึ้น เพราะวิชาเลขเนี่ยต้องเข้าใจ ถึงจะเรียนสนุกและอยากจะทำ”</p> <p>(ครูคณิตศาสตร์, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2552)</p> <p>สัปดาห์ที่ 11-12 เมื่อกลับไปตั้งใจฝึกซ้อมเพื่อเข้าร่วมทีมก็มีความขยันขันแข็งและตรงเวลา มีระเบียบวินัยในการฝึกซ้อม เห็นความสำคัญของตนเองและเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้นซึ่งสังเกตได้จากเมื่อได้เป็นส่วนหนึ่งของทีมแข่งขันก็มีความตั้งใจในการเล่นและเป็นส่วนหนึ่งของทีมที่สามารถนำชัยชนะมาสู่ทีมได้</p> <p>“ที่เองก็พยายามกระตุ้นเขาโดยการคุยและให้ข้อคิดเขา รวมทั้งการให้แนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเอง ระเบียบ ตัวที่เองไม่ได้สอนแต่ก็ฟ้าแต่ที่แจ่มแตรก ระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา เป็นสิ่งที่สำคัญ ในทุกๆอาชีพ”</p> <p>(ครูพลศึกษา, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2552)</p> <p>นอกจากนี้กรณีศึกษาก็จะติดตามผลการประเมินพฤติกรรมของตนเองจากผู้วิจัยอยู่บ่อยครั้ง โดยมักจะแวะเวียนมาถาม</p>

ตารางที่ 6.5 การพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น กรณีศึกษาที่ 5

กรณีศึกษา/พฤติกรรมที่แสดงออก	ระยะเวลา /กิจกรรมที่พัฒนา	ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น
<p>กรณีศึกษาที่ 5 ด.ช. ป๋อง ร่า เร็ง ไม่ตั้งใจเรียน และไม่รับผิดชอบงาน ติดเพื่อน โทก ประพฤติผิดกฎระเบียบของโรงเรียน เช่น เจาะหู อยู่ไม่เนิ่ง เดินไปเดินมาทั้งในห้องและนอกห้อง ติดบุหรี่ มีเรื่องชกต่อยกับเพื่อนต่างโรงเรียน ใจร้อนควบคุมตนเองไม่ได้ ใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ หยาบคาย</p> <p>กรณีศึกษานี้จะมีลักษณะพฤติกรรมคล้ายกับกรณีศึกษาที่ 4 และอยู่ห้องเดียวกัน ผู้วิจัยจึงได้จัดกิจกรรมช่วยเหลือเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพียงแต่กรณีศึกษาที่ 5 นี้ มีระดับความรุนแรงของปัญหามากกว่ากรณีศึกษาที่ 4 มีการเกี่ยวข้องกับสารเสพติดและการทะเลาะวิวาทชกต่อยกับผู้อื่น</p>	<p>ใช้เวลา 12 สัปดาห์ โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2551 - 20 กุมภาพันธ์ 2552 มีรายละเอียดดังนี้</p> <p>สัปดาห์ที่ 1-3</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างความคุ้นเคยและความเชื่อมั่นไว้วางใจ เป็นกันเองกับกรณีศึกษา 2. ร่วมกับกรณีศึกษาหาสาเหตุการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว และหาแนวทางแก้ไขพร้อมทั้งวางกติกาข้อปฏิบัติร่วมกัน <p>สัปดาห์ที่ 3-4</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. จัดเวลาเพื่อให้คำปรึกษากับกรณีศึกษา 4. ขอความร่วมมือจากครูที่ปรึกษาให้ช่วยสังเกตพฤติกรรมและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาการใช้คำไม่สุภาพของกรณีศึกษา พร้อมทั้งกำชับกรณีศึกษาว่าให้มีสติควบคุมตัวเองให้มากเพื่อควบคุมการใช้คำที่ไม่สุภาพให้น้อยลง 5. ขอความร่วมมือจากครูฝ่ายปกครองที่มีหน้าที่ในการรักษาความเรียบร้อยเหตุการณ์ประจำวันให้ช่วยกวดขันความประพฤติของกรณีศึกษาเมื่อออกนอกบริเวณโรงเรียนเป็นพิเศษ เพื่อป้องกันเหตุทะเลาะวิวาทกับเพื่อนต่างโรงเรียน และดูแลความเรียบร้อยปลอดภัยของกรณีศึกษาในขณะที่รอผู้ปกครองมารับ 6. แนะนำให้ผู้ปกครองพานักเรียนไปปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิเพื่อควบคุมจิตใจตนเอง <p>สัปดาห์ที่ 5-10</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. สอบถามสาเหตุของการติดสารเสพติด และปัญหาเรื่องการชกต่อย ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขพฤติกรรม 8. ชี้ให้กรณีศึกษาได้เห็นโทษของสารเสพติดที่อาจเป็นสาเหตุให้อาการโรคหัวใจกำเริบได้ แนะนำให้กรณีศึกษาลด ละ เลิกพฤติกรรมที่ 	<p>สัปดาห์ที่ 1-3 ผู้วิจัยใช้เวลาถึง 3 สัปดาห์ในการสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจกับกรณีศึกษาที่ 5 กว่าจะยอมให้ความไว้วางใจและกล้าพูดคุย เปิดเผยข้อมูลกับผู้วิจัย</p> <p><i>“ผมรู้ตัวผมดีนะว่า พฤติกรรมแย่มาก ไม่ได้ในสายตาใคร เวลาโดนเรียกก็ไม่เคยหันการเข้าห้องปกครอง ทำให้ผมไม่กล้าที่จะพูดอะไรกับใคร นอกจากเพื่อนๆ ในกลุ่ม แต่ผมก็ถามปนกะว่าไม่กลัวครูเอาเรื่องไปบอกฝ่ายปกครองหรือ ปกเขาก็บอกว่าครูไว้ใจได้และยังให้คำปรึกษาด้วย แต่ครูอย่าเอาเรื่องผมไปบอกใครนะ”</i></p> <p>(ด.ช. ป๋อง ร่า เร็ง, สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2551)</p> <p>สัปดาห์ที่ 3-4 ในระยะแรกพบว่า กรณีศึกษามีความพยายามในการควบคุมตนเอง เลือกใช้คำพูดที่สุภาพและเหมาะสมเฉพาะต่อหน้าผู้วิจัย และต่อหน้าครูเท่านั้น ผู้วิจัยจึงได้เรียกกรณีศึกษาเข้ามาพบเพื่อพูดคุย ให้คำแนะนำและเสริมกำลังใจ ซึ่งกรณีศึกษาก็รับฟังและรับปากว่าจะปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นและจะพยายามควบคุมตัวเอง ประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลังครู</p> <p><i>“ต่อหน้าครูมันทำพูดดี คุยอย่างนั้น คุยอย่างนี้ น่องต้องมาดูแลอยู่ใกล้กลุ่มเพื่อน เหมือนยกสวนสัตว์มาไว้ที่ห้องเรียนเลย”</i></p> <p>(ครูประจำชั้น, สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2551)</p> <p><i>“แมกก็เห็นเขายังพูดจาเหมือนเดิมอยู่นะคะ ตอนแรกที่ได้คุยกะครูนะ แต่พอสังเกตไปเรื่อยๆ ช่วงหลังค่อนข้างดีขึ้น”</i></p> <p>(ผู้ปกครอง, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2551)</p> <p><i>“ช่วงหลังๆ ก็ดีขึ้นนะคะ แต่ก็ไม่ใช่ดีขึ้นทุกคำนะก็มีหลุดบ้าง แต่ไม่ใช่ทุกคำเหมือนเมื่อก่อน ก็ดีนะคะถ้าเขาเปลี่ยนได้ ห้องเราจะได้ไม่โดนว่ามาก แต่ต้องดูไปเรื่อยๆ”</i></p> <p>(เพื่อนร่วมชั้น, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2551)</p> <p>สัปดาห์ที่ 5-10 ส่วนสาเหตุของการติดสารเสพติดของกรณีศึกษามาจากการทำตามอย่างเพื่อน และความอยากรู้อยากลอง เนื่องจากกรณีศึกษามีเพื่อนต่างโรงเรียนและคบเพื่อนในกลุ่มอันธพาลจึงเป็นสาเหตุให้มีการชักชวนกันลองสารเสพติดและการทะเลาะวิวาทชกต่อยกันเป็นประจำ</p>

ตารางที่ 6.5 (ต่อ)

กรณีศึกษา/พฤติกรรมที่แสดงออก	ระยะเวลา /กิจกรรมที่พัฒนา	ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น
	<p>เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด</p> <p>9. ขอร่วมมือจากครูประจำชั้นและผู้ปกครองในการคอยสังเกตพฤติกรรมการใช้สารเสพติดอย่างใกล้ชิด</p> <p>10. มอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในการจัดบันทึกสถิติการมาเรียนและสถิติการขาด ลา มาสาย เพื่อให้กรณีศึกษาได้ทำตนให้เป็นประโยชน์ และเห็นคุณค่าในตนเอง</p> <p>11. ให้การเสริมแรงทางบวกในการเรียน เช่น ให้คำชมเชยและมีคะแนนโบนัส เป็นต้น</p> <p>สัปดาห์ที่ 11-12</p> <p>12. ติดตามพฤติกรรมของกรณีศึกษาโดยการสังเกตพฤติกรรมด้วยตัวผู้วิจัยเอง การพูดคุยสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับกรณีศึกษา การสอบถามข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องทั้งเพื่อน ครูและผู้ปกครอง</p>	<p>“ตอนแรกแม่ก็ไม่รู้หรอก แต่พอพาเขาไปหาหมอ ก็รู้ว่าเขาเป็นโรคหัวใจและหมอบอกให้เลิกสูบบุหรี่แม่เลยรู้ เขาไม่เคยให้เข้าห้องนอนเขาเลย พอหลังจากนั้นแม่ก็พยายามเตือนเขา ก็ได้รับความร่วมมือแต่ไม่เต็ม 100 ยังมีแอบสูบบ้าง ต้องคอยสังเกตอย่างใกล้ชิดเลย แต่แม่เองก็ต้องทำงานนะ ”</p> <p>(ผู้ปกครอง, สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2551)</p> <p>กรณีศึกษาที่ 5 เป็นเด็กที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ดี สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว เมื่อได้รับการกระตุ้นและการเสริมแรงทางบวกก็พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเรียนไปในทางที่ดีขึ้น มีความตั้งใจเรียนและสนใจร่วมกิจกรรมในห้องเรียน อีกทั้งรับผิดชอบหน้าที่ในการช่วยจัดบันทึกสถิติการมาเรียน ด้วยความตั้งใจและมีได้บกร่องต่อหน้าที่</p> <p>“ตอนแรกเห็นเดินผ่านหน้าห้องทุกวัน ก็เกือบจะว่าแล้วว่าเดินกันทำไมทุกวัน แต่พอได้เห็นเขาถือสมุดมาจกรายชื่อคนขาด ลา มาสาย ก็ได้ชื่นชมเขาไปทีไรก็ทำให้เขาตั้งใจต่อส่วนร่วม มีน้ำใจช่วยเหลือครู เขาก็ไม่ได้โต้ตอบอะไร ได้แต่ยิ้ม ก็ดีหากิจกรรมให้เขาทำจะได้เห็นว่าตนเองก็มีค่า”</p> <p>(ครูคณิตศาสตร์, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2552)</p> <p>“เขากระตือรือร้นมากขึ้นนะ รู้จักตอบและร่วมกิจกรรม เมื่อก่อนนะคุยอย่างเดียวไม่สนใจเลย ยิ่งงานที่ให้ทำอย่าพูดถึง ไม่เคยเจอสมุดเลยก็ได้ พอชมเขาก็ทำให้เขารู้สึกว่าตนเองก็ทำได้ ”</p> <p>(ครูวิทยาศาสตร์, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2552)</p> <p>สัปดาห์ที่ 11-12 จากการสังเกต สัมภาษณ์ และสอบถามจากผู้เกี่ยวข้อง พบว่าในระยะหลังกรณีศึกษามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น มีความพยายามในการควบคุมตัวเองมากขึ้นทั้งต่อหน้าและลับหลังครู ลดการใช้คำที่ไม่สุภาพให้น้อยลง อีกทั้งจากการศึกษาเอกสารบันทึกพฤติกรรมพบว่าปัญหาเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทชกต่อยกับเพื่อนน้อยลง ในด้านการเรียนพบว่ากรณีศึกษาที่มีความตั้งใจในการเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดได้รับการยืนยันจากผู้ปกครองว่าพบน้อยลง</p>

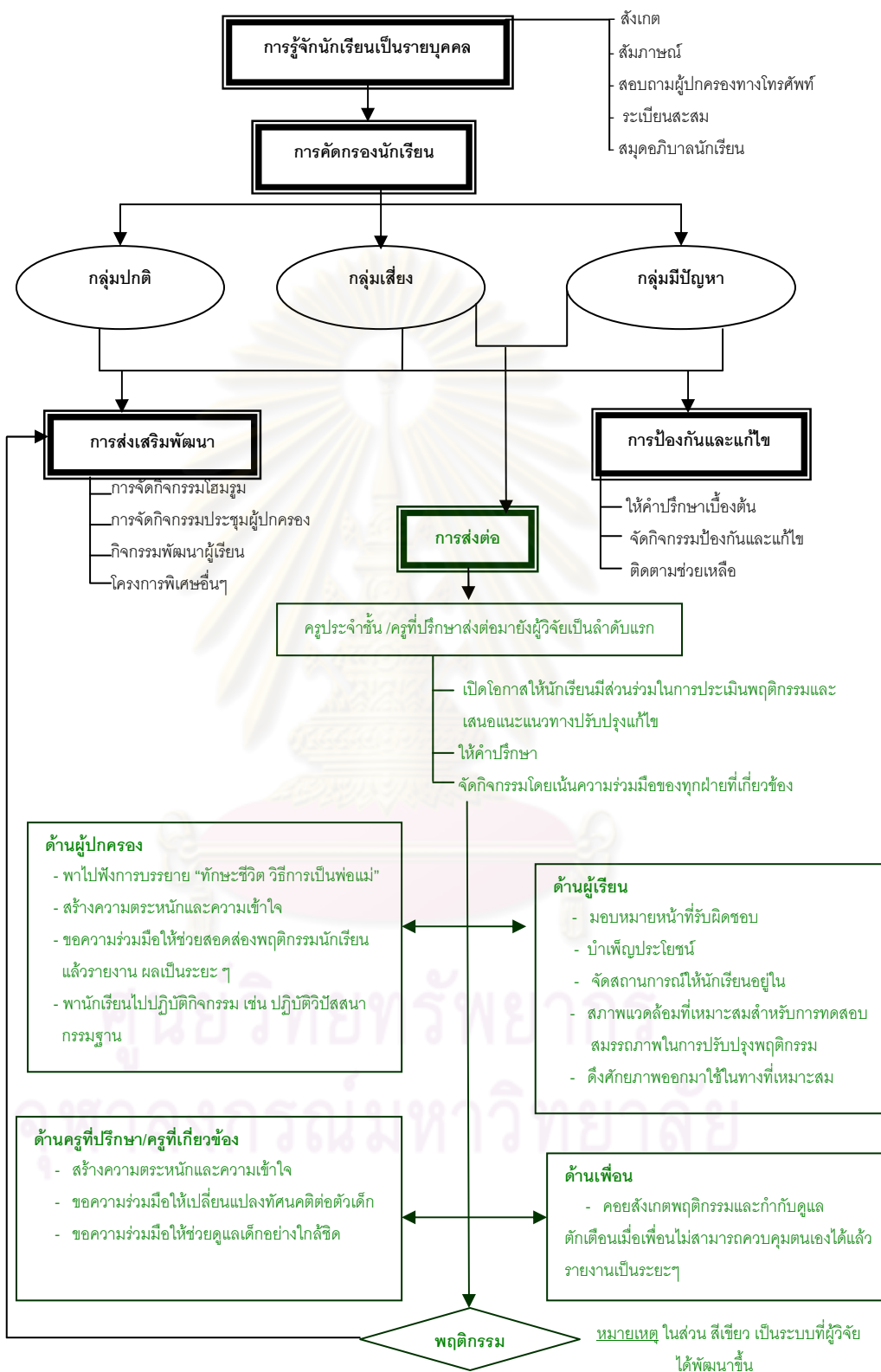
จากการศึกษา พัฒนาและติดตามผลการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อการลดปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของพหุกรณีศึกษา โดยเฉพาะกรณีศึกษาที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งทางวาจาและทางกาย ผู้วิจัยคิดว่าพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ของกรณีศึกษานั้นเพียงแต่ลดความเข้มข้นและระดับความรุนแรงของพฤติกรรมลงเท่านั้น ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของกรณีศึกษายังไม่หมดไปโดยสิ้นเชิง เพราะปัญหาบางปัญหา หรือพฤติกรรมบางอย่างของกรณีศึกษามีความรุนแรงในระดับที่ยากต่อการแก้ไขให้ดีขึ้นในฉบับพลัน เช่น การใช้สารเสพติดที่ไม่อาจเลิกเสพได้ในทันที หรือแม้แต่การใช้คำพูดที่ไม่สุภาพก็ต้องใช้เวลาในการแก้ไข ซึ่งอาจทำได้เพียงควบคุมให้เขารู้จักใช้ให้เหมาะสมกับโอกาสและบุคคลเท่านั้น สิ่งสำคัญคือทุกฝ่ายต้องมีความเข้าใจในสภาพปัญหา ให้เวลาและให้โอกาสในการปรับปรุงพฤติกรรมของกรณีศึกษา รวมทั้งต้องคอยเสริมแรงเพื่อสร้างกำลังใจในการปรับปรุงตนเองเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้นอย่างถาวร สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือต้องมีการติดตามดูแลกรณีศึกษาให้มีการปรับปรุงพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและไม่หวนกลับไปมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอีก ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถสรุปการพัฒนาและผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นใช้กับแต่ละกรณีศึกษาได้ดัง แผนภาพที่ 6.1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 6.1 สรุปผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น เพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว

สรุปกระบวนการดำเนินงานทั้ง 5 กิจกรรมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

แผนภาพที่ 6.2 สรุประบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว

ตอนที่ 2 สรุปผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็น 2 ส่วน คือ 1) สรุปผลการดำเนินการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) สรุปการติดตามผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการดำเนินการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในการดำเนินงานพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อบกพร่องที่ได้จากการค้นพบของระบบการดูแลช่วยเหลือของโรงเรียนหทัยราษฎร์มาปรับปรุงพัฒนาวิธีการดำเนินงานใหม่ในบางส่วน เช่น การสร้างความตระหนักในความสำคัญและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยการพูดคุยทำความเข้าใจให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการดูแลนักเรียน พาผู้ปกครองไปฟังการบรรยายเรื่อง “ทักษะชีวิต วิธีการเป็นพ่อแม่” โดยแพทย์หญิงจิตรา วงศ์บุญสิน กุมารแพทย์ผู้มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์กว่า 30 ปี เพื่อให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคมของวัยรุ่นรวมทั้งเทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านั้น

ไม่เพียงแต่สร้างความเข้าใจและความตระหนักแก่ผู้ปกครองเท่านั้น หากแต่ผู้วิจัยยังต้องทำความเข้าใจและสร้างความตระหนักในการเห็นความสำคัญและความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน ครูแนะแนวและครูฝ่ายปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่ปรึกษา ผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในฐานะที่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกรณีศึกษามากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำกระบวนการดำเนินงานให้การส่งต่อมีความเป็นระบบระเบียบขั้นตอนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งพบว่าเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น เพราะกรณีศึกษาส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมที่มักจะถูกเพ่งเล็งและกดดันความประพฤติอย่างเข้มงวดจากฝ่ายปกครอง จนอาจทำให้เด็กอึดอัดและรู้สึกถูกรังแกตลอดเวลา ซึ่งอาจนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมต่อต้านและทำหยาบคาย หรืออาจทำให้เด็กรู้สึกตัวตัวเองเป็นเด็กมีปัญหาทำให้ไม่กล้าเข้าพบปรึกษาครู เพราะกลัวถูกครูดุหรือบ่นว่าเรื่องพฤติกรรม หรืออาจถูกมองว่ามีปัญหาจึงต้องเข้าพบครู ซึ่งเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมา ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

“เดี๋ยวนี้ผมไม่กลัวครูแล้ว เพราะผมได้จับผมส่งผู้ช่วยทันทีเหมือนครูคนอื่น อย่างน้อยก็ถามผมก่อนว่าไปทำอะไรมา ถามเหตุผลผมบ้าง ไม่ใช่อะไรก็ส่งห้องปกครอง”

(ด.ช.ปก สดใส, สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2551)

“ผมรู้ตัวผมดีนะว่า พฤติกรรมแย่มาก ไม่ดีในสายตาใคร เวลาโดนเรียกก็ไม่เคยหันการเข้าห้องปกครอง จึงทำให้ผมไม่กล้าที่จะพูดอะไรกับใครนอกจากเพื่อนๆในกลุ่ม แต่ผมก็ถามบ๊องนะว่าไม่กลัวครูเอาเรื่องไปบอกฝ่ายปกครองหรือ ปกเขาก็บอกว่าครูไวใจได้และยังให้คำปรึกษาด้วย ผมก็เริ่มที่จะกล้าแล้ว แต่ครูอย่าเอาเรื่องผมไปบอกใครนะ”

(ด.ช.บ๊อง ร่ำเรียง, สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2551)

การดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้วิจัย จึงอาจจำแนกตามบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 ครูที่ปรึกษาและครูที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่าทัศนคติของครูมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมและการปรับปรุงพฤติกรรมของเด็ก เช่น กรณีศึกษาของ ด.ช.ชาติ รัชชัทธิที่แม้ว่าครูที่บางท่านอาจมีความอดทนระอาใจในพฤติกรรมของกรณีศึกษาที่มักแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวและก่อกวนห้องเรียนเพื่อเรียกร้องความสนใจจากครูและเพื่อน เมื่อไม่ได้รับความสนใจก็ยิ่งเพิ่มความถี่และระดับความรุนแรงให้มากขึ้น แต่เมื่อสืบค้นถึงประวัติครอบครัวก็พบว่า เป็นเด็กที่มีปัญหาครอบครัวไม่สมบูรณ์ พ่อแม่แยกทางกัน ทำให้เด็กขาดความอบอุ่นจึงแสดงออกโดยการก่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเพื่อเรียกร้องความสนใจจากผู้คนรอบข้างทั้งย่าและอาที่เป็นผู้ปกครอง ครูและเพื่อน ซึ่งในกรณีนี้ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจและขอความร่วมมือครูที่ปรึกษาให้ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด และเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อตัวเด็กที่คิดว่าเด็กแสดงพฤติกรรมเพื่อเรียกร้องความสนใจตามปกติวิสัย หากไม่ได้รับความสนใจเด็กก็จะเลิกแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นไปเอง โดยการคอยถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ แสดงความห่วงใยให้เด็กเกิดความอบอุ่นและไว้วางใจครูในฐานะพ่อแม่คนที่สองและที่พึ่งในยามที่ต้องการคำปรึกษาเพื่อหาทางออกในชีวิตหรือเพื่อระบายปัญหาที่เขาประสบ อีกทั้งครูควรประพฤติตนเป็นที่ปรึกษาที่ดี รักษาความลับ ไม่นำความลับของเด็กไปเปิดเผย เพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจซึ่งจะทำให้เด็กมีความกล้าที่จะเข้าพบเพื่อปรึกษาหรือขอคำแนะนำหรือน้อยกล้าเปิดเผยปัญหาของเขาอย่างตรงไปตรงมาซึ่งเป็นประโยชน์ต่อครูในการเข้าถึงสภาพปัญหาและสาเหตุที่แท้จริง นอกจากนี้ครูควรชมเชยหรือให้การเสริมแรงทางบวกเด็กเมื่อเด็กทำได้ดีหรือเมื่อเด็กมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเพื่อให้เด็กมีกำลังใจในการปรับปรุงพฤติกรรมและพัฒนาตนเองต่อไป

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากครูฝ่ายปกครองให้ช่วยดูแลความปลอดภัยและกวดขันความประพฤติกรณีศึกษาเป็นกรณีพิเศษเพื่อการป้องกันการเกิดปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมก้าวร้าวของกรณีศึกษา

1.2 พหุกรณีศึกษา

การเข้าไปคลุกคลีกับกรณีศึกษาทำให้ผู้วิจัยมีข้อมูลที่หลากหลายและลึกซึ้งเกี่ยวกับกรณีศึกษา เช่น สภาพปัญหา การมองและการประเมินตัวเองของกรณีศึกษา สภาพจิตใจ สภาพแวดล้อม ตลอดจนสาเหตุที่แท้จริงของการเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ทศนคติที่มีต่อครูและการเข้าพบครูเพื่อขอคำปรึกษา ซึ่งในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบดูแลนักเรียนในด้านที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้กรณีศึกษามีส่วนในการร่วมประเมินตนเองและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง โดยการชี้ให้เห็นถึงผลกระทบจากพฤติกรรมก้าวร้าวที่กรณีศึกษาแสดงออก ว่ามีผลกระทบต่อตนเอง เพื่อนและครอบครัวอย่างไร ให้กรณีศึกษาแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง แล้วทำข้อตกลงและวางกติการ่วมกันในแนวทางที่จะแก้ไข ซึ่งทำให้เด็กได้ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบ ตลอดจนรู้สึกว่าได้รับการเอาใจใส่ เข้าอกเข้าใจและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ ไม่ใช่สิ่งที่ถูกนำมาทดลอง จึงพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการร่วมปรับปรุงพฤติกรรมและเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่ดีขึ้น ในกรณีที่กรณีศึกษาไม่ประสบความสำเร็จในการปรับปรุงพฤติกรรม ก็ให้โอกาสให้ข้อคิดเพื่อเสริมกำลังใจให้กรณีศึกษามีกำลังใจในการปรับปรุงพฤติกรรมต่อไป

จากการศึกษาพบว่า การสร้างความตระหนักให้พหุกรณีศึกษาเห็นคุณค่าในตนเองโดยการมอบหมายหน้าที่ให้รับผิดชอบหรือบำเพ็ญประโยชน์เป็นแนวทางหนึ่งที่ได้ผลในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การมอบหมายให้กรณีศึกษาที่ 1 (ด.ญ.พิม ใจดี) และกรณีศึกษาที่ 2 (ด.ญ.พลอย รักเรียน) หาบทความที่มีคติเตือนใจเกี่ยวกับการพูดมาอ่านให้เพื่อนฟังและร่วมกันวิเคราะห์ หรือการขอความร่วมมือให้ครูที่ปรึกษาหาบทความมาให้กรณีศึกษาที่ 3 อ่าน แล้วสรุปข้อคิด การให้กรณีศึกษาที่ 3 นั่งสมาธิ หรือการมอบหมายให้กรณีศึกษาที่ 2 เขียนไดอารี่เพื่อติดตามความประพฤติ การมอบหมายให้กรณีศึกษาที่ 1 ดูแลรับผิดชอบการฝึกซ้อมละครในกิจกรรมการแสดงละครวันคริสตมาสและกิจกรรมเข้าค่ายพักแรมลูกเสือเนตรนารี และการมอบหมายให้กรณีศึกษาที่ 4 และ 5 ช่วยเดินจดบันทึกสถิติการมาเรียนของนักเรียนในระดับชั้นม. 3 รวมทั้งการมอบหมายให้กรณีศึกษาที่ 2 (ด.ญ.พลอย รักเรียน) ทำหน้าที่หัวหน้ากองร้อยที่สาม ดูแลความเรียบร้อยและระเบียบวินัยของเพื่อนลูกเสือเนตรนารีร่วมกองร้อย เป็นการจัดกระทำให้กรณีศึกษาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการทดสอบสมรรถภาพในการปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อเฝ้าติดตามพฤติกรรมของกรณีศึกษาและเป็นการดึงศักยภาพมาใช้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อบำบัดพฤติกรรมก้าวร้าวของกรณีศึกษา

1.3 เพื่อนร่วมชั้นของกรณีศึกษา

ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือให้จากเพื่อน และหัวหน้าห้องในการคอยสังเกตพฤติกรรมและคอยกำกับดูแล ตักเตือนเพื่อน เมื่อกรณีศึกษาไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ อีกทั้งจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการปรับปรุงพฤติกรรมของกรณีศึกษา เช่น การขอความร่วมมือเพื่อนในกลุ่มของกรณีศึกษาที่ 1 (ด.ญ.พิม ใจดี) และกรณีศึกษาที่ 2 (ด.ญ.พลอย รักเรียน) ให้ใช้คำที่สุภาพในการพูดคุยสนทนาในกลุ่ม

1.4 ผู้ปกครอง

นอกเหนือจากการพาผู้ปกครองไปฟังการบรรยายเรื่อง “ทักษะชีวิต วิธีการเป็นพ่อแม่” โดยแพทย์หญิงจิตรา วงศ์บุญสิน เพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้และความเข้าใจในเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นและสร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือและสร้างความเข้าใจให้ตรงกันแล้ว ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้คอยสอดส่องพฤติกรรมของกรณีศึกษาเมื่ออยู่ที่บ้าน แล้วรายงานผลการสังเกตเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ทราบความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมกรณีศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ในการติดตามผลและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านและโรงเรียนตลอดจนสร้างความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครองเพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสมกับเจตนารมณ์เดิมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกรมสุขภาพจิต

ในกรณีศึกษาที่ 5 (ด.ช.ป๋อง ร่าเริง) ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองพากรณีศึกษาไปปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อให้กรณีศึกษาสามารถควบคุมตนเองได้ดีขึ้น มีความใจเย็นและมีสติในการดำเนินชีวิตมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพนั่นเอง

2.สรุปการติดตามผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น

ระยะที่ 1 ทำความคุ้นเคย และสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ

ในระยะนี้เป็นระยะที่ผู้วิจัยทำความคุ้นเคย และสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจแก่พหุกรณีศึกษา โดยการพูดคุยซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งเปิดโอกาสให้กรณีศึกษามีส่วนในการร่วมประเมินตนเองและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง เนื่องจากกรณีศึกษาส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมที่มักจะถูกเพ่งเล็งและกดดันความประพฤติอย่างเข้มงวดจากฝ่ายปกครอง นอกจากนี้ยังทำให้เด็กรู้สึกที่ตัวเองเป็นเด็กที่มีปัญหาทำให้ไม่กล้าเข้าพบปรึกษาครู เพราะกลัวถูกครูดุหรือบ่นว่าเรื่องพฤติกรรมหรืออาจถูกมองว่ามีปัญหาจึงต้องเข้าพบและที่สำคัญคือกลัวว่าจะถูกครูส่งตัวเข้าห้องปกครอง ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าเกิดจากปัญหาของระบบดูแลช่วยเหลือแบบเดิมที่ขาดระบบการส่งต่อที่เป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน ที่เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาแล้วครูประจำชั้นไม่จัดการปัญหาขั้นต้นด้วยตนเองหรือส่งต่อตามลำดับ

ขั้นตอนแต่กลับส่งเข้าห้องปกครองทันที ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือจากครูที่ปรึกษาและครูที่เกี่ยวข้องว่าหากกรณีศึกษามีปัญหาพฤติกรรมขอให้ส่งต่อมายังผู้วิจัยก่อนเป็นอันดับแรกและพูดคุยเพื่อเปลี่ยนทัศนคติของกรณีศึกษาเกี่ยวกับการเข้าพบครูเพื่อปรึกษาปัญหา พบว่าส่วนใหญ่กรณีศึกษาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ยอมรับว่าตนเองมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาและพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง เพียงแต่ต้องการคำแนะนำและกำลังใจจากครูเท่านั้น ซึ่งแต่ละกรณีศึกษาอาจใช้เวลาไม่น้อยไม่เท่ากัน ส่วนใหญ่ใช้เวลาในระยาะนี้ประมาณ 2-3 สัปดาห์ ยกเว้นกรณีศึกษาที่ 5 ที่ต้องใช้เวลามากกว่าคนอื่นประมาณ 1 สัปดาห์ เพราะเป็นกรณีที่มีระดับความรุนแรงมากกว่าคนอื่นและไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลเพราะกลัวว่าผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปบอกครูฝ่ายปกครอง

ระยะที่ 2 การพัฒนา

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำความคุ้นเคยกับกรณีศึกษาจนได้รับความไว้วางใจและยอมเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมาแล้วผู้วิจัยจึงได้จัดกระทำ (treatment) แก่พหุกรณีศึกษาด้วยวิธีที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม เช่น ให้กรณีศึกษาที่ 1 และ 2 หาบทความที่มีข้อคิดเกี่ยวกับการพูดมาอ่านให้เพื่อนฟังและวิเคราะห์ร่วมกันแล้วสรุปข้อคิด ในขณะที่กรณีศึกษาที่ 3 ผู้วิจัยต้องขอความร่วมมือให้ครูที่ปรึกษาเป็นผู้หาบทความมาเองเพื่อให้เด็กอ่านและสรุปข้อคิด และขอความร่วมมือให้ครูประจำชั้นดูแลเอาใจใส่เด็กอย่างใกล้ชิด เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดจากการเรียกร้องความสนใจ การมอบหมายให้กรณีศึกษาที่ 4 และ 5 ช่วยเดินจุดบันทึกสถิติการมาเรียนของนักเรียนในระดับชั้นม. 3 หรือการมอบหมายให้กรณีศึกษาที่ 1 และกรณีศึกษาที่ 2 รับผิดชอบหน้าที่ที่ตนเองมีความถนัดคือ มอบหมายให้กรณีศึกษาที่ 1 รับผิดชอบดูแลการฝึกซ้อมละครห้องและมอบหมายให้กรณีศึกษาที่ 2 รับผิดชอบหน้าหัวหน้ากองร้อยที่สามเพื่อดูแลความเรียบร้อยและระเบียบวินัยของลูกเสือเนตรนารีร่วมกองร้อย สิ่งเหล่านี้เป็นการจัดกระทำ (treatment) ให้กรณีศึกษาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการทดสอบสมรรถภาพในการปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อเฝ้าติดตามพฤติกรรมของกรณีศึกษาและเป็นการดึงศักยภาพมาใช้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อบำบัดพฤติกรรมก้าวร้าวของกรณีศึกษา

ในระยะนี้ผู้วิจัยจะขอแบ่งการติดตามผลตามลักษณะพฤติกรรมเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา คือกรณีศึกษาที่ 1 และ 2

จากการเฝ้าติดตามสังเกต พัฒนาและประเมินพฤติกรรมของกรณีศึกษาที่ 1 และ 2 ตั้งแต่สัปดาห์แรก ผู้วิจัยพบว่ากรณีศึกษามีพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นลำดับในเรื่องการปรับปรุงตนเองในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา แม้ในช่วงสัปดาห์แรกกรณีศึกษาจะยังมีการหลุดคำพูดที่ไม่สุภาพออกมาบ่อยมากและในขณะที่คุยกับกลุ่มเพื่อนก็ยังคงส่งเสียงดังโวยวาย และใช้คำพูดที่ไม่สุภาพตามเดิม แต่ในชั้นเรียนกลับพบว่ากรณีศึกษาที่มีความพยายามในการควบคุมตนเองโดยการ

พยายามลดความดังของเสียงลงและเริ่มพยายามใช้คำพูดที่สุภาพมากขึ้น เมื่อได้รับผลกระทบจากการใช้คำพูดที่ไม่สุภาพโดยการไม่ได้รับความร่วมมือในการทำกิจกรรมและได้รับคำแนะนำตักเตือนจากผู้วิจัย กรณีศึกษารับฟังและนำไปปฏิบัติด้วยความตั้งใจและเต็มใจจนประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากเพื่อน ก็ทำให้กรณีศึกษามีกำลังใจที่จะปรับปรุงตัวเองต่อไป ซึ่งหลังจากความสำเร็จในการปรับปรุงพฤติกรรมของกรณีศึกษาในสัปดาห์ที่ 8 เสร็จสิ้นลงแต่ภารกิจของผู้วิจัยก็ยังคงดำเนินต่อไปในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้คำพูดแก่กรณีศึกษาที่ตอนนี้ยอมรับฟังคำแนะนำและนำไปปฏิบัติด้วยความตั้งใจมากขึ้น อีกทั้งมักจะเป็นฝ่ายเข้ามาปรึกษาและขอคำแนะนำด้วยตนเอง ด้วยท่าทีที่สุภาพอ่อนน้อมมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยถือว่าการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ใช้กับกรณีศึกษาที่ 1 และ 2 ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง

2. กลุ่มที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจาและทางกายได้แก่กรณีที่ 3, 4, 5

จากการที่ผู้วิจัย ครูประจำชั้นและกรณีศึกษาได้วางกติกาไว้ร่วมกันในการหาแนวทางแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของกรณีศึกษา โดยการพัฒนารูปแบบวิธีการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความใกล้ชิดและเป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนมากขึ้น มีการกำหนดหน้าที่ให้กรณีศึกษารับผิดชอบเพื่อให้เขาเห็นคุณค่าในตนเองและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่คุณวิจัยพบว่าได้ผลดี

จากการสังเกตโดยผู้วิจัยเอง การได้พูดคุยสอบถามกรณีศึกษาและติดตามพฤติกรรมจากการสัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาและครูที่เกี่ยวข้อง พบว่ากรณีศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีความพยายามในการปรับปรุงพฤติกรรมและควบคุมตนเองได้ดีขึ้น ให้ความสนใจและตั้งใจในการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนมากขึ้น ประกอบกับการเสริมแรงทางบวกเมื่อเด็กทำได้ดีหรือมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นก็เป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและทำให้พฤติกรรมก้าวร้าวขั้นเรียนของกรณีศึกษาลดลงไปด้วย ส่วนการดูแลช่วยเหลือกรณีศึกษาที่ 3 นั้นต้องเน้นการให้ความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งอาจเป็นเพราะว่ากรณีศึกษามีครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์จึงขาดความอบอุ่นและพยายามก่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเพื่อเรียกร้องความสนใจ ยิ่งไม่มีใครสนใจ ยิ่งแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นออกมา ครูต้องมีความอดทน เข้าใจในสภาพปัญหาของเด็ก และเปลี่ยนทัศนคติบางอย่างเกี่ยวกับเด็กโดยเฉพาะทัศนคติด้านลบที่ไม่ส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังเกตได้ว่าในระยะหลัง ๆ ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของกรณีศึกษาลดน้อยลง มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ตั้งใจเรียนมากขึ้น จนทุกคนที่เกี่ยวข้องมองเห็นความตั้งใจจริงในการปรับปรุงตนเอง และอดชื่นชมด้วยความแปลกใจไม่ได้

ระยะที่ 3 การติดตามผล

จากการศึกษา พัฒนาและติดตามผลการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อการลดปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของพหุกรณีศึกษา โดยเฉพาะกรณีศึกษาที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งทางกายและทางวาจา ผู้วิจัยคิดว่าพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ของกรณีศึกษานั้นเพียงแต่ลดความเข้มข้นและระดับความรุนแรงของพฤติกรรมลงเท่านั้น ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของกรณีศึกษายังไม่หมดไปโดยสิ้นเชิง เพราะปัญหาบางปัญหา หรือหากพฤติกรรมบางอย่างของกรณีศึกษานั้นมีความรุนแรงในระดับที่ยากต่อการแก้ไขให้ดีขึ้นในฉบับหลัง เช่น การใช้สารเสพติดที่ไม่อาจเลิกเสพได้ในทันที หรือแม้แต่การใช้คำพูดที่ไม่สุภาพก็ต้องใช้เวลาในการแก้ไข ซึ่งอาจทำได้เพียงควบคุมให้เขารู้จักใช้ให้เหมาะสมกับโอกาสและบุคคลเท่านั้น สิ่งสำคัญคือความเข้าใจในปัญหาและความเข้าใจที่มีต่อตัวกรณีศึกษาของผู้เกี่ยวข้องที่ต้องให้เวลาและโอกาสแก่เขาในการปรับปรุงตัวเองและการเสริมแรงทางบวกเพื่อให้กำลังใจในการปรับปรุงตัวเองเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้นอย่างถาวร แต่สิ่งเหล่านี้คือสัญญาณที่ดีที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นและเป็นการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนหากทุกฝ่ายยื่นมือในการร่วมมือกัน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยคิดว่าภาระหน้าที่ของผู้วิจัยในฐานะของครูที่ปรึกษาและครูที่เกี่ยวข้องยังไม่อาจสิ้นสุดลงเพียงเท่านี้คือการติดตามดูแลกรณีศึกษาให้มีการปรับปรุงพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและไม่หวนกลับไปมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอีก ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการแก้ปัญหาความก้าวร้าว
ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการ
ส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร: พหุกรณีศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ข้อคือ

1) เพื่อศึกษาแนวคิด จุดมุ่งหมาย องค์กรประกอบ กระบวนการในการแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว
ของนักเรียนตลอดจนปัญหาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสองภาษา สังกัด
สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ที่ครูใช้แก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของ
นักเรียนในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาลักษณะและสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา
เอกชน 3) เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของโรงเรียนสอง
ภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และ 4) เพื่อศึกษาผลการใช้
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา
เอกชน

วิธีการศึกษาพหุกรณีศึกษาได้เลือกสนามวิจัยเป็นโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนัก
บริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยเลือกนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 5 คน
แบ่งเป็นนักเรียนหญิง 2 คนและนักเรียนชาย 3 คน ซึ่งมีความแตกต่างกันทางด้านสภาพครอบครัว
และเป็นนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว

การเก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละกรณีศึกษาใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษา
เอกสาร เครื่องมือที่ใช้ คือ แนวทางการสังเกต แนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการ
วิจัยครั้งนี้มี 3 แหล่ง คือ 1) บุคคล ประกอบด้วย พหุกรณีศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน ครูฝ่าย
ปกครอง ผู้บริหารฝ่ายปกครอง ครูแนะแนว ครูพยาบาล และครูผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และผู้ปกครอง
ของพหุกรณีศึกษา 2) เอกสาร ประกอบด้วย เอกสารของพหุกรณีศึกษา เอกสารของครูประจำชั้น
สมุดบันทึกพฤติกรรม สมุดอภิบาลนักเรียน 3) เหตุการณ์ ประกอบด้วย การสังเกตพฤติกรรม
แสดงออกของพหุกรณีศึกษาทั้งในขณะร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้านวิชาการและการ
ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้น การจัดกระทำข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ การลดทอนข้อมูล
การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า การตรวจสอบการจดบันทึก การวิเคราะห์แบบอุปนัย การ
วิเคราะห์เนื้อหาและการตีความแบบสร้างข้อสรุป

สรุปผลการวิจัย

1. แนวคิด จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบ กระบวนการ และปัญหาในการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน มีดังนี้

แนวคิดของการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสองภาษา คือ การมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง

จุดมุ่งหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมุ่งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคลากรของโรงเรียนและผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ

องค์ประกอบของระบบมี 5 ส่วน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรอง 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข 5) การส่งต่อ

กระบวนการ ประกอบด้วย 1) การวางแผน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมโดยการรับนโยบายจากหน่วยงานส่วนกลางที่กำกับดูแลมาปรับใช้ให้เข้ากับสภาพปัญหาและบริบทของโรงเรียนและการวางแผนงานและกำหนดโครงสร้างการทำงานโดยการ (1) ศึกษาทำความเข้าใจในระบบเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติ (2) ศึกษาความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน (3) ประชุมทีมนำและทีมประสานเพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ (4) ชี้แจงให้ทีมทำคือครูที่ปรึกษา ทราบ (5) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบ 3 ทีม ได้แก่ ทีมนำ ทีมประสาน และทีมทำ 2) การดำเนินงานตามแผน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหาและสภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียน การให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่บุคลากร การคัดเลือกกิจกรรมในการดำเนินงาน การมอบหมายงานและการจัดกลุ่มนักเรียน จากนั้นจึงมอบหมายให้ครูที่ปรึกษานำไปดำเนินการตามขั้นตอนในองค์ประกอบทั้ง 5 ส่วน 3) การตรวจสอบ/ประเมินผล และ 4) การปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน

ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 1) ความร่วมมือ และความเสียสละของครู-อาจารย์ 2) ความร่วมมือจากผู้ปกครอง 3) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) การเสริมกำลังใจ

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย

1) ปัญหาจากการบริหารจัดการระบบภายในองค์กร 2) ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของครู-อาจารย์ 3) ขาดความร่วมมือจากนักเรียน 4) ผู้ปกครองขาดความตระหนักถึงความสำคัญ 5) การใช้กฎระเบียบของสถานศึกษา

แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 1) จัดระบบการบริหารงานให้มีการกระจายอำนาจมากขึ้น 2) เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการคิดและมีอำนาจในการตัดสินใจ 3) มีการวางตัวบุคลากรให้มีอำนาจหน้าที่และ

ขอบเขตของการใช้อำนาจ แนวทางการปฏิบัติและการลงโทษที่เป็นไปในทางเดียวกันให้ชัดเจนเพื่อป้องกันความสับสนที่อาจเกิดขึ้น 4) จัดประชุมชี้แจงบุคลากรให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นในหน้าที่ของครูที่ปรึกษา 5) เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะหรือความรู้สึกจากการปฏิบัติงาน 6) จัดระบบการทำงานให้มีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจน 7) ลดภาระงานที่ซ้ำซ้อน โดยเฉพาะงานด้านเอกสารซึ่งเป็นภาระงานประจำของครูเพื่อสนับสนุนให้ครูมีเวลาปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น 8) ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือจากบุคลากรหลักที่รับผิดชอบ

2. ลักษณะของปัญหา สาเหตุและปัจจัยของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา

ลักษณะของปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ได้แก่

1. พฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย พบว่าในนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมก้าวร้าวทางกายและมีความรุนแรงน้อยกว่านักเรียนชาย เช่น การชกสีหน้าเวลาไม่พอใจหรือถูกครูตักเตือนเมื่อประพฤติตนไม่เหมาะสม ส่วนนักเรียนชายจะมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมก้าวร้าวทางกายที่มีความรุนแรงมากกว่า ด้วยการแสดงพฤติกรรมต่อต้านเมื่อได้รับการว่ากล่าวตักเตือน เช่น ทำท่าไม่สนใจ ทบตีเตะหรือโยนข้าวของ หรือแสดงพฤติกรรมต่อต้านเมื่อต้องเรียนกับครูที่ตนรู้สึกไม่ชอบโดยการไม่เรียน ก่อวุ่นห้องเรียน ชอบคุยชอบแหย่เพื่อนในขณะที่เรียน ชอบแกล้งเพื่อน เช่น ตบหัวเพื่อน หรือต่อยที่แขน ลำตัว เป็นต้น เริ่มมาโรงเรียนสายและไม่สนใจกิจกรรม ประพฤติผิดกฎระเบียบของโรงเรียน เช่น เจาะหู แต่งกายผิดระเบียบ ติดสารเสพติด และมีเรื่องชกต่อยกับเพื่อนต่างโรงเรียน

2. พฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา พบว่านักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจาโดยการใช้อคำพูดที่ไม่สุภาพ มักจะสบถคำหยาบคายขณะที่พูดคุยกับเพื่อน พูดจาข่มขู่เพื่อน หรือพยายามใช้อคำพูดที่ไม่สุภาพเพื่อสร้างความเป็นกันเองในกลุ่มและข่มผู้อื่นที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่ม ส่งเสียงดัง และพูดคุยกับเพื่อนอยู่ตลอดเวลาทั้งในขณะที่ครูอธิบายและให้ทำแบบฝึกหัด เวลาครูตักเตือนจะมีการโต้แย้งอยู่เสมอ ไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นหรือคำแนะนำของผู้อื่น ชอบวางตัวเสมอครูโดยการใช้อคำพูดที่ไม่เหมาะสมสร้างความคุ้นเคย เป็นกันเองกับครู ชอบแซวครู และใช้อคำพูดไม่เหมาะสมกับผู้อาวุโสกว่า โดยพบว่านักเรียนชายจะมีลักษณะการก้าวร้าวโดยการใช้อวาจาที่รุนแรงมากกว่านักเรียนหญิงและใช้อคำพูดที่ไม่สุภาพจนติดเป็นนิสัยและไม่รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ผิดปรกติ

สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวพบว่ามีนักเรียนหญิงซึ่งส่วนใหญ่มีพฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจานั้นมีสาเหตุมาจากการใช้อคำพูดที่ไม่สุภาพโดยไม่ทราบความหมาย เป็นการใช้อตามเพื่อน ความรู้สึกเป็นปมด้อยและขาดความมั่นใจในตนเองทำให้มีการปรับตัวโดยการใช้อสิ่งที่คิดว่าเป็นปมด้อยคือตัวโตกว่าเพื่อน มาเป็นปมเด่น ส่วนสาเหตุการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน

ชาย คือ ต้องการเป็นที่ยอมรับจากกลุ่ม การเลียนแบบเพื่อน การขาดความอบอุ่นจากสภาพครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ เรียกร้องความสนใจจากครูและผู้แวดล้อม นอกจากนี้พฤติกรรมก้าวร้าวยังมีสาเหตุมาจากการติดสารเสพติดและการคบเพื่อนต่างโรงเรียน

3. พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว มีดังนี้

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้นมีจุดมุ่งหมาย และองค์ประกอบ 5 ส่วนเหมือนกับระบบดูแลช่วยเหลือของโรงเรียนสองภาษาที่ใช้มาแต่เดิม จากการศึกษาพบว่ากระบวนการที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวได้ คือ การส่งต่อที่ยังไม่มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน ดังนั้นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเน้นที่การปรับปรุงในกระบวนการส่งต่อให้มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนมากขึ้นโดยมีการดำเนินการดังนี้ ได้แก่ ระยะเวลาที่ 1 ทำความคุ้นเคยและสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ ระยะเวลาที่ 2 พัฒนา และระยะเวลาที่ 3 การติดตามผล

การดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้วิจัย จึงอาจจำแนกตามบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ครูที่ปรึกษาและครูที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่าทัศนคติของครูมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมและการปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียน ได้มีการทำความเข้าใจและขอความร่วมมือครูที่ปรึกษาให้ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด และเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อตัวนักเรียน คอยถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ แสดงความห่วงใยให้นักเรียนเกิดความอบอุ่นและไว้วางใจครูในฐานะพ่อแม่คนที่สองและที่พึ่งในเวลาที่ต้องการคำปรึกษาเพื่อหาทางออกในชีวิตหรือเพื่อระบายปัญหาที่เขาประสบ ครูควรประพฤติตนเป็นที่ปรึกษาที่ดี รักษาความลับ ไม่นำความลับของนักเรียนไปเปิดเผย เพื่อให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจซึ่งจะทำให้นักเรียนมีความกล้าที่จะเข้าพบเพื่อปรึกษาหรือขอคำแนะนำหรืออย่างน้อยกล้าเปิดเผยปัญหาของเขาโดยตรงไปตรงมาซึ่งเป็นประโยชน์ต่อครูในการเข้าถึงสภาพปัญหาและสาเหตุที่แท้จริง นอกจากนี้ครูควรชมเชยหรือให้การเสริมแรงทางบวกเมื่อนักเรียนทำได้ดีหรือเมื่อนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเพื่อให้นักเรียนมีกำลังใจในการปรับปรุงพฤติกรรมและพัฒนาตนเองต่อไป

2. นักเรียนในโรงเรียนสองภาษา

จากการศึกษาพบว่า การสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเองโดยการมอบหมายหน้าที่ให้รับผิดชอบหรือบำเพ็ญประโยชน์เป็นแนวทางหนึ่งที่ได้ผลในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การจัดกระทำให้นักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการทดสอบสมรรถภาพในการปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อเฝ้าติดตามพฤติกรรมและเป็นการดึงศักยภาพมาใช้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อบำบัดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน

3. เพื่อนร่วมชั้น

ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากเพื่อน และหัวหน้าห้องให้คอยสังเกตพฤติกรรมและกำกับดูแล ตักเตือนเพื่อน เมื่อนักเรียนไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ เพื่อจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียน

4. ผู้ปกครอง

ผู้วิจัยได้พาผู้ปกครองไปฟังการบรรยายเรื่อง “ทักษะชีวิต วิธีการเป็นพ่อแม่” โดยแพทย์หญิงจิตรา วงศ์บุญสิน เพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้และความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นและวิธีการเลี้ยงดูเพื่อสร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือและทำความเข้าใจให้ตรงกัน และได้ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้คอยสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน แล้วรายงานผลการสังเกตเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ทราบความเคลื่อนไหวและความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน อันจะเป็นประโยชน์ในการติดตามผลและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านและโรงเรียนตลอดจนสร้างความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครองเพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. ผลการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว มีดังนี้

ระยะที่ 1 ทำความคุ้นเคย และสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ

พบว่านักเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ยอมรับว่าตนเองมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาและพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง เพียงแต่ต้องการคำแนะนำและกำลังใจจากครูเท่านั้น

ระยะที่ 2 การพัฒนา

ผู้วิจัยได้จัดกระทำ(treatment) แก่นักเรียนด้วยวิธีที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการจัดกระทำ (treatment) ให้นักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการทดสอบสมรรถภาพในการปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อเฝ้าติดตามพฤติกรรมและเป็นการดัดศักยภาพมาใช้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อบำบัดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน แบ่งการติดตามผลตามลักษณะพฤติกรรมก้าวร้าวเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย

พบว่านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี มีความพยายามในการปรับปรุงพฤติกรรมและควบคุมตนเองได้ดีขึ้น ให้ความสนใจและตั้งใจในการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนมากขึ้น ประกอบกับการเสริมแรงทางบวกเพื่อสร้างกำลังใจแก่นักเรียน การให้ความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด และเปลี่ยนทัศนคติด้านลบของครูที่มีต่อเด็ก ก็เป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและทำให้พฤติกรรมก่อนกวนชั้นเรียนของนักเรียนลดลงไปด้วย

2. กลุ่มที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา

พบว่านักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นลำดับในเรื่องการปรับปรุงตนเองในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา มีความพยายามในการควบคุมตัวเองโดยการพยายามลดความดังของเสียงลงและเริ่มพยายามใช้คำพูดที่สุภาพมากขึ้น เมื่อได้รับผลกระทบจากการใช้คำพูดที่ไม่สุภาพด้วยการไม่ได้รับความร่วมมือในการทำกิจกรรมและได้รับคำแนะนำตักเตือน นักเรียนก็รับฟังและนำไปปฏิบัติด้วยความตั้งใจและเต็มใจจนประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากเพื่อน ทำให้นักเรียนมีกำลังใจที่จะปรับปรุงตัวเองต่อไป

ระยะที่ 3 การติดตามผล

จากการศึกษาพัฒนาและติดตามผลการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ พบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวทางกายและทางวาจาสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น แต่การลดปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ผู้วิจัยคิดว่าพฤติกรรมเสียงต่าง ๆ ของนักเรียนในบางพฤติกรรมเป็นเพียงแค่ลดความเข้มข้นและระดับความรุนแรงของพฤติกรรมลงเท่านั้น ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนยังไม่หมดไปโดยสิ้นเชิง เพราะพฤติกรรมบางอย่างของนักเรียนมีความรุนแรงในระดับที่ยากต่อการแก้ไขให้ดีขึ้นในชั้นปล้น ดังนั้นทุกฝ่ายต้องมีความเข้าใจในสภาพปัญหา ให้เวลาและให้โอกาสในการปรับปรุงพฤติกรรม รวมทั้งต้องคอยเสริมแรงเพื่อสร้างกำลังใจในการปรับปรุงตนเอง รวมทั้งต้องมีการติดตามดูแลให้มีการปรับปรุงพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและไม่หวนกลับไปมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอีก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการทำวิจัยพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการแก้ปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่อยู่คิดว่ามีส่วนทำให้การดำเนินงานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือสำเร็จลุล่วงไปได้คือการเข้าถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาซึ่งเกิดจากการดำเนินงานตามกระบวนการที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รวมถึงการได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตัวนักเรียนเองและเพื่อนนักเรียนที่มีส่วนในการสนับสนุนให้การดำเนินงานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือประสบความสำเร็จ โดยในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ระยะตามขั้นตอนการติดตามผลซึ่งต้องติดตามวิเคราะห์ผลและดำเนินงานพัฒนาควบคู่กันไปทุกระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การเตรียมการพัฒนา โดยการสร้างความคุ้นเคยและความเชื่อมั่นไว้วางใจ เพื่อให้ นักเรียนยอมเปิดเผยข้อมูลและให้ความร่วมมือด้วยความยินยอมพร้อมใจ ทั้งนี้เพื่อการเข้าถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กนั่นเอง ระยะที่ 2 การพัฒนา เป็นระยะที่ผู้วิจัย

ใช้การจัดกระทำ (treatment) กับเด็กโดยการจัดสถานการณ์ให้นักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อเฝ้าติดตามพฤติกรรมและเป็นการดึงศักยภาพมาใช้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อบำบัดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน และระยะที่ 3 ระยะติดตามผลการพัฒนา จากการศึกษาพบว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้น เป็นระบบที่สามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวได้จริง มีกระบวนการพัฒนาที่มีขั้นตอน และเป็นกระบวนการที่ใช้การวิจัยและพัฒนาซึ่งเกิดจากการได้ศึกษาวิเคราะห์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) และระบบการดูแลช่วยเหลือของโรงเรียนสองภาษา ซึ่งทำให้เข้าใจจุดเน้นของโรงเรียนรวมทั้งปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่ผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษามาปรับปรุงระบบและได้ทดลองใช้เป็นเวลา 4 เดือนกับนักเรียนที่มีลักษณะภูมิหลัง สภาพครอบครัว และเพศที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาและวิเคราะห์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสองภาษา พบว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 1) ปัญหาจากการบริหารจัดการระบบภายในองค์กร 2) ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของครู-อาจารย์ 3) ขาดความร่วมมือจากนักเรียน 4) ผู้ปกครองขาดความตระหนักถึงความสำคัญ 5) กฎระเบียบไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติของสถานศึกษา ด้วยข้อจำกัดด้านเงื่อนไขของเวลาและอำนาจหน้าที่ทำให้ผู้วิจัยเลือกพัฒนาเฉพาะในหน่วยย่อยซึ่งอำนาจหน้าที่ของผู้วิจัยเอื้ออำนวย โดยมุ่งไปที่การหวังผลเพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นหลัก เช่น ปัจจัยเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการภายในองค์กร ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการลำดับขั้นตอนการส่งต่อ ที่ผู้วิจัยไม่สามารถดำเนินการเปลี่ยนแปลงระบบได้ จึงได้มุ่งไปที่การดำเนินการแก้ไขกระบวนการย่อย คือ ปรับปรุงขั้นตอนการส่งต่อให้มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยรับหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษาหรือรับการส่งต่อจากครูที่ปรึกษาเป็นลำดับแรกเพื่อให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาในเบื้องต้นก่อนส่งต่อหากระดับความรุนแรงของปัญหาเกินกำลังของผู้วิจัย และอีกหนึ่งปัญหาหลักของการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาและได้ผลอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน คือ การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญและการให้ความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของครูที่ปรึกษา ครูที่เกี่ยวข้องและผู้ปกครอง

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่เกิดจากการบริหารจัดการระบบภายในองค์กรของโรงเรียนสองภาษา ด้วยลักษณะที่ยังไม่มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางเท่าที่ควร อำนาจในการตัดสินใจหรือนโยบายต่าง ๆ มาจากฝ่ายบริหาร ครูยังไม่มีส่วนร่วมในการคิดหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเท่าที่ควร จากการสังเกตและสัมภาษณ์พบว่าหากนักเรียนมีปัญหาทั้งเรื่องการเรียนและพฤติกรรม ผู้ที่มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการตัดสินใจคือฝ่ายบริหาร และแม้จะมีการกำหนดหน้าที่ในการทำงานเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้าระดับ แต่พบว่าบุคลากรเหล่านี้ยังไม่มีส่วนร่วมที่ชัดเจนใน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเท่าที่ควร สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุของปัญหาการส่งต่อที่ไม่มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเฉพาะครูประจำชั้นซึ่งศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลืออาจแตกต่างกัน บางครั้งพบว่าเมื่อครูประจำชั้นไม่สามารถจัดการในเบื้องต้นได้เมื่อเด็กก่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาก็จะดำเนินการส่งนักเรียนเหล่านี้เข้าห้องปกครอง ซึ่งผู้ที่จัดการปัญหาในขั้นนี้คือ รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจกรรม เนื่องจากครูท่านอื่นไม่มีอำนาจในการตัดสินใจแก้ปัญหาหรือจัดการกับเด็ก นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับกฎระเบียบที่มีความยืดหยุ่น อันเป็นผลต่อเนื่องให้ครูเกิดความสับสนและไม่กล้าตัดสินใจใช้กฎระเบียบเหล่านี้กับเด็กเพราะเกรงว่าจะมีผลกระทบ เมื่อเกิดปัญหาจึงส่งเด็กเข้าห้องปกครองทันทีเพื่อให้ฝ่ายบริหารตัดสินใจทีเดียว เกิดผลกระทบต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ทำให้เด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมซึ่งส่วนใหญ่ มักจะถูกเพ่งเล็งและกดดันความประพฤติอย่างเข้มงวดจากฝ่ายปกครองอยู่แล้วรู้สึกตัวตัวเองเป็นเด็กมีปัญหาจึงไม่กล้าเข้าพบปรึกษาครู เพราะกลัวถูกครูดุหรือบ่นว่าเรื่องพฤติกรรมหรืออาจถูกมองว่ามีปัญหาจึงต้องเข้าพบครูและกลัวว่าอาจถูกส่งเข้าห้องปกครอง สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งคือการขาดความเข้าใจและการตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่จะนำไปสู่การให้ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวนักเรียนเอง ครูที่ปรึกษา ครูที่เกี่ยวข้องและผู้ปกครอง จากการศึกษาพบว่า การขาดความร่วมมือจากนักเรียนถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญของการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของนันท์พงศ์ พุฒษชาติวิรัตน์ (2546) ที่พบว่าหากนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการเปิดเผยข้อมูลที่แท้จริงหรือปิดบังปัญหากับผู้ปกครองเพราะกลัวความผิดที่ทางโรงเรียนแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ก็ทำให้ครูที่ปรึกษาหรือทางโรงเรียนไม่ทราบข้อมูลที่แท้จริงและไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดได้ รวมทั้งเป็นสาเหตุที่ทำให้ทางโรงเรียนและที่บ้านไม่สามารถสื่อสารกันได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังพบปัญหาภาระงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เพิ่มขึ้นของครูที่ปรึกษานอกเหนือจากงานในหน้าที่คือการสอน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสังคม แก้วสว่าง (2547) ดังนั้นการจะดำเนินการให้ได้ผลดีครูจะต้องให้ความร่วมมือ เสียสละเวลาให้กับงานประจำชั้นให้มากขึ้นเพื่อดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด ตลอดจนผู้ปกครองก็มีส่วนสำคัญในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของบุตรหลานเมื่ออยู่นอกเขตรั้วโรงเรียน หากผู้ปกครองไม่ตระหนักถึงความสำคัญและไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานก็จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือเช่นกัน

ในการดำเนินการเพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นมุ่งหวังผลเพียงแก้ไขปัญหาพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือของสองภาษามารับปรุงโดยการจัดลำดับขั้นตอนการส่งต่อ

ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในการนี้ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากครูที่ปรึกษาและครูที่เกี่ยวข้องในการรับเป็นที่ปรึกษาในเบื้องต้นเอง เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจะไม่ถูกส่งเข้าห้องปกครองทันทีเหมือนที่ผ่านมามาก แต่ผู้วิจัยจะให้คำปรึกษาในเบื้องต้นโดยการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ประเมินพฤติกรรมของตนเอง รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา พบว่าส่วนใหญ่ นักเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ยอมรับว่าตนเองมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาและพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง เพียงแต่ต้องการคำแนะนำและกำลังใจจากครูเท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้จัดกระทำ(treatment) โดยการมอบหมายหน้าที่เพื่อกำหนดสถานการณ์ให้นักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการทดสอบสมรรถภาพในการปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อเฝ้าติดตามพฤติกรรมของนักเรียนและเป็นการดึงศักยภาพมาใช้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อบำบัดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ทั้งยังทำให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าในตนเองและได้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์อีกด้วย ในบางกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือให้ครูที่ปรึกษาเปลี่ยนทัศนคติด้านลบที่มีต่อเด็กและเอาใจใส่ใกล้ชิดเด็กมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุทธิดา ภักดีบุญ (2548) ที่พบว่าแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานร่วมกัน คือ การสร้างความตระหนักให้ครูที่ปรึกษาเห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือและมีทัศนคติเชิงบวกในการดำเนินงาน จากการศึกษาพบว่านักเรียนสามารถจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี แม้อาจไม่ประสบความสำเร็จในตอนแรก แต่เมื่อให้โอกาสได้แก้ตัว รวมทั้งให้คำแนะนำ และขอความร่วมมือให้เพื่อนนักเรียนคอยสังเกตพฤติกรรมและกำกับดูแล คอยเตือนเมื่อนักเรียนไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ พร้อมทั้งให้การเสริมแรง นักเรียนก็สามารถปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองจนสามารถทำงานที่มอบหมายได้ประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากเพื่อนเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเทือง ภูมิภักทราคม (2529) ที่พบว่าการปรับปรุงพฤติกรรมโดยมีการใช้วิธีการเสริมแรงทางบวก สามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนได้

ระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในครั้งนี้ใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 8-12 สัปดาห์ตามความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและระดับความรุนแรงของปัญหาพฤติกรรมของแต่ละกรณีศึกษา แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจตามกำหนดเวลาแล้วผู้วิจัยไม่ได้ติดตามผลการดำเนินงานอีก ในทางตรงกันข้ามผู้วิจัยเห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องติดตามประเมินพฤติกรรมของนักเรียนและดำเนินการพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวให้หมดไปอย่างสิ้นเชิง สิ่งสำคัญคือทุกฝ่ายต้องมีความเข้าใจในสภาพปัญหา ให้เวลาและให้โอกาสในการปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียน รวมทั้งต้องคอยเสริมแรงเพื่อสร้างกำลังใจในการปรับปรุงตนเองและร่วมมือกันอย่างจริงจังในการ

ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้นอย่างถาวร

ในด้านการขาดความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินงานเพื่อสร้างความร่วมมือจากผู้ปกครองโดยการพาผู้ปกครองไปฟังการบรรยายในหัวข้อ “ทักษะชีวิต วิธีการเป็นพ่อแม่” โดยแพทย์หญิงจิตรา วงศ์บุญสิน กุมารแพทย์ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงดูเด็กและวัยรุ่น เพื่อให้ผู้ปกครองได้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม อันนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในช่วงวัยรุ่น อีกทั้งยังได้นำข้อคิด เทคนิควิธีการต่างๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากการฟังบรรยายไปปรับใช้ในการเลี้ยงดูบุตรหลานที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ปกครองได้เข้าใจและตระหนักถึงความจำเป็นของระบบดูแลช่วยเหลือบุตรหลานที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นมากยิ่งขึ้นและยินยอมให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ ซึ่งผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือและประสานงานให้ผู้ปกครองคอยติดตามสอดส่องพฤติกรรมเมื่ออยู่ที่บ้านและสังเกตความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียนที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการพัฒนาแล้วรายงานผลให้ทราบเป็นระยะ ๆ ทั้งนี้เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนให้มีส่วนร่วมในระบบดูแลช่วยเหลือให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังที่ทองสุข ทับเจริญ (2549) พบว่าการประสานสัมพันธ์ผู้ปกครองและการจัดกิจกรรมแก้ปัญหาต่างๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ครูที่ปรึกษาเห็นปัญหาที่แท้จริงของนักเรียนและสามารถใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก้ปัญหาได้สำเร็จ เมื่อประสบผลสำเร็จจากการให้ความร่วมมือโดยสังเกตได้ชัดเจนว่ากรณีศึกษาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด หรือแม้เพียงเล็กน้อยในบางกรณีศึกษา ผู้ปกครองก็มีความยินดีและภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของบุตรหลานที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวไม่น้อย ทำให้ผู้ปกครองมีกำลังใจที่จะให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมของกรณีศึกษาให้ดีขึ้นโดยสมบูรณ์ต่อไป

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยคิดว่าพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ของนักเรียนนั้นเพียงแต่ลดความเข้มข้นและระดับความรุนแรงของพฤติกรรมลงเท่านั้น ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนยังไม่หมดไปโดยสิ้นเชิง เพราะปัญหาบางปัญหา หรือพฤติกรรมบางอย่างของนักเรียนมีความรุนแรงในระดับที่ยากต่อการแก้ไขให้ดีขึ้นในฉับพลัน เช่น การใช้สารเสพติดที่ไม่อาจเลิกเสพได้ในทันที หรือแม้แต่การใช้คำพูดที่ไม่สุภาพก็ต้องใช้เวลาในการแก้ไข ซึ่งอาจทำได้เพียงควบคุมให้เขารู้จักใช้ให้เหมาะสมกับโอกาสและบุคคลเท่านั้น สิ่งสำคัญคือทุกฝ่ายต้องมีความเข้าใจในสภาพปัญหาให้เวลาและให้โอกาสในการปรับปรุงพฤติกรรม รวมทั้งต้องคอยเสริมแรงเพื่อสร้างกำลังใจในการปรับปรุงตนเองเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้นอย่างถาวร สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง

คือต้องมีการติดตามดูแลให้มีการปรับปรุงพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและไม่หวนกลับไปมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอีก ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร : พุทธณีศึกษา มีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็นหลัก คือ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านโรงเรียน

ควรมีการวางบทบาทหน้าที่ของครูให้ชัดเจน โดยเฉพาะขั้นตอนของการส่งต่อ ว่ามีการส่งจากชั้นไหนไป ชั้นไหน และมีบทบาทหน้าที่อย่างไร การดำเนินงานมีระบบระเบียบแบบแผน และขั้นตอนที่ชัดเจน ทำให้ได้ข้อมูล และรู้สาเหตุที่แท้จริงของปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ไขที่ตรงจุดต่อไป จากการศึกษาพบว่า การนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ให้ประสบความสำเร็จนั้น ครูต้องศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) แล้ววิเคราะห์ระบบดูแลช่วยเหลือของโรงเรียนที่ใช้อยู่ อีกทั้งควรศึกษาระบบที่พัฒนาแล้วให้เกิดความเข้าใจเพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ระบบที่สร้างมาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของครู

2. ด้านผู้ปกครอง

ผู้ปกครองที่มีเด็กในปกครองที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นควรมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยรุ่น เพื่อให้มีความเข้าใจและมีความพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กในช่วงวัยรุ่นอย่างถูกวิธีและประสบความสำเร็จ ดังกระบวนการหนึ่งที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นแล้วพบว่า เป็นผลดีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการสร้างความตระหนักและความร่วมมือของผู้ปกครอง คือการพาผู้ปกครองไปฟังการบรรยายเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงดูและความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น ในหัวข้อ “ทักษะชีวิต วิธีการเป็นพ่อแม่” จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงดูเด็กและวัยรุ่น

3. ด้านนักเรียน

การสร้างความตระหนักให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้เห็นคุณค่าในตนเอง โดยการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมทั้งการกำหนดสถานการณ์ให้นักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการทดสอบสมรรถภาพในการปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อเฝ้าติดตามพฤติกรรมของกรณีศึกษา เป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเพื่อดึงศักยภาพของกรณีศึกษามาใช้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อบำบัดพฤติกรรมความก้าวร้าวของกรณีศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเมื่อผู้วิจัยพบขั้นตอนใดของระบบที่ยังไม่ประสบความสำเร็จหรือยังแก้ปัญหาของนักเรียนไม่ได้ ผู้วิจัยจะนำขั้นตอนนั้นมาพัฒนา ซึ่งก็เป็นเฉพาะการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กที่มีความก้าวร้าว ดังนั้นน่าจะมีการศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นการพัฒนาขั้นตอนเพื่อส่งเสริมนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติเพื่อให้ได้วิธีการในการส่งเสริมนักเรียนให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

2. จากการวิจัยผู้วิจัยได้ศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาของนักเรียนเฉพาะกลุ่มเท่านั้น จึงควรที่จะนำขั้นตอนที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้กับนักเรียนทุกคนที่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวขึ้น เพื่อศึกษาขั้นตอนวิธีการที่พัฒนาขึ้นว่าสามารถใช้ได้กับนักเรียนในจำนวนมาก ๆ แล้วได้ผลหรือไม่

3. งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งพบว่าพฤติกรรมของกรณีศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จึงควรมีการศึกษาในช่วงระยะเวลายาว เพื่อติดตามและพัฒนาวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ยั่งยืน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรวิดา ศรีสุภา. (2538). ผลของการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของโกล์แมนที่มีต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวและการใช้ความรุนแรงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *ยิ่งกว่า EQ คู่มือพัฒนาชีวิตลูกน้อย*. (ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ชัคเซสมิเดีย.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักงาน. (2548). *ความคิดเห็นของบุคลากรที่ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีต่อร่างมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.อัดสำเนา.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักงาน. (2547). *แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา*.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- คณะกรรมการการศึกษาเอกชน,สำนักงาน. (2534). *แนวทางจัดประสบการณ์อนุบาลปีที่ 1-3*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*.กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวาน กราฟฟิค.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. (2545). *รายงานการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,สำนักงาน. (2540). *รายงานการศึกษาสภาพการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน*.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ณรงค์ชัย সাইপ্রวัลย์. (2546). *การติดตามผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมหาชัยพิทยาคาร จังหวัดมหาสารคาม*. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทศพร ประเสริฐสุข. (2528). *เทคนิคการแนะแนวและการให้คำปรึกษาเบื้องต้นสำหรับครูอาจารย์ที่ปรึกษา*. กรุงเทพฯ: SUNPRINTING.
- ทองสุข ทับเจริญ. (2549). *การศึกษาและการแก้ปัญหาของนักเรียนโรงเรียนศึกษานารีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 6 กลุ่ม ก.โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*.แหล่งที่มา <http://www.snr.ac.th/doc/editwijai.doc>.

- ทิพย์วัลย์ สุทิน. (2538). การลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนวัยรุ่นโดยรูปแบบการปรับพฤติกรรมด้วยปัญญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทพงศ์ พงกษชาติรัตน์. (2546). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นัยน์ชนก ศรีทองสุข. (2547). การศึกษาการจัดการพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กกอนุบาลของครูประจำชั้นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา ปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตา ชูโต. (2540). การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ็น.การพิมพ์.
- นิตา ชูโต. (2545). การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แม็ทส์ปอยท์ จำกัด.
- ปภาวดี แจ็งศิริ. (2527). ผลของการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมก่อนนในชั้นเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเทือง ภูมิภักทราคม. (2530). ผลการเสริมแรงทางบวกปรับพฤติกรรมก่อนนชั้นเรียนในห้องเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก : การศึกษาในแง่ของการแผ่ขยายข้ามพฤติกรรม สภาพการณ์ และการคงอยู่ของพฤติกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประวีต เอรานนท์. (2539). ศึกษาการเพิ่มพลังอำนาจครู: การวิจัยแบบสนทนากลุ่ม. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โยธิน แสงวงดี. (2530). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ: การสนทนากลุ่ม (เอกสารอัครดำเนนา) สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เรืองยศ อุตตราศาสตร์. (2546). การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรนุช มีทรัพย์. (2538). ช่วยหนูด้วย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีพรรณ ใจธรรม. (2547). การวิเคราะห์เปรียบเทียบเทคนิคและผลการสัมภาษณ์: การศึกษารายกรณี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศึกษานิเทศก์,หน่วย,กรมสามัญศึกษา. (2544). การประกันคุณภาพการศึกษากกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

- สมพร สุทัศน์ีย์,ม.ร.ว. (2530). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน
ในเขตกรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมโภชน์ เขียมสุภาษิต. (2524). การปรับพฤติกรรม.ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมโภชน์ เขียมสุภาษิต.. (2536). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม.จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สังคม แก้วสว่าง. (2546). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเสสะเวช
วิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สยามพร เค-ไพบูลย์. (2547). วัดขึ้นป้องกันอาชญากรรมเด็ก.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สัมฤทธิ์ เนตรประไพ. (2549). การประเมินโครงการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนวัดทรงคนอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2. แหล่งที่มา
<http://www.npt2.obec.go.th/research/data/sumrith.doc>.
- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (2546). จิตวิทยา: ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สาธารณสุข,กระทรวง.กรมสุขภาพจิต. (2544). คู่มือครูที่ปรึกษาาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.
กรุงเทพมหานคร: บริษัทยูเร็นส์อิมเมจกรุ๊ป.
- สุชาดา เปลีียนสุภาพ. (2546). INTERNATIONAL&BILINGUAL SCHOOLS IN THAILAND
2003-2004. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บีเค อินเตอร์ปรินท์ จำกัด.
- สุนันทา พุ่มวารี. (2529). ผลของการเสริมแรงแบบดีอาร์แอลต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวในชั้น
เรียนของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1.วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขภาพจิต,กรม. (2547). วัยรุ่นน้อยจะบอกให้.(ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วงศ์กมลโปรดักชั่น จำกัด.
- สุชา จันทรเอม. (2541). จิตวิทยาเด็ก.(ครั้งที่ 3).กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สุธิดา ภัคดีบุญ.(2548). การวิจัยพหุเทศะกรณีศึกษาของระบบการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนในสถานศึกษา.วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2545). การวิจัยเชิงคุณภาพ.(ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Averill, J.R. (1982). *Anger and Aggression*. New York: Springer-Verlag.
- Baenninger, R. (1980). "Comparative social perspective on aggression" *contemporary Psychology*.
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Englewood Cliffs New Jersey: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1976). *Social Learning analysis of aggression*. In E. Ribesynnes & A. Bandura (Eds.), *Analysis of delinquency and Aggression*. Hillsdale, NJ: Earlbaum.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Baron, R.A. (1977). *Human aggression*. New York: Plenum.
- Berkowitz L. (1965). *Advances in Experimental Social psychology*. New York: London.
- Buss, A.H. (1961). *The Psychology of Aggression*. New York: Wiley.
- David S. (2003). Community Violence Exposure and Children's Academic Functioning. *Journal of Education Psychology*: 163-173.
- Guerra & Nancy G. (2003). Community Violence Exposure, Social Cognition and Aggressive Among Urban Elementary School Children. *Journal of Child Development*: 156-176.
- Vaughn, S., Schumm, S.J., and Sinagub, M.J. (1996). *Fogus Group Interviews in Education and Psychology*. United State of America: Sage Publication.
- White, R.K. (1984). *Fearful warriors*. New York: Free Press.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/1159

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

1 ธันวาคม 2551

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสารสาสน์เอกตรา

ด้วย นางสาวนภเกตน์ นิลธวัช นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยา การศึกษา สาขาวิชาวิจัยการศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการแก้ปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนใน เขตกรุงเทพมหานคร: พหุกรณีศึกษา” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา เป็น อาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง แบบสังเกตโรงเรียน พฤติกรรมสนทนากลุ่มกับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวนภเกตน์ นิลธวัช ได้ ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

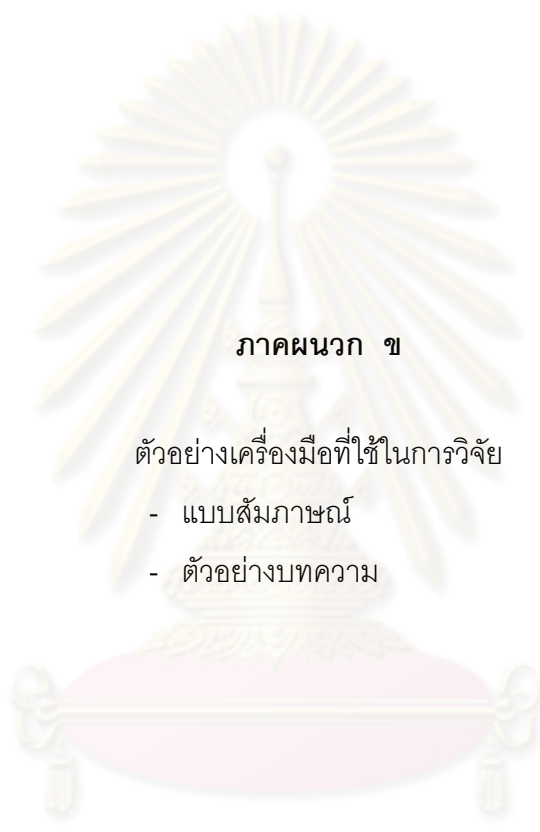
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธ์ สุทธจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

สำนักงานหลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2680-2 ต่อ 61

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบสัมภาษณ์
- ตัวอย่างบทความ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ – สกุล.....ตำแหน่ง.....
2. วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....
สถานที่.....
3. เพศ.....
4. วุฒิการศึกษา.....
5. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งผู้บริหาร.....
6. ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งในโรงเรียน.....

ตอนที่ 2 แนวคำถาม

1. ด้านการบริหาร

- การรับทราบนโยบายเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - การวางแผน กำหนดโครงสร้างการทำงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ทางโรงเรียนใช้อยู่ เป็นของโรงเรียนที่กำหนดขึ้นใช้เองหรือ รับนโยบายจากหน่วยงานส่วนกลางที่กำหนดขึ้นใช้สำหรับทุกโรงเรียนในเครือข่ายหรือไม่ อย่างไร
 - 2) ท่านมีแนวคิดอย่างไรในการนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนี้มาใช้ (หากเป็นการรับนโยบายจากส่วนกลาง มีการปรับหรือดัดแปลงเพื่อให้เข้ากับสภาพของโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร)
 - 3) ระบบการดูแลช่วยเหลือดูแลนักเรียนที่ท่านใช้อยู่ สามารถแก้ไขปัญหาหรือสนับสนุนระบบการทำงานของท่านมากน้อยแค่ไหน
 - 4) องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ท่านใช้อยู่มีอะไรบ้าง แต่ละองค์ประกอบมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร
 - 5) ก่อนการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการวางแผนและกำหนดโครงสร้างการทำงานอย่างไรบ้าง

2. ด้านการดำเนินงาน

- การประชุมวางแผนร่วมกับทีมผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบ
 - การคัดเลือกครูผู้รับผิดชอบ
 - การคัดเลือกกิจกรรมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - การมอบหมายงานและจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบ
 - การได้รับความร่วมมือจากทางครอบครัวในการดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง
- 6) ขั้นตอนในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของท่านมีอะไรบ้าง ใครเป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนเหล่านั้น

- 7) มีการประชุมวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างทีมผู้บริหารและคุณครูผู้รับผิดชอบหรือไม่ อย่างไร
- 8) ท่านมีหลักเกณฑ์หรือแนวทางการคัดเลือกครูผู้รับผิดชอบอย่างไร
- 9) ท่านมีแนวทางในการคัดเลือกกิจกรรมสำหรับใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนี้ อย่างไรและใครเป็นผู้รับผิดชอบ
- 10) หลังจากมอบหมายงานให้แก่ครูหรือผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายแล้วมีการจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างไร
- 11) ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือเป็นอย่างไรหรือไม่ อย่างไร
- 12) ท่านมีวิธีการขอความร่วมมือและสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในส่วนของผู้ปกครองนักเรียนอย่างไร และมีปัญหาอะไรหรือไม่ ท่านแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร
- 13) ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนที่ท่านประสบ มีลักษณะอย่างไรและมีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด
- 14) ท่านคิดว่าปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน มีสาเหตุมาจากอะไร เพราะเหตุใด

3. ด้านการตรวจสอบ ประเมินผล

- การกำกับ ติดตามการดำเนินงานของระบบ
 - การตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานของครู
 - การประเมินผล และระดับความสำเร็จที่ได้จากการดำเนินงาน
- 15) หลังจากมอบหมายงานให้แก่ครูหรือผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายแล้วมีการติดตามผลการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างไร ด้วยวิธีใด บ่อยแค่ไหน
 - 16) หลังจากประเมินผลการดำเนินงานแล้ว ท่านคิดว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ และมีข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

4. ด้านการพัฒนา

- การประชุมเพื่อหาข้อสรุปโดยนำผลการประเมินที่ได้มาพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 17) ข้อสรุปจากผลการประเมินที่ได้สามารถนำมาพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้อย่างไร
 - 18) ท่านคิดว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ท่านใช้อยู่มีข้อดีหรือข้อจำกัดใดบ้าง และท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน

- 19) การดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านมา มีปัญหาหรืออุปสรรคหรือไม่ อย่างไร
- 20) ท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหาหรือรับมือกับสถานการณ์เหล่านั้นอย่างไร
- 21) ท่านคิดว่าปัจจัยที่สนับสนุนให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จคืออะไร และสาเหตุที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินงานมีอะไรบ้าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ครู

(ครูประจำชั้น/ครูผู้สอน/ครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครอง)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ - สกุล.....กลุ่มสาระวิชา.....
2. วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....
สถานที่.....
3. เพศ.....
4. วุฒิการศึกษา.....
5. ประสบการณ์การทำงาน.....
6. ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งในโรงเรียน.....

ตอนที่ 2 แนวคำถาม

1. ด้านการปฏิบัติกิจกรรมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- ความเข้าใจในสภาพปัญหาและระดับความรุนแรงของปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว
- ความเข้าใจในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- การวางแผนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอน
- การดำเนินงานตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ปัญหาและแนวทางแก้ไขที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

1) ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนที่ท่านประสบ มีลักษณะอย่างไรและมีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด

2) ท่านคิดว่าปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน มีสาเหตุมาจากอะไร เพราะเหตุใด

3) เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ท่านมีวิธีการรับมือกับสถานการณ์เหล่านั้นอย่างไร เพราะเหตุใด

4) ขั้นตอนหรือกระบวนการในการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนที่ท่านใช้เป็นอย่างไร

5) ในการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ท่านได้ใช้กระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือไม่ อย่างไร

6) ท่านมีความเข้าใจในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของทางโรงเรียนมากน้อยเพียงใด

7) ท่านคิดว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาหรือสนับสนุนระบบการทำงานของท่านหรือไม่ อย่างไร

8) ท่านคิดว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

9) ในส่วนของท่านมีการรับช่วงดำเนินการต่อจากหน่วยงานใดและมีการวางแผนหรือดำเนินการตามขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือไม่ อย่างไร

10) อุปสรรคที่พบในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีอะไรบ้าง และท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

11) ท่านคิดว่าขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือขั้นตอนใด เพราะเหตุใด

2. การติดตามผลและการประเมินผล

- การพูดคุย ติดตามผลกับนักเรียนหรือผู้เกี่ยวข้อง
- การประเมินผลความสำเร็จ จากการดำเนินงาน

12) ในการปฏิบัติตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนท่านมีการพูดคุย และติดตามผลกับนักเรียนหรือไม่ อย่างไร

13) ท่านมีการปรึกษาหรือติดตามผลกับผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องท่านอื่น (เช่น ครูประจำชั้น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูฝ่ายปกครอง หรือผู้บริหาร)หรือไม่ อย่างไร

14) ท่านคิดว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งในส่วนของท่านและในภาพรวมประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ และมีข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง

3. การพัฒนา

- การนำผล หรือวิธีที่ได้จากการดำเนินงานมาพัฒนาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

15) ท่านคิดว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ท่านใช้อยู่มีข้อดีหรือข้อจำกัดบ้าง และท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ในการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

16) ท่านคิดว่าปัจจัยที่สนับสนุนให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จคืออะไร และสาเหตุที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินงานมีอะไรบ้าง

แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ – สกุล.....อาชีพ.....
2. วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....
สถานที่.....
3. เพศ.....
4. ผู้ปกครองของนักเรียนชั้น.....

ตอนที่ 2 แนวคำถาม

- 1) ท่านคิดว่าพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนมีลักษณะเป็นอย่างไร
- 2) ท่านคิดว่า ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน มีสาเหตุมาจากอะไร เพราะเหตุใด
- 3) พฤติกรรมของนักเรียนในปกครองของท่านเมื่ออยู่ที่บ้านมีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือไม่อย่างไร บ่อยครั้งแค่ไหน
- 4) ท่านคิดว่า จะดำเนินการอย่างไรหากนักเรียนในปกครองของท่านมีพฤติกรรมก้าวร้าวและผลเป็นอย่างไร
- 5) ท่านได้มีการประสานความร่วมมือกับทางโรงเรียนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหามาตรียมก้าวร้าวของนักเรียนบ้างหรือไม่ อย่างไร
- 6) เมื่ออยู่นอกสถานศึกษา ท่านได้ติดตามสอดส่องพฤติกรรมของบุตรหลานของท่านบ้างหรือไม่ ถ้าได้ติดตาม สิ่งที่ท่านพบคืออะไร
- 7) ท่านมีความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของทางโรงเรียนมากน้อยเพียงใด
- 8) ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับทางโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
- 9) ท่านมีส่วนในการสนับสนุนด้านกิจกรรมของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากน้อยเพียงใด และอย่างไร (เช่น คอยเป็นหูเป็นตาให้แก่ทางโรงเรียนหรือการให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านพฤติกรรมของนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน เป็นต้น)
- 10) สิ่งที่ท่านคาดหวังจากการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคืออะไร
- 11) ท่านคิดว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของทางโรงเรียนมีข้อดีและข้อควรปรับปรุงอะไรบ้าง
- 12) ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของทางโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างบทความ

สุภาสิตสอนหญิงกล่าวไว้ว่า

จะพูดจาปราศรัยกับใครนั้น	อย่าตะคั่นตะคอกให้เคืองหู
ไม่ควรพูดอ้ออิงขึ้นมึงกู	คนจะหลั่งลวงลามไม่ขามใจ
แม่นเรียนวิชาทางค้าขาย	อย่าปากร้ายพูดจาอัชฌาสัย
จะซื่อง่ายขายดีมีกำไร	ด้วยเขาไม่เคืองจิตระอิระอะ
เป็นมนุษย์สุคนิยมเพียงลมปาก	จะได้ยากโหยหิวเพราะชีวหา
แม่นพูดดีมีคนเดียวเมตตา	จะพูดจาจงพิเคราะห์ให้เหมาะสม

คำพูด....ใครว่าใช้ทำร้ายกันแล้วไม่เกิดแผล

อันอ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นซาก	แต่ลมปากหวานหูไม่รู้หาย
แม่นเจ็บอื่นหมิ่นแสนจะแคลนคลาย	เจ็บจนตายก็เพราะเหน็บให้เจ็บใจ
	จาก "เพลงยาวถวายโอวาท"

ไม่ผิดจริงๆ ความจริงเมื่อเกือบสองร้อยปีที่แล้วสุนทรภู่กล่าวไว้อย่างไร ปัจจุบันก็ยังเป็นจริงอยู่.....เวลาผู้หญิง(หรือผู้ชายก็เหอะ) ถูกทำร้ายร่างกาย แผลหรือรอยบอบช้ำ เป็นสิ่งที่เราเห็นกันได้ง่าย แต่ว่าการทำร้ายกันอย่างหนึ่งมีผลเสียไปนาน มีแผลในใจนานกว่าการทำร้ายร่างกายหลายเท่าตัว สิ่งนั้นก็คือ การทำร้ายกันด้วยวาจา และการทำร้ายกันทางอารมณ์ (verbal and emotional abuse)

เอ...แล้วทำไมคนเราต้องทำร้ายกันด้วยคำพูดด้วยล่ะ? สาเหตุ การทำร้ายทางจิตใจ หรือว่าการใช้คำพูดทำร้ายกันนี้ จริงๆแล้วเป็นวิธีที่จะควบคุมพฤติกรรมของอีกฝ่ายหนึ่งให้เป็นไปในทางที่ตนต้องการ ใช้คำพูดทำให้เรารู้สึกแย่กับตัวเอง ทำให้เราคิดว่าเราทำผิดตลอดเวลา เช่น บอกว่าที่เขาพูดกับเราไม่ดีนั้น เป็นเพราะเราทำไม่ดี หรือว่าพูดให้เราเสียกำลังใจว่าอย่างเงาะนะ ไม่มีคนชอบหรอก ไม่ดีไม่สวย ไม่หล่อแยก็ปานนั้น ดีเท่าไหนแล้วที่เขารัก ฯลฯ สาเหตุอย่างที่สองก็คือ คนที่พูดแบบนี้กับคุณนั้น นอกจากต้องการควบคุมพฤติกรรมของคุณแล้วนั้นก็คือทำไปเพราะว่าเขาเป็นคนที่ขาดความมั่นใจในตัวเอง ใ้การที่ต้องเอาชนะ ต้องควบคุมคุณให้อยู่กับเขาตลอดเวลา นั้นเพราะว่าลึกๆแล้วเขากลัวการที่จะต้องสูญเสีย หรือกลัวการที่จะกลายเป็นคนต่ำต้อยในสายตาของคนอื่นๆ ทั้งๆที่จริงแล้วคนที่ดูถูกตัวเขาเองก็เขาเองนั่นแหละ เลยต้องแสดงการเอาชนะใครสักคน เพื่อให้ตัวเองรู้สึกดีขึ้นกับตัวเอง ที่มา: <http://www.fwdder.com/topic/79591>

หมิ่นตากับคมมิต จากลมปากมนุษย์

กว่าเราจะยอมรับว่า "คำพูดเป็นนายของเรา" ก็เมื่อสิ่งที่ออกจากปากไป มันได้ย้อนกลับมาสร้างปัญหาให้เราแล้ว . . . หลายครั้งที่เรามักจะเลยคำพูดของตัวเอง คิดอะไรก็พูดอย่างนั้น เพราะเห็นว่าเป็นคำพูดธรรมดาๆ ไม่ได้มีเจตนาส่อเสียดหรือแอบแฝงอะไร แต่เรากลืมคิดไปว่า . . . ผู้ที่ยืนอยู่ข้างหน้าและกำลังรับฟังเราอยู่ อาจไม่ได้คิดเช่นเรา

คนเรามีนิสัย และความคิดต่างกัน บางคนยอมรับได้ บางคนยอมปล່อยผ่าน แต่บางคนก็เก็บเอาคำพูดของเราไปคิด และตีความในทางตรงกันข้ามกับเจตนาของเรา ทำให้บาดเจ็บใจกันโดยที่ไม่รู้ตัวเลย

นั่นแหละที่เขาถึงเปรียบเทียบ คำพูดก็เหมือนกับมิด ที่มีประโยชน์สารพัด และอาจช่วยป้องกันตัวในยามคับขันได้ แต่ถ้ามิดนั้นไม่ได้ใช้พร้อมกับสติ มันก็พร้อมที่จะทิ่มแทงฝ่ายตรงข้าม จนย้อนกลับมาทิ่มแทงเจ้าของมิดเล่มนั้นเองได้เช่นกัน

เราคงไม่สามารถสอนให้ผู้อื่นใช้มิด โดยการไม่พูดสิ่งที่เราไม่อยากฟังได้ แต่เราสามารถบังคับคำพูดของเราเองได้ หากเราไม่อยากให้มีมิดกลับมาทำร้ายเรา ก็อย่าใช้มันทำร้ายคนอื่นก่อน แต่ถ้ามีใครใช้คำพูดที่รุนแรง หรือพยายามพูดทำร้ายเรา เราก็ไม่ควรโกรธเขา ไม่ควรเก็บมาคิด เพราะนั่นเท่ากับว่า . . . เราเอามิดของเขามาใช้ทิ่มแทงตัวเองอยู่เรื่อยไป จนยากจะลืมความเจ็บปวด

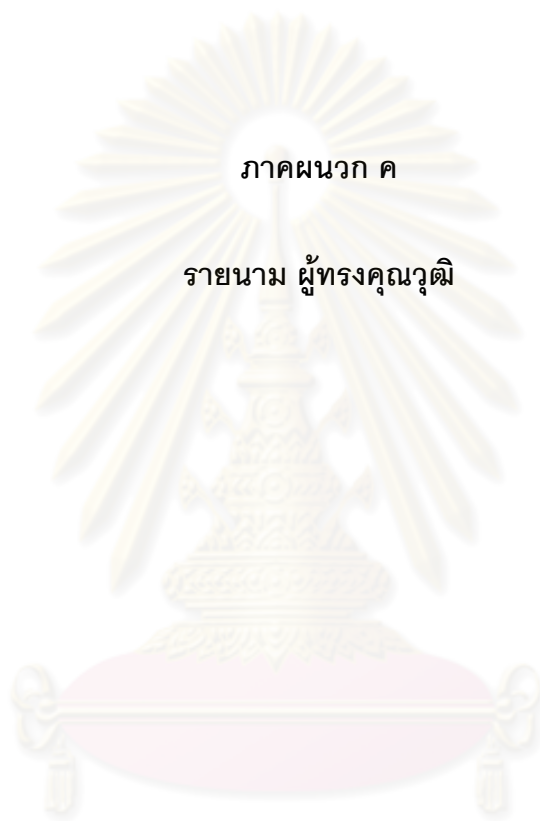
ถ้าเราปล່อยวาง รับฟังไว้ และไปตรึกตรอง โดยมองให้เป็นกลาง และไม่ยึดติดกับความคิดของตัวเองเพียงอย่างเดียว ไม่ว่าใครก็มาทำร้ายเราไม่ได้ ดังเช่นเรื่องของหมิ่นตา

ที่มา : <http://www.fwdder.com/topic/70780>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

รายนาม ผู้ทรงคุณวุฒิ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการแก้ปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร: พหุกรณีศึกษา มีรายนามดังต่อไปนี้

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์เพียว ยินดีสุข อาจารย์พิเศษ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ตาปัญญา นักจิตวิทยาคลินิก อาจารย์ประจำภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. อาจารย์ ดร. กมลวรรณ ตั้งธนานนท์ อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. แพทย์หญิงจิตรา วงศ์บุญสิน กุมารแพทย์ประจำโรงพยาบาลบางปะกอก 1 แขวงบางปะกอก เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนภเกตน์ นิลธวัช เกิดเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2523 ที่จังหวัดลพบุรี สำเร็จการศึกษาครุศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ปีการศึกษา 2545 เข้ารับการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2550

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย